Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області

Професійна освіта Запоріжжя

Інформаційно-методичний вісник

2018

Інформаційно-методичний вісник Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області

Головна мета видання – методична допомога керівникам і педагогічним працівникам в організації навчально-виробничого, виховного процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Відповідальний за випуск: Паржницький О.В., директор НМЦ ПТО у Запорізькій області, кандидат педагогічних наук
Редагування: Нідерман Н.К., методист НМЦ ПТО у Запорізькій області
Комп'ютерна верстка: Нідерман Н.К., методист НМЦ ПТО у Запорізькій області;
Сакур Д.О., діловод НМЦ ПТО у Запорізькій області

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія 33 № 1253 – 528 – Р від 17.07.2017 р.
Мова видання: українська.
Виходить два рази на рік.
Засновник: Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області.
Адреса видавця: 69063, м. Запоріжжя, вул. Покровська, 28.
Телефон: (061) 228 17 60, (061) 224 43 25
E-mail: nmc.pto.zp@gmail.com
Веб.сайт: http://nmc-pto.zp.ua

За достовірність фактів, цитат, дат, назв та інших відомостей відповідають автори.
Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ЗАКЛАДИ ОСВІТИ-2018.....4

НОВІ ПІДХОДИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПО

Осипенко Сергій, Суєтова Софія. Модель управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій.....6

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Трипак Василь, Боєва Аліна. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.....25
Осіна Наталя. Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів.....35

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

Анохіна Наталя, Солонцова Олена. Онлайн-курс як один із засобів упровадження інноваційно-комунікаційних технологій з використанням компетентнісного підходу при викладанні спеціальних дисциплін.....47
Базь Олександр, Захаренко Ганна. Упровадження сучасних засобів навчання на уроках спеціальної технології для підвищення якості професійної освіти.....57

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ПІДГОТОВКА

Мілочкіна Лілія. Блог як модель впровадження сучасних засобів навчання, програм і технологій з метою підвищення ефективності освітнього процесу і формуваня простору для саморозвитку учнівської молоді.....71

МЕТОДИЧНА РОБОТА

Шелухіна Зоя, Панасенко Людмила. Впровадження проектної діяльності в методичну роботу як засіб удосконалення майстерності молодих педагогів.....79
Кулинич Олена. Методичний марафон.....96

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Цвєтков Віталій, Павленко Олена. Чемпіонат престижності робітничих професій «Молоді професіонали».....98
З досвіду роботи експертної творчої групи викладачів української мови та літератури «Берегиня» м. Запоріжжя.....101

СУЧАСНІ ЗАКЛАДИ ОСВІТИ-2018

15-17 березня 2018 року в Київському палаці дітей та юнацтва пройшла Дев'ята Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти - 2018», у роботі якої взяли участь Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області та педагогічні працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти: ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей», ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище «Моторобудівник», ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту».

На виставковому стенді були представлені досягнення та актуальні напрацювання освітян щодо підвищення якості професійної підготовки, які високо оцінили відвідувачі виставки.

15 березня 2018 року представники освіти брали участь у роботі круглого столу «Сучасні погляди на підготовку конкурентоздатних фахівців у закладах професійної освіти», захід пройшов за участю Неллі Ничкало, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН України; Лариси Сергеєвої, доктора педагогічних наук, професора кафедри державної служби та менеджменту освіти ДВНЗ «Університет мене-джменту освіти» НАПН України; Катерини Мірошниченко, заступника директора – начальника відділу змісту та організації навчального процесу департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України.

15 березня 2018 року відбулося урочисте нагородження переможців конкурсу за номінацією «Інноваційна модель сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти в контексті освітніх реформ». Загальний результат освітян Запорізької області такий.

Золоту медаль отримали:

ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище «Моторобудівник»,

ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей»,

ДНЗ «Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту»,

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області;

срібною медаллю відзначений

ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»;

диплом учасника здобули:

ДНЗ «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту»,

ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище»,

ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище»,

ДНЗ «Запорізький правобережний професійний ліцей»,

ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю».

ДНЗ «Багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»,

ДНЗ «Василівський професійний ліцей».

Другий день роботи виставки мав практичне спрямування і проходив у форматі круглих столів, науково-практичних конференцій, науково-практичних семінарів.

16 березня 2018 року на науково-практичному семінарі департаменту професійної освіти МОН України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Інституту ПТО НАПН України «Співпраця з роботодавцями щодо формування професійних компетентностей та впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти» з доповіддю «Управлінський супровід проектної діяльності при організації професійного навчання з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти» виступив Сергій Осипенко, директор ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей».

Представники Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області Світлана Петерик, Андрій Костюк ознайомилися із презентацією на стенді Lucas-Nulle GmbH «Німеччина: Дуальна система освіти. Досвід, підтверджений століттями».

У цьому році в роботі виставки взяли участь 758 учасників із 25 регіонів України та 12 країн світу: Словаччини, Чехії, Німеччини, Іспанії, Канади, США, Болгарії, Польщі, Молдови, Грузії, Латвії, Китаю.

Щиро вітаємо колег із високими нагородами та професійним визнанням, бажаємо натхнення, творчих звершень на освітянській ниві.

Нідерман Н.К., методист
НМЦ ПТО у Запорізькій області

НОВІ ПІДХОДИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПО

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сергій Осипенко, *директор Державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей»*

Софія Суєтова, *методист Державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей»*

Система сучасної професійної (професійно-технічної) освіти глибоко проникає як у соціальну, так і в економічну сфери, виходить на ринки праці, товарів, послуг і капіталу, тому переживає процеси перетворення, які зумовлені, з одного боку, безперервною адаптацією до змінних умов зовнішнього середовища, з іншого – суперечністю реформ. Водночас економічні та політичні перетворення в Україні об'єктивно вимагають від системи професійної освіти визначення основних напрямів розвитку механізмів адаптації в сучасних соціально-економічних умовах, розв'язання проблем перебудови організаційної структури та форм її управління, кадрового складу. Забезпечення випереджувального розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, спрямованої на максимальне задоволення освітніх потреб особистості, вітчизняної економіки у кваліфікованих робітниках, забезпечення відповідності рівня і якості їхньої кваліфікації й компетентностей вимогам роботодавців буде можливим, за умови підвищення ефективності управління.

Професійна (професійно-технічна) освіта забезпечує підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, які поряд з комплексом професійних компетенцій володіють також якостями, потрібними робітникам з будь-яких професій: умінням працювати в команді, комунікабельністю, навичками самоорганізації, аналізу, цілепокладання, планування, рефлексії та інше. Сучасному суспільству потрібні фахівці, які здатні виконувати широкий спектр соціально-професійних дій, мають універсальні здібності, готові до інноваційної діяльності та проектування свого професійного майбутнього. Саме тому орієнтація на підготовку фахівців, здатних лише до кваліфікованого виконання конкретного набору професійних дій, безперспективна. Таке розуміння цілей професійної освіти зумовлює необхідність визначення нових підходів до управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти щодо забезпечення їх модернізації, конкурентоспроможності та розвитку.

Проблему зміни моделі управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти необхідно розглядати як складову державної регіональної політики у взаємозв'язку із прийнятою моделлю побудови держави і відповідних трансформаційних процесів у суспільстві, тобто не можна розглядати освітню політику, відірвану від проблем людини, тільки як державну політику. У співвідношенні понять «прогрес-людина» світова думка схиляється до того, що прогрес повинен слугувати людині, а не навпаки.

Для нашої країни це є важливою

світоглядною основою, оскільки останні сто років ми жили в парадигмі людського розвитку, направленого на розвиток прогресу, коли формувалася суспільна думка про пріоритет суспільних інтересів над особистими. В той же час формування, використання, розвиток людських здібностей, ціннісних мотивацій у процесі інформатизації суспільства, переходу до економіки знань набуває пріоритетного характеру перед матеріальними і фінансовими ресурсами. Тому всі структурні перетворення в державі, що націлені на людину, потрібно розглядати з двох позицій: рівня розвитку і використання людського потенціалу.

Актуальність

Актуальність теми дослідження обумовлена модернізацією сучасної освіти, реалізацією поступальної інноваційної політики України в галузі освіти, яка можлива за умов взаємодії інноваційних процесів з національними традиціями освіти і світовими освітніми тенденціями та необхідністю розробки моделі управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій. Нові концептуальні основи педагогічного процесу, нова законодавча база потребують ґрунтовного осмислення, опрацювання, створення умов для практичного застосування на всіх рівнях управління освітою. Освітні нововведення визначаються на державному рівні, але впроваджуються в конкретному навчальному закладі.

Реформування системи управління закладів професійної (професійно-технічної) освіти будь-якої галузі вимагає зміни парадигми, передусім, у напрямі сучасного управлінського мислення усіх причетних до освітнього процесу.

Випускники закладів професійної (професійно-технічної) освіти повинні бути підприємливі, конкурентоспроможні робітники з високим рівнем кваліфікації, професійної компетентності, мобільності, здатності до швидкої адаптації в умовах сучасного виробництва.

Такий підхід вимагає наукового бачення управлінських проблем на основі впровадження сучасних принципів, методів та функцій, моделей управління закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі - ЗП(ПТ)О), пошуку інноваційних технологій, методик професійного, практичного навчання, тіснішого його поєднання з управлінською діяльністю закладів професійної освіти. Такий стратегічний орієнтир передбачає перш за все розробку моделей та науково-методичних рекомендацій до моделі управління закладом професійної освіти на засадах інноваційних технологій для реалізації учасниками навчально-виховного процесу власної професійно-освітньої траєкторії, визначеної його можливостями, запитами, інтересами і здібностями.

У перекладі з латинської мови поняття «модель» означає міру, зразок, примірник чого-небудь. Голландськими вченими у дослідженнях вона визначається як дієвий інструмент для конструювання майбутніх ситуацій, знаходження альтернатив у розвитку ЗП(ПТ)О з урахуванням основи – зв’язку між освітою та організацією.

Досліджуючи моделі, В. Штофф прийшов висновку, що модель – це уявна або матеріальна система, яка відображає або відтворює об’єкт дослідження і здатна замінити його таким чином, що її вивчення дає нам нову інформацію про об’єкт.

Модель має декілька застосувань, вона дозволяє: чітко визначити компоненти, які утворюють систему, схематично розглядати зв’язки між компонентами, порівнювати зв’язки в середині моделі; генерувати ідеї, ставити питання щодо об’єкта дослідження.

В. Пикельна, яка розробила теорію і методику моделювання управлінської діяльності, доводить, що моделювання може виступати як:

- метод наукового дослідження;
- основа розробки нової теорії;
- механізм визначення перспективи розвитку.

Моделювання застосовують тоді, коли не існує умов безпосереднього пізнання об’єкта дослідження. Цей метод має певні переваги порівняно з іншими методами, зокрема можливість:

- «спрощення» реального об’єкта для того, щоб працювати з важливими для дослідника параметрами і характеристиками;
- зменшення або збільшення за його

допомогою реального об'єкта;

- побудова ідеальних (закритих) моделей, що дозволяє економити час, ресурси – оптимізувати процес дослідження і практичної діяльності.

Моделювання як метод дослідження, доводить В. Пикельна, збільшує культуру мислення керівника будь-якої ланки, покращує ефективність управлінського рішення, дозволяє не тільки цілісно уявити систему управління, але й більш чітко бачити виникаючі в закладах професійної (професійно-технічної) освіти проблеми управління.

Наразі, під моделлю, В. Шейко розуміє уявну або матеріальну систему, яка, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, може змінити його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт.

Аналіз останніх досліджень

Аналіз стану сучасних закладів професійної (професійно-технічної) освіти показав, що їх розвиток підійшов до такого рубежу, який потребує нових підходів, нового змісту і стилю діяльності. Минулий досвід управління закладом професійної освіти не дозволяє успішно вирішувати нові проблеми, які виникли у зв'язку з реформуванням аграрно-промислового комплексу. На цьому етапі можливості удосконалення процесу управління ЗП(ПТ)О шляхом його екстенсифікації практично вичерпані, а особливо як цілісної організаційно-педагогічної системи. До останнього часу не розроблено науково обґрунтованих рекомендацій стосовно цілісної системи діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах реформування ринку праці та економіки країни. Тому керівники закладів освіти вимушені, виходячи з власного практичного досвіду та з урахуванням нових соціально-економічних умов, самі розробляти методику організації діяльності навчального закладу.

Організаційно-педагогічні умови діяльності ЗП(ПТ)О розглядаються як цілісна система та сукупність дій і взаємодій, що забезпечують внесення прогресивних змін у загальне функціонування раніше організованої і діючої системи управління та досягнення максимально можливого корисного результату діяльності навчального закладу з урахуванням конкретних ситуацій виробництва. Ця сукупність дій та взаємодій характеризується рівнем прийняття рішень, який визначається наявністю певних управлінських умінь і навичок у директора, його заступників, їх професійним досвідом управлінської діяльності, необхідною відповідальністю.

Вихідними принципами, що становлять наукову основу діяльності закладів освіти, є системність, інтеграція, диференціація, модульність, проблемність, інтенсивність. Визначаємо п'ять напрямів діяльності адміністрації ЗП(ПТ)О: аналітичний, виховний, організаційно-педагогічний, громадський та самовдосконалення. Організаційні дії адміністрації трансформуються у створення нових педагогічних умов діяльності ЗП(ПТ)О або в уточнення, поліпшення, удосконалення наявних, що вносять корективи у навчально-виховний і навчально-виробничий процеси.

Аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень свідчить про посилення уваги науковців до вивчення основних тенденцій і специфіки підготовки робітничих кадрів в Україні, організації системи управління професійною освітою та ЗП(ПТ)О.

У працях С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Мадзігона, О. Савченко, В. Кременя, В. Лугового, Н. Ничкало, С. Ніколаєнка, В. Олійника, В. Паламарчука професійно-технічна освіта розглядається як багатопланове поняття і за своїми цільовими функціями визначається як умова і процес професійної підготовки та розвитку особистості в нових соціально-економічних умовах розвитку суспільства та освіти.

Науково-теоретичні та організаційно-педагогічні основи управління в системі професійно-технічної освіти докладно висвітлені в роботах С. Артюха, С. Батишева, А. Дьоміна, В. Олійника, Л. Сергеєвої, О. Щербак, М. Ярмаченка та ін.

Щоб зрозуміти проблеми управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти, ми спираємось на теоретичні та методологічні положення щодо специфіки управління професійно-технічним навчальним закладом Г. Єльникової, Н. Ничкало, Є. Павлютенкової,

Л. Петренко, В. Радкевич, В. Свистун, П. Третьякова, Т. Шамової та ін.

Сьогодні поняття «управління» трактується та широко використовується у багатьох аспектах. Ефективне управління обов'язково пов'язане з креативними властивостями суб'єкта, креативним процесом і креативним результатом. Успішне керівництво є функцією трьох змінних: керівника, підлеглих, ситуації. Досягнення наперед передбачуваної мети управління потребує чіткої і адекватної технології. Реалізація технологічного алгоритму вимагає від суб'єкта майстерності, творчих здібностей, професійної культури (загальної, мовленнєвої, комунікативної, невербальної), що, безумовно, має вихід у сферу мистецтва. Якщо до цих зовнішніх характеристик додати ще й розвинену естетичність як критерій істинності педагогічних новацій, спостережливість і багату уяву, без яких не може бути повноцінною управлінська діяльність керівника ЗП(ПТ)О, то отримаємо переконливі докази наявності спільного між управлінням і мистецтвом. Основною цінністю управління є людина, її розвиток і становлення як суб'єкта, особистості, індивіда. Тому керівник має сповідувати принцип гуманності, загальнолюдські цінності (висока моральність, чуйність, уважність, повага, толерантність, альтруїзм). За такої умови еволюція службових відносин буде відбуватися від формальних до переважно особистісних. Співробітники, які об'єктивно є складним і важким предметом управління, перетворяться на партнерів. Гуманістичний підхід, враховуючи інтереси людини, дозволяє організувати роботу і управління людьми таким чином, щоб кожний міг працювати з максимальною віддачею і отримувати задоволення як від змісту своєї діяльності, так і від відносин у колективі, розвивати і удосконалювати себе, гармонійно поєднуючи раціональні й емоційно-естетичні структури свого «Я». Де творчість і творення є метою управлінської діяльності керівника навчального закладу, там панує мистецтво. Наука ж домінує там, де мета концентрується навколо дослідження, пізнання і знань. Місія і талант управлінця полягають у природному, а отже, гармонійному поєднанні цих особливих сфер, які, маючи одне коріння, на якомусь етапі розвитку цивілізації розійшлися, щоб у майбутньому, збагаченими і оновленими, знову злитися й виявитися в акме розвитку культури.

Однак треба визначити, що розкриття моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій залишається ще малодослідженим у зв'язку з недостатністю теоретичного опрацювання його основ, забезпечення потрібного науково-методичного обґрунтування, визначення стратегічної спрямованості на кінцевий результат, урахування зовнішніх і внутрішніх факторів ефективного функціонування в швидкозмінному середовищі.

Зазначене обумовило виникнення протиріч між: сучасними вимогами до моделі управління ЗП(ПТ)О в умовах нових соціально-економічних відносин та практичним застосуванням моделі управління навчальним закладом на засадах інноваційних технологій; недостатністю розробленості теорії, методики і технології застосування моделі управління навчальним закладом на засадах інноваційних технологій та необхідністю вдосконалення системи управління ЗП(ПТ)О; нагальними потребами керівників навчальних закладів у практичному застосуванні інноваційних технологій та рівнями їхньої професійної компетентності й адаптації до сучасних умов управління.

Технологія досвіду

Здійснивши теоретичний аналіз сучасних підходів до управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій та стану застосування інноваційних технологій в управлінні навчальним закладом, нами розроблена модель управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій, яка включає в себе: сукупність знань наукових основ управління і менеджменту, в тому числі менеджменту освітніх інновацій; умінь і навичок здійснювати ефективне управління навчальним закладом; мотивацію управлінської діяльності на особистісні на професійні якості, які є її «серцевиною».

Побудувати модель – означає провести мисленневу або реальну імітацію об'єкта шляхом створення аналогів, у яких відтворюється мета, структура, принципи організації,

параметри функціонування об'єкта як системи. Цільова варіативність побудови певної моделі впливає на вибір її форм (текстова, описова, графічна, комбінована) та видів (структурні й функціональні, формалізовані й імітаційні у вигляді схем, графіків, рисунків; інформаційні, моделі аналоги тощо).

Враховуючи те, що конкретний тип моделі визначається метою її розробки, а також тими засобами та методами, які для цього використовуються, нашу модель ми розглядаємо:

1. за способом подання – як нематеріальну (інформаційну);

2. за призначенням – як науково-дослідницьку;

3. за станом – як динамічну.

У межах нашого дослідження ми обрали структурно-функціональну модель, що являє собою сукупність цілей, принципів, наукових підходів, структури функцій і управлінських дій суб'єктів управління, на основі якої охарактеризовано об'єкт дослідження – управління ЗП(ПТ)О, а результативність її впровадження досягатиметься за рахунок організаційно-технологічного забезпечення реалізації досліджуваних процесів через упровадження управлінських інноваційних технологій.

Метою нашої моделі є теоретичне обґрунтування організаційно-функціональної структури та змісту управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій, емпіричний опис її компонентів, визначення на новій теоретичній основі місця в системі управління навчальним закладом щодо підготовки висококваліфікованого та конкурентоспроможного робітника.

У нашому дослідженні виділяємо наступні етапи моделювання ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій:

- попередній аналіз управлінського процесу;
- побудова і наступне вивчення моделі;
- перенесення одержаної інформації на реально досліджуваний об'єкт;
- аналіз достовірності, результативності моделі.

Відповідно до цього розробка моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій виконувалась нами послідовно. Важливим етапом процесу моделювання є збір, аналіз та систематизація наукової інформації з проблеми дослідження, що необхідна для теоретичного обґрунтування моделі.

Виходячи з цього, представлена модель відповідає сучасним уявленням про неї як про систему та ієрархію взаємозалежних і взаємообумовлених компонентів, що адекватно відображають досліджуваний управлінський процес.

У контексті піднятої проблеми такий підхід передбачає виділення в моделі наступних структурних компонентів:

- прогностично-адаптивну;
- концептуальну;
- функціонально-технологічну;
- результативно-діяльнісну.

Означені компоненти моделі реалізуються через управлінські інноваційні технології та різні форми і види управлінських дій, у процесі яких досягається очікуваний результат управління професійним навчальним закладом. Модель управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій представлена на рис. 1.

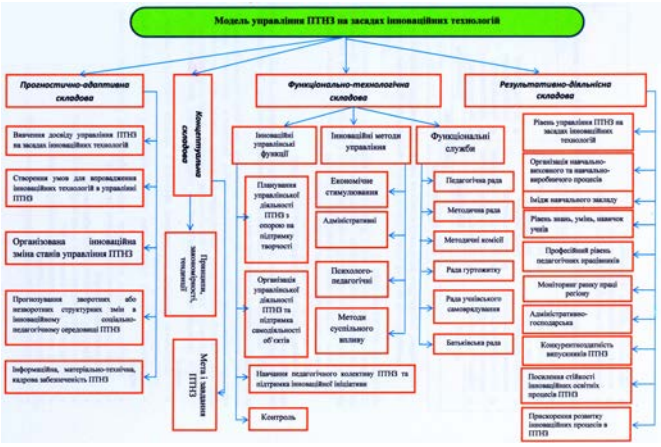

Головне призначення моделі управління на засадах інноваційних технологій – підвищення ефективності управління ЗП(ПТ)О, забезпечення координації дій усіх управлінських ланок, включення в управління педагогічного колективу, формування інноваційного середовища закладу.

Ця модель передбачає реалізацію загальної прогностичної мети і включає такі складові: прогностично-адаптивну, концептуальну, функціонально-технологічну, результативно-діяльнісну, методи управління (адміністративні,

економічні, психолого-педагогічні та суспільного впливу), а також функціональні служби (методична рада, педагогічна рада, методичні комісії, піклувальна рада, батьківський комітет, учнівське самоврядування, рада колективу).

Прогностично-адаптивна складова відображає перший етап процесу управління ЗП (ПТ)О на засадах інноваційних технологій, це специфічна форма наукового передбачення, спеціальне дослідження перспектив інноваційних процесів, вивчення досвіду управління на засадах інноваційних технологій, проведення маркетингових досліджень ринку праці, конкурентних ЗП(ПТ)О, вступників, випускників навчальних закладів, роботодавців. Метою прогнозування є виявлення перспективних проблем, що підлягають розв'язанню, визначення можливих шляхів розв'язання цих проблем, прогнозування зворотних або незворотних структурних змін в інноваційному соціально-педагогічному середовищі. Адаптивна складова передбачає створення передумов для впровадження інноваційних технологій в управління ЗП(ПТ)О та організовану інноваційну зміну станів управління ЗП(ПТ)О, а також включає інформаційну, матеріально-технічну, кадрову забезпеченість закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Концептуальна складова включає мету і завдання ЗП(ПТ)О, а також принципи, закономірності та тенденції.

Функціонально-технологічна складова містить основні управлінські функції, до яких, у свою чергу, віднесемо: планування навчально-виховного та навчально-виробничого процесів з опорою на підтримку творчості, організація управлінської діяльності та підтримка самодіяльності об'єктів, навчання педагогічного колективу та підтримка інноваційної ініціативи, контроль за навчально-виховним та навчально-виробничим процесами. Функціонально-технологічна складова включає інноваційні методи управління та функціональні служби. Інноваційні методи управління поділяються на економічне стимулювання, адміністративні, психолого-педагогічні, методи суспільного впливу. До функціональних служб відносяться: педагогічна рада, методична рада, методичні комісії, рада гуртожитку, рада учнівського самоврядування, батьківська рада.

Результативно-діяльнісна складова включає основні показники оцінки результатів функціонування навчального закладу:

- рівень відповідності результатів діяльності визначеній меті;
- рівень організації управління;
- імідж навчального закладу, його конкурентоздатність;
- рівень знань, умінь, навичок учнів;
- рівень професійної підготовки учнів за обраною професією;
- професійний рівень педагогічних працівників;
- моніторинг ринку праці;
- рівень адміністративно-господарської діяльності;
- конкурентоздатність випускників ЗП (ПТ)О;
- посилення стійкості інноваційних освітніх процесів у навчальному закладі;
- прискорення розвитку інноваційних процесів у закладах професійної освіти.

При розробці моделі ми врахували, що реалізація моделі буде спрямована на створення гнучкої, динамічної, демократичної системи управління середовищем ЗП(ПТ)О, яка: використовує варіативні управлінські рішення; прогнозує кінцеві результати діяльності; включає економічні механізми діяльності; забезпечує оптимальне поєднання адміністративного, колективного управління й самоврядування.

Слід підкреслити, що застосування інноваційних технологій у моделюванні процесів управління закладом освіти забезпечується сукупністю:

1. модернізованих управлінських функцій керівника;
2. пріоритетних форм і методів управління;
3. економічних і технологічних засобів управління.

Сукупність модернізованих управлінських функцій керівника закладу освіти представлено у вигляді таблиці: що вони забезпечують не лише стабільне функціонування ЗП(ПТ)О, але і його сталий розвиток в умовах конкурентного

професійного середовища.

Таблиця 1.

Модернізовані функції управління освітнім середовищем ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій

Функції управління		
Цільові	Технологічні	
	традиційні	інноваційні
❖ управління навчально-виховним процесом; ❖ управління навчально-виробничим процесом; ❖ адміністративно-фінансова діяльність; ❖ фахове викладання; ❖ громадська діяльність.	❖ прийняття управлінського рішення; ❖ організація і планування; ❖ координування, коригування, регулювання; ❖ облік і контроль.	❖ прогностичні; ❖ представницькі; ❖ менеджерські; ❖ консультативні; ❖ комунікативні.
Розвивальні		
❖ бачення стратегії та розвитку навчального закладу; ❖ керівництво та моніторинг освітнього процесу; ❖ мотивація та управління персоналом; ❖ управління розвитком та фінансами; ❖ підвищення конкурентоспроможності навчального закладу.		

Як бачимо, функціонально-діяльнісна структура моделі складається із сукупності компонентів, що охоплюють цільові, технологічні й розвивальні управлінські функції сучасного керівника ЗП(ПТ)О.

При цьому метою управління закладом освіти в інноваційному напрямі є очікування кінцевого результату, який передбачає: якісну зміну управлінських функцій керівника; осмислення змістових етапів та термінів досягнення очікуваного результату; раціональний добір засобів досягнення мети в довгостроковій перспективі.

За наявності визначеної стратегії керівники ЗП(ПТ)О усвідомлюють потребу в оволодінні сучасними знаннями з теорії і практики освітнього менеджменту.

Таблиця 2.

Система знань керівника ЗП(ПТ)О з управління освітньо-розвивальним середовищем на засадах інноваційних технологій

Знання	Сутність
Законодавчі	❖ закон України «Про загальну середню освіту»; ❖ закон України «Про професійно-технічну освіту»; ❖ закон України «Про організацію навчально-виховного процесу в ПТНЗ»; ❖ положення МОН України про акредитацію ПТНЗ, про атестацію учителів, майстрів виробничого навчання, вихователів; ❖ нормативні документи МОН України і органів управління освітою державних адміністрацій про організацію навчально-виховного процесу в період переходу ЗП(ПТ)О на новий зміст та термін навчання.
Загальнотеоретичні	❖ основи стратегічного, тактичного, оперативного управління; ❖ основи моніторингу якості навчально-виховного та навчального процесів, діяльності ЗП(ПТ)О, управлінської діяльності керівника ПТНЗ, викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів; ❖ загально дидактичні особливості навчального процесу різних вікових груп учнів; ❖ основи особистісно-орієнтованого навчання, виховання, розвитку учнів.
Організаційно-технологічні	❖ інформаційне забезпечення навчально-виховного та виробничого процесу в ЗП(ПТ)О; ❖ технології застосування прогресивного педагогічного досвіду та освітніх і виробничих інновацій; ❖ технології контролю за виконанням прийнятих рішень; ❖ моделювання управління освітньо-розвивальним середовищем ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій.

Таблиця 3.

Система умінь керівника ЗП(ПТ)О з управління освітньо-розвивальним середовищем на засадах інноваційних технологій

Функції управління	Уміння керівників ЗП(ПТ)О
Бачення стратегії та розвитку ПТНЗ	Готовність до змін, творчості, реакції на невизначеність ситуації
Керівництво та моніторинг освітнього процесу	Здійснення моніторингу якості прийнятих управлінських рішень та результатів професійної діяльності викладачів, майстрів виробничого навчання
Мотивація управління персоналом	Створення комфортних умов для всіх учасників навчально-виховного та навчально-виробничого процесів
Управління розвитком та фінансами	Запровадження інноваційних освітніх та виробничих технологій, розвиток інноваційної культури педагогічних працівників і учнів
Підвищення конкурентоспроможності навчальних закладів	Пристосування до ринкових умов, входження до конкурентоспроможного міжнародного та національного освітнього простору

Окреслена нами система управлінських функцій і умінь керівника характеризує сутність та особливості моделювання управління ЗП(ПТ)О як відкритою, складно організованою та нестабільною соціально-педагогічною системою, що функціонує в різноплановому конкурентному середовищі на засадах інноваційних технологій.

Така система передбачає:

- створення інноваційної структури управління;
- розробку управлінської моделі з урахуванням специфіки ЗП(ПТ)О;
- застосування інноваційних процесів у навчально-виховній та навчально-виробничій діяльності учнів;
- постійне й цілеспрямоване підвищення науково-методичного, загальнопедагогічного та професійного рівня викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів;
- упровадження демократичних засад у процес управління навчальним закладом.

Моделювання управління освітнім середовищем закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій включає такі управлінські дії:

- чітке визначення загальної мети колективу, основних шляхів її досягнення в умовах ліцею;
- розробку й вибір оптимальних варіантів організаційної структури з урахуванням специфіки навчального закладу й кінцевої мети;
- організацію експериментально-пошукової діяльності викладачів, майстрів виробничого

навчання, вихователів;

- організаційне керівництво процесом дослідницької, пошукової роботи учнів;

- створення умов щодо ефективної діяльності психологічної служби, вивчення стану здоров'я й фізичного розвитку дітей, відповідного психологічного клімату в колективі;

- забезпечення доцільних координаційних зв'язків між ЗП(ПТ)О, вищими навчальними закладами, громадськими організаціями, підприємствами-замовниками кадрів, спонсорами.

Модель управління ЗП(ПТ)О передбачає створення системи, орієнтованої безпосередньо на виховання, навчання й, головне, на розвиток особистості учня, системи, відкритої для інновацій. Передумови створення такої системи в ЗП(ПТ)О є фактори формування та розвитку інноваційного середовища у навчальному закладі (Рис. 2).

Стратегічний рівень формується з таких ідей, які мають пріоритетне значення. Наприклад, система роботи сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти щодо створення умов для самореалізації особистості учня. Колектив ДНЗ «Дніпрорудненський ПЛ» у своїй діяльності керується такими принципами: становлення людини - це постійна праця душі; «випускник ЗП(ПТ)О - це кваліфікований, конкурентоспроможний робітник».

Основні напрямки інноваційної діяльності ліцею включають:

- реалізацію освітньої стратегії, що дозволяє створювати умови для розвитку адаптаційних механізмів учасників освітнього процесу в динамічному інформаційному суспільстві;

- формування цілісної системи знань, що визначає світогляд нового типу і забезпечує успішне орієнтування учнів і викладачів в складних життєвих ситуаціях, максимальний розвиток їх здібностей і самореалізації;

- особистісно-орієнтоване навчання і виховання ліцеїстів з використанням ІКТ, спрямоване на відродження української культури, моральності, духовності;

- безперервне навчання педагогічних та управлінських кадрів ліцею в сфері нових освітніх технологій;

- системну інтеграцію ліцею в освітнє співтовариство.

Важливою частиною розвитку інноваційних процесів у ліцеї є безперервне навчання педагогічного колективу, яке включає:

- проведення індивідуальних консультацій;

- спільна проекна діяльність;

- формування навичок самоосвіти викладачів у професійній діяльності з використанням можливостей Інтернету;

- удосконалення різноманіття форм проведення заходів (педагогічні ради, майстерні, робота творчих груп, участь у конкурсах педагогічної майстерності різного рівня).

Ефективність інноваційних процесів у ліцеї багато в чому залежить від інноваційності освітнього середовища та якості управління. Структура освітнього середовища передбачає наступні компоненти:

1. просторово-предметний;
2. суб'єктно-соціальний;
3. інформаційно-дидактичний;
4. технологічний (педагогічне забезпечення).

Кожний компонент має свою підструктуру.

Таблиця 4

Компоненти інноваційного освітнього середовища

Склад компонентів			
Просторово-предметний	Суб'єктно-соціальний	Інформаційно-дидактичний	Технологічний (педагогічне забезпечення)
Архітектурні особливості будинку, обладнання, особлива атрибутика навчальної обстановки	Учні, педагоги, майстри виробничого навчання, персонал, члени та друзі сім'ї, суб'єкти соціуму за місцем проживання	Державний стандарт, зміст освіти; робочий навчальний план; перспективний план розвитку ліцею, річний план роботи, програми навчальних курсів; комплексно-методичне забезпечення викладання предметів; навчальні посібники та підручники.	Методи, технології, способи, прийоми навчання та виховання

Визначена структура освітнього середовища спрямована на забезпечення комплексу можливостей для саморозвитку, професійного становлення всіх суб'єктів освітнього процесу, наступних можливостей:

- задоволення фізіологічних потреб, яке обумовлено функціонуванням просторово-предметного компонента освітнього середовища у єдності санітарно-гігієнічних норм – світла, тепла, харчування, медичного контролю, зручних меблів, дотримання режиму дня відповідно віку;
- задоволення потреби у безпеці життя;
- засвоєння групових норм та ідеалів, які відображають загальнолюдські цінності, моральні правила поведінки;
- задоволення соціальних потреб (у любові, повазі, покликанні, суспільному схваленні);
- задоволення потреби у праці, реалізації своїх здібностей у суспільно важливій справі;
- задоволення потреби у збереженні та підвищенні власної самооцінки;
- задоволення та розвиток пізнавальної потреби у сфері інтересів за власним бажанням;
- задоволення потреби у перетворюючій діяльності: дослідницькій, конструкторській, проектній – відповідно до власних здібностей та інтересів;
- задоволення та розвиток потреби у складанні власної картини світу; упорядкуванні свого світогляду;
- задоволення потреби у професійному самовизначенні та професійному становленні згідно обраної спеціальності, підвищенні індивідуального рівня професійної кваліфікації та професійної майстерності;
- задоволення потреби у самоактуалізації – як результат забезпечення всього комплексу можливостей розвитку суб'єктів освітнього процесу.

Управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій – динамічний процес, що має змінити інертність, необґрунтований консерватизм.

Основною метою нашої експериментальної роботи є підтвердження робочої гіпотези та глибше вивчення об'єкта й предмета дослідження.

Державний навчальний заклад «Дніпрорудненський професійний ліцей» розпочав дослідно-експериментальну роботу регіонального рівня за темою «Управління освітньо-розвивальним середовищем професійно-технічного навчального закладу» у травні 2015 року. Термін проведення експерименту – 3 роки 8 місяців.

Необхідно зауважити, що початок експериментальної роботи вдало співпав із внесенням змін до існуючого Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах. Ці зміни надають право ЗП(ПТ)О самостійно визначати основні напрями діяльності у поточному навчальному році, спрощують підготовку документації з планування навчально-виробничого процесу, дозволяють педагогічним працівникам з урахуванням варіативного компоненту розробляти власні (авторські) навчальні програми.

Інноваційна робота закладу направлена на обґрунтування особливостей управління інноваційним освітнім середовищем професійно-технічного навчального закладу, розроблення та експериментальну перевірку його моделі і, як наслідок, розробку методичного забезпечення.

Коло учасників дослідно-експериментальної роботи дуже широке. Серед них не тільки творча група педагогічних працівників ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей» та НМЦ ПТО у Запорізькій області, але й зацікавлені в результатах експерименту роботодавці (Короленко М.К. – директор «Запорізького залізорудного комбінату», Корольченко А.П. – директор «Енергоатом», Перепечин С.В. – директор ООО «Інтеренергосервіс»). Науково-методичний супровід виконують: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України (доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Свистун В.І.) та Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області (директор НМЦ ПТО у ЗО Паржницький О.В.).

Головними учасниками експерименту є, безумовно, наші учні, заради них, заради їх безхмарного майбутнього і розпочата інноваційна

діяльність.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель управління освітньо-розвивальним середовищем закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах ринкової економіки.

Гіпотеза дослідно-експериментальної роботи – розробка та впровадження моделі управління освітньо-розвивальним середовищем у єдності організаційно-управлінських, психолого-педагогічних, методичних умов дозволить забезпечити підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних робітників у системі професійної освіти.

Завдання дослідно-експериментальної роботи:

1. Здійснити аналіз стану наукової розробленості проблеми управління освітньо-розвивальним середовищем закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах ринкової економіки.

2. Обґрунтувати модель управління освітньо-розвивальним середовищем закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

3. Здійснити апробацію моделі управління освітньо-розвивальним середовищем закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

4. Підготувати методичні рекомендації щодо управління освітньо-розвивальним середовищем закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

З метою вивчення стану управління ЗП (ПТ)О на засадах інноваційних технологій, визначення ступеня розбіжності між реальним станом і необхідним для ефективної управлінської діяльності щодо впровадження нововведень, а також для експериментальної апробації моделі управління освітнім закладом на засадах інноваційних технологій розроблена програма дослідження, яка складається з п'яти етапів.

І. Підготовчий етап

Визначення та наукове обґрунтування теми, мети, завдань дослідження, складання плану експериментальної роботи.

Вивчення та аналіз нормативно-правового забезпечення управління інноваційною діяльністю педагогів, науково-методичної літератури та педагогічного досвіду з вирішуваної проблеми.

Запропонована структура та зміст моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій.

Обґрунтовано методи і технології упровадження моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій.

Розроблені критерії моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій.

ІІ. Проведення констатуючого експерименту

Збір і аналіз інформації з питань використання інновацій у навчальному закладі. Анкетування педагогічних працівників щодо стану використання інноваційних технологій. Узагальнення результатів констатуючого експерименту.

ІІІ. Проведення формуючого експерименту

Розробка плану апробації моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій.

Експериментальна перевірка моделі управління на засадах інноваційних технологій у експериментальних навчальних закладах.

Підведення підсумків формуючого експерименту.

IV. Порівняльний етап

Порівняння констатуючого і формуючого експерименту. Визначення ефективності запропонованої моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій.

V. Узагальнюючий етап

Системний аналіз результатів експериментального дослідження.

Розробка методичних рекомендацій щодо моделі управління навчальним закладом на засадах інноваційних технологій.

На підготовчому етапі з метою вивчення теоретичного стану проблеми управління ЗП (ПТ)О на засадах інноваційних технологій ми проаналізували філософську, соціологічну, педагогічну, психологічну, управлінську літературу; досконало вивчили законодавчі, нормативні документи, які складають нормативно-правову базу здійснення управління навчальним закладом на засадах інноваційних технологій;

визначили об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, сформулювали гіпотезу, доведенню якої підпорядкувалась наша науково-експериментальна діяльність.

Наразі очевидно, що вибір відповідних методів дослідження визначається характером фактичного матеріалу, умовами і метою конкретного етапу дослідження.

Тому вирішення завдання щодо аналізу теоретичних джерел з питань управління навчальним закладом на засадах інноваційних технологій зумовило використання таких методів, як системний аналіз наукової літератури з питань загального, педагогічного, інноваційного менеджменту; вивчення нормативних, директивних, інструктивних, методичних документів, на основі яких організовується інноваційна діяльність і управління ЗП(ПТ)О; метод сходження від абстрактного до конкретного.

Під час роботи над створенням та обґрунтуванням моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій ми використовували методи абстрагування, порівняння, конкретизації й систематизації, ідеалізації, моделювання.

Для апробації створеної моделі управління на засадах інноваційних технологій обрано класичний експеримент. Експеримент, на думку В. Шейко, - це «метод вивчення об'єкта, який пов'язаний з активним і цілеспрямованим втручанням дослідника в природні умови існування предметів і явищ або створенням штучних умов, необхідних для виявлення його відповідної властивості.

Під час проведення експерименту було використано такі емпіричні методи науково-дослідницької діяльності, як спостереження, анкетування, метод експертних оцінок, визначення середніх показників.

Узагальнення даних експерименту та розробка рекомендацій щодо функціонування моделі управління навчальним закладом на засадах інноваційних технологій здійснювались за допомогою методу кількісного і якісного аналізу результатів, статистична обробка даних, графічне відображення результатів, порівняння, узагальнення.

Відповідно до мети, завдань і методики дослідження (розроблені нами на першому етапі пошукової роботи) була розроблена програма проведення експериментальної роботи.

На першому етапі (червень - грудень 2015) розпочалось теоретичне дослідження, пов'язане з вивченням джерел, які б дозволили визначити рівень розкриття проблеми, пов'язаної з науково-теоретичним забезпеченням процесів моделювання управлінської діяльності в закладі професійної освіти. Були вивчені наукові підходи до розробки моделі управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій.

На другому етапі дослідження (січень 2016 - грудень 2017) проводився констатуючий експеримент.

Ми вважали за доцільне проводити опитування педагогів, учнів та батьків закладу з метою вивчення рівня задоволення потреб учнів та батьків у наданні ліцеєм послуг освітньо-розвивального характеру, в організації навчально-виховного та навчально-виробничого процесів.

Розроблена анкета, в яку входили питання і були передбачені різні варіанти відповідей. Результати анкетування проаналізовані та систематизовані.

Основні показники розвитку ліцею:

- інноваційність діяльності;
-організація освітньо-розвивального процесу;
- продуктивність освітньо-розвивального процесу;
- ефективність освітньо-розвивального процесу;
- відкритість закладу.

Отже, за результатами анкетування виявлено, що 100% батьків задоволені рівнем організації начально-виховного процесу в ліцеї; 97% задоволені готовністю дитини до уроків; 100% вважають, що діти отримують знання у відповідності з їх схильностями та здібностями; 94% оцінюють взаємодію ліцею та сім'ї у навчанні та вихованні учнів як ефективну та плідну; 92% вважають, що в ліцеї створені умови для розвитку творчих здібностей дитини.

Анкетування ліцеїстів показало, що 78% обрали наш навчальний заклад для навчання за якісну професійну підготовку; 65% вважають,

що важливо отримати в результаті навчання практичні навички та престижну професію; 81% учнів планують працювати за обраною професією; 83% цілком задоволені рівнем організації навчально-виховного процесу; 76% вважають свою групу дружньою та згуртованою; 91% учнів охоче відвідують ліцей. На кінець І семестру 2016-2017 навчального року за підсумками семестрової атестації успішність учнів становила 100%, якість знань з виробничого навчання - 96%, з професійно-практичної підготовки - 97%.

Дані свідчать, що створення освітньо-розвивального середовища *створює* умови для гнучкого реагування на конкретні умови навчання, потреби виробництва; *стимулює* самостійність та відповідальність учнів; *сприяє* реалізації творчого потенціалу педагогічних працівників; *забезпечує* індивідуалізацію навчання; *підвищує* якість оволодіння знаннями і компетенціями; *забезпечує* успішну адаптацію на ринку праці майбутніх кваліфікованих робітників і *відповідає* сучасним вимогам модернізації освіти.

Анкетування педагогів було спрямовано на виявлення аналітичної, педагогічної та професійної діяльності викладача.

Методика адміністративного моніторингу діяльності педагогічного колективу забезпечує взаємоузгодження діяльності колективу ліцею шляхом активізації самоаналізу і саморегуляції діяльності з боку педагогів. Важливою умовою адміністративного моніторингу є створення ефекту неспрямованого впливу (за Роджерсом). Це дає можливість залучення педагогів до рефлексивного розвитку. Адміністративний моніторинг залучає педагогів до управління ліцеєм, делегує їм повноваження у визначенні напрямків власного розвитку, а також розвитку колективу в руслі державно-громадських вимог.

У процесі констатувального експерименту нами вивчався стан реалізації управління ЗП (ПТ)О на засадах інноваційних технологій. Для цього були використані різні групи емпіричних методів: аналіз документації навчального закладу, педагогічні спостереження, опитування, співбесіди, анкетування, визначення рейтингу управлінської діяльності.

У ході здійснення констатувального і формувального експериментів з'ясовано переваги управління ЗП(ПТ)О на засадах інноваційних технологій та його вплив на результативність і розвиток навчального закладу, створення «комунікативного середовища», яке характеризується сукупністю цінностей у відносинах між учасниками навчально-виробничого та навчально-виховного процесів:

- особистість – найвища цінність; колективне прийняття рішень;
- спільне вирішення проблемних ситуацій, відсутність авторитарного стилю управління; знаходження позитивного результату в будь-якому виді діяльності;
- відповідальність усіх учасників навчально-виробничого та навчально-виховного процесів за наслідки діяльності.

Управлінський супровід реалізації задачі щодо створення освітньо-розвивального середовища передбачає виконання повного управлінського циклу в єдності функцій планування, організації, керівництва та контролю.

Слід підкреслити важливість забезпечення якісної діяльності всіх складових технологічного компоненту, саме він обумовлює дію соціально-суб'єктного та просторово-предметного компонентів. Просторово-предметне середовище – це оточуюче середовище, яке впливає на емоційний фон, працездатність усіх учасників освітнього процесу та несе важливе соціально-психологічне смислове навантаження. До просторово-предметного середовища ліцею належать:

- 13 навчальних кабінетів, 2 кабінети інформатики, спортивний та актовий зали, 5 майстерень, 4 лабораторії.
- Зелені насадження, які оточують ліцей та створюють приємний естетичний вигляд усього приміщення і навколишнього середовища. Щороку учнівська рада проводить заходи щодо озеленення території ліцею, наприклад, весною 2016 року було посаджено 20 дерев, кущі, квіти.
- Ліцей має власний стадіон, який є площадкою проведення спортивних заходів, Дня здоров'я, загальноліцейних свят, Дня Землі тощо.

- Внутріліцейні приміщення також мають привабливий вигляд: коридори, кабінети озеленені, естетично оформлені.

- До складу просторово-предметного компоненту відносяться елементи, які несуть важливий смисловий зміст:

1) ліцей має свою атрибутику: герб, гімн;

2) велике значення щодо виховання мають динамічні стенди, які постійно оновлюються та відображають усі сторони життя ліцеїстів. Інформаційні стенди «Цікаві сторінки календаря», «Робочі будні учнівської ради», «Наше життя - крок за кроком», «Наші гуртки» забезпечують тонкий соціально-психологічний вплив на учнів.

- З 2016 року організована тематична фотовиставка талановитого молодого фотографа Валерія Давиденка «Яскраве життя».

- Своє місце у цьому просторі займає газета «ДПЛnews» - щомісячні випуски газети виконують свою пряму функцію – повідомляють колектив про всі важливі події, факти, свята; крім того, газета створює і ситуацію успіху для учнів, акцентуючи увагу на їхніх досягненнях та перемогах, вона також несе позитивний образ ліцею для батьків, соціального оточення, відвідувачів ліцею.

- У 2012 році в ліцеї створено музей, який дає можливість учням ознайомитися з історією ліцею та м. Дніпрорудне, відчути подих давнини.

- Справжнім центром культури та художньої творчості є бібліотека: її двері широко розчинені для учнів і педпрацівників, фонди налічують 21 тисячу примірників навчальної, методичної, художньої літератури.

- Велике значення щодо соціалізації учнів та їхнього особистісного розвитку має гуртожиток. Ліцей об'єднує та дозволяє отримувати професійну освіту учням Запорізької, Херсонської, Хмельницької, Київської, Чернігівської та інших областей України.

Таким чином, просторово-предметна складова освітньо-розвивального середовища ліцею створює всі умови щодо всебічного розвитку особистості, реалізації інтелектуального потенціалу, творчих здібностей учнів, розвитку їх професійних компетентностей, оволодіння практичними уміннями та навичками.

Суб'єктно-соціальний компонент передбачає налагодження партнерських стосунків між усіма учасниками освітньо-розвивального процесу. Саме соціальний компонент забезпечує можливості задоволення та розвитку потреб суб'єктів освітнього процесу у відчутті безпеки, у збереженні та покращенні самооцінки, у самоактуалізації – тобто у комплексі соціально орієнтованих потреб. Досягнення продуктивного стилю взаємодії, створення позитивного настрою та сприятливого соціально-психологічного клімату в ліцеї передбачає побудову виховної системи, яка забезпечує організацію різноманітної сумісної діяльності та взаємодії всіх суб'єктів освітньо-розвивального процесу.

Інноваційне освітнє середовище у Дніпрорудненському професійному ліцеї відзначається різноманітністю заходів, які забезпечують ефективну взаємодію та співпрацю, стимулюють встановлення більш тісних стосунків між усіма його учасниками.

Слід відзначити інтегруючу роль щотижневих тематичних загальноліцейних лінійок. Технологія організації цих ранкових зустрічей передбачає наступний алгоритм:

- Привітання.
- Календар.
- Підсумок тижня.
- Подяка.
- Історія, тема морального змісту для роздуму.

Проведення тематичних ранкових зустрічей створює соціально-культурний простір для розвитку і прояву відчуття спільноти, сприяє розвитку соціальних навичок, це один із методів, орієнтованих на виховання толерантної людини. На лінійках підводяться підсумки щодо результатів навчання, участі у суспільному житті та визначаються переможці, які отримають перехідний кубок, проходить нагородження грамотами, заохочення учнів за особисті досягнення. На ранкових зустрічах приділяється увага важливим знаменним датам. Ще один напрямок – це розповідь життєвих історій, які мають моральний зміст і можуть впливати на ціннісні установки учнів.

Велике значення у патріотичному вихованні, прищепленні любові до рідного краю має краєзнавчий музей, створений у ліцеї. Діяльність музею передбачає організацію та проведення екскурсій, у тому числі для відвідувачів з інших міст. Актив музею об'єднує учнів, які зацікавлені в історії, вони підготували доповіді про експонати музею, і, наприклад, у цьому навчальному році провели екскурсії для учнів початкових класів шкіл м. Дніпрорудне.

Художня діяльність здійснюється за всіма напрямками. Кожен день ліцею заповнений яскравими та різноманітними подіями. Серед традицій, які зберігаються та передаються новим поколінням ліцеїстів, – свята «День ліцеїста», «День пам'яті та скорботи», «День захисника Вітчизни»; поетичні вечори, Шевченківське свято, осінній бал, новорічне свято тощо.

Учні щорічно беруть участь у Всеукраїнському конкурсі «Таланти твої, Україно!» і стають переможцями цього конкурсу на обласному рівні. Ліцей пишається своєї агітбригадою «Гірник», яка два роки поспіль стає переможцем обласного конкурсу агітбригад. Кожен учень може знайти заняття за своїми інтересами та бажаннями: художньому розвитку учнів сприяють вокальний гурток «Трембіта», танцювальний гурток «Рух». У гуртожитку проводяться різноманітні заходи: конкурси на кращу кімнату, День сміху, День Святого Валентина, конкурсів на кращу газету до свят, День іменинника, зустрічі з бібліотекарем, щомісячно проводиться День гуртожитку. Всі ці заходи передбачають активну співпрацю учнів та педагогів, Викладачі, майстри виробничого навчання завжди поруч з учнями, вони підтримують та надихають, допомагають учням повірити у свою неповторність і розкрити власний талант.

Організація трудової діяльності є необхідною складовою виховання відповідальності та працездатності майбутніх робітників, саме тому в ліцеї значна увага приділяється заходам, які підкреслюють важливість праці на благо людей. Викладачі, майстри виробничого навчання організують діяльність щодо покращення стану навколишнього природного середовища, благоустрою та озелененню території ліцею.

Головним напрямком організації освітнього процесу в ліцеї є забезпечення професійного становлення майбутнього спеціаліста. Випускник ліцею повинен усвідомлювати суспільне значення обраної професії, творчо відноситися до трудової діяльності, володіти навичками професійної поведінки на основі розуміння правил етики. У першу чергу, професійне становлення майбутніх робітників, оволодіння азами професії відбувається на уроках виробничого навчання та під час проходження виробничої практики під безпосереднім керівництвом майстрів виробничого навчання.

Професійна компетентність викладачів та майстрів виробничого навчання при організації навчально-виробничого процесу з особистісно-розвивальних позицій передбачає володіння сучасними педагогічними технологіями, а саме: інформаційно-комунікативними, методами проектного, проблемного, розвивального навчання тощо. При цьому процес навчання та виховання майбутніх спеціалістів не обмежується уроками та виробничою практикою: у ліцеї склалася система позакласної роботи у цьому напрямку. Перш за все – це цикл виховних годин «Сходинки до професійної кар'єри» для учнів I, II курсу. Метою цього циклу є забезпечення умов щодо соціальної адаптації першокурсників до освітнього середовища ліцею та створення умов щодо подальшого соціально-професійного самовизначення учнів, побудови ними етапів свого професійного зростання. Велике значення у професійному становленні учнів мають конкурси «Кращий з професії». Кожен конкурс – це ситуація успіху для майбутніх робітників: під час конкурсу вони мають можливість продемонструвати теоретичну та практичну підготовку на певному етапі навчання, проявити творчість та набуті професійні уміння. Майстри виробничого навчання відмічають, що саме процес підготовки учнів до участі у конкурсах впливає на розвиток почуття гордості за свій вибір та відповідального відношення до праці. Суспільно-політичний напрямок у вихованні реалізується під час організації діяльності учнівського самоврядування. У ліцеї працює учнівська рада і 4 комісії, які очолюють радники – майстри виробничого навчання.

Щомісячно проводяться засідання Школи активу, оформлено стенд «Учнівська рада ліцею», в якому висвітлюються плани роботи комісій УР, підсумки проведеної роботи, газети, звіти.

Значна увага приділяється патріотичному вихованню та фізичному розвитку ліцеїстів. Відроджуючи військово-патріотичні традиції, ми виховуємо майбутнє – молодих захисників Вітчизни. Саме тому в Дніпрорудненському професійному ліцеї стало доброю традицією відзначати День захисника Вітчизни конкурсом між юнаками – представниками різних груп. Такі конкурси ефективно доповнюють теорію предмета «Захист Вітчизни» та сприяють вихованню поваги до Збройних Сил, бажання служити в армії, розвивають мужність спритність юнаків.

У ліцеї діють спортивні секції з волейболу, тенісу, боксу. Спортивні команди ліцеїстів - одні з найкращих у м. Дніпрорудне та області, вони беруть участь у змаганнях з футболу волейболу, тенісу та стають переможцями. Команда ліцею – щорічний переможець міської спартакіади учнівської молоді. Двічі на рік у ліцеї відбувається яскраве спортивне свято «День здоров'я» та спортивні змагання між командою викладачів та учнів.

Таким чином, дія суб'єктно-соціального компоненту освітньо-розвивального середовища ліцею спрямована на узгоджену, спільну діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу, породжує гуманістичні міжособистісні стосунки та дозволяє реалізувати головні закони виховання – закон паралельної педагогічної дії та закон єдності життя та виховання. Саме така організація дозволяє відійти від уніфікації та стандартизації освітнього процесу, сприяти правильній соціальній орієнтації учнів і забезпечити їх професійне становлення.

На третьому етапі в ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей» іде процес нормативного оформлення знайдених форм, методів і змісту освіти, впорядкованості діяльності. В той же час особлива увага приділяється створенню умов для збереження в структурі інноваційного освітнього простору ліцею як системи відносин різноманіття, надмірності, демократичності, що зберігає стійкість відносин і високі темпи розвитку установи. В цей період з метою створення оптимальних умов для здійснення ефективного освітнього процесу в ліцеї остаточно сформована кафедральна структура управління та визначені основні форми взаємодії управлінських структур. Організовано нормативно-правове оформлення сформованої структури управління ліцеєм, що створило необхідні організаційно-змістовні умови для професійного та особистісного зростання педагогів, сприяло створенню системи безперервної освіти ліцеїстів і забезпечення їх стабільної успішності, зміцненню зв'язків з установами освіти і науки.

Таблиця 5

Організаційно-педагогічна модель процесу перекладу освітньої системи ліцею в режим самоорганізації

Базисні принципи самоорганізації освітньої системи	Професійні якості педагогічного колективу, що створюють можливість для реалізації базових принципів	Необхідні організаційно-змістовні умови
Відкритість освітньої системи ліцею	Здатність педагогічного колективу до постійної взаємодії із зовнішнім середовищем	Створення відкритого освітньо-розвивального середовища ліцею. Врахування вимог ринку праці та системи професійної освіти.
Стратегічне управління розвитком ліцею	Здатність управлінської команди до стратегічного управління	Стратегія і тактика формування механізму саморозвитку освітньої системи на основі SWOT - аналізу .
Орієнтація освітньої системи ліцею на результат	Здатність педагогічного колективу досягати поставленої цілі	Визначення мети освітньої діяльності, місії ліцею, моделі випускника ліцею. Виявлення чинників результативності освітньо-розвивального середовища ліцею.
Синергетичність процесу освіти	Здатність внутрішньої самоорганізації освітньої системи в цілому	Управління на принципах самоорганізації. Зворотній зв'язок і самоорганізація в залежності від потреб учнів, батьківської громадськості, системи професійної освіти.
Стале залучення всіх видів ресурсів	Здатність отримувати необхідні ресурси із зовнішнього середовища	Реалізація програми випереджаючого розвитку матеріально-технічної бази ліцею.
Розробка індивідуальних освітніх траєкторій учнів і педагогів	Здатність вибудовувати освітні програми у відповідності з індивідуальними запитами особистості, ринку праці і системи професійної освіти	Впровадження сучасних технологій навчання. Організація педагогічної взаємодії у процесі конструювання знань. Мотивація ліцеїстів до проектної та дослідницької діяльності в умовах інформатизації освіти в ліцеї.
Тісний зв'язок із зовнішнім середовищем	Здатність вибудовувати партнерські відносини з суб'єктами зовнішнього середовища	Організація соціального партнерства з зовнішнім середовищем.
Постійний контроль якості навчання	Здатність до забезпечення системного контролю якості підготовки випускників ліцею	Комплексна система управління якістю освіти в ліцеї. Аналіз фактичних результатів освіти.

Ефективні організаційні зміни в ліцеї стали можливі при умові, що лідери розуміють принципи перетворення. До таких принципів ми відносимо:

- Наявність ефективних лідерів (керівників

тимчасових творчих колективів), які стають ініціаторами успішних перетворень у колективі.

- Забезпечення балансу між адміністрацією, педагогічним колективом, ліцеїстами, батьками, представниками вищих управлінських структур і громадськістю.

- Можливість збереження і перетворення енергії творчого пошуку педагогів, управління системою організаційного знання, вивільнення енергії людських ресурсів для формування нових поведінкових моделей і організаційних перетворень.

- Виявлення ключових областей, зміни в яких повинні дати мультиплікаційний ефект для всього ліцею.

- Принцип демократичного коригування програми перетворень на основі системи управління зі зворотним зв'язком дозволяє коригувати «вхідні параметри» і своєчасно гнучкими відповідними діями покращувати результати та вивільняти і направляти енергію колективу ліцею на «вузлові точки» зростання.

Таким чином, діяльність усіх суб'єктів освітньо-виховного процесу в рамках переходу в режим саморозвитку істотно збагачує освітнє середовище ліцею. У складній відкритій системі, якою є сьогодні ліцей, за рахунок дії нелінійних зв'язків виникають процеси коеволюції, характерні тим, що загальний темп розвитку ліцею стає вище темпів розвитку його складових частин. Для ліцеїста, який опинився в середовищі, що сприяє і заохочує творчість у всіх її розумних проявах, створюється оптимальне поєднання умов, достатніх для самоактуалізації дитини як творця. В ході роботи було підтверджено: чим більше ліцеїст залучений у спільну освітню проектну діяльність, тим швидше розвиваються його творчі здібності. Подальший розвиток ліцею з позиції теорії самоорганізації забезпечує нові можливості для створення такої системи навчання і виховання, в рамках якої здійснюється активна взаємодія освіти, науки, економіки і суспільства, формування інформаційної культури всіх учасників освітнього процесу, що дозволяє всім суб'єктам освітнього процесу адаптуватися до мінливих соціокультурних умов розвинутого інформаційного суспільства.

Дане дослідження не вичерпує себе, а ставить за мету продовжити теоретичне обґрунтування та практичне підтвердження переваг використання інноваційних технологій в управлінні сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти над традиційними формами управління.

Результативність досвіду

Результативність роботи педагогічного колективу Державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей» щодо створення розвивального середовища на засадах інноваційних технологій відслідковується за наступними інтегрованими показниками:

Критерій	Показники
Створення позитивного іміджу Дніпрорудненського професійного ліцею	- формування стійкого співтовариства потенційних і реальних споживачів (батьків і учнів) освітніх послуг ліцею; - підвищення конкурентноспроможності ліцею в регіоні; - виконання плану набору, стабільність і збільшення контингенту учнів.
Якісне оволодіння учнями ключовими та професійними компетентностями	- позитивна динаміка рівня навчальних досягнень учнів; - позитивні відгуки про проходження виробничої практики; - результативність участі у конкурсах «Кращий з професії» різного рівня.
Конкурентоспроможність випускників на сучасному ринку праці	Результати працевлаштування.
Підвищення рівня професійної майстерності викладачів, майстрів виробничого навчання	- результати атестації; - участь в обласних та республіканських конкурсах професійної майстерності; - наявність публікацій у педагогічних виданнях.
Покращення стану фізичного, психологічного, соціального, духовного здоров'я учнів	- зниження захворюваності учнів у період сезонних захворювань; - зниження психологічної і соціальної напруженості у молодіжному середовищі; - наявність в учнів ціннісних орієнтацій на здоровий спосіб життя.

Основні результати інноваційної діяльності ліцею з переведення освітньої системи в режим розвитку:

Вересень 2014 року - лауреати І ступеня Шостого Міжнародного форуму «Інноватика в сучасній освіті» у номінації «Інноваційні технології компетентнісного становлення майбутнього робітника».

Березень 2015 року - золота медаль у VI Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2015» у номінації «Діяльність професійно-технічного навчального закладу з підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників».

Вересень 2015 року - ІІІ місце у фестивалі-конкурсі «Гуманна педагогіка Запорізького регіону».

Жовтень 2015 року - лауреат І ступеня Сьомого Міжнародного форуму «Інноватикав сучасній освіті» у номінації «Вектори інноваційного

розвитку системи професійно-технічної освіти».

Листопад 2015 року - І місце в обласному конкурсі методичних кабінетів ПТНЗ на кращу організацію методичної роботи з педагогічними кадрами.

Грудень 2015 року - участь в обласному семінарі за темою «Створення власної моделі інноваційного розвитку навчального закладу» (доповідь директора С.М. Осипенко «Інноваційні аспекти в управлінській діяльності сучасного навчального закладу»).

Січень 2016 року - подяка Запорізької обласної державної адміністрації за активну співпрацю з волонтерами БО БФ «Солдатські матері» і вагомий внесок у захист нашої держави та підтримку української армії.

Лютий 2016 року - обласна виставка декоративно-прикладного мистецтва «Знай і люби свій край»:

- 1 місце у номінації «Вишивка бісером»;
- 2 місце у номінації «Гончарне виробництво».

Березень 2016 року - диплом ІІ ступеня в обласному конкурсі патріотичної пісні «Україна – це ми».

Березень 2016 року - Гран-прі «Лідер професійно-технічної освіти» у VII Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2016».

Березень 2017 року - Срібна медаль у ІІІ Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2017».

Дипломи Міністерства освіти і науки України за «Творчу працю з підвищення якості національної освіти» та «Активне впровадження інноваційних технологій у процес навчання і виховання».

Квітень 2017 року - на базі системи дистанційного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України в онлайн-режимі провели засідання Всеукраїнського круглого столу за темою «Співпраця професійно-технічного навчального закладу з роботодавцями: інноваційні шляхи розвитку соціального партнерства».

Вересень 2017 року - провели обласний семінар-практикум для педагогічних працівників ПТНЗ з професій «Електрозварник». Участь у Всеукраїнському конкурсі екопроектів «Минуле, сьогодення та майбутнє нашої Землі» (Василенко Ж.О. та група № 1).

Жовтень 2017 року - брали участь в обласному семінарі для методистів, заступників директорів «Проектна технологія як інноваційний ресурс удосконалення методичної роботи в ПТНЗ». Участь у ІХ Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті – 2017» та VI Міжнародній виставці освіти за кордоном «World Edu» (доповідь директора С.М. Осипенка «Проектні технології навчання у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників»).

Листопад 2017 - участь у проведенні обласного семінару-практикуму: «Управління проектною діяльністю професійного навчального закладу освіти на засадах компетентнісного підходу», участю у тренінгу: «Мотивація учнів закладів професійної освіти до проектної діяльності», проведенні обласного вебінару: «Національно-патріотичне виховання учнівської молоді ДНЗ «ДПЛ» (Вертелецька В.М.), участю в обласних семінарах: «Системний підхід до реалізації новітніх освітніх та виробничих технологій» (виступ методиста Суєтової С.В.), «Впровадження ІКТ на уроках української мови та літератури» (виступ викладача української мови та літератури Вітковської Л.С.).

Листопад 2017 року - брали участь у Всеукраїнській конференції «Управління розвитком професійної освіти в сучасних умовах».

Грудень 2017 року - були рецензентами підручника для учнів професійних навчальних закладів гірничого профілю «Основи гірничої справи». Участь у Міжнародному конкурсі зварників «Worldskills»: Капля І.О. посів 8 місце.

Грудень 2017 року - провели обласний науково-практичний семінар за темою: «Управління проектною діяльністю професійного навчального закладу освіти на засадах компетентнісного підходу» за участю Кулалаєвої Наталі Валеріївни, завідувача лабораторії професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидата хімічних наук, доцента.

Участь у Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних Інтернет-конференціях:

- **«Професійна освіта та освіта дорослих в сучасних соціокультурних умовах: теорія, методологія, практика»** (наукові тези С.М. Осипенка «Андрагогіка – педагогічна галузь та її роль в процесі гуманізації суспільства»).

- **«Розвиток сучасної природничо-математичної освіти: реалії, проблеми якості, інновації»** (наукові тези: С.В. Суєтової «Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках біології», Є.Л. Нікітіної «Застосування інноваційних технологій на уроках математики та позаурочний час»).

- **Освіта, наука та виробництво: розвиток та перспективи співпраці в рамках регіональних технологічних платформ»** (наукові тези О.С. Торохтій «Застосування енергозберігаючих технологій»).

- **«Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання»** (наукові тези С.М. Осипенка «Управлінський супровід створення розвивального середовища для підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ»).

- **«Актуальні питання національно-патріотичного виховання дітей та молоді: досвід та проблеми»** (наукові тези: Торохтій О.С. «Виховання свідомості та патріотичних цінностей учнів ПТНЗ», Вертелецької В.М. «Патріотичне виховання як засіб формування громадянина-патріота»).

- **«Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства»** (наукові тези Осипенка С.М. «Сучасне бачення професійно-практичної підготовки учнів з професії «Електрогазозварник»).

- **«Управління розвитком професійної освіти в сучасних умовах»** (наукові тези Осипенка С.М. «Управлінський супровід створення розвивального середовища для підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ».

Розміщення статей у фаховому журналі «Професійно-технічна освіта» протягом 2015-2017 років:

Осипенко С.М., стаття «Управління освітньо-розвивальним середовищем професійно-технічного навчального закладу»;

Осипенко С.М., стаття «Управлінський супровід організації проектної діяльності у Державному навчальному закладі «Дніпрорудненський професійний ліцей»;

Осипенко С.М., Суєтова С.В. стаття «Соціальне партнерство у професійно-технічній освіті – вимога часу».

Таким чином, проектуючи різноманітні форми діяльності між суб'єктами освітньої діяльності, вдалося отримати насичене освітнє, самоорганізуюче середовище, в якому іде саморозвиток як ліцеїстів, так і педагогів ліцею. Серед основних завдань цього етапу можна виділити забезпечення розширення культурно-освітнього простору ліцею, збільшення числа суб'єктів освітнього процесу, об'єднання їх зусиль для збільшення різноманіття змісту і форм освітньої діяльності, встановлення способів взаємозв'язку елементів цього різноманіття. Зміст управлінської діяльності: на цьому етапі включав організацію взаємодії з іншими освітніми установами, підтримку інноваційної діяльності педагогів, організацію взаємодії з науковими установами та діяльність педагогічного колективу щодо підвищення професійного майстерності. Серед основних результатів слід відзначити суттєве збільшення форм освітньої діяльності, збільшення різноманіття змісту освітнього процесу, розвиток інноваційної діяльності педагогів, збільшення форм взаємодії з іншими освітніми і науковими установами, виникнення різноманіття форм загальноліцейної діяльності.

Критично важливим чинником успішності ліцею при переведенні його в режим саморозвитку стали творчі здібності педагогічного колективу, навички спільної мотивованої роботи. При побудові моделі переведення ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей» у режим саморозвитку найважливішою умовою на початковому етапі було виникнення стану нестійкості розвивального простору, тому перший етап вдосконалення управлінської діяльності був спрямований на забезпечення відкритості й збільшення різноманіття. Щоб система стала стійкою, необхідно було створити умови для виникнення різноманіття у системі, тобто створити надмірність у формах, методах і засобах досягнення поставленої цілі. В нашому ліцеї це було досягнуто організаційною та управлінською

діяльністю, спрямованою на створення умов для розширення різноманіття форм діяльності.

Дослідно-експериментальна робота на другому етапі була спрямована на структурування освітньої діяльності, зростання її упорядкованості, що сприяло переходу ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей» до періоду стійкого розвитку. В цей період в ліцеї, як будь-якій відкритій системі при значному накопиченні різноманіття, були створені умови для активної взаємодії не тільки між учасниками освітнього процесу всередині ліцею, але і соціумом (іншими освітніми і науковими установами, організаціями, підприємствами). Виникли нові освітні проекти, в тому числі відкритий характер освітньо-розвивального середовища ліцею, створення складної, нелінійної системи, що знаходиться у взаємодії з іншими моделями освітнього простору, здатної до прийняття в свою систему нових суб'єктів і створення нових відносин. На цьому етапі були створені передумови для виникнення нових організаційних структур та тісної взаємодії існуючих організаційних структур розвиваючої освітньої діяльності.

Наведені дані свідчать: 1) план набору на навчання у ліцеї виконується, кількість контингенту є стабільною, відраховування з ліцею протягом навчального року носить одиничний характер; 2) за останні три роки значно підвищилась якість знань учнів з теоретичної підготовки.

Аналіз ситуації працевлаштування показує: щороку загальна зайнятість випускників складає 85%, з них - до 70% випускників працевлаштовані на робочих місцях підприємств, організацій, установ; 2-3% учнів призвані на строкову службу до Збройних сил України; 8-10% продовжують навчатися у ВНЗ різних рівнів акредитації. Деяка частина учнів не працевлаштована у зв'язку з декретною відпусткою та зміною місця проживання.

Ліцей створює необхідні умови:

- для інтелектуального, емоційного і морального розвитку ліцеїста як індивідуальності у відповідності з його інтересами, потребами і здібностями;
- для оновлення змісту освітньо-виховного процесу у відповідності з прогресивними науковими досягненнями і сучасними інформаційним забезпеченням;
- для розвитку відносин взаємної поваги всіх учасників освітньо-виховного процесу на основі моральних цінностей, створених людством, а саме: толерантності, поваги до праці викладача та інших працівників ліцею, використання права брати участь в обговоренні та прийнятті рішень щодо питань учнівського самоврядування;
- для формування потреби здорового способу життя, системно зберігаючи і зміцнюючи здоров'я ліцеїстів і членів педагогічного колективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко Л.І. Інноваційний освітній менеджмент: Навч. посібник. – К., Главник, 2006. – 144 с.

2. Даниленко Л.І., Сергеєва Л.М. та ін. За заг. ред. В.В.Олійника. Сучасні підходи до управління професійно-технічними закладами: Навчально-методичний посібник. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2007. –104 с.

3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

4. Мельніченко В.В. Особливості менеджменту у професійно-технічній освіті: Навчальний посібник. – М.: вид-во «КВІТ», 2006. – 237 с.

5. Петрович С. Інноваційна діяльність професійно-технічного навчального закладу// Професійна освіта.-2005.-№ 2.- с. 14-15.

6. Пикельна В.С. Теорія і методика моделювання управлінської діяльності http://www.pdpu.edu.ua./doc/vr/chernenko/des.pdf - 374 с.

7. Радкевич В. Інноваційні процеси у сучасній професійній школі // Професійно-технічна освіта.-2005 -№1.- с. 9-11.

8. Рожнова Т.Є. Організаційно-педагогічні засади використання інноваційних технологій в управлінні професійно-технічним навчальним закладом // Імідж педагога. №2(101). – С.67-70.

9. Сиротенко Г. Інноваційний потенціал освіти: досягнення на тлі проблем // Управління освітою. – 2005. - №2, січень. – С. 4-6.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Василь Трипак, *директор Державного навчального закладу «Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту»*

Аліна Боєва, *викладач Державного навчального закладу «Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту»*

Важко уявити сучасну освіту без новітніх технологій. На зламі тисячоліть людство вступило в стадію розвитку, що одержала назву постіндустріального або інформаційного суспільства. Інформаційні та телекомунікаційні технології, що використовуються нині, суттєво розширюють межі таких фундаментальних понять, як знання та мова. Людство повсякчас шукало та знаходило додаткові засоби, що досить сильно впливали на життя суспільства. Писемність, друкарський верстат, телефон, телебачення і, нарешті, глобальна мережа Інтернет – ось найбільш визначні віхи еволюції в передаванні інформації. У сучасному світі знання швидко застарівають. Лідерські позиції сьогодні належать тим людям, організаціям і країнам, які володіють найсучаснішою інформацією, вміють її одержувати й ефективно використовувати. Новий час зумовлює нові цілі освіти. Досягнення відповідності результатів освіти потребам усіх цільових груп, на які працює освітня галузь, визначає якість освіти в цілому.

Система професійної (професійно-технічної) освіти в Україні нині зорієнтована на підготовку робітничих кадрів на рівні сучасних вимог. На жаль, і дотепер простежується такий парадокс: надлишок неструктурованої інформації і гострий дефіцит сучасної інформованості. Його можна подолати тільки усеповним і кваліфікованим застосуванням уже апробованих інформаційно-телекомунікаційних технологій. Проблема впровадження персональних інформаційних технологій, зокрема, мультимедійних програм у навчальний процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти є нині однією з найбільш актуальних. Це, окрім іншого, вимагає вдосконалення всієї системи навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Цей процес має такі функціональні складові: використання індивідуальних і групових форм професійної діяльності, ігрових методів засвоєння учнями знань, умінь і навичок, уже апробованих, традиційних засобів навчально-виховних зусиль, спрямованих на комплексне використання сучасних технічних засобів навчання на базі комп'ютерної техніки з її мультимедіа-технологіями. Проблемам упровадження й ефективного застосування інформаційно-телекомунікаційних (ІТКТ) і мультимедійних технологій в освіті присвячено чимало теоретичних і експериментальних праць вітчизняних і зарубіжних педагогів. Окремі питання цієї проблеми вже розкрито в працях В. Бикова, А. Верланя, Б. Гершунського, С. Гончаренка, А. Гуржія, Ю. Дорошенка, М. Жалдака, М. Кадемії, Г. Кедровича, В. Кухаренка, Ю. Маргуліса, Ю. Машбиця, І. Підласого, Є. Полат, І. Роберт, Р. Нортона, С. Сисоєвої,

Б. Скіннера, П. Стефаненка, Н. Тверезовської, Є. Толмана, Є. Торндайка, С. Трапезникова, Дж. Хартлі та інших педагогів-дослідників.

Об'єкт дослідження: інформаційні технології у сучасній освіті.

Предмет дослідження: ІКТ на уроках різного типу, їх позитивні та негативні сторони.

Мета роботи – комплексний опис і різноаспектний аналіз використання технологій у професійній освіті.

Актуальність роботи полягає у тому, що на сьогодні ані освіта, ані комп'ютерні технології не стоять на місці, а тому потрібно щоденно розширювати кордони своїх знань з цієї галузі. У нашій роботі зібрані найпопулярніші ІКТ останніх трьох років, які не вимагають великих зусиль та глибинного знання комп'ютеру.

У процесі дослідження реалізувалися такі завдання:

1. З'ясовано вплив інформаційних технологій на роботу учнів під час уроку.
2. Виявлено особливості використання різноманітних програм.
3. Схарактеризовано особливості програм різного типу на уроках різної складності.
4. Піддано аналізу зафіксовані програми.
5. Досліджено співвіднесеність роботи учнів із програмами та без них.

Як основні використовуються описовий, а також елементи статистичного і зіставного методів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше зроблено спробу різнобічного аналізу різноманітних інформаційно-комунікативних технологій у сучасній освіті саме комплексно, у взаємодії. Багато з проаналізованого матеріалу введено у науковий обіг уперше. Зафіксований матеріал засвідчує як загальновідомі (поширені) сучасні методи, так і маловідомі факти.

Сфера застосування: результати дослідження можуть бути застосовані в педагогічній практиці при укладанні методичних рекомендацій, для подальшого вирішення актуальних питань освіти. Матеріали роботи можуть бути використані для підготовки відповідних курсів у школі, закладі професійної (професійно-технічної) освіти та університеті, написанні підручників і посібників.

Інформаційно-комунікаційні технології: визначення, історія та дослідники

Дослідження питань історичного розвитку інформаційних і комунікаційних технологій насамперед передбачає визначення періодизації. Аналіз еволюційного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання (ІКТН) у різних контекстах здійснювали В. Биков, І. Воротникова, В. Гриценко, М. Жалдак, І. Кондратенко, В. Кухаренко, О. Майборода, А. Манако, Н. Морзе, Ю. Рамський, А. Ундозерова, Г. Ярулліна та ін.

На думку європейських науковців, у процесі інформатизації наявні чотири періоди: 1950–1960 – початок, 1970–1980 – розвиток великих систем, 1980–1990 – розвиток мікроінформатики та відкритих програмних систем, 1990–2000 рр. – розвиток Інтернет-мережі та веб-технологій. Інші вчені виокремлюють такі фази, як електронізація, комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ, від англ. Information and communications technology, ICT) – часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ – це загальніший термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо- і відеообробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу. Вираз уперше було використано в 1997 році у доповіді Денніса Стівенсона для уряду Великої Британії, який посприяв створенню нового Національного навчального плану Великої Британії в 2000 році.

Треба зауважити, що нині є різні визначення інтерактивності як за методологічним змістом, так і в контексті її інформаційно-технологічного забезпечення (наприклад, визначення інтерактивності для дистанційного навчання).

Поняття «інтеракція» (від англ. interaction – взаємодія) виникло вперше у соціології й соціальній психології. Для теорії символічного інтеракціонізму (засновник – американський філософ Дж. Мід) характерним є розгляд розвитку й життєдіяльності особистості, творення людиною свого «Я» у ситуаціях спілкування та взаємодії з іншими людьми. У психології інтеракція – це здатність взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, з комп'ютером, навчальним засобом тощо) або з ким-небудь (людиною), а соціальна інтеракція – процес, коли індивіди під час комунікації, яка відбувається у групі, своєю поведінкою впливають на інших індивідів, викликаючи відповідні реакції. Психологи підкреслюють, що більшість ефективних змін в установках, мотивації і поведінці людей легше здійснюється у групі. В останнє десятиліття з'явилися інтерактивні опитування, програми на телебаченні й радіо, спрямовані на організацію «живого» спілкування, вільного обміну думками із глядачами й слухачами. Через поняття «інтерактивність», «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи й методики навчання», «інтерактивні технології» у наукових працях з педагогіки процес навчання описується як спілкування, кооперація, інтеграція співробітництва рівноправних учасників, а тому їх перспективність застосування у вищій школі очевидна. Термін «інтерактивне навчання» використовується також під час дослідження проблем застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні, дистанційної форми освіти, використання ресурсів Інтернету з навчальною метою, а також електронних підручників, довідників тощо.

Сучасні комп'ютерні телекомунікації дають змогу учасникам вступати в «живий» (інтерактивний) діалог (письмовий або усний) з реальним партнером, а також уможливлюють активний обмін повідомленнями між користувачем та інформаційною системою в режимі реального часу.

Комп'ютерні навчальні програми за допомогою інтерактивних засобів і пристроїв забезпечують неперервну діалогову взаємодію користувача з комп'ютером, дають змогу користувачам управляти процесом навчання, регулювати швидкість вивчення матеріалу, повертатися на початкові етапи.

Отже, поняття «інтерактивне навчання» характеризує такий процес навчання, який побудований на взаємодії учня з навчальним оточенням, навчальним середовищем, ґрунтується на психології людських взаємин і взаємодій, сутність якого полягає в організації спільного процесу пізнання, коли знання здобуваються в спільній діяльності через діалог, полілог учнів між собою й викладачем.

Інформаційно-комунікаційні технології та їх роль в сучасному освітньому процесі. Візуалізація – ситуація успіху на уроці. Скрайбінг як інструмент візуалізації

Одним із способів підвищення ефективності й розвитку навчальних здібностей є візуалізація навчального матеріалу. Більш відоме нам поняття наочності, пов'язане із зоровим сприйняттям об'єкта, є вужчим: у створенні внутрішнього образу об'єкта застосовуються різноманітні засоби, що підключають різні органи чуття. Проблема наочності піднімалася ще Я.А. Коменським, І.Г. Песталоцці, А. Дистервегом, К.Д. Ушинським. Я.А. Коменський уперше зводить використання наочності в дидактичний принцип побудови навчання на конкретних образах, що безпосередньо сприймаються учнями, а відчуття і сприйняття вважає основною формою пізнання.

З психологічних досліджень відомо, що до 90% інформації передається візуальним способом, але можливості феномена візуалізації не повною мірою реалізуються у сфері освіти та передачі досвіду молодому поколінню. Інтерес до візуалізації диктується удосконаленням людської діяльності, практики в найширшому значенні цього слова, зростанням потоку інформації, для засвоєння якої стають непридатними громіздкі традиційні методи й способи. Для подальшого накопичування, засвоєння, зберігання, переробки, передачі інформації в усіх сферах людської діяльності потрібні нові, компактні, мобільні засоби відображення об'єктивного світу в свідомості суб'єкта. Звичайно, візуалізація - найкращий вихід.

Візуалізація – це процес представлення

інформації у вигляді зображень з метою максимальної зручності розуміння та сприймання їх. Інше значення – надання зримої форми будь-якому мислетворчому об'єкту, суб'єкту, процесу тощо. Таке розуміння візуалізації передбачає мінімальну когнітивну активність, а дидактичні засоби в цьому випадку виконують тільки ілюстративну функцію. Візуалізація навчального матеріалу дає можливість не тільки зібрати воєдино всі теоретичні викладки, що дозволить швидко застосувати матеріал, а й використати схеми для оцінки ступеня засвоєння вивченої теми. Особливе місце при цьому має усне спілкування та обмін досвідом, завдяки чому кожен учень ділиться власним враженням від предмета чи процесу, разом з тим засвоюючи враження інших.

Особливості візуалізації:

- наочні образи скорочують ланцюжки словесних пояснень і можуть синтезувати об'ємний схематичний образ, тобто відбувається ущільнення інформації;

- візуальні образи забезпечують синтез знань, дозволяючи наочно уявити явища та процеси з тих сфер, де безпосередньо наочне сприйняття ускладнене або взагалі є неможливим;

- понятійне та візуальне мислення постійно взаємодіють, розкриваючи різні сторони поняття чи предмета, який вивчається;

- словесно-логічне мислення дає нам більш точне та узагальнене відображення дійсності, але воно є абстрактним. У цьому випадку візуальне мислення допомагає нам організувати образи, зробити їх цілісними, деталізованими, завершеними.

Візуалізація – ситуація успіху. Безперечно, для ефективної та цікавої роботи в колективі важливим є різноманіття думок і вражень від вивченого. Візуалізація найкраще сприяє розкриттю творчого потенціалу учнів, допомагає їм осягнути й по-своєму деталізувати об'єкт вивчення, виокремивши в ньому головне й другорядне відповідно до власних уявлень. Тому Дж. Л. Уотсон вважає, що найбільш правильно уявляти собі процес візуалізації як створення внутрішнього образу, сприйманого дитиною об'єкта. Але створений дитиною образ предмета не завжди відповідає реальності, оскільки отримана інформація забарвлюється його індивідуальним сприйняттям. Тому образ одного і того ж предмета значно відрізняється у різних учнів, як і оцінки значимості окремих його елементів.

Інструменти візуалізації. Скрайбінг

Усі інструменти умовно поділяються на традиційні та інноваційні. Умовно – тому що в процесі навчання завжди має місце синтезування різнорівневих стратегій, адже це є запорукою успішного й ефективного засвоєння матеріалу. Отже, серед традиційних виокремимо створення опорних схем, графіків, тезових таблиць, яскравих паперових та об'ємних презентацій, плакатів, карток, малюнків із казковим сюжетом на лінгвістичні теми тощо. До інноваційних відносяться мультимедійні презентації, перегляд відеоматеріалів, інтерактивні блоки, ігри тощо. Цікавою, та, на жаль, не надто популярною технікою візуалізації є скрайбінг.

Скрайбінг – новітня техніка презентації (від англійського «scribe» – накидати ескізи або малюнки); мова людини, що виступає, ілюструється «швидкоруч» малюнками фломастером на білій дошці (або аркуші паперу); виходить ніби «ефект паралельного слідування», коли ми і чуємо, і бачимо приблизно одне і те ж, при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах.

Велика частина скрайб-презентацій створена на теми шкільної програми: це відеосюжети з історії, правознавства, етнографії, психології, англійської мови. За допомогою скрайбінга можна «екранізувати» казки, вірші, загадки. Звісно, іноді складно використовувати нову технологію, адже простіше йти протореним шляхом. Проте скрайбінг має багато переваг, що допоможе урізноманітнити уроки, зацікавить учнів, полегшить сприйняття нового матеріалу.

Переваги скрайбінгу в навчанні:

- візуалізація в процесі навчання допомагає учням організувати та аналізувати отриману інформацію;

- за допомогою візуальних образів учні з легкістю інтегрують нові знання;

- візуалізація розвиває критичне мислення

(вербальна та візуальна інформація допомагає відновлювати в пам'яті отриману інформацію, оскільки презентація скрайбінгу складається із простих образів, символів та предметів, які легко запам'ятовуються);

- візуалізація є універсальною та доступною всій аудиторії.

Існує два види скрайбінгу: скрайбінг-фасилітація та відеоскрайбінг. Скрайбінг-фасилітація – найпоширеніший. Він використовується під час доповіді мовця, супроводжує мовлення доповідача за допомогою різних схем, малюнків, графіків. Відеоскрайбінг – динамічний вид скрайбінгу, в основі якого ілюстрації, схеми, які використовуються у відеоряді. Можна також виділити декілька найпоширеніших видів відеоскрайбінгу – мальований скрайбінг, аплікаційний скрайбінг та онлайн-скрайбінг.

Мальований скрайбінг є груповим видом скрайбінгу. Художник (скрайбер) зображує в кадрі картинки, піктограми, схеми, діаграми, записує ключові слова. Це відбувається паралельно з текстом, що звучить за кадром.

Аплікаційний скрайбінг: на довільний фон у кадрі накладаються чи наклеюються готові зображення, які відповідають тексту, що озвучується. Магнітний скрайбінг є різновидом аплікаційного, єдина відмінність – готові зображення кріпляться магнітами на презентаційну магнітну дошку.

Онлайн-скрайбінг: при створенні цього виду скрайбінгу використовуються спеціальні програми й онлайн-сервіси, наприклад, PowToon, VideoScribe та інші. З їх допомогою відео можна створювати за готовими шаблонами, однак безкоштовні можливості зазначених сервісів обмежені.

Отже, скрайбінг може бути представлений у вигляді статичних схем/графіків, скрайб-малюнків, скрайб-розповідей (комікси), простих надписів, виготовлених в особливому стилі. Під час створення скрайб-презентації викладачу необхідно, перш за все, визначити тему та етап уроку, на якому слід її презентувати. Найефективнішим є використання скрайбінгу під час вивчення нової теми. Так учні зацікавляться різноманітними графічними образами, що пов'язані безпосередньо з новим навчальним матеріалом, запам'ятають основні поняття і терміни. Це стане чудовим стартом для набуття нових знань, умінь та навичок. Використовувати скрайбінг можна і як домашнє завдання. Для цього необхідно забезпечити доступ учнів до презентації (на сайті навчального закладу/викладача, каналі YouTube, через мережу Інтернет тощо). Педагог може згрупувати список запитань зі скрайб-презентації, які на наступному уроці обговорюють разом із групою. Таким чином, кожен учень зможе переглянути скрайб самостійно, якщо незрозуміло з першого разу. Під час перегляду скрайб-презентації (відео) учні обговорюють отриману інформацію (факти), з'ясовуючи, які образи зрозумілі (незрозумілі). Можна організувати роботу в групах для обговорення скрайбу. Так викладач розвиває креативне мислення, асоціативну пам'ять, творчі здібності учнів. Для учнів закладу професійної (професійно-технічної) освіти домашнім завданням може бути створення власної скрайб-презентації (створити історію з вивченої теми тощо).

Метод проектів

Як відомо, сучасний світ спілкується «мовою проектів». Людина на будь-якому рівні (навіть на побутовому) будує та реалізує життєві проекти. Годі говорити про новітню професійну сферу діяльності. Так, наприкінці XX ст. склався новий тип організаційної культури діяльності – проектно-технологічний, тому такі інноваційні форми діяльності, як проектна, стали своєрідним атрибутом часу. Отже, питання «чи потрібно до такої діяльності готувати дітей?» стає риторичним.

Користь методу проектів для професійного навчання складно переоцінити. Це передусім пов'язано з тим, що цей метод будується на засадах гуманістичної та антропоцентристської педагогіки, де у центрі навчального процесу перебуває учень з його особливостями, інтересами, потребами. На сучасному етапі його впровадження втілює в реальність ідею індивідуалізації навчального процесу та розвивального навчання, а також позитивно впливає на різні сфери педагогічної діяльності, зокрема, як загальноосвітню, так і професійну:

- знання перестають бути метою, а

стають засобом освіти;

- пошук розв'язку практичних завдань актуалізує необхідність набуття знань;

- у поєднанні пізнавальної, дослідницької і перетворювальної діяльності учнів підвищується рівень засвоєння навчальних умінь;

- навчальний матеріал сприймається цілісно та з орієнтацією на створення певного продукту;

- учні отримають нові, нетрадиційні для освітніх закладів знання, вміння та навички;

- учні виходять зі звичного дидактичного середовища, виконуючи завдання, в яких відсутній єдиний правильний розв'язок;

- навчальні предмети природним чином втрачають свій ізольований характер, користування знаннями та вміннями відбувається на рівні міжпредметних зв'язків;

- пошук необхідної інформації спонукає учнів до систематичної роботи з довідковою літературою.

З використанням методики проектних занять учні опановують базові технічні навички і конкретні моделі діяльності із застосуванням засобів інформаційних і комунікаційних технологій. Учень виконує завдання, яке є осмисленим, цікавим і важливим особисто для нього, і при цьому освоює моделі навчальної діяльності, набуває конкретні технічні навички у використанні ІКТ, отримує уявлення про широкий спектр технічних рішень, отримує найбільш суттєві базові знання з області інформаційних технологій, що розвиває навички спілкування.

У ході навчальної діяльності кожен учень, а також група у цілому, формує свій особистий інформаційний простір. Цей простір включає в себе твори мультимедіа групи і кожного учня, а також інші інформаційні об'єкти, в тому числі - результати проектної роботи.

Варто зауважити, що метод проектів нині не розглядається як альтернатива групоурочній системі, натомість - як додатковий засіб, що підвищує якість навчання, розвиває пізнавальну сферу та особистісні якості вихованця.

Велике значення для розвитку пізнавальних процесів мають зовнішні та внутрішні мотиви учня. Досвід роботи та педагогічні спостереження дають підставу стверджувати, що у переважної більшості учнів яскраво виражені зовнішні мотиви, які виявляються в їхній допитливості, прагненні бути дорослими, активному сприйнятті всього нового й незвичного. Однак майже не задіяними при цьому залишаються внутрішні мотиви. Це, зокрема, почуття обов'язку, бажання вчитися, любов до книги, пізнавальні інтереси, потяг до самоосвіти, прагнення до успіху.

Таким чином, перед педагогом виникає проблема відшукати такий механізм, щоб друга група мотивів стала домінуючою у навчальній діяльності учнів.

Педагогіка серед усіх мотивів навчальної діяльності центральним і найсильнішим називає мотив, в основі якого - пізнавальний інтерес, який виникає і зміцнюється лише в ситуації пошуку нових знань, інтелектуального напруження та самостійної діяльності.

E-Learning – основний інструмент модернізації та розвитку суспільства

Електронна освіта або e-Learning є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства. Вона сприяє оновленню форм, засобів, технологій та методів викладання дисциплін; розширенню доступу до знань для всіх рівнів населення з урахуванням можливості побудови власної траєкторії навчання; формуванню в учнів навичок XXI століття.

Марк Розенберг (Marc Rosenberg) дав таке тлумачення терміну e-Learning: e-Learning – використання Інтернет-технологій для надання широкого спектра рішень, що забезпечують підвищення знань та продуктивності праці; e-Learning базується на трьох основних принципах: робота здійснюється по мережі; доставка навчального контенту кінцевому користувачу здійснюється за допомогою комп'ютера з використанням стандартних Інтернет-технологій. Еллісон Роззетт (Allison Rossett) визначає e-Learning так: Web-навчання (WBT) або електронне навчання, або онлайн навчання – це є підготовка кадрів, що знаходиться на сервері або на комп'ютері, який підключений до мережі Інтернет (World Wide Web).

Фахівці ЮНЕСКО вважають, що e-Learning – це навчання за допомогою Інтернет і мультимедіа. Дуже часто електронну освіту

вважають синонімом таких понять, як «дистанційне навчання» і «система дистанційного навчання».

E-Learning – навчання, побудоване з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій. Охоплює весь спектр дій, починаючи від підтримки процесу навчання, до доставки навчального контенту слухачам.

Останнім часом все більшого поширення набуває термін електронного навчання 2.0. Термін електронного навчання 2.0 відображає тенденції в сфері організації електронного навчання, пов'язані з використанням технологій Веб 2.0. На відміну від електронного навчання, що припускає використання дистанційних курсів, які пропонуються учням з метою проведення процесу навчання, електронне навчання 2.0 припускає використання засобів Веб 2.0: блоги, вікі, підкасти, соціальні мережі тощо.

Сьогодні електронне навчання в Україні може повноцінно розвиватися при наявності нормативно-правової бази; навчальних закладів електронного навчання; контингенту учнів; кваліфікованих викладачів; навчальних програм і курсів; відповідної матеріально-технічної бази; фінансової підтримки тощо.

Дані про стан електронного навчання в нашій країні та в усьому світі свідчать про нагальну необхідність його стимулювання, щоб забезпечити динамічний і прогресивний розвиток та впровадження на всіх рівнях освіти, перш за все, – професійної, тому що електронне навчання є інноваційною технологією, спрямованою на професіоналізацію та підвищення мобільності тих, хто навчається, і на сучасному етапі розвитку ІКТ воно може розглядатися як технологічна основа фундаменталізації освіти.

В Україні досвід застосування електронних навчальних програм ще не такий глибокий через порівняно нещодавній вступ країни до єдиного мультимедійного простору та впровадження Інтернет-мереж. Проте e-Learning стає дедалі популярнішим, тому що за результатами досліджень учених має такі ключові переваги: навчання в зручному місці, в зручний час й в зручному темпі, висока якість електронних навчальних матеріалів з посиланнями на актуальні наукові публікації, наявність електронних бібліотек, форумів, дискусій тощо.

Не слід забувати, що всім процесом e-Learning керує викладач або, як його іноді називають, тьютор. Він контролює процес навчання, проводить відеолекції або вебінари, форуми або веб-конференції, розробляє і перевіряє тестові завдання з метою виявлення рівня знань.

Ефективність упровадження електронної освіти є очевидною, оскільки це й дистанційне навчання, й управління освітнім процесом, і автоматизація документообігу освітніх закладів. Переваги електронної освіти – це економія часу (за даними Cedar Group, навчання за допомогою e-Learning потребує на 35–45% менше часу), збільшення швидкості запам'ятовування навчального матеріалу на 15–25% порівняно з очними формами навчання, можливість навчання в зручному темпі і в будь-який час, доступність навчання для всіх категорій учнів, можливість повертатися до матеріалу, який є не зовсім зрозумілим, необмежену кількість разів.

Однак науковці України розглядають електронну освіту не як заміну традиційної, а як додаткову, спрямовану на здобуття поглиблених знань і майбутнє професійне вдосконалення або перекваліфікацію. Саме тому e-Learning, як систему навчання з використанням ІКТ, слід раціонально інтегрувати в сучасну освіту, залишаючи поряд з новітніми і традиційні засоби навчання. З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що Україна впевнено крокує до електронної освіти, яка є ключовою рушійною силою в багатьох галузях і необхідною умовою розвитку сучасного суспільства.

На уроках часто використовуємо вищезгадану програму, іноді у взаємодії з обговореним уже методом проектів: учні, об'єднані у групи, отримують проект, який у зазначений час надсилають викладачу на вказану адресу і отримують результат (зворотній зв'язок).

Розробка та використання Веб-квестів у навчальному процесі

Веб-квест - проблемне завдання, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Веб-квест - це формат уроку, орієнтований на розвиток пізнавальної,

пошукової діяльності учнів, на якому значна частина інформації здобувається через ресурси Інтернету. Веб-квест – це дидактична структура, у рамках якої викладач удосконалює пошукову діяльність учнів, задає їм параметри цієї діяльності і визначає її час.

Отже, веб-квест - одна із найбільш ефективних моделей використання Інтернету в навчальному процесі. Педагог перестає бути джерелом знань, але створює необхідні умови для пошуку й обробки інформації. Така діяльність перетворює учнів на активних суб'єктів навчальної діяльності, підвищуючи не лише мотивацію до процесу здобуття знань, але й відповідальність за результати цієї діяльності та їх презентацію. Ця методика є сучасною та перспективною, має ряд переваг, заслуговує на широке впровадження в навчально-виховний процес.

Веб-квести можуть бути короткостроковими і довгостроковими. Короткострокові веб-квести спрямовані на набуття нових знань і здійснення їх інтеграції з наявними знаннями учня. Робота над ними може займати від одного до трьох сеансів. Довгострокові веб-квести спрямовані на розширення і уточнення понять. По завершенні роботи над довгостроковим веб-квестом учень повинен уміти робити глибокий аналіз отриманих знань, трансформувати їх, володіти матеріалом настільки, щоб зуміти створити конкретні завдання для роботи над темою. Робота над довгостроковим веб-квестом може тривати від одного тижня до місяця (максимум двох).

Визначено такі види завдань для веб-квестів:

1. Переказ – демонстрація розуміння теми на основі подання матеріалів з різних джерел у новому форматі: створення презентації, плаката, оповідання.

2. Планування та проектування – розробка плану або проекту на основі заданих умов.

3. Самопізнання – будь-які аспекти дослідження особистості.

4. Компіляція – трансформація формату інформації, отриманої з різних джерел: створення дидактичних матеріалів, віртуальної виставки, капсули часу, капсули культури.

5. Творче завдання – творча робота в певному жанрі: створення п'єси, вірша, пісні, відеоролика.

6. Аналітичне завдання – пошук і систематизація інформації.

7. Детектив, головоломка, таємнича історія – висновки на основі суперечливих фактів

8. Досягнення консенсусу – знаходження розв'язків гострої проблеми.

9. Оцінка - обґрунтування певної точки зору.

10. Журналістське розслідування - об'єктивний виклад інформації (розподіл думок і фактів).

11. Переконання – схиляння на свій бік опонентів або нейтрально налаштованих осіб.

12. Наукові дослідження – вивчення різних явищ, відкриттів, фактів на основі унікальних онлайн джерел.

13. Веб-квести найкраще підходять для роботи в міні-групах, однак існують і веб-квести, призначені для роботи окремих учнів.

Завдяки конструктивному підходу до навчання, учні не лише добирають і упорядковують інформацію, отриману з Інтернету, а також скеровують свою діяльність на поставлене перед ними завдання. Ця технологія дозволяє працювати в групах, розвиває навички командної гри та лідерські якості.

Веб-квест містить такі основні елементи:

- вступ, у якому обов'язково вказуються терміни проведення роботи і надається вихідна ситуація або завдання;

- посилання на ресурси мережі, у яких міститься необхідний для веб-квесту матеріал: електронні адреси, тематичні форуми, книги або методичні посібники з бібліотечних фондів;

- поетапний опис процесу виконання завдання з поясненням принципів обробки інформації, додатковими супровідними питаннями, причинно-наслідковими схемами, таблицями, діаграмами, графіками тощо;

- висновки, які мають містити приклад оформлення результатів виконання завдання або їх презентації, шляхи подальшої самостійної роботи із зазначеної теми і галузі практичного застосування отриманих результатів і навичок.

При підготовці та проведенні такого уроку чи заходу важливо чітко усвідомити роль кожного учасника навчально-виховного процесу та розподілити їх обов'язки для досягнення максимальної ефективності.

Учень повинен:

- сформулювати поставлені умови завдання;
- визначити необхідну, але невідому інформацію;
- знайти її;
- проаналізувати, обробити, узагальнити й обговорити виявлену інформацію;
- вирішити, наскільки з урахуванням знайдених відомостей завдання втратило (чи придбало) проблемний характер;
- узагальнити відшукану інформацію;
- оформити результати роботи.

Викладач:

- надає декілька посилань на бажані Інтернет-ресурси, які зададуть інтонацію, акценти пошуку;
- наводить декілька зразків, які служать орієнтиром для порівняння та можуть показувати спектр думок з поставленої проблеми;
- розробляє бланки з чітким формулюванням критеріїв оцінювання;
- контролює процес пошуку.

Рекомендації до проведення веб-квестів:

- визначити ключові слова для пошуку;
- знайти необхідну інформацію в мережі Інтернет;
- проаналізувати й обговорити знайдену інформацію;
- при необхідності – відкоригувати ключові слова та повторити пошук;
- сформулювати висновок і обговорити його (чи відповіли ви на всі підпитання? Якщо ні – повторіть ще один цикл пошуку й обробки інформації).

Тестова технологія перевірки знань PLICKERS як основа цікавого та інтеративного опитування

З метою перевірки знань, умінь та навичок учнів викладач може використовувати тестові зошити для проведення поточного, тематичного оцінювання учнів та при підготовці до ЗНО, звичайні тестові завдання, складені самостійно або із довідників. Але така перевірка тестів (підрахунок балів та переведення тестового балу в оцінку) займає багато часу. Також можливе використання тестових платформ та ресурсів з готовими онлайн-тестами або їх можна створювати самостійно, але необхідною умовою проведення таких тестів є наявність комп'ютерів, підключених до мережі Інтернет у групах. За умови відсутності відповідного матеріально-технічного обладнання та ресурсів у нагоді може стати проста у використанні технологія перевірки знань учнів Plickers. Викладач удома працює в інтернеті, а на уроці використовує смартфон або планшет та картки з QR кодами. Застосовувати комп'ютерні тестові програми можна на будь-якому етапі уроку: під час вивчення нового матеріалу, закріплення, повторення, на узагальнюючих уроках, і тому програма Plickers стане у нагоді викладачу-словеснику.

Plickers використовує планшет або телефон педагога для того, щоб зчитувати QR- коди з карток учнів. Картка у кожного учня своя, її можна повертати, що дає чотири різних варіанти відповіді. У додатку створюється список груп, за допомогою якого можна з'ясувати, як саме кожен учень відповідав на питання. Plickers будує діаграми відповідей і дозволяє одразу дізнатися, яка частина учнів зрозуміла навчальний матеріал, а кому потрібна додаткова допомога. Для контрольних тестів така система, мабуть, не годиться, тому що учні будуть намагатися дізнатися відповіді один одного, але це відмінне рішення для отримання миттєвого відгуку від групи.

Наведемо власний досвід використання програми на уроці мови. Витративши мінімальну кількість зусиль, вдалося привернути додаткову увагу до уроку, додавши цей цікавий вид опитування. Попередньо необхідно було розробити ряд тестів з теми «Правила вживання апострофа». Оскільки цей урок був комбінованим, то мав на меті перевірку знань учнів. У групі 29 осіб, тож, щоб прискорити перевірку і отримання результатів, на уроці було застосовано програму Plickers.

У процесі роботи з цим додатком учні ставлять багато питань, окрім основної теми

уроку. Учням цікава техніка зчитування камерою смартфона (планшета) QR-кодів, питання синхронізації мобільних пристроїв. Зазначимо, що додаток Plickers може бути використано як на уроках мови, так і літератури. Після тестування автоматично була створена діаграма успішності групи, що визначила слабкі сторони у вивченні конкретної теми. Використання Plickers у навчальному процесі передбачає підвищення якості освіти, тобто є рішенням однієї з нагальних проблем для сучасного суспільства.

Процес організації навчання учнів з використанням Plickers дозволяє зробити урок цікавим, яскравим і різноманітним за формою; фіксувати результати оцінювання без виставлення оцінки, пришвидшити отримання результатів контролю та налагодити зворотній зв'язок з учнями. Отже, результатом систематичного застосування програми Plickers є активізація пізнавальної діяльності учнів, зростання їх інтересу до предмета, підвищення ефективності та результативності уроків.

Як бачимо, віртуальний навчальний простір – широкий і багатогранний. У своїй практиці використовуємо не всі можливі мультимедійні жанри, які нам пропонує Інтернет (усе ще попереду). Неможливо в одній статті розкрити всі інтерактивні технології, детально не розкрито, наприклад, метод віртуальних екскурсій, літературного проекту та багато інших.

Власний досвід створення та використання презентаційних технологій у процесі вивчення різних предметів дозволяє визначити низку факторів, які впливають на ефективність навчально-виховного процесу:

- зростання впливу виступу на аудиторію, оскільки значний обсяг інформації сприймається зоровими та слуховими рецепторами одночасно;
- полегшення розуміння і сприйняття поданого матеріалу;
- запам'ятовування навчального матеріалу на значний період;
- збільшення психологічної вірогідності прийняття правильних висновків, суджень, узагальнень;
- скорочення часу на розкриття проблеми.

У своїй практичній діяльності використовуємо всі наведені вище методи.

Мультимедійний урок – це як цілісний урок, так і етап певного уроку або фрагмент завдання, на який учні будуть очікувати і подумки із захопленням переживати. Мультимедіа дозволяє оживити урок, зв'язати його з дійсністю, забарвити різними фарбами почуттів, збагатити урок музикою, цитатами з «перших вуст», зіставити власні спостереження, надихнути на бажання побачити це в дійсності, збагатити власний досвід.

Вважаємо, що такі уроки:

1. Розвивають в учнів креативне мислення.
2. Навчають по-іншому сприймати прочитаний або прослуханий текст, повніше й точніше висловлювати свої думки.
3. Допомагають проявляти свої індивідуальні можливості.
4. Допомагають долати певні труднощі в навчальній діяльності, будувати творчий процес майже самостійно.

Головне завдання використання ІКТ у процесі освіти – підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета. Загальновизнано, що особистість, яка зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, що не зацікавлена змістом того, що вивчає.

Отже, дійшли до висновку, що використання комп'ютерних технологій вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток учня як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності викладання предмета, вимагає чіткої організації та індивідуальної роботи з кожним учнем під час навчально-виховного процесу. У своїй діяльності педагог повинен прагнути урізноманітнювати уроки, робити для учнів вивчення матеріалу неповторним, пам'ятаючи слова Олеся Гончара: «Бути у вічному пошукові – це значить шукати енергію слова в енергії душі».

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. ІКТ-аутсорсінг і нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – Т. 30. – №. 4.

2. Биков В.Ю. Проблеми вдосконалення

інформаційної системи в галузі освіти / В.Ю. Биков // Радянська школа. – 2009. – № 6. – С. 59–64.

3. Воронкін О. Класифікація інформаційно-комунікаційних технологій навчання //Вища освіта України. – 2015. – №. 2. – С. 95-102.

4. Воротникова І.П. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / І. П. Воротникова ; за ред. О. М. Рудіної. – Луганськ : СПД Рєзніков В. С., 2012. – 228 с.

5. Дишлєва С. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс] //Режим доступу: http://osvita. ua/school/technol. – 2010.

6. Запорожченко Ю.Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти //Інформаційні технології в освіті. – 2013. – Т. 15. – С. 138-145.

7. Науменко О.М. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів до використання засобів ІКТ в навчальній діяльності //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – Т. 4. – №. 3.

8. Науменко О.М., Науменко Г.Г. Підготовка вчителя в умовах застосування ІКТ //Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – Т. 8. – №. 44.

9. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.

КЕЙС-МЕТОД ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Наталя Осіна, *методист Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області*

Найціннішим скарбом прогресивного суспільства в період розвитку сучасних технологій є молоде покоління. Сьогодні навчальні заклади відповідають за формування здорової особистості та розвиток життєвих компетенцій учнів на основі впровадження інноваційних педагогічних технологій. Сформовані життєві компетенції – саме ті крила, які надають можливість вільного польоту випускникові в бурхливому вирі подій життя нашої країни.

Нові завдання соціально-економічної ринкової ситуації «підняли на щит» компетентнісний підхід, оцінку фахівця, що володіє вміннями реалізувати теоретичні знання в умовах ризику, невизначеності рішень, взяття відповідальності, аналізу багаторівневих причинно-наслідкових зв'язків. У всіх галузях стає затребуваним фахівець, який уміє працювати в команді, здатний генерувати ідеї і технології їх упровадження, має схильність до інновацій, може критично, оперативно та аналітично працювати з величезними обсягами інформації різних видів.

Викладач повинен допомогти дитині не розгубитися в нестабільному суспільстві, виробити захисні механізми, навчити самостійно вирішувати життєві проблеми. Тому всі стикалися

з питанням: як зацікавити учня своїм предметом?

Людина захоплюється будь-якою діяльністю, якщо ставати безпосередньо суб'єктом, а не об'єктом цієї діяльності. Так і в навчальному процесі учень повинен бути суб'єктом, а не об'єктом. Навчання тільки тоді стає радісним і привабливим, коли учні самі вчаться: проектують, конструюють, досліджують, відкривають, тобто пізнають світ у повному розумінні цього слова. Пізнання через напругу своїх сил, розумових, фізичних, духовних можливо тільки у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності на основі сучасних технологій навчання. Висока затеоретизованість навчальних курсів, класно-урочна система з фронтальними методами, неможливість часом зв'язати набуті знання з практикою реальної діяльності є тими проблемами сучасної освіти, які не дозволяють підготувати учня до успішного дорослого, в тому числі професійного, життя.

Викладач перестає бути разом з учнем носієм «об'єктивного знання», яке він намагається передати учневі. Його головним завданням стає мотивація учнів на прояв ініціативи і самостійності. Він повинен організувати самостійну діяльність учнів, у якій кожен міг би реалізувати свої здібності та інтереси. Фактично він створює умови, «розвиваюче середовище», в якому стає можливим вироблення кожним учнем на рівні розвитку його інтелектуальних та інших здібностей певних компетенцій, у процесі реалізації ним своїх інтересів і бажань, докладених зусиль, взяття на себе відповідальності та здійснення дій у напрямку поставлених цілей.

В організації такого роду діяльності однією з перспективних технологій навчання стає так звана кейс-технологія (case-study). Ця технологія являє собою синтез проблемного навчання, інформаційно-комунікативних технологій та методу проектів.

Кейс-уроки – це інноваційний підхід у навчанні, тому що саме таким чином вирішується головна проблема закладів: як поєднати теорію з практикою і знання з компетенціями. За останні роки кейси досить широко поширилися у практиці навчання. Впровадження навчальних кейсів у практику освіти в даний час є досить актуальним завданням. Головне призначення кейс-технологій – розвивати здатність опрацьовувати різні проблеми і знаходити їх рішення, іншими словами, навчитися працювати з інформацією.

Історична довідка

Батьківщиною методу case – study (від англійського case-study – «вивчення ситуації»), є Сполучені Штати Америки, а саме Школа бізнесу Гарвардського університету. У 1910 році декан Гарвардської школи управління бізнесом у Бостоні Дін Донхем порадив викладачам ввести в навчальний процес, крім традиційних уроків, додаткові, що проводяться у формі дискусії зі студентами.

Перші збірники кейсів були опубліковані у 1925 році у звітах Гарвардського університету. На сьогоднішній день співіснують дві класичні школи case-study – Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська). Серед закордонних учених над теоретичними та практичними питаннями використання case-study можна відзначити Е. Монтера, М. Лідере, Дж. Ерскіна, М. Норфі. У вітчизняній освітній практиці застосування методу аналізу ситуацій - на початковому етапі. Проте спеціалісти українського Центру інновацій та розвитку, серед яких Ю. Сурмін, А. Сидоренко, В. Лобода, А. Фурда, активно працюють над цією темою. Під редакцією Ю. Сурміна у 2002 році було видано фундаментальну працю «Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода».

Сама назва технології походить від латинського терміна «casus», під яким розуміють нестандартну, важковирішувану ситуацію. Ще в 50-ті роки минулого століття на Заході цей метод був визнаний одним з найбільш ефективних методів бізнес-коучингу, і була поставлена задача адаптації його під інші сфери наукового знання.

Метод case-study відомий у вітчизняній освіті як кейс-метод або метод ситуацій (чи навчання на конкретних прикладах). Найбільш широко кейс-метод застосовується під час вивчення економіки та бізнес-наук. Використання кейс-методу також здобуло широке поширення у педагогіці, медицині, юриспруденції, математиці, культурології та політології.

Про ступінь значущості методу в сучасній

освіті свідчать такі дані: у середньому розбору типових ситуацій у західних вузах присвячується 35-40% навчального часу. У школі бізнесу Чиказького університету на частку кейсів припадає 25% часу, в бізнес-школі Колумбійського університету – 30%, а в знаменитому Уортон – 40%. Лідирує ж за кількістю годин, що відводяться заняттям за цим методом, «першовідкривач» її – Гарвард. Пересічний студент за час навчання розбирає до 700 кейсів.

В Україні кейс-метод уперше представлено у 1992 р. фахівцями Школи державного управління ім. Дж. Кеннеді Гарвардського університету в Національній академії державного управління при Президентові України.

Суть кейс-методу

Метод кейсів – метод навчання, який використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. Учасники навчального процесу повинні досліджувати ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення і вибрати найкращі з них. Кейси ґрунтуються на реальному, фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації.

Суть технології полягає в тому, що в основі його використовується опис конкретних ситуацій або випадку (від англійського «case» - випадок). По-перше, бажано, щоб представлений для аналізу випадок відображав реальну життєву ситуацію. По-друге, в описі має бути присутня проблема або ряд прямих чи непрямих труднощів, протиріч, прихованих завдань для вирішення дослідником. По-третє, потрібне оволодіння попереднім комплексом теоретичних знань для використання їх у практичній площині вирішення конкретної проблеми або ряду проблем. У процесі роботи над кейсом часто необхідне додаткове інформаційне підживлення самих учасників роботи над аналізом ситуації. В кінцевому результаті учні знаходять власні висновки, рішення проблемної ситуації і нерідко як неоднозначні множинні рішення.

Основними поняттями, що використовуються в кейс-технології, є поняття «ситуація» і «аналіз», а також похідне від них - «аналіз ситуації». Термін «ситуація» може розумітися як стан, подія, дія, поворотний момент для прийняття рішення, набір певних взаємопов'язаних фактів, яке містить у собі протиріччя, необхідність оцінки або способів виходу на новий рівень. Ситуація бажано повинна бути представлена в динаміці зміни (було-є-буде). Однак об'єктивні чи суб'єктивні причини (комплекс факторів) впливають на ситуацію в її невизначеності. Виходячи з цього, необхідно на основі аналізу знайти адекватні ситуативні рішення, якщо це пов'язано з управлінським рішенням у бізнесі (на заняттях з економіки). Якщо це кейс із правовою ситуацією, то, проаналізувавши злочин і всі прямі або непрямі дані й обставини, прийняти правильне юридичне рішення.

Завданням цього методу є максимальне залучення кожного учня до самостійної роботи з метою вирішення порушеної проблеми або завдання.

Така технологія сприяє розвитку в учнів самостійного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. За допомогою цього методу учні мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення порушеної проблеми.

Найважливіше те, що даний підхід виходить за межі навчального простору, сягає сфери професійних рішень проблем у цій галузі знань, формує інтерес і профільну мотивацію. Тут, як і в справжніх інноваційних технологіях, навчальні знання і навчальний процес у цілому не самоціль, а інструмент для компетентнісного навчання учня.

Кейс-технологія для викладача досить проблематична. По-перше, вона змушує глибоко засвоїти не тільки зовнішні сторони кейса в його використанні на уроці, а й вникнути в особливу філософію мислення і діяльності. Тут центральне місце займатиме процес розвитку умінь у використанні, а потім і розробці проблемно-аналітичних кейсів спочатку самим викладачем, а далі і його учнями.

Кейс-метод не є універсальним. Ефективність методу в тому, що він достатньо легко може бути поєднаний з іншими методами навчання. Його слід використовувати не замість, а в сукупності з класичними навчальними методиками, тобто кейс-метод дозволить доповнити арсенал методичних прийомів.

Метод кейсів як інтеграція методів

Метод, інтегрований в метод «кейс-стаді»	Характеристика його ролі в методі «кейс-стаді»
Моделювання, структуризація, декомпозиція	Побудова моделі об'єкта, взаємозв'язку його елементів, факторів, ситуації
Системний аналіз	Системне уявлення і аналіз ситуації
Уявний експеримент	Спосіб набуття знань про ситуацію за допомогою її уявного перетворення
Методи опису	Створення опису ситуації
Проблемний метод	Подання проблеми, що лежить в основі ситуації
Метод класифікації	Створення упорядкованих переліків властивостей, сторін, складових ситуацій
Ігрові методи	Подання варіантів поведінки героїв ситуації
«Мозкова атака» та інші аналогічні методи	Отримання та осмислення даних, визначення проблеми, мети, критеріїв, висунення гіпотез, визначення джерел ресурсів
Дискусія	Обмін поглядами з приводу проблеми і шляхів її вирішення

Кейс-метод вигідно відрізняється від інших активних методів навчання своєю універсальністю. Він може бути основою, яка формує весь навчальний процес, дозволяючи сформувати не тільки окремі заняття, але й цілі навчальні блоки, курси та програми.

Кейс як інструмент методу

Кейс – це опис конкретної ситуації, яка мала місце бути в тій чи іншій практиці, яка містить у собі деяку проблему, що потребує вирішення. Посилаючись на Вікіпедію, кейс (від англ. Case - «обставини») – реальний випадок, на якому розбираються теоретичні ідеї.

Кожен кейс містить повний комплект навчально-методичних матеріалів, розроблених на основі виробничих ситуацій, які формують в учнів навички самостійного конструювання алгоритмів вирішення виробничих завдань.

Можна виділити кілька особливостей хорошого навчального кейса, які допомагають зробити навчання більш результативним і ефективним.

Ось ці ознаки:

1. *Проблемність.* Ситуація, яка описана в кейсі, повинна бути проблемною, тобто повинна бути пов’язана з вирішенням важливого завдання, визначатися безліччю факторів, бути особисто значущою для головного героя сюжету та не повинна мати однозначного рішення, яке лежить на поверхні. Саме значимість, неоднозначність і відсутність очевидного рішення актуалізують тему, живлять нові питання стосовно певної ситуації й провокують ретельний пошук фактів і аргументів.

2. *Імпліцитність.* У більшості випадків текст кейса не містить на поверхні формулювання проблеми, опис причин і факторів ситуації, що склалася, мотивів, інтересів і способу мислення дійових осіб. Хороший кейс дозволяє учням самостійно розібратися в ситуації, зробити відповідні висновки, ґрунтуючись на констатації фактів і описі деяких подій та їх наслідків. Імпліцитність тексту створює основу для складної аналітики, яка наближає роботу над кейсом до розуміння і вирішення реальних професійних завдань.

3. *Незавершеність.* Ситуація кейса повинна допускати подальший розвиток, якість і результат якого можуть залежати від пропонованих учнями рішень. Незавершеність кейса підігріває оптимізм тих, хто працює над ним, віру в те, що можна ще щось запропонувати або виправити. Текст кейса повинен бути відкритим, що спонукає до діалогу, в якому останнє слово залишається за учнем.

4. *Надмірність інформації.* У якісному навчальному кейсі багато всього зайвого: факти, події, довідкові відомості, цифри тощо. Вони можуть знадобитися для пошуку відповіді й аргументів на одне з поставлених питань, а можуть і не знадобитися зовсім. Проте ця «зайва» інформація вкрай важлива в кейс-методі. Відокремити істотне від несуттєвого, корисне від зайвого – дуже важливе аналітичне вміння, від якого залежить процес і результат прийняття рішень. Надмірність інформації в кейсі допомагає тренувати та розвивати це вміння.

5. *Персоналізація.* Основними дійовими особами кейса є люди. Присутність реальних (або реалістичних) персонажів, що мають складний характер, здійснюють неоднозначні і суперечливі дії, які прагнуть і переживають, вкрай необхідні для правильного навчального кейса. Завдяки цьому формується первинна емоційна залученість учнів у ситуації, полегшується їх самоідентифікація з головним героєм,

долучаються та активізуються їх соціальні досвід та інтелект. Це дозволяє сприймати події кейса не як абстрактні статистичні відомості, а як особистісний досвід, певна життєва ситуація, до якої вони причетні. В результаті аналіз кейса стає більш різнобічним, підвищується ймовірність зміни оціночних установок і готовності учня до дій.

6. *Нейтральність.* Стилістично і семантично автор кейса не повинен проявляти себе. Оповідання кейса має зберігати оціночну нейтральність. Об'єктивність викладу подій і фактів дозволяє учням самостійно сформувати власну неспотворену думку, яку вони згодом повинні будуть перевірити та підкріпити аргументами.

7. *Типовість.* Ситуація, проблема та рішення, які представлені в кейсі, мають бути в цілому типовими для професійної практики. Цінність навчального кейса як освітнього засобу визначається, головним чином, можливістю узагальнити зроблені на його матеріалі висновки і перенести їх на клас подібних ситуацій і об'єктів. Співвіднесення результатів роботи над кейсом з іншими реальними ситуаціями формують в учнів необхідні асоціативні зв'язки, закріплюють установки і, таким чином, завершують цикл формування індивідуального знання.

Не всім кейсам, на жаль, притаманний повний набір цих ознак.

Структура кейса

Немає єдиної, універсальної й обов'язкової структури навчальних кейсів. Кожен кейс має свої особливості, логіку і послідовність викладу матеріалу. Проте у класичних кейсах можна простежити певну послідовність частин, що має освітній зміст.

Більшість кейсів починається з одного-двох абзаців вступу. Ця перша частина кейса є ключовою для його цілісного розуміння і подальшої успішної роботи. Вступ знайомить учня з головним героєм, позначає час і місце дії, коротко дає загальну характеристику ситуації, намічає її значимість і проблемність. Вступ має зорієнтувати учня, надати сенс питань, що становлять завдання до кейсу, частково допомогти сформувати перші гіпотези щодо відповідей на них.

За введенням часто розміщений детальний опис передісторії. У цій частині докладно викладаються історія організації, взаємин головних дійових осіб і ланцюг подій, що призвели до поточної ситуації. Передісторія вкрай необхідна для формування адекватного уявлення про значущі фактори, при успішному і невдалому досвіді, а також для розуміння динаміки розвитку і системних взаємозв'язках між компонентами і аспектами ситуації. Нерідко - це найбільша частина кейса.

Далі відбувається розвиток подій. Герої кейса розмірковують, приймають рішення і здійснюють певні дії. Ця частина описує зміну ситуації, реалізацію однієї з обраних ліній поведінки. Вона вкрай важлива для розуміння причин, мотивів й інтересів осіб, які приймають рішення, а також для аналізу та виявлення моделей професійної поведінки і їх альтернатив.

Завершальні абзаци тексту описують підсумкову ситуацію. Тут розкриваються результати виконаних дій, їх найближчі і віддалені наслідки. Ця частина необхідна для формування оцінних суджень і розвитку уявлень про причинно-наслідкові зв'язки між моделями професійної поведінки та змінами, що виникають у результаті. Важливо відзначити, що підсумкова ситуація не пропонує остаточного рішення, а, навпаки, ще більше актуалізує проблему і провокує учня на пошук її вирішення.

На цьому закінчується основний текст кейса. Він доповнюється безліччю додатків, що часто містять детальну кількісну інформацію про ситуацію (наприклад, основні фінансові показники або обсяги виробництва), які деталізують якісні відомості (фотографії продукції компанії, карту території тощо), фрагменти реальних документів (звіт про прибутки і збитки, листи, інструкції тощо), а також відомості, що характеризують контекст (зміна попиту на товар, опис значущих чинників тощо).

Головне, що повинен містити в собі кейс:

- проблему, яка передбачає кілька варіантів її вирішення;
- допоміжну інформацію;
- завдання.

Як інтелектуальний продукт, кейс має свої джерела. Теза про те, що життя є джерелом кейсів, навряд чи у кого викликає сумнів. Поряд з цим, іншими джерелами є:

- художня та публіцистична література;
- твори мистецтва - музика, образотворче мистецтво, кіно;
- статистичні дані;
- наукові статті, монографії;
- інтернет - відрізняється безмежною масштабністю, гнучкістю й оперативністю.

Створення кейса - це захоплюючий, але трудомісткий процес.

Технологічна схема створення кейса:

1. Визначення того розділу курсу, якому присвячена ситуація, що описує проблему.
2. Формування навчальної мети і завдань, що вирішуються у процесі роботи над кейсом.
3. Визначення проблеми ситуації та створення узагальненої моделі.
4. Пошук аналога узагальненої моделі ситуації в реальному житті, освіті або науці.
5. Визначення джерел та методів збору інформації.
6. Вибір технік роботи з кейсом.
7. Визначення бажаного результату в процесі роботи учнів з наданим кейсом.
8. Створення даної моделі.
9. Апробація у процесі навчання.

Привабливість кейса складається з (або як зробити кейс привабливим):

1. Зрозумілість і точність мови викладу.
2. Чіткість розподілу на параграфи.
3. Використання цікавої зав'язки.
4. Наявність необхідних прикладів і живих ілюстрацій.

Види та зміст кейсів

У своїй книзі «Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода» доктор соціологічних наук, професор Ю.П. Сурміна виділяє такі види кейсів:

1. *Навчальні кейси.* Основним завданням їх є навчання. Однак ступінь реальності більш зводиться до типових навчальних ситуацій, у яких відпрацьовується автоматизм навичок і способів пошуку рішень. У цих процесах важливе відпрацювання навичок синтезу, об'єднання окремих випадків у типові, закономірні з виділенням загальних ознакових елементів, причин і факторів, можливих наслідків.

2. *Практичні кейси.* Дані кейси якомога реальніше повинні відображати ситуацію або випадок, які вводяться. Це історичне джерело, документ, статистика в динаміці даних, навіть матеріальний артефакт або комплекс наведених джерел-компонентів кейса. Це кейс моделювання реальної події в історії, екологічного стану локальної території, або кейс моделювання техніко-технологічної проблеми, яку треба вирішити. Метою даного кейса є опрацювання навичок переміщення навчальних, предметних знань та вмінь у постнавчальний, професійно-діяльнісний простір реального життя.

3. *Науково-дослідні кейси* орієнтовані на включення учня в дослідну діяльність. Наприклад, на основі вивчення всієї доступної інформації і робіт ряду авторів реконструкція події, ситуації в комплексі, розробка тематичного проекту локального, регіонального типу тощо.

European Case Clearing House (Європейський кліринговий центр) пропонує таку типологію кейсів:

1. *Кейси-випадки.* Це дуже короткі кейси, що описують один випадок. Кейси цього типу можуть використовуватися під час лекції або уроку для демонстрації того чи іншого поняття, або як тема для обговорення. Їх можна швидко прочитати, і звичайно вони не вимагають від учнів спеціальної підготовки до початку занять. Кейси-випадки корисні при знайомстві з методом кейсів.

2. *Допоміжні кейси.* Основна мета такого кейса – передати інформацію. Це цікавіше, ніж традиційне читання або вивчення роздаткового матеріалу. Учні набагато краще сприймають інформацію, представлену у вигляді кейса, ніж якби вона була у звичайному документі. Типовий допоміжний кейс може бути використаний як основа, на базі якої обговорюються інші кейси.

3. Кейси-вправи. Такі кейси дають учню

можливість застосувати певні прийоми і широко використовувати матеріал кейсів, коли необхідний кількісний аналіз. Маніпулювати цифрами в контексті реальної ситуації набагато цікавіше, ніж робити прості вправи.

4. *Кейси-приклади.* При згадуванні слова «кейс» звичайно на думку приходить саме цей тип кейсів. Учню необхідно проаналізувати інформацію з кейса і виявити найважливіші зв'язки між різними складовими. Звичайно тут постає питання: чому все відбулося неправильно і як цього можна було уникнути?

5. *Комплексні кейси.* Такі кейси описують ситуації, де значущі аспекти заховані у великій кількості інформації, частина якої неістотна. Завдання учня – відділити важливі аспекти від малозначущих і не звертати на них уваги. Складність полягатиме в тому, що виділені аспекти можуть бути взаємопов'язані.

6. *Кейси-рішення.* Учням необхідно вирішити, що вони будуть робити в обставинах, що склалися, і сформулювати план дій. Для цього учню необхідно розробити ряд обґрунтованих підходів і потренуватися у виборі підходу, який більш усього націлений на успіх.

Залежно від часу, виділеного для вивчення кейса, і від рівня складності змісту можна розрізнити 4 види кейсів:

1. *Структурований кейс* (highly structures) містить мінімум додаткової інформації, ознайомившись з якою, учень повинен застосувати певну модель або формулу, причому мається на увазі, що існує оптимальне рішення і «політ фантазії» не цілком доречний.

2. *«Маленькі начерки»* (short vignettes) містить від 1 до 10 сторінок короткого опису деякої ситуації, плюс 1-2 сторінки додатків. Кейс містить тільки ключову інформацію і поняття, працюючи з якими, учень спирається ще й на власні знання.

3. *Класичні кейси* – це невеликі за обсягом і дуже прості ситуації, які можна використовувати виключно на початку курсу.

4. *Великі неструктуровані кейси* (до 50 сторінок) застосовуються для самостійних творчих завдань.

Також розрізняють кейси за способом подання матеріалу:

1. *Друкований кейс* (може містити графіки, таблиці, діаграми, ілюстрації, що робить його більш наочним).

2. *Мультимедіа кейс* (найбільш популярний останнім часом, але залежить від технічного оснащення закладу).

3. *Відеокейс* (може містити фільм, аудіота відеоматеріали). Його мінусом є обмежена можливість багаторазового перегляду, а значить можливі спотворення інформації й помилки.

Форми подання кейса можна комбінувати. Вміле поєднання кількох форм (структурований текст, добірка документів, аудіо, відео та особистий досвід) може збагатити навчальний матеріал і розширити горизонт вирішуваних освітніх завдань.

Технологія роботи з кейсом

Технологія роботи з кейсом у навчальному процесі порівняно проста і включає в себе такі етапи:

- індивідуальна самостійна робота учнів з матеріалами кейса (ідентифікація проблеми, формулювання ключових альтернатив, пропозиція рішення або рекомендованої дії);
- робота в малих групах за погодженням бачення ключової проблеми та її рішень;
- презентація та експертиза результатів малих груп на загальній дискусії (в рамках навчальної групи).

Мають місце три можливі стратегії поведінки викладача в ході роботи з кейсом:

1. Викладач даватиме ключі до розгадки у формі додаткових питань або (додаткової) інформації.

2. У певних умовах викладач буде сам надавати відповідь.

3. Викладач може нічого не робити, (залишатися мовчазним) поки хтось працює над проблемою.

Робота за цією технологією, як і за багатьма іншими, передбачає два етапи: підготовчий і власне етап проведення.

Перший етап - це етап підготовки кейса.

Тут формулюється завдання, тобто записується сама навчальна ситуація або береться до розгляду реальна ситуація і трохи спрощується (з урахуванням віку учнів). Потім визначаються питання, на які учням після аналізу всіх матеріалів треба буде дати відповідь.

Другий етап - робота учнів з кейсом на уроці.

Чотири найважливіші складові визначають якість викладання методом аналізу кейса.

1. Якість навчальних матеріалів - самого кейса і методичних рекомендацій щодо його використання. Добре складений кейс містить у собі проблеми для дискусії, дозволяє порушити питання, на які текст кейса не дає однозначно «правильної» відповіді. Такий кейс ставить питання, що вимагають від учня детального аналізу ситуації для формування власної позиції. Кейс містить у собі не одну лінію аналізу. Як правило, проблемна ситуація має кілька значущих аспектів. Якщо проблема в кейсі показана об'ємно, сам текст дозволяє виділяти складові частини проблеми, сегменти інформації. Вміщені в кейсі відомості повинні припускати як прямий опис управлінської ситуації, так і непрямі вказівки на проблемні зони. В такому випадку залишається місце для самостійної роботи учнів із визначення і формулювання проблемних зон. Кейс повинен давати можливість для вивчення конкретної теми навчального плану. Аналіз же - вимагати від учнів самостійної роботи з освоєння теоретичних моделей, управлінських інструментів, звернення до тенденцій сучасної практики тощо.

2. Якість роботи учнів. У першу чергу, виділимо значення мотивації до навчальної діяльності. Більшу частину роботи над кейсом учні проводять у самостійній підготовці, що включає в себе вивчення теоретичних матеріалів, матеріалів кейса, пошук додаткових відомостей, роботу з формулювання і аргументування власних позицій тощо. Другий важливий фактор - активність учнів на занятті, їх бажання, вміння і готовність брати участь у спільній роботі, вміння слухати і чути один одного. Це буде залежати від багатьох обставин, таких як, сформовані традиції поведінки на занятті, навик публічних виступів, терпимість до критики і протилежних думок тощо. Мають значення культурний і освітній рівень самої аудиторії, а також рівень професійних знань і досвід практичної діяльності.

3. Якість викладання. Чи вміємо ми ставити запитання так, щоб розвинути дискусію? Чи чуємо ми учнів? Чи знаємо способи управління груповою роботою? Чи можемо привести процес аналізу до формулювання значимих висновків? Чи достатньо ретельно підготовлені, щоб, з одного боку, йти до необхідних навчальних результатів, а з іншого - бути достатньо гнучкими на цьому шляху і не вганяти обговорення в жорсткі рамки? З огляду на керівну роль викладача в навчальному процесі саме на ньому основна відповідальність за результат. У його руках зосереджені всі можливості щодо забезпечення якості процесу: вибір відповідного і якісного кейсу, формування матеріалів для обов'язкової самостійної роботи учнів, створення робочої обстановки і мотивуючих умов. Саме викладач повинен вибудувати групову роботу, яка б відбулася і дала максимальний можливий результат.

4. Організаційні умови роботи над кейсом. Йдеться про зручність аудиторій, можливості організувати позааудиторні семінари, канали комунікації учнів та викладача тощо. Крім того, значний вплив можуть надати стандарти і процедури виставлення оцінок, формування рейтингів, правила заохочення і накладення штрафних санкцій, прийняті в навчальному закладі.

Рішення кейсів рекомендується проводити в такому порядку:

1. Ознайомлення з сюжетом (3-5 хвилин).

2. Проблематизація - виявлення в ході групової дискусії протиріччя в сюжеті, визначення того, в чому його «дивина» (3-4 хвилини).

3. Формулювання проблеми і відбір кращих її формулювань (фронтальний мозковий штурм із подальшою дискусією) (3-4 хвилини).

4. Висування гіпотетичних відповідей на проблемне питання (мозковий штурм всередині малих груп) (3-4 хвилини).

5. Перевірка гіпотез на основі інформації

сюжету та інших доступних джерел (групова робота). До 15 хвилин. Необхідно надати учням можливість використовувати будь-яку літературу, підручники, довідники.

У деяких випадках від викладача може знадобитися підготовка роздруківки з необхідною для вирішення кейса інформацією, яка відсутня в доступних для учнів підручниках і довідниках. Однак обсяг такої роздруківки не повинен перевищувати 1-2 сторінок тексту.

6. Презентація рішення. Не більше 3 хвилин на групу.

7. Рефлексія ходу рішення кейса (3-4 хвилини).

Використання кейсів у процесі навчання вимагає підготовленості учнів, наявності у них навичок самостійної роботи, вміння працювати з текстом, комунікативної взаємодії, навичок вирішення проблемних питань. Непідготовленість учнів, нерозвиненість їх мотивації може призводити до поверхневого обговорення кейса.

Розподіл функцій між учнями та викладачем:

Фаза роботи	Дії викладача	Дії учня
До заняття	1. Підбирає кейс. 2. Визначає основні та допоміжні матеріали для підготовки учнів. 3. Розробляє сценарій заняття.	1. Отримує кейс і список рекомендованої літератури. 2. Індивідуально готується до заняття.
Під час заняття	1. Організовує попереднє обговорення кейса. 2. Ділить групу на підгрупи. 3. Керує обговоренням кейсу в підгрупах, забезпечує учнів додатковими відомостями.	1. Ставить запитання, що поглиблюють розуміння кейса і проблеми. 2. Розробляє варіанти рішень, бере до уваги думки інших. 3. Приймає рішення або бере участь у його прийнятті.
Після заняття	1. Оцінює роботу учнів. 2. Оцінює прийняті рішення та поставлені питання.	Складає письмовий звіт про заняття за заданою формою.

Для проведення аналізу конкретної ситуації робота з матеріалами кейса залежить від їх обсягу, складності проблематики і ступеня обізнаності учнів з даною інформацією.

Можливі такі альтернативні варіанти:

1. Учні вивчають матеріали кейса заздалегідь, також знайомляться з рекомендованою викладачем додатковою літературою, частина завдань щодо роботи з кейсом виконується вдома індивідуально кожним.

2. Учні знайомляться заздалегідь тільки з матеріалами кейса, частина завдань щодо роботи з кейсом виконується вдома індивідуально кожним.

3. Учні отримують кейс безпосередньо на занятті та працюють з ним. Даний варіант підходить для невеликих за обсягом кейсів, приблизно на 1 сторінку, що ілюструють будь-які теорії, концепції, навчальний зміст, і можуть бути використані на початку заняття з метою активізації мислення учнів, підвищення їх мотивації до тематики, яка досліджується.

Що дає використання кейс-технології?

Кейс-метод дозволяє встановити оптимальне поєднання теоретичного і практичного аспектів навчання.

Кейс-технологія працює на розвиток навчально-інформаційної (інтелектуальної) компетенції:

- засвоєння методів аналізу та критичного мислення;
- вміння працювати з текстом;
- створення авторського продукту;
- поява досвіду прийняття рішень, дій у новій ситуації, вирішення проблем;
- засвоєння методів збору даних.

Комунікативної (соціальної) компетенції:

- розвиток умінь самостійної роботи та роботи в групі;
- набуття комунікативних навичок;
- розвиток презентаційних умінь;
- формування інтерактивних умінь, що дозволяють ефективно взаємодіяти і приймати колективні рішення.

Кейс-метод - інструмент, що дозволяє застосувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань. Метод сприяє розвитку в учнів самостійного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. За допомогою цього методу учні мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення порушеної проблеми.

Методика сприяє розвитку різних практичних навичок. Усі разом вони можуть бути описані однією фразою - творче рішення проблеми,

формування вміння аналізу ситуації і прийняття рішення.

Метод кейс-технології розвиває такі навички:

1. Аналітичні

До них можна віднести: вміння відрізняти дані від інформації, класифікувати, виділяти суттєву та несуттєву інформацію, аналізувати, представляти і добувати її, знаходити пропуски інформації і вміти відновлювати їх. Мислити ясно і логічно. Особливо це важливо, коли інформація невисокої якості.

2. Практичні

Формує вміння використовувати теоретичні знання у повсякденній практичній діяльності. Занижений порівняно з реальною ситуацією рівень складності проблеми, представленої в кейсі, сприяє формуванню на практиці навичок використання теорії, методів і принципів.

3. Творчі

Однією логікою, як правило, кейс-ситуацію не вирішити. Дуже важливі творчі навички в генерації альтернативних рішень, які не можна знайти логічним шляхом.

4. Комунікативні

Серед них можна виділити такі: вміння вести дискусію, переконувати оточуючих. Використовувати наочний матеріал та інші медіа-засоби; кооперуватися у групи; захищати власну точку зору; переконувати опонентів; складати короткий, переконливий звіт.

5. Соціальні

У ході обговорення напрацьовуються певні соціальні навички: оцінка поведінки людей, вміння слухати, підтримувати дискусію або аргументувати протилежну думку, контролювати себе тощо.

6. Навички самоаналізу

Незгода в дискусії сприяє усвідомленню та аналізу думки інших і своєї власної. Моральні й етичні проблеми, які виникають, вимагають формування соціальних навичок їх розв'язання.

Технологія кейс-стаді робить основний акцент на самостійне мислення, здатність доносити свої думки до аудиторії і конструктивно відповідати на критику своїх опонентів.

Кейс-метод дає можливість оптимально поєднувати теорію і практику, розвивати навички роботи з різноманітними джерелами інформації. Учасники навчального процесу не отримують готових знань, а вчаться їх добувати самостійно, прийняті рішення в життєвій ситуації швидше запам'ятовуються, ніж заучування правил.

Процес вирішення проблеми, викладеної в кейсі, - це творчий процес пізнання, який має на увазі колективний характер пізнавальної діяльності.

Отже, учні вчаться дотримуватися правил спілкування: працювати в групах, слухати співрозмовників, аргументувати свою точку зору, збудувавши логічні схеми вирішення проблеми, яка має неоднозначне рішення. На уроці учні не нудьгуватимуть, а будуть думати, аналізувати, розвивати навички ведення дискусії. І навіть слабовстигаючі зможуть брати участь в обговоренні питань, тому що немає однозначних відповідей, які треба вивчити. Вони самі зможуть запропонувати відповіді.

У житті учням знадобиться вміння логічно мислити, формулювати питання, аргументувати відповідь, робити власні висновки, відстоювати свою думку.

Застосування кейс-методу дозволяє сформувати високу мотивацію до навчання. Він призначений для розвитку в учнів умінь самостійно приймати рішення і знаходити правильні та оригінальні відповіді на проблемні питання.

Основна мета використання – формування життєвих компетентностей учнів.

Навички, вміння, досвід	Зміст
Виявлення, відбір і рішення проблем	Розвиток навичок аналізу і критичного мислення, формування готовності вирішувати складні питання.
Робота з інформацією	Осмислення значення деталей, які описані в ситуації, аналіз і синтез інформації та аргументів, робота з припущеннями і висновками, оцінка альтернатив.
Прийняття рішень, персональна відповідальність	Самостійність мислення, оригінальність, впевненість у собі, самоконтроль.
Навички спілкування	Уміння слухати та розуміти інших людей і вести доказову полеміку, вміння приймати різні позиції і точки зору.

Перевагою кейсів є можливість оптимально поєднувати теорію і практику, що представляється досить важливим при підготовці фахівця. Метод кейсів сприяє розвитку вміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, вибирати оптимальний варіант і планувати його здійснення. І якщо протягом навчального циклу

такий підхід застосовується багаторазово, то у того, хто навчається, виробляється стійкий навик вирішення практичних завдань.

Переваги і недоліки методу кейсів

Переваги	Недоліки
Активна навчально-пізнавальна діяльність учнів.	Надмірне захоплення ситуаційним аналізом може призвести до того, що всі знання будуть зводитися до знання безлічі ситуацій без певної системи.
Можливість роботи групи на єдиному проблемному полі.	
Можливість набуття навичок найпростіших узагальнень, можливість знайомства з реальним життям.	Потребує від викладача і учня певного досвіду, глибоких знань у проведенні дискусії та аналізу «кейсової» ситуації.
Акцент навчання переноситься не на оволодіння готовим знанням, а на його набуття, на співпрацю викладача і учня.	Вимагає більших затрат часу
	Викладач повинен вміти відмовитися від власних суджень та упереджень

При підготовці до уроку викладач виходить як зі ступеня доцільності використання кейс-технології, так і цілепокладання при формуванні компетентностей. Тут доречно згадати рівні цілепокладання по Б.С. Блуму: ознайомлення-розуміння-застосування-аналіз-синтез-оцінка. На основі таксономії Б.С.Блума Л.С. Ілюшин разробив конструктор завдань, який дозволяє створювати завдання різного рівня складності.

Даний конструктор являє собою набір ключових фраз, своєрідних кліше завдань, які пропонуються учневі. Надзвичайно важливим є формулювання завдань із кожного стовпчика. Кількість завдань на ту чи іншу операцію залежить від типу інформації, з якою працюватимуть учні. Так, якщо надходить значний обсяг нової інформації, то, очевидно, буде більше завдань на ознайомлення і розуміння, не виключаючи при цьому завдань на інші операції.

Освоєння учнем компетентності вищого рівня цілепокладання повністю узгоджено з логікою аналітичної роботи над складними кейсами в оцінюванні побудови як тексту, так і самої ситуації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, варіантів вирішення проблеми, адекватних висновків. Учень тут дає оцінку підсумку власного дослідження і рішень колег та опонентів на основі розроблених оціночних критеріїв. Важливе місце займають навчальні кейси з вираженими виховними завданнями з аналізом морально-етичних, морально-правових, суспільно-політичних та інших ситуацій. Обговорення, аналіз і знаходження шляхів та способів вирішення проблем є важливими для включення учня в активну позицію співучасника суспільного життя країни в період навчання.

Отже, кейс-технологія - не самоціль у роботі викладача, а адекватний інструмент формування компетентностей, що виходять за межі навчального простору.

Ефективність навчання за допомогою кейс-методу очевидна. Учню надається можливість перевірити теорію на практиці, активізувати свої здібності, творчо мислити. З іншого боку, практична ситуація викликає інтерес до процесу навчання, оскільки стає ясно, яких теоретичних знань не вистачає для вирішення проблеми.

Кожен педагог може знайти різноманітні сюжети для «кейсів» і наповнити їх необхідним вмістом - використання цього методу відразу принесе відчутні плоди. По-перше, на уроці, проведеному за такою технологією, не буває байдужих і практично неможливо «відсидітися» в стороні, по-друге, кожен учень, відчувши брак знань з теми «кейса», зробить для себе висновок, що ці знання не абстрактні, а необхідні для застосування на практиці, і тому потрібно підійти до цього серйозно, по-третє, в учнів перед очима зміст «кейса», тому можна повторити теоретичні основи, на які потім спиратися при вирішенні практичних питань.

Кейс-технології розвивають уміння:

- аналізувати і встановлювати проблему;
- чітко формулювати, висловлювати та аргументувати свою позицію;
- спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати вербальну і невербальну інформацію;
- приймати рішення з урахуванням конкретних умов і наявності фактичної інформації.

Кейс-технології допомагають:

- зрозуміти, що найчастіше не буває одного єдиного правильного рішення;
- виробити впевненість у собі і в своїх силах, відстоювати свою позицію і оцінювати позицію опонента;
- сформувати стійкі навички раціональної поведінки і проектування діяльності в життєвих ситуаціях;
- підвищити мотивацію навчання в учнів;
- розвинути інтелектуальні навички в учнів, які будуть ними затребувані при подальшому

навчанні та у професійній діяльності.

Ґрунтуючись на всьому вищевикладеному, можна зробити висновок про те, що застосування кейс-технологій є одним із затребуваних на сьогодні методів навчання учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / под ред. д-ра социологических наук, профессора Сурмина Ю.П. - Киев: Центр инноваций и развития, 2002. - 286 с.

2. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті. – К.: КНЕУ,1999.– 128 с.

3. ECCH the case for learning [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview.

4. Освітні технології. / Ред. О.М. Пєхота — К.: А.С.К., 2002.- 256 с.

5. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. Навчальний посібник. — К.: Просвіта, 2000. — 368 с.

ДО УВАГИ КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ !

Звертаємо вашу увагу на лист Міністерства освіти і науки України від 01.02.2018 №1/9-74 **«Щодо застосування державної мови в освітній галузі».**
https://mon.gov.ua/ua/npa/list-shodo-zastosuvannya-ukrayinskoyi-movi-v-osvitnij-galuzi

Якщо з українською мовою
В тебе, друже, не все гаразд,
Не вважай її примусовою,
Полюби, як весною ряст.

Примусова тим, хто цурається,
А хто любить, той легко вчить:
Все, як пишеться, в ній вимовляється,
Все, як пісня, у ній звучить.

І журлива вона, й піднесена,
тільки фальш для неї чужа.
В ній душа Шевченкова й Лесина,
І Франкова у ній душа.

Дорожи українською мовою,
Рідна мова - основа життя.
Хіба мати бува примусовою?
Непутящим бува дитя!

Дмитро Білоус

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

ОНЛАЙН-КУРС ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Наталя Анохіна, *викладач Державного навчального закладу «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»*

Олена Солонцова, *викладач Державного навчального закладу «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»*

Нові інноваційні технології все більш активно впроваджуються в навчальний процес. Використання нових засобів навчання надає широкі можливості, як для викладача, так і для тих, хто навчається.

Електронні навчальні засоби є інноваційним явищем або соціальною інновацією, що вимагає від учасників зусиль адаптивного характеру та додаткової психічної активності. У зв'язку з цим підвищується роль різних курсів щодо освоєння таких технологій, тренінгів і практичних занять, спрямованих на глибше їх засвоєння, активізацію використання Інтернет-ресурсів, розробку методів пошуку, збереження, використання і передавання електронної інформації, створення її бази.

Поєднання цих технологій може істотно підвищити ефективність освітнього процесу, вирішити поставлені перед освітньою установою завдання виховання всебічно розвиненої, творчо вільної особистості.

Сучасна молодь раціональна, вона хоче розуміти навіщо їй потрібно те чи інше знання, що дає, де може стати в нагоді. Досвідчена в різного роду розвагах, іграх, шоу, вона хоче, щоб підчас навчання було цікаво. Маючи доступ до інформації через Інтернет, їй нецікаво вбирати знання, читаючи підручник чи слухаючи лекцію викладача. Нове покоління вимагає нових методів навчання. Життя диктує зміни, значить прийшла пора вчити по-новому.

Актуальність і перспективність

Онлайн-навчання (e-Learning, дистанційне навчання, електронне навчання) – це метод отримання нових знань за допомогою Інтернету в режимі реального часу. На даний момент індустрія e-Learning - одна з найбільш потенціальних технологій у сфері освіти, насамперед професійної.

В силу своєї зручності освіта онлайн стає все більш популярною формою навчання. В епоху інформаційних технологій e-Learning дозволяє вирішити одну з основних проблем, що перешкоджає утворенню та саморозвитку, – небажання повертатися за «шкільну парту». Навчання через Інтернет зручне для тих, хто живе у віддалених районах, а також для тих, хто в силу певних причин не може відвідувати очну форму навчання.

Для кого підходить онлайн освіта? Всім, хто зацікавлений у своєму розвитку як професійному, так й інтелектуальному. Більше того, навчання онлайн стало невід'ємною частиною багатогалузевої системи різних спеціальностей і профілю. Більшість підприємств переходять на форми онлайн-навчання, це не тільки економить

кошти, що виділяються на навчання співробітників, але і дозволяє персоналу не відриватися від робочого процесу, що сприяє розвитку дуальної освіти, яка стає мостом між ринком праці та українською освітою.

У XXI столітті розширився інформаційний простір, а також простір наукових знань. У даних умовах система закладу професійної (професійно-технічної) освіти повинна сприяти вирішенню такої серйозної проблеми як підготовка до життя і діяльності в абсолютно нових умовах сучасного інформаційного суспільства. У зв'язку з цим впровадження засобів ІКТ в освітній процес – це безумовна вимога. Постійне оновлення технологій прискорює освоєння інновацій, швидкої адаптації до запитів і вимог динамічно мінливого світу, а також дає можливість отримання якісної освіти як однієї з найбільш важливих життєвих цінностей громадян. Практичне використання ІКТ передбачає розвиток пізнавальної активності учнів, результатом якого є відкриття нових знань, формування самоосвітньої компетенції, умінь самостійно здійснювати пошук нової інформації і орієнтуватися в її потоці.

Отже, маємо низку цілком очевидних переваг навчання на онлайн-курсах:

- можна вчитись будь-коли і будь-де, користуючись зручним для вас пристроєм (телефон, планшет чи ПК);

- широта наданої інформації, використовуючи Інтернет, слухачі можуть безпосередньо в процесі роботи над матеріалом курсу звернутися до будь-яких джерел (ресурси інших освітніх центрів, електронні бібліотеки в усьому світі);

- онлайн навчання дозволяє викладачеві сконцентруватися на більш складних розділах курсу, виклавши прості фрагменти для самостійного опрацювання;

- крім текстової й графічної інформації, онлайн навчання надає можливість використання в процесі навчання всіх засобів мультимедіа: анімації, відео, звуку й кольору, що забезпечує наочність матеріалу для викладання й дозволяє задіяти більшість механізмів сприйняття слухачами нової інформації;

- електронні технології навчання краще відповідають менталітету сучасної молоді, для якої мережа Інтернет практично стала «другою реальністю»;

- упевнене володіння сучасними інформаційно-комунікативними технологіями є одним із ключових компетенцій випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Онлайн форми навчання надають нові можливості для більш активного залучення учнів і слухачів курсів в освітній процес.

Характеристика інноваційної розробки

«Railway learning» – це один із основних інструментів для оволодіння залізничною спеціальністю. Ми переконані, що успіх у подальшому влаштуванні на роботу залежить від цілеспрямованості та конкретного внеску кожної людини, її ставлення до навчання. Тому підвищення кваліфікації є запорукою успіху та розвитку сучасної людини.

Цей курс допоможе зрозуміти організацію роботи залізничного транспорту, засвоїти правила технічної експлуатації залізниць України, інструкції з сигналізації, руху поїздів і маневрової роботи на залізницях, нормативні акти і документи з питань, що належать до обов'язків працівників залізничного транспорту, а також вимоги правил та інструкцій з техніки безпеки та виробничої санітарії при експлуатації, ремонті рухомого складу. Курс буде цікавим як для учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, так і для робітників залізничної галузі, які бажають підвищити кваліфікацію або опанувати нову спеціальність.

Мета створення інноваційної розробки

Онлайн-курси мають великі можливості у відображенні інформації. Вони значно відрізняються від звичних і мають безпосередній вплив на мотивацію учнів, швидкість сприйняття матеріалу, і, таким чином, на ефективність навчального процесу в цілому. Онлайн-курси мають унікальну можливість надавати величезну кількість корисної й цікавої інформації в максимально зручній і доступній формі.

Онлайн-курси сприяють:

- формуванню сутності і соціальної значущості майбутньої професії, вияв до неї

стійкого інтересу;

- розвитку в учнів навичок організації власної діяльності, уміння вибирати типові методи і способи виконання професійних завдань, а також оцінювати їхню ефективність і якість;

- індивідуалізації навчально-виховного процесу з урахуванням рівня підготовленості, здібностей, інтересів і потреб учнів;

- зміні характеру пізнавальної діяльності учнів у бік її більшої самостійності та пошукового характеру;

- розвитку здібностей до приймання рішення в нестандартних ситуаціях.

Для досягнення означеної мети створена й апробована наступна розробка: онлайн-курс для залізничних спеціальностей «Railway learning», що використовується при вивченні дисциплін: «Будова рухомого складу», «Правила технічної експлуатації та інструкції», «Правила перевезень пасажирів», «Охорона праці».

Упровадження онлайн-курсу для вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу

Упровадження технологій e-Learning

E-learning – це навчання за допомогою цифрових технологій: онлайн-курсів, мобільних додатків, відеоуроків, які поширюються в мережі та в інших цифрових ресурсах. Особливості такого процесу навчання в тому, що він може відбуватися саме в той час, який зручно учню, і саме в тих обсягах, які йому зручні. Технології дають можливість децентралізувати навчальну діяльність, зробити її максимально індивідуальною.

Саме з розумінням цих процесів і слід приступати до розробки стратегії майбутнього курсу.

Метою використання електронного навчання і дистанційних освітніх технологій в професійної освіті є підвищення ефективності та якості наданих освітніх послуг, інтенсифікація процесу навчання і надання учням можливості освоєння освітніх програм незалежно від їх місцезнаходження і часу звернення до електронних ресурсів.

Форми використання електронних освітніх ресурсів у навчальному процесі:

- інформаційна підтримка традиційних видів занять;

- заміна або часткова заміна аудиторних занять на самостійну роботу при традиційній системі навчання і при переході до системи електронного навчання.

Всі електронні освітні ресурси розміщуються в системі електронного навчання закладу освіти та перебувають в авторизованому доступі за допомогою мережі Інтернет кожному учню незалежно від його місцезнаходження.

Коли ми говоримо про те, що система освіти повинна стати більш гнучкою, відповідати запитам сучасної цивілізації і активніше вести роботу з впровадження інформаційних технологій у навчальну практику, ми здебільшого маємо на увазі «онлайнізацію» освітнього простору. Технології в даному випадку виступають як інструменти, які покликані допомогти зробити навчання більш ефективним, зручним і привабливим.

Опис онлайн-курсу для залізничних спеціальностей «Railway learning»

Онлайн-курс для залізничних спеціальностей «Railway learning» – це сайт в Інтернеті, з яким працюють учні та слухачі, навчаючись та виконуючи те чи інше завдання. Розробляються такі курси для максимальної інтеграції Інтернету в різні навчальні предмети на різних рівнях навчального процесу. Вони можуть охоплювати як окрему проблему, тему, так і бути міжпредметними. Навчальні матеріали, що вивчаються, можуть бути представлені у вигляді усного виступу, комп'ютерної презентації, буклетів, публікацій, веб-сторінок і веб-сайтів (локально або в Інтернеті).

Програма забезпечує відображення навчальних матеріалів комп'ютерами, планшетами та мобільними телефонами.

Отримавши від викладачів посилання на сайт «Railway learning», учні потрапляють на головну сторінку онлайн-курсу. Меню сайту зроблені досить легким, так, щоб кожен учень зміг розібратися в ньому. У горизонтальній навігації представлені сторінки сайту: «Ідея створення», «Напрямки навчання», «Програми онлайн», «Напишіть нам», «Залік», «Дізнайся більше» та підсторінки розділів. Ці сторінки дублюються за

допомогою картинок-кнопок із гіперпосиланням. Пропонуємо розглянути головну сторінку онлайн-курсу (рис. 1).

Рис. 1. Головна сторінка онлайн-курсу «Railway learning»

Розділ «Ідея створення» чітко і коротко знайомить учнів з вимогами до слухачів курсу, тривалістю курсу, щотижневим навантаженням (рис. 2).

Рис. 2. Розділ «Ідея створення»

У розділі «Ідея створення» є інформація про розробників курсу (рис.3).

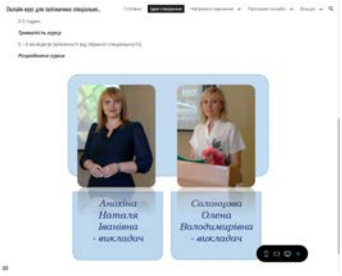

Рис. 3. Продовження сторінки з розділом «Ідея створення»

Створення розділу «Напрямки навчання» – це найбільш відповідальний момент, оскільки необхідно досить чітко і доступно розмістити інформацію про представлені спеціальності онлайн-курсу. У цьому розділі слухачі курсу можуть ознайомитися з інформацією про спеціальності: «Провідник пасажирського вагона», «Машиніст тепловоза. Машиніст електровоза», «Слюсар з ремонту рухомого складу» та «Касир квитковий» (рис. 4).

Рис. 4. Розділ «Напрямки навчання»

Картинка-кнопка із гіперпосиланням і також гіпертекст «Детальніше…» відправляють нас на сторінку із обраною спеціальністю, де розміщується інформація про спеціальність та перелік предметів, які вивчаються (рис. 5).

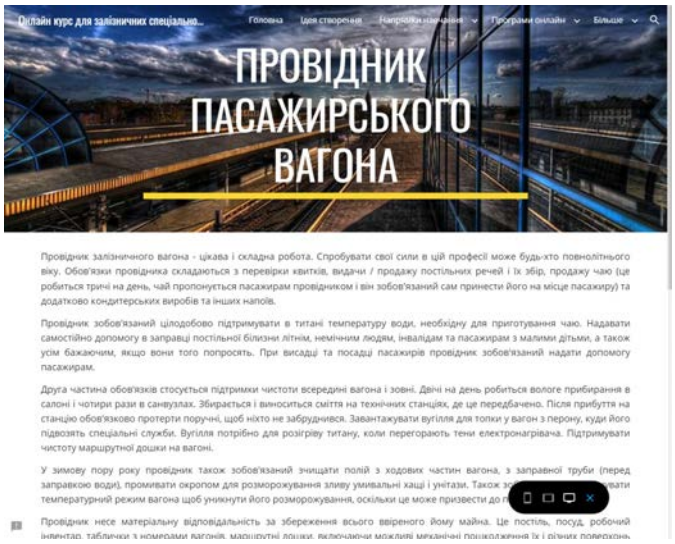

Рис. 5. Підсторінка розділу «Напрямки навчання»

Наступний розділ у горизонтальній навігації «Програми онлайн». Цей розділ дублюється на головній сторінці у якості кнопки із

гіперпосиланням, для більш зручного користування сайтом. Після переходу на сторінку розділу «Програми онлайн» перед учнями постають кнопки з гіперпосиланням, на яких відображено спеціальності: «Провідник», «Слюсар», «Машиніст», «Касир». Під цими кнопками є перелік предметів, що вивчаються за обраними спеціальностями (рис. 6).

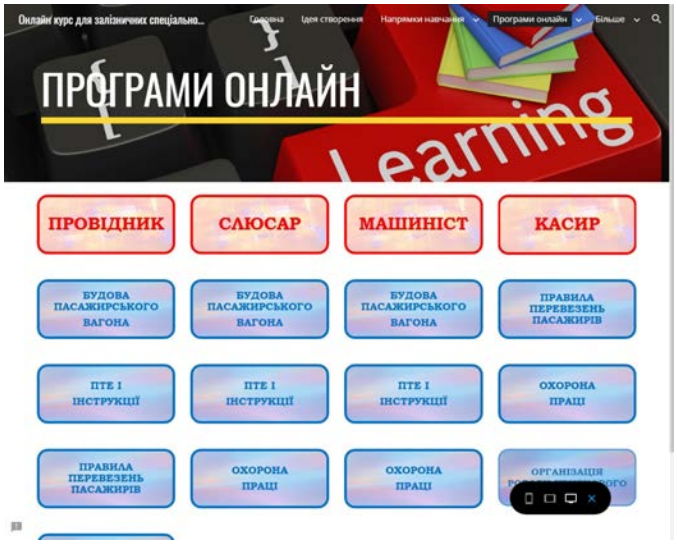

Рис. 6. Розділ «Програми онлайн»

Гіперпосилання є ключовими елементами web-сторінки. Вони пов'язують розрізнені html-сторінки воєдино, в повноцінний web-сайт. Зазвичай посилання відображаються як підкреслений фрагмент тексту, при наведенні на який курсор миші набуває вигляду вказівного пальця. Крім того, гіперпосилання може мати вигляд графічного зображення, як у цьому випадку.

При натисканні на посилання, браузер завантажує web-сторінку, адреса якої вказана в атрибутах даного посилання. Гіперпосилання можуть бути спрямовані як на внутрішні сторінки сайту, так і на будь-які інші ресурси в Інтернеті.

Пропоную розглянути блок-навчання на прикладі спеціальності «Провідник пасажирського вагона» (рис. 7).

Для переходу на сторінку із завданням, що відповідає конкретному предмету, слухач курсу повинен натиснути на відповідний блок.

Блок предметів онлайн-курсу складається з переліку тем, що є окремими сторінками, де можна отримати необхідну теоретичну інформацію у вигляді конспекту, схем, малюнків, відео тощо. Блок сформовано так, щоб при відкритті тем учень або слухач розумів принцип відбору матеріалу, виділення головного з усієї інформації.

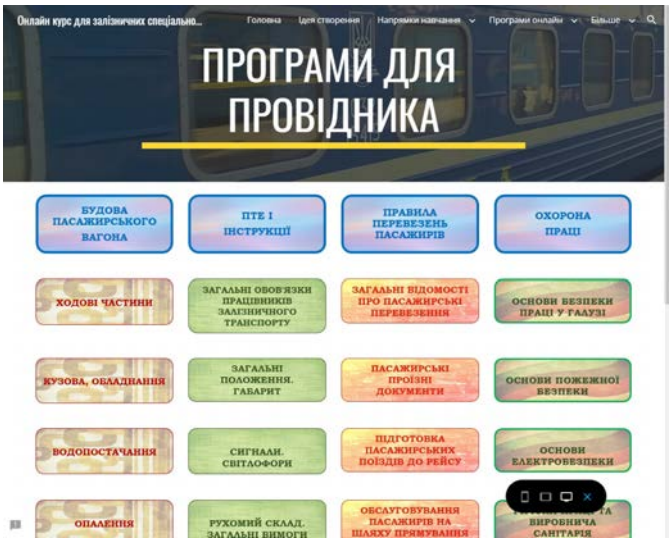

Рис. 7. Підсторінка розділу «Програми онлайн»

Цей етап навчання має найбільший розвиваючий потенціал: під час вивчення тем удосконалюється критичне мислення, уміння порівнювати і аналізувати, класифікувати об'єкти і явища, вчить абстрактному мисленню.

Коли учень або слухач обирає предмет шляхом натискання на кнопку із гіперпосиланням, він потрапляє на сторінку, яка має наступні блоки: «Блок навчання», «Тренувальний блок», «Блок перевірки знань» (рис. 8).

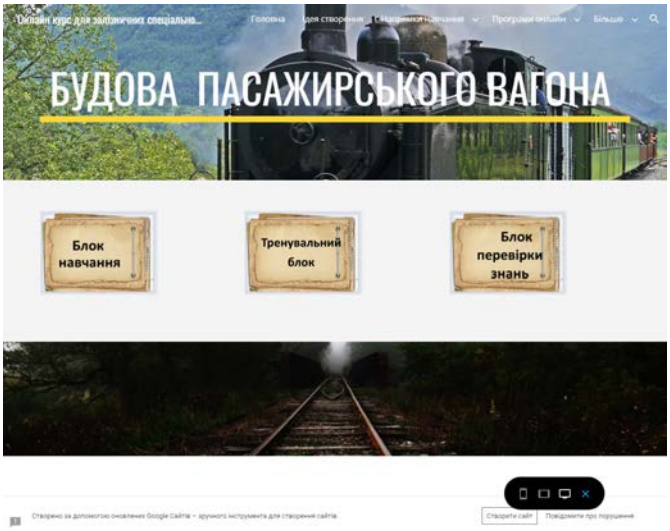

Рис. 8. Сторінка предмету «Будова пасажирського вагона»

Наступний активний елемент «Блок навчання», у якому учень обирає тему для вивчення, наприклад, «Колісні пари» у розділі «Ходові частини» (рис. 9).

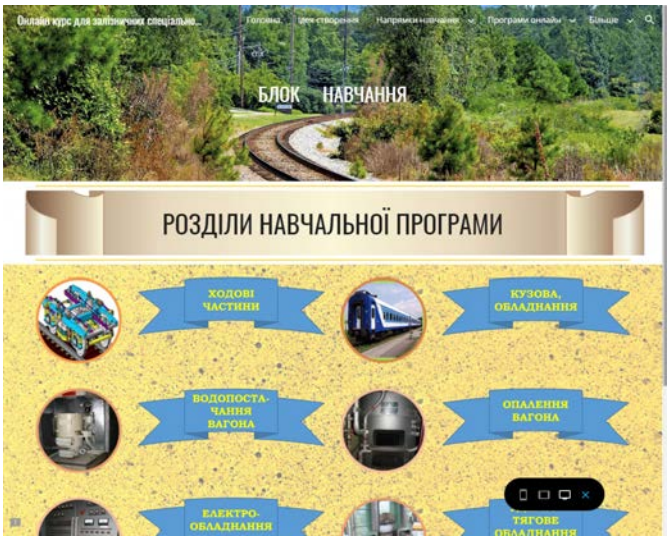

Рис. 9. Сторінка «Блок навчання»

У цьому блоці слухачі мають можливість вивчати потрібний навчальний матеріал. Розроблено класифікатор предметів і учні з легкістю зможуть знаходити потрібне. Цей пункт дуже важливий і для впровадження дистанційного навчання. Якщо додаються нові матеріали, то вони автоматично опиняються у каталозі.

Розглянемо сторінку з темою «Ходові частини», яка має наступні уроки: «Колісні пари», «Буксові вузли», «Візки вагонів» (рис. 10).

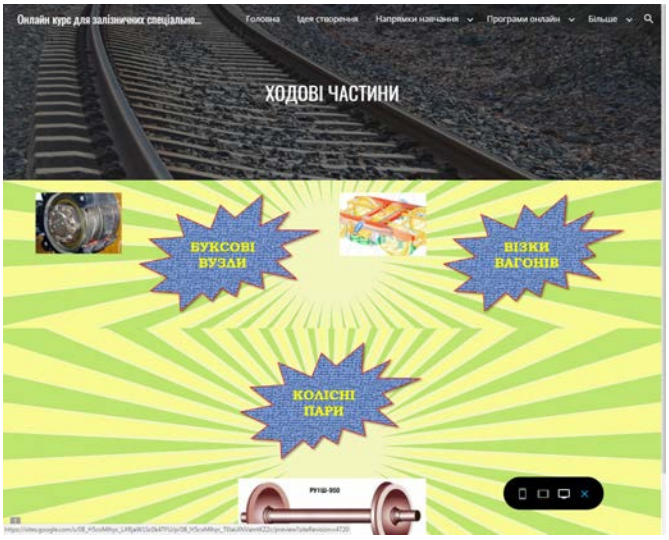

Рис. 10. Сторінка «Ходові частини»

Тема «Колісні пари» чітко дає характеристику усіх елементів колісної пари, її призначення та будови. Учень отримує інформацію у досить доступному вигляді і в послідовності, яка допомагає краще запам'ятати навчальний матеріал (рис. 11).

Всі сторони цілісного світогляду особистості, відбиваючи реальний взаємозв'язок явищ об'єктивного світу, перебувають у єдності, і в предметному навчанні повинні бути забезпечені тісні міжпредметні зв'язки, що розкривають взаємозумовленість науки про техніку і мислення людини. Кожен предмет курсу сприяє формування поглядів і переконань. Актуальність міжпредметних зв'язків в онлайн-курсі очевидна. Вона обумовлена сучасним рівнем розвитку науки, на якому яскраво виражена інтеграція суспільних, природничих і технічних знань. Зростає роль знань людини в області, суміжній зі спеціальністю наук і умінь щодо комплексного застосовування їх при вирішенні різних завдань.

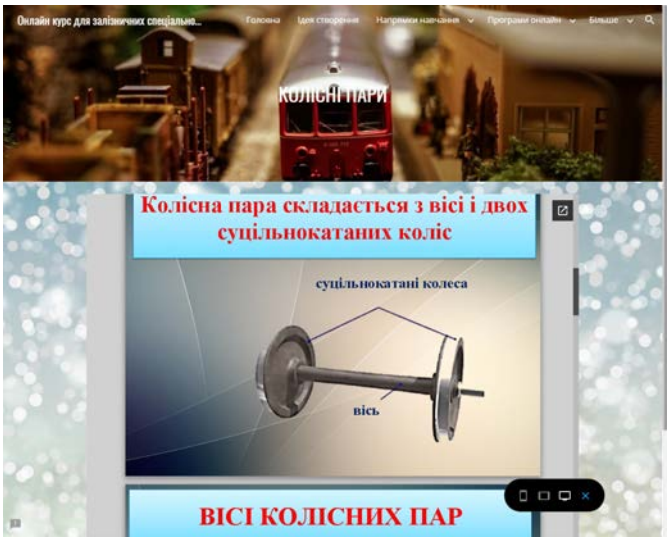

Рис. 11. Сторінка «Колісні пари»

Враховуючи вище зазначене, прослідкуймо міжпредметний зв'язок при оволодінні спеціальністю «Провідник пасажирського вагона». У предметі «ПТЕ і інструкції» вивчається тема «Вимоги ПТЕ до колісних пар», у якій зазначені види зносів та пошкоджень колісної пари (рис. 12).

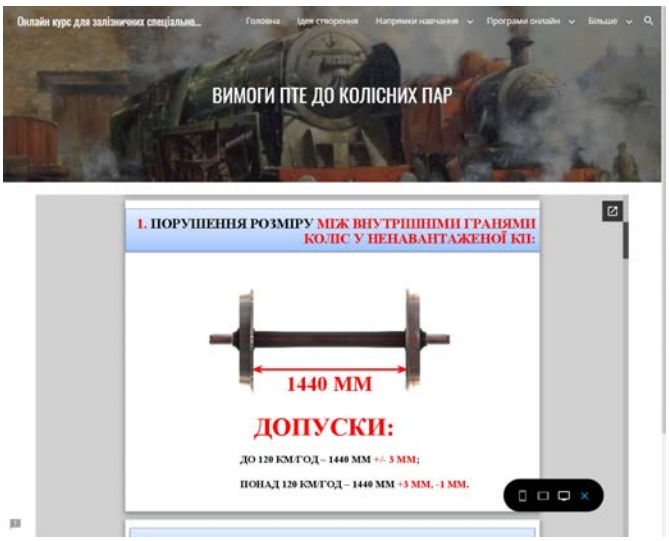

Рис. 12. Сторінка «Вимоги ПТЕ до колісних пар»

Для закріплення отриманих знань учням пропонується пройти інтерактивні модулі, які розташований у розділі «Тренувальний блок» (рис. 13).

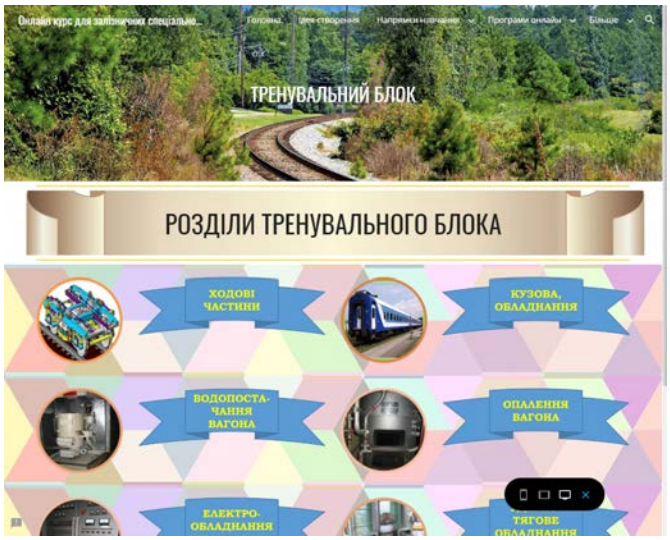

Рис. 13. Сторінка «Тренувальний блок»

Нижче наведені приклади різних видів завдань із різних тем та предметів. Для учнів та слухачів курсу повинні бути детальні інструкції до виконання завдань, з якими вони зможуть розібратися самостійно.

Завдання № 1 «Систематизуйте елементи колісної пари» – учню необхідно натиснути на «ОК» та виконати завдання, а саме перетягнути елементи колісної пари у відповідний блок «Колесо» та «Вагона вісь» (рис. 14).

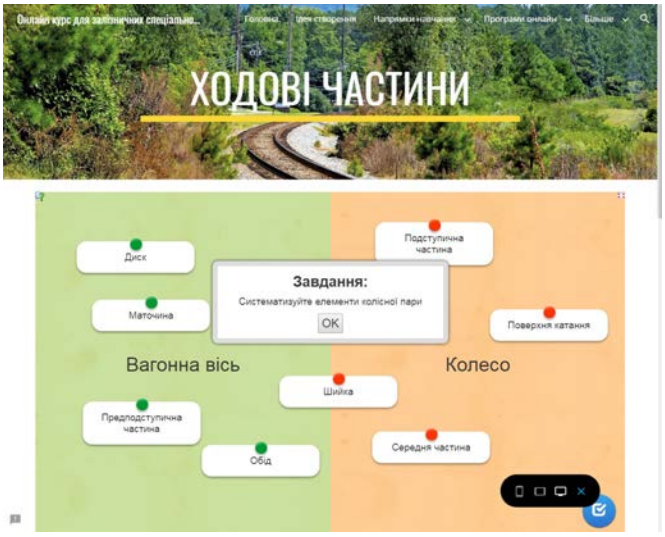

Рис. 14. Сторінка «Тренувальний блок» розділу «Ходові частини»

Завдання № 2 «Введіть текст-відповідь у блоки» – учню необхідно натиснути на «ОК» та виконати завдання, а саме вписати допуски розмірів елементів колісної пари згідно ПТЕ у відповідний блок (рис. 15).

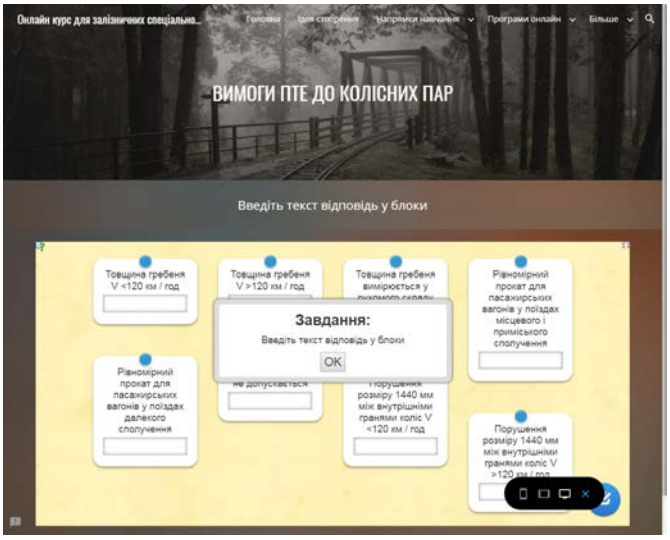

Рис. 15. Сторінка «Тренувальний блок» розділу «Вимоги ПТЕ до колісних пар»

Переходимо до «Блоку перевірки знань». Після вивчення курсу учень проходить тестування з предмета (рис. 16).

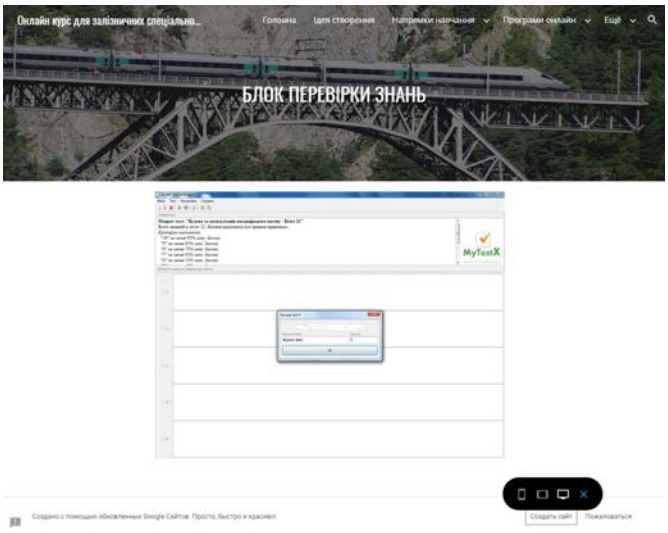

Рис. 16. Сторінка «Блок перевірки знань»

Після проходження тестів учень отримує оцінку, яка переноситься в електронний журнал і зберігається у базі даних (рис. 17).

Провідним розділом будь-якого онлайн-курсу є детальна шкала критеріїв оцінювання, спираючись на які, учасники курсу оцінюють самих себе. Цими ж критеріями користуються і викладачі. Фактично в оцінці підсумовуються знання, отримані учнями в процесі виконання самостійної роботи.

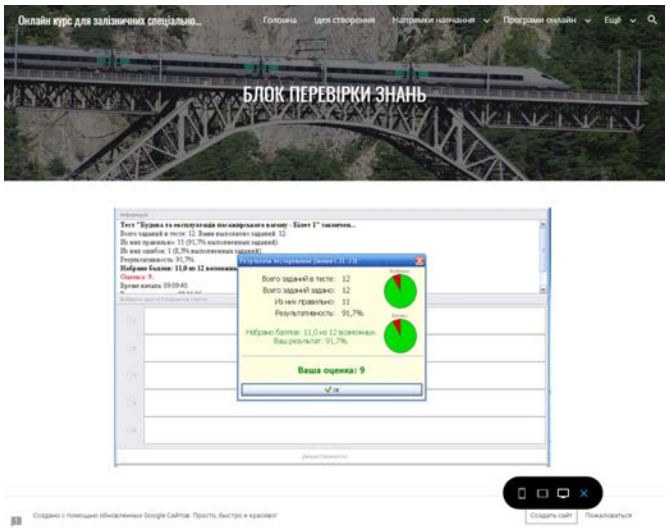

Рис. 17. Сторінка «Блок перевірки знань» – результат тестування

Наступний розділ у горизонтальній навігації «Напишіть нам e-mail». Цей розділ дублюється на головній сторінці в якості кнопки з гіперпосиланням. Після переходу на сторінку розділу «Напишіть нам e-mail» на екрані з'являються електронні адреси викладачів.

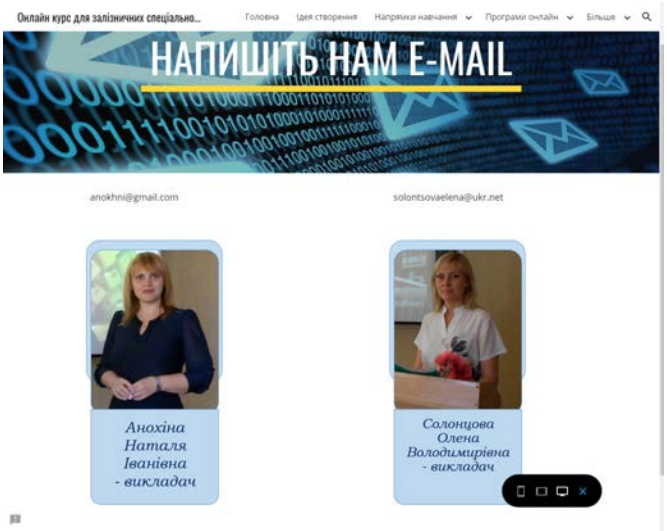

Рис. 18. Сторінка «Напишіть нам e-mail»

Як уже було зазначено, онлайн-курс дає можливість учням та слухачам змінювати характер пізнавальної діяльності у бік її більшої самостійності, постійного самовдосконалення та готовності до самостійного перенавчання. Тому в розділі «Напишіть нам e-mail» маємо зворотний зв'язок «учень-викладач» через електронну пошту. Учні мають можливість надсилати свої запитання та получити змістовну відповідь на свій e-mail. Цей розділ можна використовувати з метою аналізу побажань учнів та слухачів відносно роботи онлайн-курсу, методів викладання тощо (рис.18).

Розділ, над яким на завершальному етапі повинні працювати учні, має назву «Залік» (рис. 19). Мета заліку полягає в систематизації пройденого матеріалу, створенні в учнів цілісного уявлення з будь-якого досліджуваного у блоці матеріалу. Мета викладачів – виявити, як учнями засвоєно курс (міцно, глибоко, поверхово), які відповіді були найкращими, яких навичок набули учні та слухачі в результаті вивчення курсу, наскільки вони просунулись уперед у своєму розвитку, які були недоліки у змісті та організації заліку. Така форма дає можливість не тільки перевірити рівень засвоєння усього матеріалу, а й показує реальні можливості учнів, підвищує відповідальність учнів за процес навчання.

Основними завданнями заліку є виявлення і оцінювання:

1) обсягу і рівня загальних і професійних знань того, хто навчається;

2) готовності і здатності учня застосовувати знання, проявляти творчий підхід до справи, самостійно знаходити джерела інформації для професійної діяльності;

3) ступеню оволодіння вміннями (компетентнісними, комунікативними, організаційними тощо).

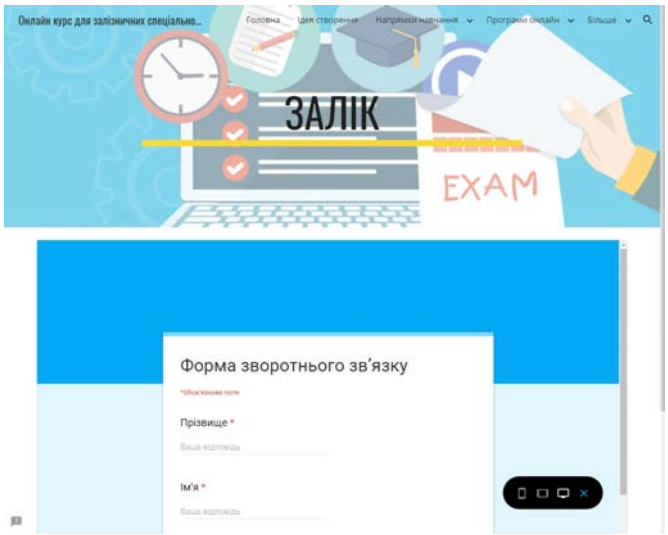

Рис. 19. Сторінка «Залік»

Для проходження заліку учням та слухачам необхідно заповнити форму зворотнього зв'язку. Заповнення форми не повинно викликати складнощів, тому що всі поля досить прості. Найголовніше при заповненні анкети –

уважно заповнити представлені поля. А саме: вказати прізвище, ім'я, свою спеціальність та e-mail, на який буде надіслано бланк із тестуванням (рис. 20).

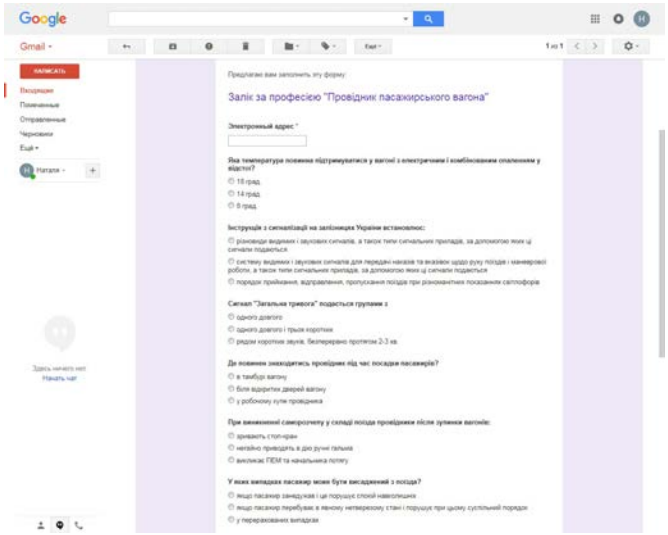

Рис. 20. Електронний лист «Залік за професією «Провідник пасажирського вагона»

Після завершення тесту учень або слухач повинен натиснути кнопку «Відправити» і бланк тесту автоматично завантажується у форму «Google Таблиці», де викладач має можливість перевірити відповіді. Після ручної перевірки викладач надсилає результати та зауваження на електронну пошту учня (рис. 21).

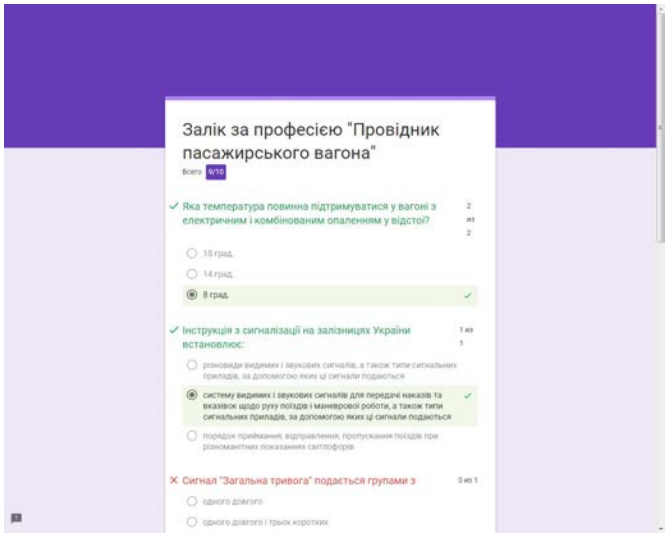

Рис. 21. Результати тестування «Залік за професією «Провідник пасажирського вагона»

Досягати справжніх успіхів можна лише наполегливою працею та розвиваючи основні компетентності, спеціалізовані навички, поступово виходячи на новий професійний рівень. Кожен курс, незалежно від програми, поєднує в собі роботу мислення, уваги, сприйняття, пам'яті, уяви та інших пізнавальних процесів учнів.

У розділі «Дізнайся більше» (рис. 22) учні та слухачі курсу мають можливість ознайомитись:

- із загальною стратегією формування мотивації до навчання;
- з методами формування почуття обов'язку і відповідальності у навчанні;
- з методами виховання інтересу до професії;
- з мотиваціями до навчальної діяльності;
- з вправами, спрямованими на розвиток мислення;
- з методами підвищення рівня розвитку уваги.

Цим розділом ми залучаємо учнів до навчально-пізнавальної діяльності. Необхідно, щоб ця діяльність набула для нього особистісного смислу, викликала позитивні переживання, й емоції намагання і прагнення стала основою його навчально-пізнавальних дій в онлайн-курсі.

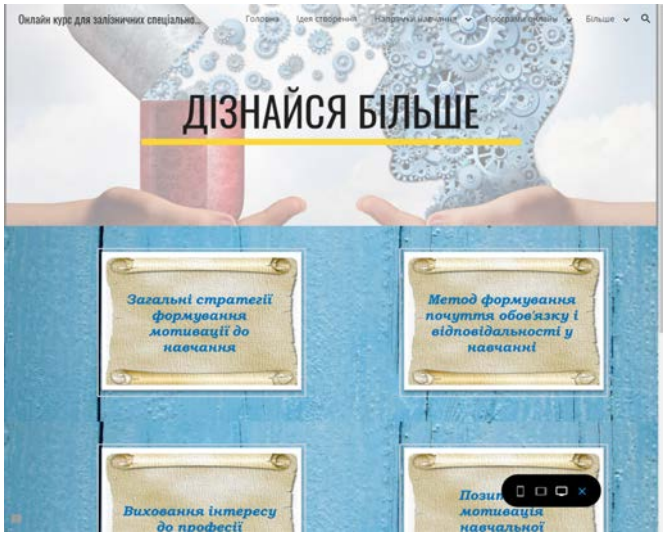

Рис. 22. Розділ «Дізнайся більше»

Перспективи подальшої розробки

Сьогодні вже змінилося декілька поколінь спеціальних технологій у галузі дистанційної освіти – починаючи від звичайних друкованих освітніх видань до сучасних комп'ютерних технологій: вебінари, освітнє телебачення, аудіо та відеотрансляції, інтернет-конференції, e-Learning, різноманітні інтернет-трансляції тощо.

Онлайн освіта протягом останніх років є стабільним трендом галузі. Наразі в суспільстві все більше дискусій щодо переломного моменту, коли онлайн навчання візьме перевагу над звичним аудиторним, так званим офлайн.

Технологія e-Learning активно впроваджується не тільки в дистанційному навчанні, але й у традиційних формах навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Використання e-Learning на уроках спеціальних дисциплін розширило можливості лекційного експерименту, дозволяючи моделювати різні виробничі ситуації, натуральна демонстрація яких у лабораторних умовах технічно дуже складна або просто неможлива. Різноманітний ілюстративний матеріал, мультимедійні та інтерактивні модулі підносять процес навчання на якісно новий рівень. Учням набагато цікавіше сприймати інформацію саме в такій формі, ніж за допомогою застарілих плакатів. Усе більше і більше учнів у даний час вважають за краще навчатися в Інтернеті. Через онлайн навчання вони можуть вчитися у своєму власному темпі й отримати завдання наперед або наздогнати, якщо вони відстають. Інтернет та гаджет – усе, що потрібно для проходження курсу.

«Railway learning» – освітній проект з соціальною місією: зробити освіту якісною та доступною. Цей курс допоміг систематизувати нашу роботу зі створення якісного онлайн продукту.

У цій роботі ми продемонстрували використання технології e-Learning і вже зрозуміло, що вона себе виправдовує, особливо при виконанні письмових кваліфікаційних та залікових робіт. Використання онлайн-курсу у навчальному процесі дозволяє підвищити якість і ефективність підготовки майбутніх фахівців.

E-Learning орієнтовано на самостійну діяльність учнів, котра здійснюється за певний проміжок часу. Онлайн освіта найбільш ефективна, якщо її вдається пов'язати з програмним матеріалом, значно розширюючи і поглиблюючи знання учнів у процесі роботи. Це формує пізнавальну спрямованість особистості, сприяє виробленню психологічної установки на подолання пізнавальних труднощів учнів.

Тому ми й надалі продовжимо працювати в цьому напрямі. Наступним етапом у роботі буде створення програми з інших спеціальностей залізничної галузі, а також розширення вже існуючого курсу за допомогою відеолекцій, інтернет-конференцій та різноманітних інтерактивних модулів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бишевець Н.Г. Технологія оцінки якості електронних навчальних матеріалів: [Електронний ресурс]/ Бишевець Н.Г., Сергієнко К.М., Синіговець І.В. – Режим доступу: http//:miytrener.com/36-ocnka-jakost-elektronnikh-navchalnikh.html.

2. Електронні засоби навчання. Міфи та реальність: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scribd.com/doc/7284963/-.

3. Костюченко А.О. Комп'ютерний підручник як один з видів комп'ютерних засобів навчання [Електронний ресурс] / А.О. Костюченко – Режим доступу: http://fizmat.chgpu.cn.ua/info/stat/iot/compbook.html.

4. Корнійчук М.П., Липовець Н.В., Шамрай Д.О. Технологія галузі і технічні засоби залізничного транспорту. Частина 1. – Учбово-методичний центр Укрзалізниці. – Київ: видавництво Дельта, 2007. – 423 с.

5. Морозов В.А. Провідник пасажирських вагонів [Текст]/ В.А. Морозов, В.С. Фролов. – Х.: Ексклюзив, 2008.

6. Морозов В.А. Нове покоління пасажирських вагонів [Текст]/ В.А. Морозов, Л.Б. Тетерук. – Х.: Ексклюзив, 2008.

7. Положення про підготовку навчальних видань та електронних засобів навчального призначення [Текст] / Уклад.: В.Т. Горобенко, Г.І. Лоза, І.О. Мікульонок. – К.: НТУУ «КПІ», 2008. - 48 с. – 420 пр.

8. Правила перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України. – Київ: Транспорт України, 1998 р. – 128 с.

9. Провідник пасажирських вагонів: Навчальний посібник / С.В. Панченко, А.О. Каграманян, В.С. Фролов, В.О. Морозов – Харків: Ексклюзив, 2015-280 с.

УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олександр Базь, *директор Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище «Моторобудівник»*

Ганна Захаренко, *викладач Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище «Моторобудівник»*

Успішний економічний, соціальний та освітній розвиток держави залежить від української спільноти, яка повинна уміти самостійно визначати потреби, добувати інформацію, аналізувати її та синтезувати у нові знання.

Міністерством освіти і науки України визначена необхідність створення системи забезпечення якості професійної освіти з орієнтацією на євроінтеграцію, застосовування інноваційних технологій у навчально-виробничому процесі, формування змісту професійної освіти на компетентнісній основі, забезпечення ринку праці кваліфікованими робітничими кадрами.

Інноваційні процеси в освіті, поширення практики їх реалізації є закономірністю в розвитку сучасної освіти, провідною і стійкою тенденцією в її оновленні. Професійна освіта має спрямовуватись на формування необхідних життєвих компетентностей учнівської молоді, розвиток її творчого потенціалу, креативності.

Сьогодні наша країна переживає суттєві економічні та політичні перетворення, які вимагають від педагогічних працівників розробки нових механізмів адаптації учнів у суспільстві. Серед головних викликів сучасності - демографічний спад, сплеск робочої міграції, високі соціальні запити молоді щодо привабливості робочого місця тощо.

Специфікою викладання предметів професійного циклу є те, що сучасне виробництво, для якого ми готуємо робітничі кадри, оновлюється кожні три-п’ять років. Поряд з цим змінюються навчальні програми, зміст та підхід до підготовки кваліфікованих робітників.

У наш час для педагогічного працівника недостатньо бути просто висококваліфікованим фахівцем, він повинен бути освіченим і цікавим у спілкуванні, завжди готовим до співпраці з учнем у єдиному інформаційно-комунікаційному просторі.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, мережевих ресурсів значно розширив можливості індивідуальної пізнавальної діяльності педагогічних працівників.

Звичайно, якість освіти залежить значною мірою від активності того, хто навчається, від бажання учня розвиватись і самовдосконалюватись, від здатності та готовності використовувати набуті знання тощо.

На сьогодні онлайн-ресурси є потужним методичним і дидактичним інструментарієм для організації цікавого і розвиваючого процесу навчання, підвищення ефективності уроку, мотивації учнів до оволодіння знаннями, підготовки професійно мобільного кваліфікованого робітника.

Крім того, сучасний фахівець повинен добре знати і використовувати інноваційні технології, відслідковувати упровадження машинобудівних матеріалів, технологічних процесів і засобів обробки. Майбутні інженери, висококваліфіковані верстатники, слюсарі та зварники можуть за допомогою Інтернет-мережі вивчати прогресивні технології та впроваджувати їх у

свою роботу.

Викладач спеціальних технологій повинен вільно володіти прийомами пошуку інноваційних матеріалів у мережі Інтернет, що стосуються змін існуючих виробничих процесів. Тільки під керівництвом компетентного викладача зможе утриматись на робочому місці випускник системи професійної (професійно-технічної) освіти, буде досконало володіти своєю майбутньою професію і стане висококваліфікованим робітником.

При наявності великої кількості сучасних засобів навчання, які з успіхом впроваджуються у навчальний процес, роль і слово викладача залишаються важливим засобом. Від уміння викладача залежить розвиток пізнавальної діяльності учнів, формування в них необхідних знань, умінь та навичок, які відповідають кваліфікаційним вимогам до кожної професії.

Викладач або майстер виробничого навчання, використовуючи індивідуальні педагогічні властивості, зможе направити учнів на осмислення та усвідомлення інформації, яку вони отримують на уроках теоретичного і практичного навчання.

Вирішенню освітніх завдань сприяють технології інтерактивного, інтегрованого, проектного, проблемного, модульного навчання. Складовою частиною сучасних педагогічних технологій є форма організації навчання.

Використання інноваційних технологій у процесі вивчення спецдисциплін дає змогу покращити зміст навчання, вдосконалити методи і форми навчання, активізувати та індивідуалізувати його. Однак слід зазначити, що ніякі сучасні технології не зможуть замінити викладача. Тільки він успішно може керувати навчально-пізнавальною діяльністю учнівської молоді.

Усе професійне педагогічне життя – це шлях саморозвитку та самовдосконалення.

Новий підхід у викладанні спеціальних дисциплін вимагає працювати у творчому режимі, нестандартних напрямах, постійно вдосконалювати професійну майстерність, спрямовувати свою роботу на розвиток творчих можливостей учнів, формування їхніх інтелектуальних умінь з метою отримання певного освітнього результату.

Використання сучасних освітніх технологій на уроках професійно-теоретичної підготовки

Позитивні результати навчання залежать від рівня пізнавальної діяльності учнів, їх активності та педагогічних можливостей викладачів, які проводять заняття.

У професійній педагогіці існує значна кількість форм і методів навчання. Вони можуть бути:

- пасивними, якщо учні засвоюють матеріал, поданий їм викладачем;
- активними, якщо не тільки засвоюють навчальний матеріал, але й відтворюють його у вигляді творчого виконання самостійних завдань;
- інтерактивними, коли проходить взаємодія між викладачем та учнями, учнів між собою. Такі дії передбачають колективні форми організації навчання.

Сучасні засоби навчання захоплюють учнів, пробуджують у них інтерес і мотивацію, навчають самостійно мислити і діяти, сприяють формуванню цінностей, створюють атмосферу плідної співпраці, взаємодії. Це передбачає зміну моделі навчання з авторитарно-дисциплінарної на особистісно орієнтовану, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємодія, творча співпраця.

Педагоги повинні не тільки передати учням певну суму знань та вмінь, а й сприяти формуванню ключових компетенцій, навчити їх методам самоосвіти, що дозволить їм самостійно розширити свої знання і застосовувати на практиці.

Поряд з традиційними формами та методами навчання сьогодні найбільш популярними стають проектне навчання, веб-квести, кейс-технологія, коучинг, візуалізація, дизайн-мислення, соціальна анімація. Кожний з них має право на життя та на впровадження в навчальний процес або повною методикою, або окремими елементами.

Розглянемо декілька сучасних технологій, які ефективно використовуємо на уроках спеціальних дисциплін машинобудівного профілю.

Проектні технології у професійному навчанні

На сучасному етапі проектне навчання широко використовується в навчальному процесі як засіб розвитку пізнавальних інтересів учнів, умінь самостійно конструювати знання. Метод проектів зацікавив викладачів і учнів, так як багато питань зі спецтехнології можна вирішувати за його допомогою:

- розробка технологічних процесів обробки деталей;
- розрахунок режимів різання;
- пошук новітніх матеріалів та новітнього обладнання;
- сучасні методи обробки;
- складання програм для роботи на верстатах із числовим програмним керуванням тощо.

Метод цікавий тим, що спонукає учнів до самостійної діяльності. Вона може бути індивідуальною або груповою. Важливо підштовхнути учнів до причетності необхідної справи та її самостійного вирішення.

У розробленому конспекті уроку зі спецтехнології для професії «Верстатник широкого профілю» показано роботу учнів на занятті: парами працювали за комп'ютером, відшукували інформацію щодо новітнього інструментального матеріалу RODEKA, що використовується для виготовлення ріжучих круглих твердосплавних пластин, якими оснащуються фрези. Учні успішно склали проект опорного конспекту.

Важливим підсумком цієї роботи стало усвідомлення значних психолого-педагогічних можливостей технології проектного навчання, в результаті якої вирішуються освітні, розвивальні й виховні завдання.

Метод проектних технологій

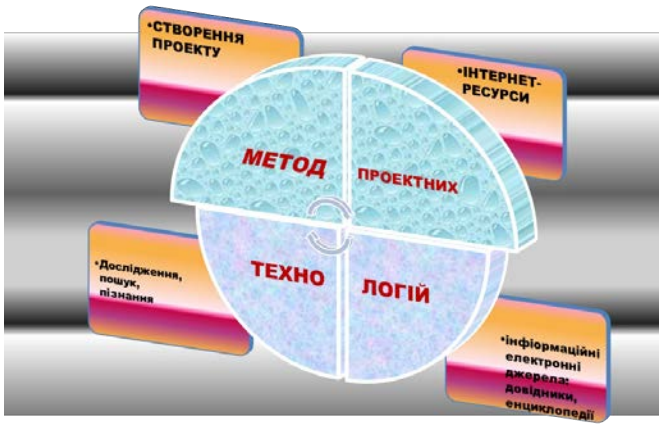

Інтернет-ресурси

На даному етапі викладач знайомить учнів з адресами Інтернет-ресурсів, де можна знайти необхідний матеріал уроку. Учні мають право на самостійний пошук інформації на інших сайтах.

Інформаційні електронні джерела, довідники, енциклопедії

Викладач рекомендує учням користуватись найбільш інформативними інтернет-виданнями: довідниками та енциклопедіями.

Дослідження, пошук, пізнання

На базі зібраного матеріалу учні виконують дослідження, шукають нові форми для оформлення опорних конспектів, додатково пізнають та повторюють новий навчальний матеріал.

Створення проекту

Зібравши необхідні дані з Інтернет-мереж, з електронних довідників та енциклопедій, кожен учень складає свій проект опорного конспекту.

Метод кейсів

Не є секретом, що на уроці кожен викладач використовує саме ті інноваційні форми та методи роботи, які є актуальними і його цікавлять.

Даючи учням завдання у формі кейсів, надаємо їм можливість поділитися своїми знаннями, досвідом, тобто вчитися не тільки у викладача, а й один у одного. Такий метод розвиває в учнів упевненість у собі, у своїх здібностях. Вони активно долучаються до процесу навчання, вчаться слухати і точніше висловлювати власні думки.

Кейс-технології переслідують такі основні цілі:

- аналіз отриманої інформації;
- пошук основних питань у запропонованих ситуаціях для їх вирішення;
- пошук раціональних шляхів щодо їх розв'язання;
- вибір найкращого варіанту.

Отримавши завдання на пошук новітнього інструментального матеріалу RODEKA, учні таким чином отримали від викладача кейс із завданням. Вони переглянули чимало сторінок в Інтернеті, обговорили варіанти засвоєння

навчального матеріалу, складання опорного конспекту, підготувались до дискусії, метою якої був захист свого варіанту рішення. Таким чином, елементи кейс-технології стають одночасно і завданням, і джерелом інформаційних матеріалів.

Кейс-технології впливають на ріст професійної направленості учнів, активізують пізнавальний інтерес та формують позитивний мотиваційний рівень до освоєння обраної професії, сприяють розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок.

Елементи кейс-технологій можна використовувати поряд з іншими методами викладання навчального матеріалу або як самостійну форму організації роботи на уроках. Роль викладача при організації роботи за допомогою кейс-технологій зовсім інша, ніж на традиційних уроках. Викладач може тільки спостерігати та регулювати навчальний процес, а не керувати ним. Необхідно пам'ятати, що при такій формі роботи викладачу потрібно часто підбадьорювати учнів, створювати ситуацію успіху, спонукати їх на творчу працю.

Перевага кейс-технологій у тому, що в них відсутні готові відповіді, їх самостійно знаходять учні – учасники навчального процесу. Маючи хоч і невеликий, але власний досвід, учні самостійно формулюють необхідні висновки, використовують при виконанні завдання раніше отримані знання не тільки на теорії, але і на практиці. Зміст кейса має відображати основні навчальні цілі. За кількістю інформації кейс може бути як коротким, так і довгим, а також викладатись узагальнено або конкретно з розкриттям якоїсь ситуації.

Кейси – шлях до дорослого життя, в якому опиняються учні після закінчення навчального закладу. На практиці нашим випускникам доведеться знаходити вихід із різноманітних несподіваних ситуацій. За час навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти вони не зможуть отримати рішення на всі виникаючі проблеми, неможливо кожному учню надати готові шаблони, які допоможуть їм у дорослому житті. Ось чому їх необхідно навчати грамотно дискутувати, самостійно розглядати та вирішувати виробничі питання, отримувати інформацію і складати конспекти, технологічні процеси обробки та розраховувати режими різання.

Кейси є хорошим методом для розвитку ерудиції та одночасного отримання нових знань за навчальною програмою. Недарма в прогресивних країнах світу кейс-технології займають все більшу перевагу серед інших методів навчання.

Уперше метод кейсів був застосований у 1924 р. в Гарвардській школі бізнесу. Не дивлячись на такий великий термін, цей метод продовжує набувати популярності серед закладів професійної освіти.

Кейс-метод має певні недоліки, але вони є незначними у порівнянні з його позитивними сторонами.

При роботі за методом кейс-стаді учням надається опис конкретної ситуації, з якою вони можуть зіткнутись у реальній дійсності. Вони самостійно повинні ознайомитись із проблемою, знайти шлях колективного обговорення рішення.

Метод кейс-стаді має чотири основні етапи у вирішенні поставленої проблеми:

- викладач надає опис конкретної ситуації, яку учні повинні аналізувати;
- учні описують характер проблеми, розглядають основні її протиріччя, порівнюють;
- маючи знання з матеріалознавства (характеристики різальних матеріалів, призначення різальних інструментів), учні виконують пошукову роботу зі збору інформації;
- на підставі отриманих матеріалів з Інтернет-мережі учні формують висновки та пропонують своє вирішення проблеми.

Case study (кейс-стаді) вважається кращою методикою для розвитку аналітичного та критичного мислення, а також розвитку креативних здібностей.

Методика проведення бінарного уроку

Якість надання освітніх послуг переважно залежить від педагогічної майстерності викладачів, їх науково-творчого потенціалу, рівня загальної та психологічної культури, професійної компетентності.

Викладачі спеціальних дисциплін машинобудівних професій у своїй практиці використовують різноманітні методи та прийоми при підготовці та проведенні уроків. Одним із напрямків педагогічного пошуку стали бінарні уроки, які дають змогу інтегрувати знання з різних предметів.

Бінарна схема проведення уроку поряд з традиційними методами займає повноправне місце при підготовці кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Вона передбачає взаємодію двох педагогічних працівників.

Бінарні уроки є засобом підвищення мотивації до навчання, розвивають навички самоосвіти, аналітичні та комунікативні здібності, логічне мислення, зв'язне мовлення.

На уроках бінарного типу реалізується багато навчальних принципів, однак найголовнішими є такі:

- професійна спрямованість;
- політехнізм;
- взаємодія теорії з практикою.

Професійна спрямованість будується на базі взаємодії досліджуваних питань, наприклад, інформаційних технологій та матеріалознавства, спеціальної технології та виробничого навчання, математики і спеціальної технології тощо.

Принцип політехнізму проявляється, якщо учні конкретно орієнтуються на використання раніше отриманих знань з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

Взаємодія теорії з практикою - у зв'язку загальнонавчальних предметів із професійним навчанням у навчальних майстернях або на виробництві.

Бінарні уроки у професійній освіті останніми роками посідають важливе місце, оскільки вони спрямовані на реалізацію нових освітніх завдань – формування цілісної системи знань і умінь учнів, розвиток їх творчих здібностей та потенційних можливостей.

У закладі професійної освіти педагогічні працівники мають вагомий досвід у проведенні бінарних уроків: уроки сумісно з майстрами виробничого навчання, викладачами інформаційних технологій, іноземної мови, математики, креслення та з бібліотекарем. Зупинимося саме на взаємодії викладача спеціальних технологій і бібліотекаря училища.

Проводячи урок спецтехнології разом із бібліотекарем училища, намагались надати учням відомості про правила пошуку та використання інформації з Інтернету.

Бінарні уроки належать до уроків нетрадиційного характеру, метою яких є створення визначених умов для мотивації практичного і теоретичного застосування знань, умінь і навичок.

Це потенційна можливість для учнів побачити результати своєї роботи, відчути свою значимість і отримати задоволення. Бінарні уроки якнайкраще створюють умови для збільшення мотиваційних інтересів учнів, сприяють розвитку їх аналітичних здібностей.

На сьогоднішній день існують різні, але вже апробовані форми проведення бінарних уроків: прес-конференція, урок-дослідження, урок-гра тощо. На бінарному уроці можна використовувати елементи традиційних уроків: постановка проблеми, повторення домашнього завдання, демонстрація презентації, закріплення та перевірка нового матеріалу. Нині, за часів комп'ютерних технологій, стала можливою ще одна форма проведення бінарного уроку - робота учнів у системі Інтернет у режимі online.

Сьогодення переконує: велику перспективу мають бінарні уроки із застосуванням комп'ютерної техніки. На бінарних заняттях можливе органічне поєднання різноманітних ресурсів, які використовуються при вивченні двох чи більше дисциплін одночасно.

У залежності від характеру професії, навчальної або виробничої діяльності бінарні уроки можна поєднувати з різними предметами

як з курсу професійно-теоретичної підготовки, професійно-практичної підготовки, так і з предметами загальноосвітньої підготовки.

Міжпредметний зв'язок на бінарних уроках

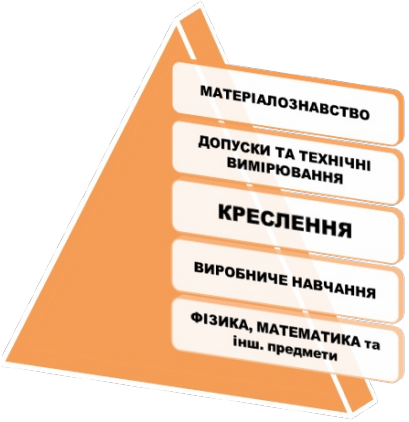

Особливо багатогранна роль бібліотекаря технічного училища. Поряд із художнім фондом, фондом підручників із загальноосвітніх дисциплін багато технічної літератури, довідників, збірників задач і вправ, допоміжної літератури для проведення лабораторних робіт із технічних дисциплін. Коли в бібліотеку приходить учень за необхідною технічною літературою, бібліотекар повинен проявити свою компетентність і надати йому допомогу в пошуку необхідного матеріалу.

Сучасний бібліотекар, будучи одночасно і педагогом, й інформаційним менеджером, повинен уміти професійно орієнтуватися у величезному потоці сучасної технічної інформації, володіти методикою її вивчення, знати і користуватися Інтернет-ресурсами на такому рівні, щоб можна було розповісти учневі про різні пошукові системи. Для досягнення цих цілей бібліотекарю рекомендується відвідувати уроки спеціальних технологій, щоб мати уявлення про технічні дисципліни і бути корисним учням у пошуках відповідей на поставлені викладачами питання.

Із бібліотекарем провели бінарний урок зі спецтехнології. Викладач спецтехнології відповідав за повідомлення теми і цілей уроку, проведення активізації й мотивації навчальної діяльності, перевірку домашнього завдання і пояснення нового матеріалу. В ході проведення уроку передбачалася самостійна робота учнів, яким необхідно було знайти інформацію за новою темою за допомогою Інтернет.

А ось як знайти цю інформацію, якими пошуковими ресурсами необхідно користуватися - про це учням розповів бібліотекар, використовуючи презентаційні матеріали. Підсумком виконання роботи стали правильно складені опорні конспекти.

Отже, можна виділити ряд суттєвих переваг бінарних уроків:

- захоплююча і нестандартна форма проведення;
- веде до осмислення і знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логічного мислення, комунікативних здібностей, створення умов для творчої самостійної роботи;
- формування ключових життєвих та предметних компетенцій учнів;
- підвищення продуктивності уроку та рівня використання наочності на уроці;
- індивідуалізація та диференціація навчання;
- створення партнерських умов спілкування учнів між учнями та викладачем.

Для перевірки рівня засвоєння отриманих знань учнями запропоновано домашнє завдання: скласти в електронному вигляді опорний конспект з теми: «Оновлення програми фрезерного інструменту Iscar».

Чому у вигляді опорного конспекту? Така форма виконання завдання зможе продемонструвати необхідні навчальні елементи, які засвоїв учень на уроці:

- тему уроку;
- послідовність її вивчення;
- способи роботи в мережі Інтернет;
- здатність віддавати перевагу тільки необхідній інформації;
- уміння використовувати малюнки, схеми, діаграми та креслення.

Навчальна діяльність учнів на бінарному уроці охоплювала вирішення двох задач: навчитися грамотно відшукувати інформацію в Інтернеті, самостійно скласти опорний конспект.

Самостійне складання учнями опорного конспекту спонукає їх до активного мислення, творчої діяльності та вміння обирати конкретну інформацію з теми уроку.

Що таке опорний конспект?

Опорний конспект - особливий вид графічної наочності, що представляє собою конспективно-схематичне зображення, яке відображає основні одиниці змісту навчального матеріалу.

Опорний конспект – схематично розгорнутий, лаконічно і чітко викладений базовий план заняття, який включає основні схеми, малюнки, визначення, назви, прізвища, дати, причинно-наслідкові зв'язки, висновки з досліджуваної теми.

Учні навчального закладу знайомі з різними варіантами опорних конспектів, тому на бінарних уроках вони можуть цілком самостійно складати опорні конспекти.

Схема 1.

Зразок складання опорного конспекту

- Первинне ознайомлення з матеріалом досліджуваної теми за текстом підручника, картами, додаткової літератури.
- Виділення головного в досліджуваному матеріалі, складання звичайних коротких записів.
- Підбір до даного тексту опорних сигналів у вигляді окремих слів, певних знаків, графіків, малюнків.
- Продумування схематичного способу кодування знань, використання різного шрифту, кольорів, малюнків тощо.
- Складання опорного конспекту.

Схема опорного конспекту
Круглі твердосплавні пластини RODEKA

Рис. 1 Торцева фреза з круглими пластинами з твердих сплавів

Характеристика пластин:

- круглі двосторонні;
- кількість ріжучих граней -12;
- засіб кріплення ріжучих пластин - кожна пластина індивідуально закріплюється до корпусу фрези в спеціальних пазах.

Довговічність пластин забезпечуються за рахунок участі у роботі 1/12 грані, що не дозволяє пластинам нагріватись та підвищує період їх стійкості (Т).

Період стійкості (Т, хв.) – час роботи інструменту від заточки до переточки або зміни твердосплавних пластин.

Переваги круглих пластин:

- збільшення продуктивності;
- зниження собівартості операції фрезерування;
- можливе застосування при профільному та торцевому фрезеруванні, для обробки карманів і операцій вибірки, для фрезерування пазів, уступів;
- пластини легко та швидко заміняються.

Рис. 2 Круглі пластини для фрез із твердих сплавів

Пластини застосовуються для установки на фрези з конічними хвостовиками діаметрами от 32 до 42 мм. Пластини також встановлюють на насадні фрези діаметром від 32 до 40 мм.

Перевірка домашнього завдання (табл.1) показала, що майже всі учні правильно його виконали. Таким чином, можна зробити висновок, що організація самостійної роботи учнів надала їм можливість правильно підібрати необхідний матеріал та скласти опорний конспект.

Таблиця 1.

Аналіз виконання учнями домашнього завдання

Кількість учнів у групі	Виконали правильно домашнє завдання	Виконали домашнє завдання не в повному обсязі	Виконали домашнє завдання не-правильно	Не виконали домашнє завдання, тому що не зрозуміли як
25	15	5	3	2

Веб-квест

Із появленням мережі Інтернет, комп'ютерів, планшетів і смартфонів перед викладачами постала проблема: як зробити навчальний процес змістовним і цікавим для учнів?

На допомогу приходить новий навчальний засіб подачі та отримання інформації – веб-квест. Що таке веб-квест? Навчальний веб-квест – це сайт Інтернет-мережі, з яким працюють учні, виконують різноманітні задачі. Сьогодні верстатники широкого профілю працюють на верстатах з числовим програмним керуванням, яке передбачає запис керуючої програми на комп'ютерному приладі. Тому наші учні повинні добре орієнтуватися в інформаційних технологіях та уміти працювати з керуючими програми. Під час обробки можуть виникнути збої у програмі, а деталі матимуть неправильні розміри.

Для отримання найбільш повної інформації щодо обробки деталей на уроках спеціальної технології доречно застосовувати елементи навчальних веб-квестів.

Розрізняють два типи веб-квестів: короткочасний, який має на меті поглибити рівень знань і розрахований на 1-3 заняття, та довгострокові, які можуть бути сплановані на семестр або на цілий навчальний рік.

Особливістю навчальних веб-квестів є те, що інформація чи її частина, з якою мають працювати учні, знаходиться на різних веб-сайтах. На уроці спеціальної технології за темою «Круглі твердосплавні пластини RODEKA» учні отримали завдання: розробити опорний конспект, використовуючи матеріали мережі Інтернет на задану тему. Учні працювали парами, відвідували різні сайти, тому інформація у конспектах відповідала темі.

Технологія навчальних веб-квестів набирає популярності, так як позитивно впливає на підвищення ролі навчальної мотивації, може зробити повсякденні уроки цікавими, пізнавальними.

Уроки з елементами веб-квесту сприяють пошуку інформації, розвитку розумової діяльності, формуванню навичок роботи з комп'ютером, а також спонукають учнів навчатися самостійно. Таким чином, веб-квест стає одним із ефективних методів навчання.

Які види веб-квестів існують на сьогоднішній день? Це – переказ, планування та проектування, самопізнання, творче завдання, аналітична задача, наукові дослідження тощо.

Науковці рекомендують при роботі з елементами веб-квесту використовувати міжпредметні зв'язки.

У процесі роботи над веб-квестом центром отримання знань стає учень. Викладач формулює навчальне завдання, знаходить основні джерела і посилання, створює навчальну обстановку. Використання веб-квестів сприяє розвитку інтересу учнів до вивчення нового матеріалу. Крім того, під час роботи з квестами учні привчаються до роботи зі спеціальною літературою, реалізують креативний потенціал.

Веб-квест надає можливість учням робити для себе своєрідні відкриття, а не просто механічно засвоювати інформацію, його можна застосовувати для учнів різного віку: від першого до останнього курсу навчання.

Використання комп'ютерних технологій на уроках допомагає формувати інформаційно-комунікативні компетенції учнів, навчає їх орієнтуватися у величезному об'ємі інформації, переробляти її, аналізувати й творчо використовувати.

1. Вступ

Викладач називає тему та мету уроку, пов'язує її з проблемами виробництва, а саме: підприємства-замовника кадрів. Сучасне обладнання потребує новітніх різальних інструментів та матеріалів для ріжучої частини.

2. Проблема

Перед навчальною групою визначається проблема: за певний час знайти необхідні сучасні різальні матеріали для встановлення на фрези. Обрати матеріали з найвищими різальними характеристиками і можливістю обробки різноманітних поверхонь.

3. Завдання

Знайдену інформацію опрацювати та скласти опорний конспект, підібравши необхідні малюнки і креслення ріжучих інструментів.

4. Процес

Процес навчальної діяльності учнів складається з наступних етапів: пошук інформації, її перегляд та вибір, осмислення матеріалу, знаходження необхідного ілюстративного матеріалу, вибір структури та складання опорного конспекту.

5. Ролі

Під час роботи учні виступають у різних ролях: інженерів-технологів, конструкторів, менеджерів по роботі з інформацією.

6. Джерела

Обираються спеціальні сайти з необхідною інформацією для складання опорного конспекту.

7. Критерії оцінювання

Викладач знайомить аудиторію з критеріями оцінювання. Робить наголос на сенсове значення самостійної роботи та на її оформленні.

8. Підсумок

Кожна пара учнів захищає свою роботу, пояснює свій вибір та знайомить з його перевагами. Викладач підтримує кожне рішення, виносить свій вердикт та виставляє оцінки за урок.

План-конспект уроку зі спецтехнології для професії «Верстатник широкого профілю»

Тема уроку: Круглі твердосплавні пластини RODEKA

Мета уроку:

1. Навчальна:

Ознайомити учнів із сучасними ріжучими інструментами.

Формувати навички пошуку інформації за допомогою пошукових серверів.

Допомогти учням засвоїти поняття: пошуковий сервер, пошуковий каталог, пошуковий покажчик, метапошукові системи, файлові архіви.

2. Розвиваюча:

Сприяти розвитку технічного кругозору учнів та формувати їх логічне мислення.

Формувати навички співпраці та роботи в групах, розвивати уміння користуватися інформаційними ресурсами.

3. Виховна:

Виховувати в учнів прагнення до творчості та новаторства.

Формувати інтерес до сучасних засобів обробки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Вид уроку: бінарний.

Методи: пояснювально-ілюстративний, пошуковий.

Форма проведення уроку: робота учнів у групах.

Форми самостійної роботи учнів:

- пошук та вибір необхідної інформації в Інтернет-мережі;
- складання опорного конспекту за темою уроку.

Міжпредметні зв'язки: інформаційні технології.

Методи та прийоми:

Інформаційно-рецептивний:

а) мовний: виклад інформації, самостійна робота з опорним конспектом, інформаційним

блоком, комп'ютером, пояснення;

б) наочний: демонстрація презентації та відеоматеріалів.

Проблемно-пошуковий – постановка проблемних запитань, пошукова діяльність.

Дослідницький – активізація мислення, здобуття нових знань у процесі індивідуальної роботи з опорним конспектом, спостереження, порівняння, формування висновків, домашнє завдання творчого характеру.

Інтерактивний – групова робота учнів.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форма проведення уроку: бінарний урок з елементами сучасних технологій: кейс-технології, веб-квест, метод проектів.

Принципи навчання: принцип наочності, самостійності й активності учнів у навчанні; принцип науковості й доступності, що ґрунтується на вивченні сучасних технічних та технологічних засобів і прийомів діяльності.

Обладнання уроку:

1. Мультимедійний проектор.
2. Демонстраційний екран.
3. Комп'ютер викладача.
4. Комп'ютери для учнів.

План-схема проведення уроку

№ з/п	Структурний елемент уроку	ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ		
		Викладача спеціальної технології	Бібліотекаря	Учнів
1	Організаційна частина	Перевірка наявності учнів та їх готовності до уроку	Перевірка наявності учнів та їх готовності до уроку	Підготовка до уроку
2	Перевірка домашнього завдання	Проведення технічного диктанту	Підготовка демонстраційної апаратури	Відповідають на питання викладача
3	Вивчення нового матеріалу:			
3.1.	Актуалізація	Бесіда про необхідність використання сучасних інструментальних матеріалів	Бесіда про необхідність використання сучасних інструментальних матеріалів	Сприймання пояснень викладача
3.2.	Мотивація	Бесіда про необхідність правильного використання матеріалів, розміщених в Інтернеті	Розповідає про нові засоби пошуку інноваційних матеріалів	Сприймання пояснень бібліотекаря
3.3	Знайомство з методами та формами пошуку нового матеріалу на пошукових серверах	Перевіряє технічний диктант та виставляє оцінки	Знайомить з матеріалами презентації	Сприймання пояснень бібліотекаря
3.4	Формування нових знань, умінь та навичок	- Допомагають учням виконувати самостійну роботу - Радять раціональні прийоми роботи - Допомагають складати опірний конспект		Самостійно знаходять інформацію з теми уроку, відповідають на поставлені педагогом питання
4	Первинне закріплення знань	Проведення усного опитування	Перевірка опорного конспекту	Відповідають на питання викладача
5	Підведення підсумків уроку	- Відмічає кращу організацію роботи учнів на уроці - Відмічає кращі навчальні досягнення учнів	Розглянути типові помилки, які допустили учні, використовуючи матеріал з Інтернету	Сприймання пояснень викладача
6	Домашнє завдання	Пропонує скласти в електронному вигляді опорний конспект з теми: «Оновлення програми фрезерного інструмента Iscar»		Запис домашнього завдання

Девіз уроку

Сучасний урок - це твір мистецтва, де педагог уміло використовує всі можливості для розвитку особистості учня.

Концепція уроку

Розроблений план-конспект уроку зі спецтехнології для професії «Верстатник широкого профілю» передбачає самостійне засвоєння навчального матеріалу за темою «Круглі твердосплавні пластини RODEKA». Структура уроку розроблена таким чином, щоб учні працювали в інтерактивному середовищі, маючи можливість спілкуватись як з викладачем, так і між собою.

У структурі уроку передбачається використання деяких елементів сучасних форм та методів навчання, завдяки яким учні зможуть знайти відповіді на основні питання уроку:

- Які новітні матеріали для фрез?
- Яка компанія їх виготовляє?
- У чому їх основні переваги?
- Які види робіт виконують фрези з пластинами RODEKA тощо.

Елементи проектних технологій, методів кейсів та веб-квестів, бінарних уроків, які впроваджуються на уроці, спонукають учнів до діалогу з викладачем, висловлення своїх думок, обговорення варіантів виконання роботи. Запропонований урок передбачає більш деталізоване ознайомлення з сучасними інструментальними матеріалами. Він побудований так, щоб познайомити учнів з новими засобами кріплення різальних пластин та методами встановлення ріжучого інструменту.

Урок ґрунтується на бажанні розвивати в учнів технічний кругозір, логічне мислення та формувати навички роботи з новітніми інформаційними ресурсами.

Очікувані результати

По закінченню уроку учні зможуть:

- самостійно здійснювати пошук інформації з різних джерел Інтернет-мережі;
- усвідомлювати отриману інформацію;
- набути навичок у згортанні матеріалу

та створенні опорних конспектів;

- брати участь у групових формах навчання за спільним завданням;
- захищати власні проекти або рішення;
- виконувати домашнє завдання у новому форматі.

Пояснювальна записка до уроку

Підготовка до проведення уроку має передбачати глибоке осмислення змісту навчальної дисципліни та програми, мети та завдання, які повинні вирішити сенсові навантаження програми та уроку. По-перше, необхідно ретельно переглянути наданий у сучасних підручниках зі спеціальних предметів навчальний матеріал, порівняти його з проблемами сучасного виробництва та виробити стратегію сумісної діяльності двох педагогів на уроці. По-друге, викладачу варто самому передивитись декілька інформаційних сайтів Інтернет-мережі, щоб мати уяву, який матеріал зможуть там обрати учні для виконання завдання на уроці. Визначивши найбільш цікаві сайти, записати їх адреси для надання допомоги учням у скороченні пошукового часу.

На уроках викладачу варто систематично знайомити учнів з методикою викладення головних фактів у вигляді опорних сигналів, скомпонованих у блоки. Це дасть можливість легко сприйняти та запам'ятати теоретичний матеріал, змусить учнів розмірковувати, мислити та виробляти певні висновки.

Необхідно визначити роль кожного учня, його основні задачі та дії в процесі проведення уроку.

Напередодні уроку учні повинні виконати випереджувальне домашнє завдання. Кожна пара учнів розробляє свій проект опорного конспекту в електронному вигляді та захищає його перед іншими учнями та викладачами. Роль викладача при цьому – підтримка будь-якого проекту та знаходження в ньому оригінальних та раціональних рішень.

Хід уроку

1. Організаційна частина – 2 хв.

1.1 Перевірка наявності учнів та їх готовності до уроку.

1.2 Оголошення теми та мети уроку.

2. Перевірка домашнього завдання - 5 хв.

3. Вивчення нового матеріалу - 10 хв.

3.1. Актуалізація нового матеріалу

Працюючи на сучасному виробництві АТ «Мотор Січ», ви маєте можливість ознайомитись із новим прогресивним обладнанням та інструментами. Як практиканти, ви часто отримуєте завдання записати марку верстата, на якому проходите виробниче навчання, перелік інструментів, якими користуєтесь для обробки деталей.

Ви стаєте свідками того, що при роботі на сучасних верстатах при підвищених режимах обробки застосовуються ріжучі інструменти, які оснащуються сучасним різальним матеріалом: тверді сплави, металокераміка, штучні алмази тощо.

Сьогодні поговоримо про твердосплавні різальні круглі пластини американської фірми-виробника RODEKA.

3.2. Мотивація нового матеріалу

Інженерний склад підприємства і робітники-верстатники широкого профілю - безпосередні учасники процесу обробки, замислюються про високу якість кожної виготовленої деталі та можливості збільшення періоду стійкості ріжучого інструменту.

Чому необхідно підвищувати стійкість ріжучих інструментів? Для можливості працювати на підвищених режимах обробки, які забезпечать високий квалітет точності та обробки.

Одним із засобів підвищення стійкості ріжучого інструменту є використання твердосплавних пластин RODEKA. Ці пластини виготовляє американська компанія «Kennametal», яка має свої представництва в 19 країнах світу. На жаль, інформацію про ці пластини неможливо знайти в сучасних джерелах технічної літератури, тому сьогодні дізнаємось від бібліотекаря навчального закладу, як можна відшукати необхідну інформацію в мережі Інтернет.

3.3. Знайомство з методами та формами пошуку нового матеріалу на пошукових серверах.

Робота з презентацією «Пошук інформації в Інтернет - мережі»

Пошук інформації – одна з важливих на

практиці задач, яку доводиться вирішувати кожній сучасній людині.

1 етап – формулювання задачі пошуку. Визначаємо, яку інформацію необхідно знайти.

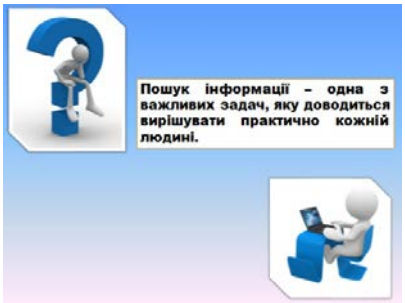

2 етап – необхідно визначати, де саме будемо шукати потрібну інформацію? Іншими словами - це розробка робочої програми пошуку.

3 етап – після того, як вирішили що і де шукати необхідний матеріал, здійснюємо сам процес пошуку.

4 етап – заключний. На цьому етапі оформлюємо результати інформаційного пошуку.

Найпростішим пошуковим образом будь-якого документу є його заголовок.

У багатьох випадках саме із заголовка книги або статті читач судить про те, наскільки вони представляють для нього інтерес та чи варто знайомитись з ними більш детальніше.

До появи Інтернету традиційними джерелами інформації були друковані видання, серед яких найпопулярнішими були:

- наукова та спеціальна література;
- матеріали конференцій, круглих столів;
- довідники;
- енциклопедії.

На наступному слайді представлені підручники з професії. Їх ви можете взяти в нашій бібліотеці. Як з великої кількості підручників обрати саме той, який нам потрібен. Як грамотно користуватись підручниками?

По-перше, ми звертаємо увагу на назву підручника. По-друге, переглядаємо зміст підручника, знаходимо ключові слова.

На жаль, такий вид пошуку забирає багато часу. І нам на допомогу приходять останні досягнення науки і техніки, серед котрих перше місце займає поява Інтернету.

Інтернет – це об’єднані між собою комп’ютерні мережі, глобальна світова система інформації за допомогою інформаційно-обчислювальних ресурсів. Для користування Інтернетом необхідно мати комп’ютер, ноутбук.

Сьогодні є велика кількість Інтернет-браузерів, логотипи яких ви бачите на екрані.

Найпопулярніші серед них: Opera, Firefox, Google Chrome, Safari, Internet Explorer.

Існують три способи пошуку інформації в Інтернет-мережі:

1. Вказівка адреси сторінки.
2. Переміщення за гіперпосиланням.
3. Звертання до пошукової системи або пошукового серверу.

Перший засіб – вказівка адреси сторінки. Цей засіб є ефективним, але не найдоступнішим, тому що для пошуку інформації необхідно

знати точну адресу сторінки (посилання). Так, наприклад, знаємо точну адресу посилання сайту нашого училища http://motorostroitel.com.ua/. При введенні цього посилання в рядок пошукової адреси та натиснув «Enter» одразу же потрапляємо на необхідну сторінку.

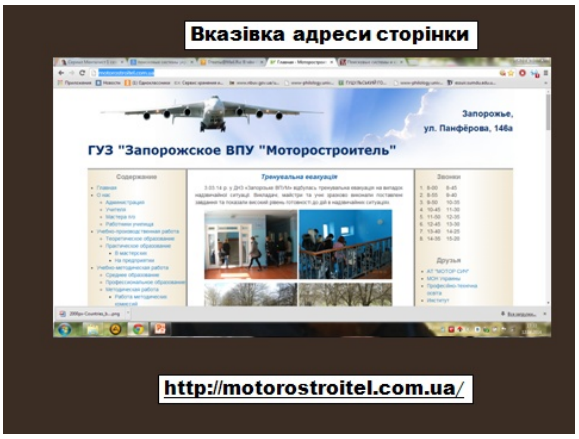

Другий засіб – переміщення за гіперпосиланням. Коли ви переглядаєте необхідну для вас статтю, наприклад, «Будова токарного верстату СТД-120М», ви можете зустріти слова, значення яких вам незнайомі, або вас зацікавить інформація, з якою ви раніше не зустрічалися. У цьому випадку на допомогу прийдуть так звані гіперпосилання. У тексті вони позначаються іншим кольором, найчастіше синім. Натиснувши на гіперпосилання «Свердління», браузер одразу ж відкриє вам саме цю сторінку.

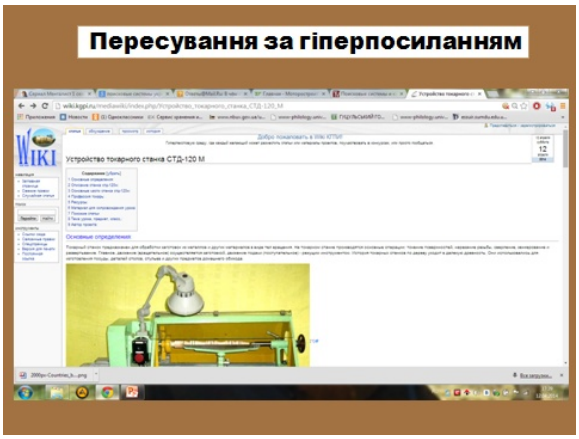

Третій засіб – звернення до пошукового серверу. Це популярний засіб пошуку інформації в Інтернет-мережі. Пошукова система – програмно-апаратний комплекс із веб інтерфейсом, який надає можливість пошуку інформації в Інтернеті.

Найбільш популярною пошуковою системою в Україні є Google, яка знаходить інформацію на 195 мовах світу. При внесенні ключових слів вона не потребує використання лапок, заголовних літер тощо. Це суттєво полегшує пошуковий процес.

Крім того, серед плюсів Google можна назвати велику базу даних. Сьогодні тут нараховується більш 3 млрд. веб-сторінок.

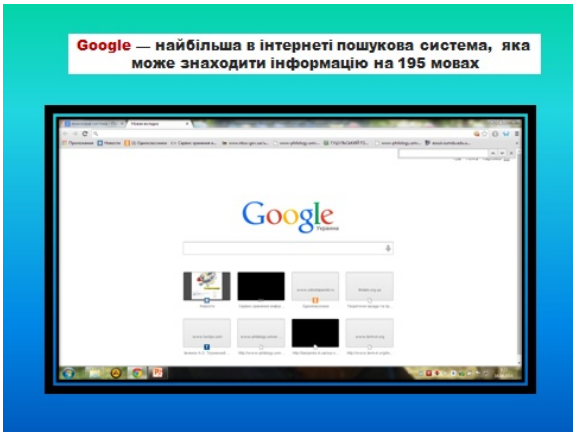

Учні ознайомились з кількома засобами пошуку інформації, якими користуються у повсякденному житті.

3.4. Формування нових знань, умінь та навичок - 20 хв.

Метод проведення – виконання практичної роботи на ПК.

На цьому етапі уроку учні самостійно знаходять інформацію з теми уроку, відповідають на поставлені педагогом питання.

Із зібраної інформації учні складають опорний конспект в електронному вигляді.

4. Первинне закріплення знань – 5 хв.

4.1. Що собою представляють пластини RODEKA?

4.2. Як кріпляться пластини RODEKA до корпусу фрези?

4.3. За рахунок чого забезпечується довгий період стійкості пластин?

4.4. Що таке період стійкості ріжучого інструмента?

4.5. Які переваги мають пластини RODEKA?

4.6. На які типи фрез можна встановлювати такі пластини?

5. Підведення підсумків уроку – 2 хв.

5.1. Відмітити кращу організацію роботи учнів на уроці.

5.2. Прокоментувати навчальні досягнення учнів.

5.3. Розглянути типові помилки.

6. Домашнє завдання – 3 хв.

Скласти в електронному вигляді опорний конспект з теми: «Оновлення програми фрезерного інструмента Iscar».

Чи потрібні сьогодні учням уроки, які проводяться з елементами інноваційних, комунікативних та інформаційних технологій, новітніх методів і форм організації?

Звичайно ж, потрібні! Сучасне верстатне обладнання, на якому учні проходять практику та будуть працювати у майбутньому, оснащені комп'ютерною технікою, знаходиться безпосередньо на корпусі металорізального верстата, або на кронштейні - відлітної його частини. Керуюча програма, згідно з якою верстат проводить обробку деталей, заноситься в пам'ять комп'ютера. Тому учні повинні бути з комп'ютерами на «ти», щоб вчасно внести корекційні зміни в технологію обробки, або знайти необхідний матеріал за влучним висловом ріжучого інструменту чи оброблюваних матеріалів.

Упровадження нових інформаційних технологій у навчально-виробничий процес, розумне і логічне поєднання спільної роботи викладача спеціальних дисциплін з іншими педагогічними працівниками з часом принесе вагомий результат, сприятиме розвитку пізнавальної активності учнів.

Кожна нова форма проведення уроку повинна мати певні результати. По закінченню сумісного уроку майже 100% учнів виконали домашнє завдання. Урок проводився з учнями першого курсу, які навчаються за професією «Верстатник широкого профілю».

Упровадження сучасних засобів навчання на уроках спеціальної технології сприяє удосконаленню професійних компетенцій викладачів і формуванню адекватної оцінки учнів значущості досліджуваних дисциплін для майбутньої професійної діяльності на виробництві.

Необхідність широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі сьогодні визнана практично всією освітянською спільнотою.

Досвід показує, що такі уроки сприяють глибшому і якісному засвоєнню навчального матеріалу в порівнянні з традиційними формами. Уроки з використанням кейс-технологій, веб-квестів та іншими елементами інноваційних технологій допомагають учням по-новому поглянути на теоретичну підготовку і усвідомити, що їх вивчення необхідне для кращого оволодіння професією. Такі уроки, без сумніву, «оживлять» освітній процес, розвинуть пізнавальний інтерес учнів, сприятимуть розвитку їх особистості та нададуть можливість підвищити мотивацію навчання.

З упевненістю можна стверджувати, що сучасні засоби навчання на уроках спецдисциплін створюють умови для розвитку вмінь та навичок, необхідних для життя, тобто формують ключові компетентності учнів.

Нині ми живемо на зламі століть, у часи інформаційного прориву технологій. Учні мають величезний спектр ресурсів, звідки можуть брати певну інформацію. І роль викладача вже зовсім інша. Він має навчити учня, як критично це все переосмислити, правильно зрозуміти навчальний матеріал.

Сучасний педагог повинен бути освіченим і цікавим у спілкуванні, завжди готовим до співпраці з учнем у єдиному інформаційно-комунікаційному просторі.

Педагогам закладів професійної (професійно-технічної) освіти властива велика сила духу: вони активно впроваджують інноваційні технології, наполегливо реалізують задумане, успішно навчають учнів майбутній професії, виховують патріотів нашої держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти /В.Ю. Биков //Інформаційні технології і засоби навчання. — 2010. — № 1(15). — Режим доступу: http://www.ime.edu-ua.net/em.html.

2. Вайтрауб М.А. Теоретико-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників з металообробки в професійно-технічних навчальних закладах: дис. д-ра пед. наук/Марк Абрамович Вайнтрауб - Київ, 2017- 517с.

3. Софій Н., Кузьменко В. Сто і один метод активного навчання: Спецкурс (Системно-комп-лексна організація) Підр. для директора.- 2006-№2.- с. 27-50.

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ПІДГОТОВКА

БЛОГ ЯК МОДЕЛЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ, ПРОГРАМ І ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ І ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРУ ДЛЯ САМОРОЗВИТКУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Лілія Мілочкіна, *викладач Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище «Моторобудівник»*

Провідна педагогічна ідея досвіду. Ідея досвіду полягає у створенні особливого інформаційного простору для всіх зацікавлених суб'єктів навчально-виховного процесу, який виконує функції як навчальної платформи з математики, так й інструмента з цілісного формування особистості учня. Створення блогу для мене – це пошук нових форм використання інтернету в освітніх цілях і реалізації творчих ідей в урочній і позаурочній діяльності. Концепція блогу: в одному місці об'єднати навчання, виховання та розвиток, сприяти успішній особистісній та професійній реалізації учнів у сучасному суспільстві; за рахунок створення хмаро орієнтованого навчального середовища на уроках математики сприяти модернізації освітнього процесу.

Актуальність досвіду. Останні технологічні досягнення вплинули на багато сфер нашого життя і змінили те, як ми спілкуємося, співпрацюємо, вчимося і, звичайно, навчаємо інших. Уявити життя без комп'ютера, Інтернету та ІТ технологій практично неможливо. В умовах, що визначаються новою парадигмою тиражування знань і освітніх стандартів, роль педагога істотно змінюється.

Наші діти живуть за часів гаджетів і про гаджети мріють, як колись діти мріяли про книгу. Щоб коригувати діяльність наших учнів в інтернеті, ми повинні там бути. Тому пріоритетним завданням сучасного педагога має бути підвищення якісної педагогічної присутності в інтернеті. Педагогічний блог для мене не данина моді, а нова освітня реалія з безліччю можливостей для педагогічної діяльності і впливу на дітей, особиста мережа розповсюдження знань. У контексті даної теми є актуальними слова видатного американського педагога і філософа Джона Дьюї: «Якщо ми будемо вчити сьогодні так, як ми вчили вчора, ми вкрадемо у дітей завтра».

Водночас, інформаційне суспільство спонукає сучасного педагога працювати на випередження. Викладач повинен бути координатором інформаційного потоку, володіти сучасними та освітніми технологіями. Нинішніх учнів уже не задовольняє лише крейда і дошка, вони прагнуть інноваційних форм навчання, так чи інакше пов'язаних з електронними матеріалами й інтернет - платформами. Росте покоління візуалів, для яких головним джерелом інформації є зоровий ряд. Мислення покоління Z формується переважно не книгами, а образами всесвітньої комп'ютерної мережі і це, так зване «кліпове» мислення – форма розумової та пізнавальної діяльності сучасної учнівської молоді. І не враховувати це неможливо. Все це пояснює необхідність використання хмаро орієнтованого навчального середовища – системи, що забезпечує навчальну мобільність, групову співпрацю педагогів та учнів, використовує хмарні сервіси для ефективного досягнення дидактичних цілей. Хмарні сервіси дозволяють зробити уроки динамічними, наочними, яскравими, ефективними для запам'ятовування, роблять захоплюючим спосіб подачі навчального матеріалу.

Аналіз наукових джерел дає можливість констатувати значну увагу науковців та педагогів до питання методики викладання природничо-математичного циклу предметів із використанням

комп'ютерних технологій.

Хмарні технології в освіті

Теоретичні основи використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках математики знайшли висвітлення у роботах А.П. Єршова, М.І. Жалдака, В.І. Клочка, С.Г. Литвинової, В.М. Монахова, С.А. Ракова, Ю.С. Рамського; дидактичні аспекти застосування новітніх ІКТ у навчальному процесі відображено у працях М.І. Жалдака, Ю.І. Машбіця, Н.В. Морзе, А.С. Ракова, О.В. Співаковського, Ю.В. Триуса та ін.; активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання розкрито у працях Я.І. Грудьонова, М.Я. Ігнатенко, В.І. Лозової, З.І. Слєпкань, О.І. Скафи, Т.І. Шамової, Г.І. Щукіної, Л.М. Фрідман та ін.; теоретико–методичні засади використання мережних технологій у навчанні розглянуто А.А. Андрєєвим, В.Є. Биковим, М.І. Жалдаком, Н.В. Морзе, Є.С. Полат, Ю.С. Рамським, О.В. Співаковським та ін.

Актуальним сьогоденням залишається створення інноваційних, доступних, відкритих дидактичних навчальних середовищ для активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку логічного мислення, підвищення якості математичної освіти. Використання в роботі викладачем персонального блогу – це нова освітня реалія. Блоги, особливо викладачів, порівняно нове явище в середовищі педагогів. Освітні блоги можуть мати різну спрямованість, відрізнятися за своїми цілями, завданнями і структурою.

Вже 1,5 роки у педагогічній діяльності вдало використовую особистий блог «Блог вчителя Мілочкіної Лілії Володимирівни»: https://milochkinaliliya.blogspot.com/.

Блог створено як спробу об'єднати два пріоритетних напрямки в роботі педагога: його професійну складову як предметника і його покликання впливати на розум і душу свого вихованця. Мета головної сторінки блогу – сприяти особистісному росту учнів, їх духовному та моральному вдосконаленню, «дати поживу розуму і серцю…», адже мета освіти значно більша і включає в себе усвідомлення людиною мети і сенсу життя, свого призначення в цьому світі. Рубрики блогу – це віртуальне предметне середовище для організації навчально-виховного процесу з використанням хмарних сервісів, освітніх середовищ та систем комп'ютерної математики. Блог з цього боку виступає як віртуальне предметне середовище, яке має на меті забезпечення навчального процесу інтерактивними дидактичними, методичними матеріалами, мультимедіа ресурсами до уроків та посиланнями на освітні сервіси і математичні платформи.

Хмарні сервіси, які я використовую в роботі, дозволяють зробити урок сучасним, інтерактивним, зручним, динамічним, насиченим, ефективним, цікавим. Мої сервіси-помічники: onlintestpad.com, prezi.com, learningapps.com, WordArt.com, SWAY та інші.

Блог містить посилання на Пранглімінe–математичний онлайн-тренажер для вдосконалення вмінь та навичок усного рахунку /освітній сайт Miksike/. Ця платформа дозволяє відпрацьовувати /незалежно від віку/ навички усного рахунку, проводити періодично заліки.

Можливості сучасних інформаційних технологій допомагають докорінно змінити освітній процес, у якому учень від «споживача знань» переходить до ролі активного дослідника - «відкривача знань». Важливо не тільки озброїти учня певною сумою предметних знань, але й навчити його використовувати сучасні інформаційні технології, як у повсякденному житті, так і у подальшій професійній діяльності. Забезпечити такий підхід можливо лише за умови використання комп'ютерних технологій як засобів освоєння математичної дійсності. На сучасному етапі розвитку математичної освіти використання комп'ютерних моделей у навчальному процесі є однією з передумов підвищення його результативності. Система динамічної математики GeoGebra – це

потужний та універсальний інструмент для посилення візуальної та експериментальної складової навчання математики, реалізації практичної спрямованості у навчанні, дослідження тих чи інших математичних закономірностей чи властивостей геометричних фігур. Має у своєму арсеналі великий набір інструментів для створення комп'ютерних моделей, засобів для інтеграції із сучасними веб-технологіями, а це створює можливості для застосування Geo Gebra з метою інтернет-підтримки навчально-виховного процесу. GeoGebra - це нові комп'ютерні технології в освіті, за допомогою яких у викладання математики вноситься рух там, де раніше викладач закликав уявити те чи інше переміщення, тепер його можна змоделювати на дошці!

Блог містить велику кількість інтерактивних комп'ютерних моделей, які можна використовувати і як динамічні наочні посібники, і для організації евристичного навчання, і як вправи на готових кресленнях.

Таким чином, даний блог можна розглядати як педагогічний органайзер цифрового контенту до уроків математики, використання якого дозволяє оптимізувати навчальний процес, більш раціонально використовувати час на різних етапах уроку, здійснювати диференційований підхід у навчанні, підвищити результативність навчального процесу, рівень активності й мотивації учнів, розвивати здібності альтернативного мислення, формувати вміння розробляти стратегію пошуку рішень як навчальних, так і практичних завдань, дозволяє прогнозувати результати реалізації прийнятих рішень на основі моделювання досліджуваних об'єктів і взаємозв'язків між ними.

Блог – ефективний засіб для створення інтерактивного виховного простору

Головна сторінка блогу, його «живий журнал» – це можливість мені, педагогу, сказати своїм учням найважливіші речі. Це можливість за будь-якої нагоди і потреби миттєво знаходити потрібну інформацію для детального аналізу проблеми, яка виникла в учнівському колективі, в училищі, у світі в цілому. Можливість мати під рукою цікавий матеріал, щоб спонукати вихованців висловлювати свою точку зору, шукати істину, шліфувати свої лекала цінностей, формувати здатність і бажання самостійно оволодівати знаннями і застосовувати здобуту інформацію у власному житті. Вважаю, що педагог, повинен розглядати урок не тільки з позиції наданих послуг у вигляді знань, умінь та навичок, але ж насамперед як платформу для всебічного розвитку особистості. Бо викладач, це той, «хто веде дитину шляхом пізнання, допомагає розкритися, гукає і веде шляхом сходження, живить духовний світ своїх учнів, веде позитивну творчу діяльність по перетворенню світу – світу конкретної людини, розуміючи, що життя – найбільша цінність у всесвіті. Своїм словом він визначає сенс педагогіки на шляху справжньої освіти душі і серця» /Ш. Амонашвілі/.

У сучасному світі кожні 18 місяців кількість інформації подвоюється, а знання швидко старіють. Для успішної особистісної та професійної реалізації в сучасному суспільстві молоді необхідно навчитися орієнтуватися в потоках різноманітної інформації, гнучко реагувати на суттєві зміни, систематично підвищувати свою кваліфікацію. За нових соціально-економічних умов на першому плані перебуває особистість учня, його здатність до самовизначення та самореалізації, до самостійного прийняття рішень і доведення їх до виконання, до рефлексивного аналізу власної діяльності. В той час, коли знання знаходяться на відстані «одного кліка», педагог повинен стати навігатором у світі якісної інформації. Цю задачу я намагаюсь втілювати засобами блогу.

І ще одна важлива, з моєї точки зору, задача, яку я ставлю перед собою – здивувати. Бо той, хто прагне вчити ефективно, спочатку повинен здивувати, «запалити смолоскип». Світ змінився, і змінився принципово. Силові методи щодо учнів спрацьовують слабкіше й дедалі менше вітаються суспільством. Тенденція очевидна, і доцільно спитати себе: як ми навчатимемо в майбутньому? Відповідь очевидна: або зацікавивши учнів, або ніяк. Зацікавлених навчати приємніше й набагато ефективніше, бо інтерес не лише сприяє розвитку інтелекту, але і є однією з рушійних сил розвитку особистості загалом. Процес вільного пізнання «запускається»

подивом.

Таким чином, намагаюсь, щоб мій інтерактивний виховний простір містив у собі процес подиву як обов'язковий елемент. Подив є найважливішим фактором мотивації пізнавального процесу, що сприяє ефективності освітнього процесу. Учень, який сказав собі «оце так!», який бажає розібратися, зрозуміти причини дивного - це ідеальний учень. Його не потрібно примушувати і карати, переконувати і доводити цінність знань.

Педагогічний інструментарій як форма організації навчальної діяльності на уроці Розвиток науково-пізнавальної активності учнів засобами хмарних сервісів

Сучасний урок математики із використанням хмарних сервісів і технологій – організаційно-педагогічна система, що дає змогу забезпечити достатньо ефективну, творчу взаємодію суб'єктів навчально-виховного процесу, сприяє підвищенню пізнавального інтересу до предмета та позитивної мотивації до навчання. Хмаро орієнтоване навчальне середовище – система, що забезпечує навчальну мобільність, дозволяє модернізувати, зробити захоплюючим спосіб подачі матеріалу і використовує хмарні сервіси для ефективного досягнення дидактичних цілей; дозволяє при найменших витратах часу і сил отримувати від своєї діяльності максимальну віддачу; надає можливість створити таку педагогічну атмосферу на уроці, в якій навчання стає цікавою справою, що відкриває простір для самореалізації та свободи кожного і завдяки якому ламаються уявлення про те, що математика – «нудна і суха наука».

Рубрики блогу містять назви хмарних сервісів та освітніх середовищ і платформ, за допомогою яких я вирішую педагогічні задачі на уроках. За допомогою цих веб-сервісів я можу моделювати урок таким чином, щоб спонукати учнів до активності, до бажання самостійно отримувати інформацію, заохочувати поглиблювати теоретичні знання, відпрацьовувати уміння й навички, формувати внутрішню готовність до реалізації потреби працювати і досліджувати. Інтерактивні презентації, онлайн-тести, дидактичні вправи, створені за допомогою цих хмарних сервісів, посилюють наочність моїх уроків, дають можливість їх оживити, дозволяють підключити одночасно декілька каналів представлення інформації. Це мої потужні інформаційні інструменти, скарбничка технічних засобів, які я можу продемонструвати за допомогою пари кліків.

Використання на уроках інтерактивних засобів дає можливість:

Яскравим візуальним представленням матеріалу на уроці дозволяє мені в повній мірі робити наявність інтерактивної дошки. Інтерактивна дошка - сучасне знаряддя інформаційно-комунікативних та мультимедійних технологій. Дошка дозволяє мені в короткі терміни на уроці створити інформаційне середовище, оперативно об'єднувати різноманітні методи роботи, збагачує можливості комп'ютерних технологій, надаючи великий екран для роботи з мультимедійними матеріалами. З інтерактивною дошкою очевидна перевага новітніх технологій перед постійною практикою роботи.

Хмарні й інші освітні ресурси, якими я користуюсь у роботі:

Prezi.com – веб-сервіс, за допомогою якого можна створювати інтерактивні мультимедійні презентації з нелінійною структурою: flash-презентації, zoom-презентації на одному полотні, над яким «кружляє камера» та наближає області в заданій послідовності. Ефективно використовувати при вивченні нового матеріалу у тих випадках, коли необхідно показати динаміку розвитку будь-якого процесу, на етапах повторення і систематизації знань, для ілюстрації місцеположення і значення розглянутої підтеми у загальній системі уроків. Використання презентацій web 2.0 дозволяє проводити спільну роботу за проектом, ділитися ідеями, яскраво і емоційно залучати до канви уроку

сюжетного оповідання – сторітелінг, представляти доповідь у вигляді ментальної карти чи ланцюжка міркувань, при якому одиниця знань сприймається цілісно як послідовність пов'язаних між собою фактів, подій і тверджень. За допомогою презентацій, створених в Prezi, можливо дуже цікавим чином поєднати свій окремий предмет з іншими предметами, таким чином нести інтегральне розуміння знань.

Переваги колективного створення презентації в Prezi:

формування навичок самостійної діяльності;

розвиток творчого мислення та ініціативності;

розвиток уміння працювати колективно;

критичне мислення;

комунікативні навички;

вміння працювати з інформацією.

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/pre.html - посилання на сторінку блога з прикладами презентацій.

LearningApps.org – онлайновий мультисервіс, який дозволяє легко та зручно створювати інтерактивні вправи. Розробка практичної частини уроку за допомогою даного ресурсу дозволяє урізноманітнити буденність занять, привернути увагу учня та підвищити рівень його зацікавленості до вивчення предмета. Перевірка правильності виконання завдань є майже миттєвою, що є значним бонусом в ході набуття нових знань та їх закріплення. Ці завдання легко вбудовуються на сторінку блога і робить доступ до завдань швидким, легким та приємним через свою оперативність.

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/l.html - посилання на сторінку блога з прикладами інтерактивних вправ.

Onlintestpad.com – багатофункціональна хмара. В арсеналі: конструктори опитування, тестів, кросвордів. Тести мають різноманітні вибори правильної відповіді. Неправильна відповідь може бути прокоментована, нижче цього завдання може з'явитися теоретичний матеріал. Надається у відсотках таблиця результатів роботи над тестом. Легко відстежити, на які запитання було надано помилкові відповіді. Переважно тестування використовую на уроках узагальнення знань, або на етапах актуалізації опорних знань.

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/blog-page_18.html - посилання на сторінку блога з варіантами тестів з геометрії 10 клас.

Wordart.com – веб-сервіс, який дозволяє створити хмару слів з тексту, введеного користувачем, вона може мати різну форму і кольорове рішення. Хмара слів – це візуальне подання списку категорій, використовується для опису ключових слів, важливість яких позначається розміром шрифту або кольором. Таке нестандартне уявлення зручно для швидкого і якісного сприйняття найважливіших аспектів теми уроку. Використовую хмари слів на самих різних етапах уроку, як у фронтальній, індивідуальній, так і груповій роботах. Можливості хмари слів, які я створюю, допомагають вирішувати завдання навчального плану. Варіанти можливостей:

- хмару слів можна записати як тему уроку, девіз уроку або крилатий вислів;
- хмара тегів може складатися з основних понять теми, тобто виступати в якості опорного конспекту, а завдання полягає в тому, щоб дати означення кожному поняттю;
- в хмарі слів може міститися головне питання уроку (проблема), на яке необхідно знайти відповідь протягом уроку;
- хмара слів може виступати в ролі підказки до математичного диктанту чи математичної вікторини.
- подати інформацію про автора вислову, а потім запропонувати розшифрувати вислів.

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/blog-page_29.html - посилання на сторінку блога з варіантами хмари слів.

Jigsawplanet.com – веб-сервіс, який дозволяє швидко створювати пазли з будь-яких картинок. Метод «Пазли» відноситься до ігрових методів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, метою якого є формування уваги, зосередженості, вміння збирати і аналізувати отриману інформацію. Метод «Пазли» вважаю одним з методів візуалізації, завдяки якому підключається уява і весь матеріал в учнів складається наочно в одну загальну картинку, де вони можуть відстежити, як одне поняття

пов'язане з іншим. Навчальні пазли частіше використовую на уроках систематизації знань, а також включаю в розробку математичних змагань у рамках тижня математики.

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/blog-page_28.html - посилання на сторінку блога «Розвиваємо інтелект».

Blandspase.com – зручний інструмент для створення електронного супроводу уроку, заняття, свята або дистанційного курсу. Він дає можливість зібрати в одному місці необхідні ресурси для уроку: тексти, відео, зображення, веб-сайти, googl-документи, вбудувати потрібні файли та онлайнові вправи, створити вбудований у середовище опитувальник у вигляді вибору правильної відповіді. Створений урок легко вбудовується в блог. Використовую даний сервіс як інтерактивну карту уроку, позакласного заходу, виступу на семінарі. Blendspase – це цифровий урок, створений за кілька хвилин.

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/blog-page_29.html - посилання на сторінку блога, де розміщені матеріали, створені за допомогою сервісу Blendspase.

Canva.com – багатофункціональний повноцінний дизайнерський веб-сервіс, ідеальний конструктор для створення різноманітної унікальної графіки, інструмент для створення плакатів, листівок, фотоколажів, інфографіки. Сервіс допомагає створити ідеальні презентації, найрізноманітніший візуальний контент. Використовую для організації спільної роботи учнів у створенні плакатів і листівок до різних училищних заходів.

SWAY – хмарний сервіс OFFICE 365, який допомагає передати ідеї на інтерактивному веб-полотні. SWAY – це інструмент для візуалізації, створення історій, квестів, дидактичних матеріалів, звітів учнівських проектів. За допомогою цієї програми можна буквально за п'ять хвилин створити привабливу, унікальну, динамічну презентацію, що складається з тексту, відео, аудіо та зображень, які зберігаються на комп'ютері користувача або в інтернеті. Розробник цієї програми стверджує: «Ви вибираєте і додаєте контент, все інше робить програма». І це дійсно так! Яскраві презентації, захоплюючі увагу – це SWAY, сервіс вражень. У блозі розміщено дві особисті презентації за темами: «Любіть Україну всім серцем своїм і всіми своїми ділами!» і «Незвичайна геометрія».

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/sway_22.html - посилання на сторінку блога з презентаціями SWAY.

Miksike.net.ua – освітнє онлайн середовище, яке дозволяє проводити міжнародні навчальні змагання серед учнів. Сторінка Прангліміне – це онлайновий математичний тренажер, платформа для проведення тренувань і змагань з усного рахунку для всіх, незалежно від віку. Прангліміне може використовуватись як на уроках математики, так і при викладанні інших дисциплін, які вимагають ефективних навичок усного рахунку. Використовую дану платформу для проведення заліків з усного рахунку протягом року. Блог містить посилання на тренувальний майданчик Прангліміне, де учні можуть вдосконалювати свої навички усного рахунку в будь-який зручний для них час, з будь-якою кількістю спроб.

Застосування перелічених освітніх ресурсів і платформ дає змогу викладачу підготувати різноманітний онлайновий матеріал, який можна використовувати як на інтерактивній дошці і девайсах учнів під час уроку, так і вдома при виконанні домашнього завдання.

Використання сучасної динамічної комп'ютерної програми GeoGebra у процесі навчання математики

Прикладні програми навчального призначення – важлива складова інформаційно-комунікативних технологій. Система динамічної математики GeoGebra – універсальний засіб для вивчення шкільного курсу математики, інтерактивне творче середовище, засноване на принципах динамічної геометрії та комп'ютерної алгебри, призначене для створення «живих креслень», тобто рисунків, які можна легко змінювати, забезпечуючи не лише потрібне розміщення їх елементів, але й збереження певних, наперед заданих, властивостей. У програмі GeoGebra дані подаються в графічному та аналітичному вигляді, що створює широкі можливості не лише для виконання геометричних побудов, а й для роботи з функціями.

Ця програма дозволяє онлайн будувати

прямі і площини, базові просторові фігури, динамічно змінювати ракурс зображення, а це основа для забезпечення швидкого та якісного засвоєння стереометричного матеріалу; дозволяє маніпулювати геометричними побудовами не тільки за допомогою панелі інструментів, а й використовувати команди вбудованого вводу. В командний рядок можна безпосередньо вводити рівняння і маніпулювати їх параметрами. Це дозволяє легко створювати графіки функцій, перетворювати їх, шукати похідні й інтеграли. Всі побудовані елементи в GeoGebra є динамічними і можуть бути змінені в 2-3 кліка. Дидактична цінність таких перетворень полягає в тому, що, спостерігаючи процес зміни зображення, неважко виявити властивості, які зберігаються при різних варіаціях малюнка, побачити наслідки умов, які були первісні при його створенні. Завдяки цьому розширюються можливості використання на уроках творчих видів діяльності: конструювання, експерименту, дослідження. Програма GeoGebra надає можливості не тільки створювати інтерактивні вправи для роботи завчасно, а й легко і швидко будувати будь-який геометричний об'єкт, необхідний для роботи. Таким чином, програма дає можливість створювати наочні посібники нового типу, за допомогою яких неважко моделювати різноманітні процеси.

Потужний інструмент GeoGebra використовую для розв'язання різноманітних математичних задач, а саме:

- побудова графіків функцій і рівнянь, заданих аналітично;
- графічне розв'язання рівнянь і їх систем;
- знаходження координат точок перетину графіків двох функцій на заданому проміжку;
- побудова дотичної до графіка функції в заданій точці з одночасним знаходженням їх рівнянь;
- дослідження функції на заданому проміжку (знаходження найбільших і найменших значень, екстремум, нулі функції);
- виконання чисельного інтегрування та його геометрична ілюстрація;
- знаходження первісної, похідної функції та побудова їх графіків;
- побудова різноманітних геометричних фігур на площині;
- перетворення фігур на площині;
- знаходження точок перетину двох фігур.

Для вивчення математики використовую комп'ютерні моделі з різною метою, а саме:

- інтерактивні комп'ютерні моделі як динамічні посібники;
- інтерактивні комп'ютерні моделі, що використовуються для організації евристичного навчання;
- інтерактивні комп'ютерні моделі, що використовуються як вправи на готових кресленнях;
- інтерактивні комп'ютерні моделі для автоматизації процесу створення навчальних вправ і завдань тощо.

Технічні особливості GeoGebra дозволяють створювати повнофункціональні автономні готові моделі та розміщувати їх на сторінках свого блогу. Посилання на сторінки блогу з готовими динамічними моделями, які я використовую в своїй роботі:

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/geogebra.html;

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/blog-page_19.html;

https://milochkinaliliya.blogspot.com/p/blog-page_9.html.

За допомогою додатку програми GeoGebra на планшетах та смартфонах учнів використовую дане інтерактивне середовище для самостійної роботи на уроці (або вдома). Додаток спрощує побудову графіків на уроці, дозволяє відкривати моїм учням геометрію шляхом експериментування на власних планшетах та смартфонах. Застосування девайсів дає абсолютно нові можливості в навчанні.

Таким чином, використання комп'ютерних інтерактивних моделей у навчальному процесі, як показує практика, є важливим фактором підвищення результативності уроку математики. Цей процес підвищує рівень активності й мотивацію учнів, розвиває здібності альтернативного мислення, формування умінь розробляти стратегію пошуку рішень як навчальних, так і практичних завдань, дозволяє прогнозувати результати реалізації прийнятих рішень на

основі моделювання досліджуваних об'єктів, явищ, процесів і взаємозв'язків між ними. Динамічні моделі є тим містком, що полегшує перехід розумової діяльності учня від чуттєвого сприйняття до абстрактного мислення у процесі пізнання дійсності.

Сучасні інформаційні технології – це потужний стимул, який дозволяє робити акцент на розвиток кожного учня, на формування їх здатності до самонавчання, пробуджує інтерес до внутрішньої мотивації освоєння знань, розвиває пізнавальну активність учнів і покращує якість знань. Тому нам, викладачам, уже не спинити розповсюдження гаджетів в учнівському середовищі, і єдине правильне рішення – заохочувати учнів не лише використовувати їх задля розваги, а й отримувати від взаємодії з планшетами і смартфонами максимальну користь.

Підготовка до будь-якого уроку з використанням електронних ресурсів кропітка і вимагає ретельної обробки різноманітного матеріалу, але ж у той самий час стає творчим процесом, який дозволяє інтегрувати знання в інноваційному форматі. А яскравість та новизна комп'ютерних елементів уроку у поєднанні з іншими методичними прийомами роблять урок незвичайним, захоплюючим та незабутнім. Завдяки наочності та інтерактивності аудиторія втягується в плідну роботу, загострюється сприйняття, підвищується концентрація уваги, створюються комфортні, динамічні умови для співпраці.

Використання блогу в якості ефективного простору для педагогічної діяльності дозволяє мені, як педагогу:

- будувати освітній маршрут для своїх учнів і бути джерелом якісної інформації;
- формувати інформаційну культуру учнівської молоді, спрямовувати її йти тим шляхом, щоб не «блукати», а чітко «йти» у пошуку необхідної потрібної інформації;
- організовувати новітній, ефективний навчально-інформаційний простір за допомогою сучасного інструментарія;
- будити інтерес – зернятко мотивації до навчання та прагнення ставати компетентнішими у різних сферах діяльності;
- виховувати чемпіонів, стимулювати своїх учнів мислити, мріяти, створювати.

Що ведення блогу дає особисто мені? Працючи з блогом, водночас я вчусь. Занурююсь у ті питання, які знаходяться в моїй «зоні» найближчого розвитку. Ведення блогу постійно підштовхує мене до освоєння нових педагогічних інструментів, розвиває креативність, привчає частіше рефлексувати. Практика ведення блогу спонукає постійно підвищувати свою професійну компетентність, займатися самоосвітою, спонукає до пошуку нових рішень у проблемних питаннях. Про сенс існування даного блогу як стимулятора потреб і уміння самостійно набувати знання, самовдосконалюватись, духовно збагачуватись, з одного боку, та розвивати інтелект та предметні компетентності, з іншого боку, свідчить зростання кількості звернень до матеріалів блогу. Це дає мені надію, що я на правильному шляху, що я роблю важливу справу.

Останнім часом освіта постала перед питанням введення істотних змін у систему навчання і виховання. Я думаю, застосування особистого освітнього блогу педагогом суттєво сприятиме вирішенню цієї проблеми. Знаходячись у вирі інформаційних технологій, сучасний педагог, на мою думку, повинен постійно перебувати у пошуках нових технологічних ідей, щоб іти в ногу з часом і бути попереду своїх учнів. І неодмінно пам'ятати: хмарні технології – це тільки допоміжні прийоми, мета предмета – важливіша!

ЛІТЕРАТУРА

1. Аман І.С., Литвиненко О.В. Інтернет-сервіси в освітньому просторі. (Методичний посібник) / І.С.Аман, О.В. Литвиненко. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2016.

2. Методичні рекомендації створення та ведення освітнього блогу / уклад. І.М.Сокол; Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Кафедра інформатики та інформаційних технологій, 2015.

3. Ракута В.М. Система динамічної математики GeoGebra як інноваційний засіб для вивчення математики // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – № 4.

МЕТОДИЧНА РОБОТА

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕТОДИЧНУ РОБОТУ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ МАЙСТЕРНОСТІ МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ

Зоя Шелухіна, *методист Державного навчального закладу «Багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»*

Людмила Панасенко, *методист Державного навчального закладу «Багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»*

Учитель – «довірена особа суспільства», людина, якій доручають дітей, а отже, майбутнє нації, держави, світу. Кожен молодий педагог з часом повинен не тільки досконало оволодіти професійними компетенціями, а й стати для своїх учнів скарбницею невичерпних знань, носієм житейської мудрості, джерелом суспільного досвіду, зразком високої культури й творчої активності.

Покликання Учителя – виростити Людину в кожному, хто потрапляє в зону його діяльності. Ніяка інша професія, окрім учительської, не вимагає стільки зусиль і самовідданості; ні перед ким іншим, окрім педагогів, суспільство не ставить таких високих вимог.

Молодий педагог… Хто він? Герой нашого часу чи невдаха? Скочив у клітку з тиграми чи на підніжку в останній вагон? Мотиви у кожного свої. Проблема полягає в тому, що, опинившись у статусі «молодого педагогічного працівника», досвідченими не народжуються, потрібна усіляка підтримка: від держави, адміністрації навчального закладу, друзів, батьків, педагогічних працівників, учнів, щоб упевнитися, що твій вибір – це не останній шанс, а вдале поєднання твоєї мрії, знань, умінь і сподівань багатьох учнів, їхніх батьків.

Досить часто молоді фахівці, які щойно прийшли працювати, розуміють, що зробили неправильний вибір і йдуть з навчального закладу. Вони не набули практичних навичок роботи з дітьми, отримали лише класичні знання.

Майбутні педагоги зазвичай мають нечітке уявлення про педагогічну діяльність та самореалізацію. Вони не враховують попередньої підготовки до уроків, можливості проведення позаурочних заходів, не розглядають себе як класного керівника, не готові до виникненння проблем під час спілкування з педагогічним колективом, батьками тощо. Міністр освіти і науки Лілія Гриневич дала інтерв'ю «Українській правді» про Концепцію нової української школи і нового вчителя: «Одним із важливих викликів реформи - виокремити і відшукати вчителів, які можуть бути провідниками нових ідей. Але нам потрібно на вході мати хорошого абітурієнта. Якщо ми маємо вступника зі знаннями на слабеньку трійку, то ми й учителя теж можемо отримати на слабеньку трійку. За результатами вступної кампанії на педагогічні спеціальності найвищий прохідний бал -146, найнижчий 100,1».

Актуальність роботи «Школи професійного становлення» полягає в тому, що в наш навчальний заклад приходять працювати нові фахівці. Тому розроблений проект роботи з молодими педагогічними працівниками спрямований саме на їх професійне зростання, на

спроможність працювати більш упевнено та зважено. Для реалізації певного етапу проекту об'єднуються фахівці з різним досвідом роботи. Такий тип організації роботи потребує від молодих спеціалістів уміння працювати у команді, комунікабельності, толератності, навичок самоорганізації, уміння самостійно визначати цілі й досягнення їх виконання. Саме тому молоді спеціалісти мають набути досвіду участі в проектній діяльності протягом роботи.

Педагогічну діяльність у рамках проектної технології розглядаємо не тільки як елемент професійного зростання для розвитку учасників, а й інтенсифікацію інноваційної діяльності проектної взаємодії, що допоможе застосувати педагогічний досвід викладача в нових умовах. Вирости фахово, дорівнятися до «титанів» освітньої галузі Запоріжжя та України – так можна окреслити перспективу професійних прагнень молодих педагогів.

Об'єкт проекту: педагогічні працівники навчального закладу зі стажем роботи до 3-х років.

Предмет проекту: процес формування професійних компетенцій молодих педагогів при використанні проектної технології.

Мета дослідження: стимулювати молодих педагогів до вдосконалення освітньої, наукової та професійної підготовки, розвитку їх загальнопедагогічних компетенцій, творчої діяльності, формування активної життєвої позиції.

Тип: методичний проект.

Характеристика проекту:

- за провідною діяльністю: інформаційно-розвивальний;
- за метою проектної діяльності: практично-орієнтований;
- за змістом: інтегрований;
- за кількістю учасників: динамічно-груповий;
- за кінцевим результатом: практичний;
- за формою представлення: комбінований;
- за термінами: довготривалий (2016-2018).

Ресурси:

- матеріально-технічні: технічне забезпечення (відео-, аудіо-);
- інформаційні: методична література, інтернет-ресурси.

База реалізації: ДНЗ «Багатопрофільний центр ПТО»

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання проекту:

- провести анкетування серед молодих педагогів зі стажем роботи до 3-х років з метою вияву мотивів до активної творчої професійної діяльності;
- проаналізувати теоретичні джерела з даної теми;
- інформувати молодих педагогів про сучасні досягнення педагогічної науки і практики;
- надавати постійну індивідуальну методичну допомогу молодим педагогам з метою активізації процесу входження в професію;
- формувати потребу в безперервній освіті, стимулювати самоосвітню роботу молодих педагогів;
- залучити педагогічних працівників зі стажем роботи до 3-х років до участі у творчих професійних конкурсах та турнірах різних рівнів;
- узагальнити висновки;
- створити відеопрезентацію підсумків роботи та фотожурнал «Молоді й успішні»;
- залучити ЗМІ (телебачення, пресу) до презентації діяльності молодих талановитих педагогів.

Теоретичні аспекти інноваційних та альтернативних форм і способів здійснення освітньої діяльності

Педагогічне проектування в структурі професійної компетентності педагога

Сучасна освіта живе і розвивається у світі, в якому динамічно змінюється та пред'являється до неї все нові вимоги. Розвиток стає для освітнього закладу потребою і необхідністю. Практика роботи передбачає підготовку в самому навчальному закладі сучасно мислячих педагогів, здатних максимально ефективно забезпечити вирішення завдань, що стоять перед освітньою установою. Для того, щоб жити, працювати і відповідати новим умовам, є

дуже важливим аспектом методичної роботи в навчальному закладі: формування проектної культури окремого педагога і всього колективу в цілому.

У навчальному закладі розроблена і реалізується система проектів, спрямованих на модернізацію змісту освіти, управління педагогічним процесом, планування і розвиток, підвищення кваліфікації педагогів. Процес реалізації цих проектів дозволяє вирішити кілька завдань:

- реалізувати стратегію інноваційного розвитку навчального закладу;
- підвищити проектну культуру педагогів;
- створити умови для використання методу проектної діяльності в освітнього процесі;
- організувати соціальне партнерство між усіма учасниками освітнього простору: педагогічними працівниками, учнями, батьками.

Зміни, що відбуваються в освіті, вимагають коректування змістовних, методичних, технологічних аспектів освіти, перегляду старих ціннісних пріоритетів, цільових установок і педагогічних засобів. Сьогодні педагог має справу з індивідуальним розвитком особистості, творчою ініціацією, самостійним пошуком в інформаційних полях, формуванням у того, хто навчається, універсального вміння ставити і вирішувати завдання для вирішення у житті і професійній діяльності проблем, самовизначення. Це зумовило широке запровадження в освітніх організаціях методів і технологій на основі проектної та навчально-дослідницької діяльності.

Проектування – це діяльність щодо здійснення змін у навколишньому середовищі. Проектування стимулює педагога до отримання нових знань, до творчих пошуків, допомагає розвивати професійну компетентність. Володіння технологією проектування - це ознака високого професіоналізму сучасного педагога.

Проектна і навчально-дослідницька діяльність є невід'ємною частиною сучасної освіти, одним з напрямків його модернізації й розвитку. Організація проектної та навчально-дослідницької діяльності в закладах освіти вимагає науково обґрунтованого підходу у вирішенні організаційно-управлінських, навчально-методичних, кадрових, інформаційних, дидактичних і психолого-педагогічних завдань. Ці завдання вимагають певного рівня професійної підготовки педагогів.

У науковій педагогічній літературі проектна діяльність згадується в контексті з гуманізацією освіти, проблемним навчанням, педагогікою співробітництва, особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами.

Метод проекту в освітній практиці розглядається як педагогічна інновація, так як в основу методу проектів покладено спрямованість пізнавальної діяльності молодого фахівця на результат, який досягається в процесі спільної роботи молодого педагога з колегами над певною практичною проблемою; як спосіб організації педагогічного процесу, заснований на взаємодії з навколишнім середовищем, поетапну практичну діяльність щодо досягнення поставленої мети. В проектну діяльність залучаються і батьки, які, працюючи над проблемою, стають учасниками освітнього процесу, отримують задоволення від своїх успіхів і успіхів дитини.

Вивчення стану освітньої практики показує наявність негативних стереотипів у діяльності педагогів, що виявляються при здійсненні проектної діяльності. Проектування використовується педагогами в основному при організації позаурочної роботи викладачів та майстрів виробничого навчання. Проектування асоціюється у свідомості багатьох педагогів частіше як діяльність, спрямована на допомогу в створенні проекту до якогось конкурсу. Що ж стосується проектування майбутньої діяльності в рамках навчального заняття, уроку, курсу, то це питання практично взагалі не обговорюється педагогічною громадськістю і не усвідомлюється педагогами як основний фактор успішної діяльності учасників освітнього процесу.

Про перспективність методу проектів свідчать ті факти, що він дає можливість розвитку спостереження і аналізу явищ, проведення порівняння, узагальнення та вміння робити висновки, творчого мислення, логіки пізнання, допитливості розуму, спільної пізнавально-пошукової та дослідницької діяльності, комунікативних і рефлексивних навичок, що є складовими успішної особистості.

У процесі вдосконалення форм методичної роботи з педагогічним колективом, направленому на підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, почали повсюдно застосовувати проектний метод.

Проектування, як творчий вид діяльності педагогів, дозволяє досить точно сформулювати цілі, завдання майбутньої діяльності, проаналізувати і систематизувати сукупність готівкових та необхідних засобів, що забезпечують оптимальні шляхи досягнення бажаного результату, а найголовніше - розкривають можливості для педагогічної творчості.

При виборі інноваційних підходів до побудови педагогічного процесу в своєму закладі освіти, ми, як методисти, прагнули зацікавити педагогів у підвищенні кваліфікації, підняти авторитет установи і завоювати довіру батьків. Перед педагогами була поставлена задача - постійно вдосконалювати професійну майстерність, тому що це сприяє підвищенню якості освітнього процесу.

В основу методу проектів покладено ідею спрямованості пізнавальної діяльності молодих педагогів на результат, який досягається в процесі спільної роботи педагога з методистами над певною практичною проблемою (темою). Вирішити проблему або працювати над проектом у даному випадку - означає застосувати необхідні знання та вміння з різних розділів освітньої програми і отримати відчутний результат. Використання методу проектів є підготовчим етапом для подальшої його реалізації в професійному зростанні.

Сучасний педагог повинен бути креативним, а значить:

- володіти сучасними освітніми технологіями;
- ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу;
- бути відкритим до нововведень;
- мотивованим на роботу з учнями;
- здатним до особистісного та професійного розвитку.

Педагогічне проектування дозволяє інтегрувати відомості з різних галузей знань для вирішення однієї проблеми і застосовувати їх на практиці. Процес навчання стає не тільки більш економним, але і більш цікавим. Проектна діяльність розвиває спостережливість, творче та критичне мислення, самодисципліну, культуру мовлення, дозволяє учасникам бути більш активними в освітньому процесі, сприяє розвитку в педагогів навичок спілкування з учнями, вміння відстоювати і доводити свою точку зору, вміння публічного виступу.

Проектна діяльність, ґрунтуючись на особистісно-орієнтованому підході до навчання і виховання, в кінцевому підсумку, повинна сприяти розвитку індивідуально-творчої діяльності педагогів у розробці стратегії, тактики і технології освітнього процесу, сприяти особистісному розвитку вихованців, забезпечити якісні результати педагогічної діяльності.

Етапи розвитку проектної компетентності педагогів вибудовуються в наступній логіці:

- визначення ідеї основного проекту, презентація його педагогічному складу освітнього закладу;
- проведення семінарів для включення бажаючих педагогів і соціальних партнерів у спільну діяльність щодо реалізації основного проекту за допомогою ініціації їх авторських проектів;
- організація і координація діяльності в рамках основного проекту творчих груп (малі спільноти цікавляться тією чи іншою проблемою) учасників та проектних груп (груп учасників, які розробляють і реалізують проекти за конкретними темами), а також навчання педагогів основам проектної діяльності;
- розвиток мережевої взаємодії учасників проектної спільноти, зокрема, шляхом делегування повноважень методистів активним учасникам - «громадським методистам», які виступають у ролі ідеологів і координаторів діяльності проектних груп;
- педагоги-учасники спільноти, освоївши основи проектної діяльності і реалізувавши їх у своїй освітній практиці, створюють оптимальні умови для професійного становлення.

Таким чином, розглянуті вище методологічні основи проектної діяльності дають уявлення про високий ступінь адаптивності інноваційних технологій. Метод проектів у роботі з

молодими фахівцями сьогодні - це досить оптимальний, інноваційний і перспективний метод, який повинен зайняти своє гідне місце в системі освітньої діяльності.

Отже, технологія проектування є унікальним засобом забезпечення співробітництва, співтворчості педагогів, способом реалізації особистісно-орієнтованих підходів до освіти.

Сутність та значення проектної діяльності

Організація методичної служби спрямована на реалізацію мети: підвищення професійної компетентності педагога як умова успішної роботи в особистісно-розвиваючій парадигмі. Побудова індивідуальної траєкторії професійно особистісного розвитку кожного педагогічного працівника виводить індивідуальний варіант формальної освіти на вищий рівень диференціації педагогічного колективу.

Проектна ідея, націлена на конкретний результат, дозволяє педагогу виявляти творчий підхід до вирішення завдань. Зрозуміла і прийнята програма проектних дій значно підвищує методичну компетентність фахівця. Інноваційна науково-дослідна і дослідно-експериментальна діяльність педагогів характеризується при цьому логікою, етапністю, специфічним змістом, управлінням.

Реалізація проектних завдань забезпечує професійний розвиток педагога, допомагаючи його самореалізації, самовдосконаленню, мотивуючи його на результат, представлений у різних формах захисту реалізованого проекту: виступ, публікація, участь у конкурсі. Проектна форма програми самоосвіти розвиває мистецтво керівництва різними видами ресурсів протягом життєвого циклу проекту (управління цілями, часом, інформацією, витратами, якістю тощо), підвищуючи професійну компетентність педагога.

Проектна технологія програми підвищення професійного зростання дозволяє реалізувати її з максимальним практичним результатом самостійності й творчості, ефективним досягненням наміченого. При цьому процес формальної освіти здійснюється добровільно, свідомо, планується і керується системно, із залученням різних джерел знань, різноманітних форм отримання досвіду: освоєння нових технологій, нових засобів, методів, методик, програм, їх упровадження в освітній процес і творче переосмислення.

Поняття «освітній проект», що вперше з'явилося в 2014 році як конкурсне випробування, отримало високу оцінку експертів і викликало жвавий інтерес у педагогів. Крім того, проектна діяльність сьогодні є магістральним напрямом для розвитку всієї системи освіти. Участь у розробці проекту потребує не тільки прояву кожним педагогом своїх творчих здібностей та індивідуальності, а й уміння працювати в команді, відповідально виконувати поставлені завдання, домовлятися і конструктивно взаємодіяти.

У ході проекту кожен педагог може розкрити потенціал лідерських якостей, продемонструвати розуміння стратегічних напрямків розвитку освіти, представити педагогічній громадськості власне бачення конструктивних рішень існуючих проблем.

Для ефективної організації проектно-дослідницької діяльності необхідно продумати алгоритм дій методиста та педагогічного колективу щодо реалізації даного напрямку діяльності закладу освіти.

Обов'язковими управлінськими кроками повинні стати наступні дії:

- розробка локальних актів, що підтримують зусилля педагогів у навчально-дослідницькій та проектній діяльності;
- внесення змін до посадових інструкцій викладачів-предметників, майстрів виробничого навчання, класних керівників;
- укладення додаткових угод, договорів про співпрацю з різними установами та організаціями з метою залучення експертів, консультантів, наукових керівників, додаткових ресурсів;
- організація інфраструктури, тобто освітнього простору, що підтримує дослідницьку і проектну діяльність;
- створення умов для заохочення активних і творчих педагогів;
- створення умов для практичного використання результатів проектної та навчально-дослідницької діяльності в житті освітнього

закладу;

- навчання всіх педагогів методам і формам педагогічного супроводу навчально-дослідницької та проектної діяльності;

- введення системи міні-проектів у календарно-тематичне планування викладачів-предметників;

- затвердження тем проектів і навчально-дослідних робіт;

- розробка циклограми роботи над проектом для педагогів;

- організація роботи проблемно-творчої групи зі створення пам'яток і рекомендацій щодо навчально-дослідницької та проектної діяльності;

- розробка системи критеріїв оцінки проектів і навчально-дослідницьких робіт, створення експертних карт;

- закріплення за кожним педагогічним працівником керівника проекту з навчально-дослідницької роботи;

- моніторинг процесу підготовки проекту і навчально-дослідницької роботи;

- організація захисту проекту;

- розробка діагностичного інструментарію оцінки рівня сформованості навичок проектно-дослідницької діяльності;

- організація психологічного супроводу проектно-дослідницької діяльності.

Для успішного управління проектно-дослідницькою діяльністю необхідно забезпечити професійно грамотний педагогічний супровід проекту або дослідження, що вимагає від педагога підтримки певного наукового рівня, орієнтованості на результат, інноваційну спрямованість проекту і навчально-дослідницької роботи.

Проектна діяльність фахівця в ході спільної навчально-пізнавальної, творчої або ігрової діяльності має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення вагомого результату. Важливою умовою проектної діяльності є наявність заздалегідь вироблених уявлень про кінцевий продукт діяльності.

Зразкові етапи проектування:

- вироблення концепції проекту;

- визначення цілей і завдань проекту;

- визначення доступних і оптимальних ресурсів діяльності;

- створення плану проекту, програми діяльності;

- організація діяльності з реалізації проекту;

- реалізація проекту;

- осмислення проекту, рефлексія результатів діяльності.

Алгоритм проведення методичного проекту:

- формулювання задуму проекту, опис продукту проектної роботи, його відповідність умовам майбутнього використання;

- формулювання цілей, спрямованих на виконання задуму проекту;

- постановка завдань, спрямованих на отримання конкретного продукту проектної роботи;

- реалізація проектних робіт відповідно до задуму, цілей і завдань з використанням обраних матеріалів та інструментів;

- отримання конкретного продукту проектної діяльності;

- перевірка можливості використання продукту в конкретних умовах;

- практичне використання отриманого продукту;

- оцінка властивостей розробленого продукту;

- розробка рекомендацій щодо використання отриманого продукту.

Проектно-дослідницька діяльність передбачає виділення цілей і завдань, принципів відбору методик, планування ходу дослідження, визначення очікуваних результатів, оцінку можливості реалізації дослідження, визначення необхідних ресурсів.

Об'єктом проектування може стати педагогічна система освітнього закладу, педагога, окремої програми як єдності системи цілей освіти і всіх чинників педагогічного процесу, що сприяють досягненню цілей. Тим часом, для кожного педагога найважливішими є питання, пов'язані з проектуванням освітнього процесу з конкретної методики, індивідуальної виховної системи, окремого спеціально організованого заняття, педагогічної ситуації.

Особливістю проектної діяльності в системі освіти є те, що молодий педагог ще не може самостійно знайти суперечності в навчальному процесі, сформулювати проблему, визначити мету (задум). Тому як у виховному, так і в освітньому процесі проектна діяльність має характер співробітництва, в якому беруть участь усі педагоги освітнього закладу.

Методичні проекти класифікуються:

- за складом учасників;
- за цільовою настановою;
- за тематикою;
- за термінами реалізації.

Проекти, в залежності від виду, бувають:

- дослідно-творчі;
- рольові, ігрові з елементами творчих ігор;
- інформаційно-практико-орієнтовані;
- творчі проекти освітнього закладу;
- за тривалістю вони бувають короткостроковими (одне або кілька занять), середньої тривалості, довгострокові.

Основні етапи методичних проектів: розпочинаючи роботу над розробкою проекту, визначили мету, завдання для досягнення мети, склали план-схему проекту із залученням фахівців для виконання відповідних розділів проекту, вирішення поставлених завдань. Для накопичення матеріалу включили в план-схему проекту заняття, ігри та інші види педагогічної діяльності, презентації, відкрите заняття.

Етапи проекту:

1. Визначення мети: вибір найбільш актуальної і посильної задачі на певний відрізок часу.

2. Розробка проекту - плану діяльності щодо досягнення мети:

- до кого педагогу звернутися за допомогою;
- в яких джерелах можна знайти інформацію;
- які предмети (обладнання, посібники) використовувати;
- з якими предметами навчитися працювати для досягнення мети.

3. Виконання проекту - практична частина, підведення підсумків - визначення завдань для нових проектів.

4. Публічне представлення продукту проектної діяльності.

5. Підбиття підсумків, визначення завдань для нових проектів.

Особливість впровадження проектної діяльності в методичну роботу

При організації проектно-дослідницької діяльності в освітньому закладі необхідно враховувати належне інформаційне забезпечення. Так, теми навчальних проектів і навчальних досліджень повинні бути в області освітніх послуг і перебувати в зоні найближчого розвитку. Інтерес до проектно-дослідницької діяльності й реалістичність роботи багато в чому визначають успіх.

Тривалість виконання проекту або дослідження доцільно обмежити часовими рамками. У процесі роботи над темою можна проводити соціальні акції, роботу з різними текстовими джерелами інформації, підготовку практично значущих продуктів, широку громадську презентацію.

При цьому досвідченим педагогам не слід позбавляти молодих фахівців можливості вибору індивідуальної форми роботи над проектом. Теми проектно-дослідницьких робіт вибираються з будь-якої змістовної області (предметної, міжпредметної, позапредметної), проблеми повинні бути близькими розумінню (наприклад, соціальні, колективні та особисті взаємини), а одержуваний результат - соціально та практично значущим.

Презентацію результатів проектування або дослідження доцільно проводити на інструктивно-методичних засіданнях, педагогічних радах, педагогічних читаннях або науково-практичних конференціях. Формування специфічних умінь і навичок самостійної проектної та дослідницької діяльності доцільно проводити не тільки в процесі роботи над проектом або дослідженням, але і в рамках навчальних занять. Залежно від рівня отриманих результатів методисти надають можливість продемонструвати їх на публічних презентаціях різного рівня: перед фахівцями різних напрямів професійної спрямованності.

У процесі роботи над методичним проектом або дослідженням формуються

специфічні вміння і навички самостійної проектної та дослідницької діяльності:

- *миследіяльнісні:* висування ідеї, проблематизація, визначення мети і формулювання завдання, висування гіпотези, постановка питання, пошук гіпотези, формулювання припущення або гіпотези, обґрунтований вибір способу або методу, напрямки діяльності, планування своєї діяльності, самоаналіз і рефлексія;

- *презентаційна:* побудова усної доповіді або повідомлення про виконану роботу, вибір способів і форм наочної презентації продукту результатів діяльності, виготовлення предметів наочності, підготовка письмового звіту про виконану роботу;

- *комунікативні:* слухати і розуміти інших, висловлювати себе, знаходити компроміс, взаємодіяти всередині групи, знаходити консенсус;

- *пошукові:* знаходити інформацію за каталогами, контекстний пошук в Інтернеті, формулювання ключових слів;

- *інформаційні:* структурування інформації, виділення головного, прийом і передача інформації, подання у різних формах, впорядковане зберігання і пошук;

- *проведення інструментального експерименту:* організація робочого місця, підбір необхідного обладнання, матеріалів, проведення експерименту, спостереження ходу експерименту, вимірювання параметрів, осмислення отриманих результатів.

При публічному захисті методичного проекту необхідно пам'ятати, що найбільш значимою оцінкою для нього є суспільне визнання. Тому позитивної оцінки гідний будь-який рівень досягнутих результатів. Оцінюючи ступінь сформованості умінь і навичок проектної та дослідницької діяльності молодих педагогів (учасників методичного проекту), колеги звертають увагу на:

- ступінь самостійності у виконанні різних етапів роботи над проектом;

- ступінь включеності в групову роботу і чіткість виконання відведеної ролі;

- практичне застосування проекту;

- кількість нової інформації, використаної для виконання проекту;

- ступінь осмислення використаної інформації;

- рівень складності і ступінь володіння використаними методиками;

- оригінальність ідеї, способи вирішення проблеми;

- осмислення проблеми проекту, формулювання мети проекту або дослідження;

- соціальне значення отриманих результатів;

- рівень організації та проведення презентації, усного повідомлення, письмового звіту, забезпечення об'єктами наочності;

- творчий підхід у підготовці об'єктів наочності презентації;

- володіння рефлексією.

Кожен проект або дослідження повинні бути забезпечені всім необхідним:

- матеріально-технічне оснащення;

- навчально-методичне оснащення;

- кадрове забезпечення (додатково залучаються фахівці);

- інформаційні (фонд бібліотеки, Інтернет, аудіо- та відеоматеріали тощо) і інформаційно-технологічні ресурси (комп'ютери, техніка з програмним забезпеченням);

- організаційне забезпечення (спеціальний розклад занять, бібліотеки, виходу в Інтернет), окреме від визначених занять приміщення з необхідними ресурсами і устаткуванням.

При цьому різні методичні проекти вимагають різного забезпечення. Недостатнє забезпечення проектної або дослідницької роботи може звести нанівець усі очікувані позитивні результати. В проектно-дослідницьких роботах затребувані практично будь-які здібності молодих фахівців, поєднуються різні види пізнавальної діяльності, спонукаючи їх до індивідуальної або колективної творчості, сприяючи професійній орієнтації.

Дослідницька та проектна діяльність молодого педагогічного працівника передбачає:

- продуманий і різнобічний аналіз ситуації;

- бачення різних проблем і розуміння суті вирішуваної проблеми;

- здатність висувати гіпотези і припущення,

проводити перевірку і обґрунтовувати свої висновки;

- продуманість і чітка послідовність плану дій;
- визначення мети;
- вміння ставити і усвідомлювати цілі проекту;
- розуміння очікуваних результатів;
- співвіднесення завдань з поставленими цілями.

При цьому комунікаційна і мовна культура педагога, який залучений до методичного проекту, передбачає:

- вибудовування конструктивної взаємодії в командній роботі (вміння слухати і чути);
- залученість у розробку і подання проекту;
- вміння осмислити і переробити наявний досвід;
- культура мови і коректне використання понятійного апарату;
- вміння формулювати питання, робити коментарі й відповідати на поставлені запитання;
- культура ведення дискусії (повага і розуміння інших точок зору).

Актуальність і реалістичність рішень при роботі в проекті включає:

- доказ значимості проблеми проекту для освіти;
- бачення різних шляхів вирішення проблеми;
- обґрунтування гіпотези і аргументованість вибору рішення;
- бачення шляхів ефективного вирішення існуючих проблем і значущості рішень для освіти;
- реалістичність ресурсного забезпечення та мінімізація можливих ризиків;
- можливість поширення і впровадження проекту в освітню практику, потенціал тиражування.

Результативність роботи над методичним проектом повинна відображати:

- об'єктивність і наочність досягнення поставлених цілей і виконання завдань проекту;
- прогнозованість результатів, співвіднесення досягнутих і планованих результатів;
- конкретність і продуктивність діяльності (продукти і ефекти проекту);
- використання порівняльних підходів у розробку і подання освітнього проекту (зіставлення і використання кращих практик);
- ефектність, наочність, культура представлення проекту.

Творчість та оригінальність у представленні під час захисту проекту:

- нестандартність та оригінальність ідей і пропозицій;
- вміння бачити нові сторони в обговорюваній проблемі;
- ініціативність і відповідальність при виконанні завдань освітнього проекту;
- адекватність оцінки і самооцінки діяльності і результатів проекту, здатність до внесення коректив;
- прояв творчості, індивідуальності і яскравий стиль подання проекту.

Педагогічне проектування може бути виконано на:

- концептуальному рівні (концепція, модель, проект результату);
- змістовному рівні (програма розвитку, освітні програми, план формальної освіти, навчальний план тощо);
- технологічному рівні (технології, методики, організаційні схеми управління);
- процесуальному рівні (певні дидактичні або програмні засоби, методичні розробки окремих занять і виховних заходів, сценарії проведення свят тощо).

При цьому під проектом розуміється завершений цикл продуктивної діяльності, спрямованої на вирішення особистісно значущих професійних проблем, на перетворення об'єкта в освітній практиці, отримання об'єктивно нового або суб'єктивно нового результату і призводить до розвитку особистості педагога.

Отже, участь молодих педагогів у методичних проектах визначена як ключова професійна компетентність педагогів, що відображає, з одного боку, успішний досвід педагогічного проектування (здійснення педагогом продуктивної професійної діяльності в логіці проекту), а з іншого боку, готовність здійснювати успішну професійну діяльність як послідовності

розробки та реалізації взаємопов'язаних педагогічних проектів, спрямованих на розвиток життєвого досвіду.

Упровадження методу проектів у методичну роботу ДНЗ «Багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»

Досвід практиків: створення методичного проекту «Школа професійного становлення»

Методичний проект «Школа професійного становлення».

Автори проекту: Шелухіна З.В., Панасенко Л.Б. – методисти ДНЗ «Багатопрофільний центр ПТО»

Учасники проекту:

Марченко Сергій Віталійович;

Кременчуцька Анастасія Ігорівна;

Таран Андрій Ігорович;

наставники молодих педагогів.

База реалізації методичного проекту: ДНЗ «Багатопрофільний центр ПТО»

Обґрунтування вибору проблеми:

1. Брак досвіду, практичної діяльності молодих педагогів, тому вони потребують більшої уваги методичної служби, постійного відстеження їхньої діяльності та своєчасного надання допомоги.

2. Викладацька діяльність потребує створення відповідної системи супроводу молодого фахівця.

3. Адаптація молодих викладачів до роботи в педагогічному та учнівському колективах.

4. Виховання відповідальності та творчого підходу в професійному зростанні.

5. Набуття знань та умінь у роботі з навчальною документацією.

6. Формування умінь щодо планування та здійснення навчально-виховної діяльності.

7. Практична вагомість роботи над методичним проектом пов'язана з можливістю залучення до плідної діяльності широкого кола педагогічних працівників і накопичення досвіду використання ефективних форм навчання учнів.

Мета та завдання проекту:

- проаналізувати якісний склад молодих педагогів;
- виявити прогалини в методичній, дидактичній, педагогічній підготовках;
- створити науково-методичний супровід процесу адаптації молодих педагогів;
- задовольнити потребу молодих фахівців у неперервній освіті;
- сприяти створенню особистого педагогічного стилю, творчої діяльності;
- навчити конструювати інформальну освіту.

Тип проекту:

- *за тривалістю проведення:* довготривалий;
- *за характером координації:* проект з відкритою координацією методистів;
- *за обсягом контактів:* серед педагогічних працівників одного навчального закладу;
- *за рівнем реалізації міжпредметних зв'язків:* міжпредметний.

Етапи реалізації методичного проекту

І етап – виявлення типових утруднень молодих педагогів у процесі професійної адаптації.

План дій:

1. Аналіз кадрового складу молодих педагогів центру.

2. Аналіз якості науково-методичного забезпечення педагогічної діяльності молодих педагогів, інноваційних процесів в освітньому просторі центру.

3. Виявлення перспективних напрямків розвитку педагогічної діяльності молодих педагогів, залучення їх до науково-методичної роботи.

4. Проведення анкетування.

Аналіз результатів анкетування педагогів початківців

Навчальний рік	Загальна кількість викладачів	Кількість молодих спеціалістів
2016-2017	73	3 (4,0 %)
2017- 2018	74	3 (4,1 %)

Анкетування

Основні труднощі молодих педагогів

№ з/п	Питання анкети	Так, завжди виникають труднощі	Іноді виникають труднощі	Ніколи не виникають труднощі
		І етап методичного проекту		
1.	Відсутність практичного досвіду	3		
2.	Знання нормативно-правової бази	3		

3.	Оформлення документації	3		
4.	Адаптація в колективі		2	1
5.	Підготовка до уроку	3		
6.	Впровадження ІКТ	2	1	
7.	Робота з батьками	3		
8.	Позакласна робота	1	2	

ІІ етап – надання індивідуальних, групових, колективних методичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення професійного зростання.

План дій:

1. Вивчення основних стратегій, засобів і механізмів роботи з молодими педагогами.

2. Формування пакету діагностичних методик.

3. Розробка моделі моніторингу готовності молодих педагогів до іноваційної, психолого-педагогічної діяльності.

4. Розробка комплексного плану заходів щодо створення єдиного освітньо-методичного простору для роботи з молодими фахівцями.

5. Організація роботи мобільного центру методичної допомоги молодим спеціалістам.

ІІІ етап – розвиток та вдосконалення загальнопедагогічних компетенцій молодих фахівців, формування позитивної мотивації до активної творчої самореалізації.

План дій:

1. Практична реалізація проекту, організація моніторингового спостереження за проміжними результатами, координація діяльності.

2. Модернізація ресурсного забезпечення проекту.

3. Моніторинг сформованості професійних компетентностей молодих педагогів у практичній діяльності.

Моніторинг

Основні труднощі молодих педагогів

№ з/п	Питання анкети	Так, завжди виникають труднощі	Іноді виникають труднощі	Ніколи не виникають труднощі	Так, завжди виникають труднощі	Іноді виникають труднощі	Ніколи не виникають труднощі
		І етап методичного проекту			**ІІІ етап методичного проекту**		
1.	Відсутність практичного досвіду	3				2	1
2.	Знання нормативно-правової бази	3				3	
3.	Оформлення документації	3				3	
4.	Адаптація в колективі		2	1		2	1
5.	Підготовка до уроку	3				2	1
6.	Впровадження ІКТ	2	1		2	1	
7.	Робота з батьками	3				3	
8.	Позакласна робота	1	2		1	2	

IV етап – узагальнення та систематизація продуктів проектної діяльності, їх поширення, презентаційні заходи, здійснення моніторингу рівня професійного зростання молодих педагогів.

План дій:

1. Виявлення позитивної динаміки якості освіти через діяльність молодих педагогів в освітньому просторі закладу освіти.

2. Аналіз результатів моніторингу проекту, узагальнення.

3. Розробка стратегій подальшого розвитку науково-методичної роботи методичного кабінету щодо методичного супроводу діяльності молодих педагогів.

4. Узагальнення досвіду реалізації методичного проекту: висвітлення результатів на сайті навчального закладу, у фахових виданнях, під час проведення різноманітних методичних заходів.

Прогнозований результат:

1. Підвищення професійної майстерності молодих спеціалістів.

2. Розвиток потреби у самовдосконаленні, саморозвитку, самоосвіті.

3. Удосконалення професійних здібностей молодих фахівців.

Провідні ідеї досвіду впровадження методичного проекту:

1. Системно-цільовий підхід до планування роботи з молодими педагогами, що ґрунтується на принципах всебічності змісту методичної роботи, актуальності, науковості, творчості, динамізму, гнучкості, практичної спрямованості. Адже чітке визначення мети, завдань методичної роботи забезпечує якісне підвищення професійної компетентності молодих спеціалістів, сприяє формуванню в них необхідних сучасному педагогові професійних якостей.

2. Організація методичної роботи на основі проекту допомагає визначити шляхи подолання перешкод у професійному становленні

молодого педагога.

3. Створення оптимальної динамічної структури методичної роботи з педагогічними кадрами, що забезпечує умови для вільного вибору викладачем тих форм підвищення освітнього рівня, які максимально враховують його потреби, запити, інтереси.

4. Модернізація традиційних і впровадження нетрадиційних форм методичної роботи (ділові ігри, тренінги, диспути, «мозкові атаки», робота в групах та інші) сприяє залученню молодих фахівців до активної творчої діяльності.

5. Персоніфікація технологічної підготовки молодого фахівця до здійснення педагогічної діяльності створює необхідні умови для удосконалення їх професійної майстерності й поліпшення якості освітнього процесу, товариської взаємодопомоги, творчого зростання, самовдосконалення та саморозвитку.

6. Піднесення ролі стажування у професійному становленні молодого педагога (формування здатності продукувати власні ідеї, налаштування молодих колег на безперервне навчання, використання в практичній діяльності інформаційних, інноваційних технологій).

7. Створення ефективної системи методичної роботи з наставниками дає можливість удосконалити процес становлення молодого фахівця.

8. Стимулювання самовдосконалення молодого педагога шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності (створення оптимальних умов для плідної роботи, розгляд на семінарах-практикумах питань, пов'язаних з організацією практичної діяльності, визначення критеріїв готовності молодого фахівця до здійснення навчально-виховного процесу, забезпечення контролю за цією ділянкою роботи).

9. Використання ефективних форм пропаганди та впровадження перспективного педагогічного досвіду (відвідування навчальних занять, позакласних заходів у майстрів педагогічної праці, проведення тижнів педагогічної майстерності, творчих звітів педагогів).

10. Створення системи безперервної освіти молодих педагогів (творчі звіти молодих педагогів, проведення відкритих уроків, позакласних заходів педагогами-початківцями).

11. Системний контроль за результативністю організації методичної роботи з молодими фахівцями та його аналіз (проведення тематичних вивчень з даних питань, розгляд питань про організацію стажування, наставництва, навчання молодих педагогів на засіданнях «Школи професійного становлення».

12. З метою апробації досвіду методичного проекту на обласних семінарах методистів та заступників директора з навчально-виробничої роботи був презентований методичний проект «Школа професійного становлення».

Основними напрямами роботи «Школи професійного становлення» є:

- здійснення заходів з поглиблення педагогічних знань, методології навчання, вивчення директивних матеріалів, документів Міністерства освіти і науки України;
- вивчення теорії, практики та методики виховання, психології, етики, аналіз програмних документів з питань виховної роботи, формування у молодих педагогів посадових умінь і навичок;
- поглиблення науково-теоретичної підготовки з предмета та методики його викладання, поповнення знань із суміжних предметів;
- здійснення заходів щодо підвищення освітньої, науково-методичної та культурної діяльності молодого педагога.

Характеристика форм, методів роботи з молодими спеціалістами в методичному проекті «Школи професійного становлення», які сприяли професійному зростанню.

1. Розв'язання педагогічних ситуацій.

Педагогічна ситуація — сукупність умов і обставин, які вимагають швидкого прийняття правильного рішення.

Складні педагогічні ситуації виникають часто і мають бути очікувані педагогом. Уміння передбачати ситуацію, готовність впливати на її розв'язок зміцнюють авторитет педагога, стимулюють його творчу активність, карбують педагогічну майстерність.

Щодня перед педагогами постають проблеми. Як їх вирішувати? Кожний це робить по-своєму, виходячи з власного досвіду, знань та умінь. Є певні закономірності, врахування

яких може сприяти більш раціональному вирішенню педагогічних ситуацій, заощадженню часу, коштів і здоров'я.

Рецепту для кожної окремої педагогічної ситуації не існує, але їх розв'язанню допомагають такі заходи, які проходили в ДНЗ «Багатопрофільний центр ПТО»:

- практикуми викладачів-предметників для молодих спеціалістів щодо визначення способу розв'язання педагогічної ситуації;
- засідання малих педрад за участю молодих спеціалістів, моделювання педагогічних ситуацій, де педагоги і психологи могли б проаналізувати педагогічні ситуації, накреслити програму дій;
- індивідуальна корекційна робота психолога з молодим педагогом.

Вирішення дилем (тобто суперечливих запитань) можна розв'язувати, застосувавши метод «вирішення проблем у декілька етапів»:

1. Аналіз проблеми – Що трапилось? Чому? Хто учасники ситуацій, пов'язаних із проблемою? Хто може бути зацікавлений у її вирішенні? Якої інформації мені бракує і де її можна отримати?
2. Пошук шляхів вирішення проблеми.
3. Вибір способу вирішення.

Алгоритм розв'язання педагогічних ситуацій.

1. Зберіть і запишіть інформацію (уявіть, що збираєте її не для себе — такий прийом стримує емоції, які заставляє діяти розумно).
2. Чітко визначте проблему.
3. Сформулюйте ситуацію (проблема, її учасники; стежте за змінами в ситуації, бо вони можуть змінити і навіть стимулювати проблему).
4. Зрозумійте причину.
5. Зберіть інформацію про учасників педагогічної ситуації (кого це стосується? які в кого ролі?).
6. Чітко уявіть кінцеву мету (чого бажаєте в результаті ви та інші?).
7. Розберіться, чи потрібна допомога (підтримка).
8. Визначтесь із прийнятною для вас тактикою і технікою дій.
9. Обміркуйте якомога більше варіантів розв'язання ситуації.
10. Проаналізуйте всі варіанти розв'язання ситуації (плюси, мінуси).
11. Оберіть основний варіант.
12. Оберіть запасні варіанти.
13. Уявіть найгірший результат, який реально може бути за умови невдачі в усіх варіантах.
14. Вибравши основний шлях розв'язання ситуації, забудьте про всі інші.
15. Складіть план дій (з термінами).
16. Заохочуйте, мотивуйте, налаштовуйте себе.
17. Починайте рішуче діяти за планом.
18. Перевіряйте правильність дій (щоб за потреби змінити їх тактику чи техніку).
19. Пам'ятайте, що маєте справу з особистостями.
20. Поважайте свої та чужі дії.

2. Робота в малих групах. Метод «Ажурна пилка». Мета: опрацювати основні вимоги до організації уроків, типологію уроків, основні етапи уроку. Робота в малих групах дає змогу набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці, стимулює роботу командою. Ідеї, що продукуються в групі, допомагають учасникам бути корисними один одному. Висловлення думок допомагає їм відчути власні можливості та зміцнити їх.

3. Робота в парах. Однією з форм роботи в малих групах є робота в парах. Учасникам ставиться запитання для дискусії або гіпотетичної ситуації після пояснення запитання, або фактів, наведених у ситуації, пропонується декілька хвилин для обдумування можливих відповідей або самостійних рішень. Кожна пара обмінюється своїми ідеями й аргументами.

4. «Мозковий штурм». Метод «Асоціативний ряд». Мета: активізувати учасників до самопізнання й самоаналізу, допомогти в чіткому визначенні своїх відчуттів, мотивувати до пошуку нової інформації. Мозковий штурм – це ефективний і добре відомий інтерактивний метод колективного обговорення. Він спонукає учасників розвивати уяву і творчість, відверто висловлювати думки, знаходити кілька рішень конкретної проблеми. У кабінеті можна повісити такий плакат «Кажіть усе, що спадає вам на

думку, не обговорюйте й не критикуйте висловлювань інших», «Можна повторювати ідеї, запропоновані будь-ким», «Розширюйте запропоновані ідеї». Це метод вирішення проблеми. Застосовують, коли треба мати кілька варіантів розв'язання проблеми.

Організація роботи:

1. Визначте проблему, яку необхідно вирішити.

2. Приготуйте дошку або папір, щоб записати ідеї, запишіть проблему у вигляді питання.

3. Оберіть ведучого, а також секретаря, який занотовує всі ідеї.

4. Нагадайте правила першого етапу:

- зібрати якомога більше ідей;
- кожен має право висловитися;
- пропозиції висловлювати конкретно і стисло;
- приймаються будь-які пропозиції, навіть неймовірні;
- не можна критикувати й обговорювати висловлювання інших;
- розширення запропонованої ідеї заохочується;
- ведучий може сформулювати нову ідею для запису за згодою того, хто її запропонував.

5. Висловіть свої ідеї.

6. Занотуйте їх у порядку надходження. Не вносьте в ідею жодних корективів.

7. Продовжуйте, доки будуть виникати нові ідеї (але не більше 10-15 хв).

8. На закінчення обговоріть і оцініть запропоновані ідеї.

5. Прийоми, пов'язані з проектними технологіями.

Дослідницька діяльність, захист проекту.

6. Симуляційні ігри (симуляції). Це створені методистом ситуації, під час яких педагоги у спрощеному вигляді копіюють процеси, що відбуваються у справжньому суспільному, економічному і політичному житті. Отже, симуляції є «мініатюрною» версією реальності.

7. Метод «Прес». Використовують у випадках, якщо виникають спірні питання, а також при проведенні вправ, коли потрібно обрати певну позицію щодо обговорюваної суспільної проблеми.

8. Мікрофон. Дає змогу кожному сказати щось швидко, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

9. Розігрування ситуації за ролями. Метою розігрування конкретної життєвої ситуації за ролями є визначення власного ставлення до неї, набуття досвіду шляхом гри, подальший розвиток уяви і навичок критичного мислення, сприяння висловлювання суджень та думок, виховання здатності находити і розглядати альтернативні можливості дій, співчувати іншим.

10. Медіація – процедура розв'язання конфлікту. Беручи активну участь у пошуку рішень, педагоги визначають проблему, виробляють і підтверджують свої позиції, висловлюють власні точки дозу, знаходять потенційні нові рішення і доходять згоди.

11. Аналіз джерел, ситуацій. Застосовується при вивченні гуманітарних дисциплін, коли потрібно аналізувати певні ситуації, випадки з життя: правові, історичні, моральні тощо, де стикаються інтереси людей, життєві погляди, позиції. Такі ситуації учасники можуть аналізувати індивідуально, в парах, у групах або в загальному колі. Технологія навчає ставити питання, відрізняти факти від думок, виявляти важливі й другорядні обставини, аналізувати і виносити рішення.

12. Дискусія. Дає чудову нагоду виявити різні позиції щодо певної проблеми або стосовно спірного питання.

13. Коло ідей. Цей метод залучає всіх педагогів до дискусії. Він вдалий, коли відбувається обговорення питання або виступають доповідачі з різних малих груп.

14. «Акваріум». Показове обговорення проблеми однієї з груп та подальше обговорення іншими.

15. Прийоми, пов'язані з ІКТ-технологіями. Робота з певними програмами (Power Point – для створення презентацій, текстові редактори Word, Excel – для текстів). Створення презентацій.

16. Прийоми, пов'язані з проектними технологіями. Дослідницька діяльність, захист проекту.

17. Вправа-енергізатор «Спина до спини».

Мета: провести релаксацію, зняти психоемоційне напруження.

18. Вправа «Коли я був школярем...». *Мета:* підвищити рівень довіри між учасниками, удосконалити навички емпатійної взаємодії, підвищити рівень проникливості й емоційної чутливості до сутності іншої людини.

19. Гра «Сонце». Вправа «Портрет сучасного педагога». *Мета:* створити словесний портрет сучасного педагога.

20. Інформаційне повідомлення «Імідж педагога». *Мета:* надати інформацію про важливість створення позитивного іміджу педагога. У суспільстві часто говорять про імідж політиків, імідж артистів, імідж бізнесменів. Кожна професія має свою специфіку, але створення іміджу необхідно працівникам усіх галузей, які у своїй професійній діяльності пов'язані з людьми. Формувати імідж педагога необхідно значно більше, ніж спеціалістам інших професій, оскільки саме педагоги формують імідж своїх учнів. Педагог для них — еталонна модель. Кожен педагогічний працівник має бути яскравою особистістю, тому що завдяки своїй особистості він зацікавлює учнів, розвиває інтерес до свого предмета. Вигляд педагога — це не тільки візуальний образ, але і жести, і манери, і комунікабельність, і педагогічний такт, і мовна культура, і любов до дітей, і багато інших якостей, які є складовими професійного педагогічного іміджу. Формування позитивного іміджу супроводжується величезною роботою над собою, яка приносить гарні плоди.

21. Метод «Криголам». Вправа «Самопрезентація»

Успішність будь-якого освітнього заняття, подальше психоемоційне самопочуття кожного з учасників навчального процесу, як і ефективність нашої діяльності, залежить від того, як нас зустрінуть (з усмішкою чи грубо), від атмосфери в аудиторії. Тому організатор навчання має докласти максимум зусиль, щоб створити теплу, приязну атмосферу. Для цього використовують метод «Криголам». Є різні способи «ламання криги». Наприклад, вправа «Самопрезентація», в якій необхідно назвати своє ім'я й дати дві асоціації з явищами природи — погодою, порою року, часом доби тощо. Педагоги презентують себе.

22. Вправа «Карусель». (виявлення труднощів у професійному становленні)

Мета: виявити реальні причини, які заважають молодому спеціалісту реалізуватись у навчальному середовищі, знайти оптимальні шляхи виходу з проблемних ситуацій.

Завдання: протягом 5 хвилин методом «мозкового штурму» назвати основні проблеми, які виникають на початку професійної діяльності. Проблеми фіксуються, але не коментуються й не критикуються. Методом більшості виділяють від 3 до 5 основних проблем. Залежно від кількості виділених проблем група об'єднується в підгрупи. Кожна з підгруп аналізує одну з проблем і пропонує шляхи її вирішення. Варіанти рішення записують на папері. Через 5 хвилин група за годинниковою стрілкою передає свій аркуш іншій групі, яка, у свою чергу, передає свій аркуш третій групі.

Робота з відпрацювання рекомендацій продовжується до того часу, поки аркуш повернеться по колу до тих, хто починав працювати над проблемою. Таким чином, за допомогою «каруселі» відпрацьовуються всі проблемні питання. Кожна підгрупа обговорює, аналізує та узагальнює отриману інформацію впродовж 5 хвилин, потім представляє узагальнену інформацію всім учасникам. Підбиваються підсумки вправи, акцентується увага учасників на найбільш вдалих рекомендаціях із розв'язання проблем.

23. Однією з нестандартних форм методичної роботи є проектна діяльність у **фокус-групах.** Це невеликі групи педагогів, яких збирає методист для дискусії з чітко окресленої проблеми.

Дуже вдалою для таких засідань є вправа «Мій перший тиждень». Кожен педагог відрізняється один від одного. Відрізняється власним сприйняттям навколишнього, відношенням до того, що відбувається навколо нас. Викладачі по-різному адаптуються до нових життєвих умов, до колективу, до людей навколо себе. Одній людині, для того щоб почувати себе впевнено в колективі, на новій роботі, необхідно небагато часу, іншій, навпаки, цього часу необхідно більше. Однак усі педагоги, які тільки

прийшли на роботу, стикаються з проблемами, їм необхідний адаптаційний період для того, аби пристосуватися до нових умов. Ми пропонуємо:

- пригадати, що відбувалося з молодими педпрацівниками, коли вперше прийшли до навчального закладу;
- повернути відчуття, переживання;
- пригадати найскладнішу проблему першого тижня роботи в навчальному закладі;
- з ким (або чим) вона була пов'язана?

Молоді педагоги прикріплюють свій стікер на фліпчарті в межах певного стовпчика, який поділений на чотири стовпчики: «адміністрація», «методисти», «колеги», «учні».

Позитивні наслідки діяльності фокус-груп:

- миттєва інформація;
- економія часу (група працює 30-40 хвилин);
- можливість відвертої розмови;
- акумуляція ідей (банк ідей);
- можливість бачити реакцію на нове;
- інформація для прогнозування;
- заохочення учасників до активної самореалізації;
- формування в учасників уміння окреслювати проблеми, керувати дискусією;
- обмін свіжими ідеями;
- навчання у форматі «рівний – рівному».

Моніторинг ефективності реалізації методичного проекту «Школа професійного становлення» в ДНЗ «Багатопрофільний центр ПТО»

Моніторинг ефективності реалізації методичного проекту відслідковується за допомогою картки векторного аналізу готовності до впровадження методу проектів. Розроблено анкету на визначення творчого потенціалу молодих фахівців. Результати моніторингу в формі інформації заслуховуються на інструктивно-методичних нарадах, обговорюються на засіданнях методичних комісій.

Упровадження моніторингу дало можливість своєчасно вносити зміни в організацію науково-методичної роботи з молодими фахівцями, формувати критичне ставлення до своєї педагогічної діяльності, цілеспрямовано стимулювати творчу активність педагогів-початківців. Систематичне відслідковування і врахування результатів педагогічного моніторингу допомогло вирішити проблему підвищення якості освіти, рівня навчальних досягнень та вихованості учнів груп.

Цілеспрямована робота молодих фахівців у проведенні методичного проекту спонукала їх до впровадження методу проектів у повсякденну роботу. Адже вміння використовувати метод проектів — це показник високої професійності й прогресивності роботи педагога, спрямованості педагогічних зусиль на творчий розвиток учня. Педагогічна діяльність може бути успішною і якісно покращувати ефективність освітнього процесу в цілому за умови правильної координації та коригування її з боку методиста. У проектній діяльності змінюється роль педагога, він стає порадником, тьютором, партнером. Процес проектування характеризується частковою невизначеністю та непередбачуваністю, оскільки є вираженням самостійної діяльності. Тим більше, він потребує корекції та моделювання з метою запобігання конфліктам, хаотичності й непослідовності дій. Молоді педагоги зустрічалися з труднощами, визначаючи основні та проміжні цілі, відбираючи інформацію, аргументуючи свій вибір, організовуючи презентацію результатів проектної роботи. Проектне навчання не тільки спонукає до вмотивованої цілеспрямованої навчальної діяльності, а й істотно змінює роль викладача в ній.

Результати роботи на проектом «Школа професійного становлення» довели ефективність такої форми методичної роботи. Значно зросли показники готовності молодих педагогів до дослідницької діяльності, бажання вдосконалювати свою майстерність на основі інноваційної роботи, уміння (і певною мірою потреба) теоретично обґрунтувати свої практичні дослідження. Важливим наслідком вважаємо також те, що досвід роботи сумлінних викладачів став для колективу мотиваційним чинником, що спонукає до такої діяльності педагогів-початківців.

Проте навіть така творча робота може

лише послужити поштовхом, але не дасть значних зрушень і тривалого ефекту без системного підходу до розвитку ініціативи й потреби самореалізації у творчій діяльності молодих педагогів, стрижнем, навколо якого утворюються різноманітні ініціативні творчі фокус-групи педагогів.

Шлях до цієї мети — це велика кількість різних за складністю й термінами проектів, що переплітаються між собою, доповнюють один одного, узагальнюють і використовують результати попередніх досліджень, таким чином створюючи єдине, досить структуроване цілеорієнтоване креативне поле. Взагалі ж діяльність груп педагогів-однодумців над проектом, що супроводжується народженням і плеканням творчої ініціативи, зростанням відповідальності, публічної рефлексії, кожного власного руху і здобутку, є вагомим чинником формування нової філософії, нової організаційної культури освітнього закладу.

Використовуючи проектну методику навчання, переконалися, що молоді педагоги стали краще аналізувати, зіставляти, виділяти головне, вміло застосовувати здобуті знання на практиці. Підвищився їх інтерес до знань, зросла самоповага. Тому за проектною діяльністю — майбутнє. Постійне впровадження її у практику роботи дає позитивні результати.

Завдяки реалізації методичного проекту молоді фахівці ознайомились та почали впроваджувати в практику роботи інноваційні технології: інтерактивні, проектні, продуктивного навчання, інформаційні, розвитку критичного мислення.

Теоретичні знання, які педагоги здобули на засіданнях «Школи професійного становлення», раціонально поєднались на відкритих уроках та під час підготовки і проведення предметних тижнів.

Результативність та ефективність досвіду роботи в методичному проекті – це розробка і впровадження нових прийомів для проведення уроків, тренінгів, майстер-класів, підготовка презентацій, відеоматеріалів.

Використання методичних надбань молодих педагогів з метою проведення позакласної роботи з навчальних дисциплін.

Впровадження передового досвіду, як динамічної форми навчання, дасть змогу молодим фахівцям:

- набути нових професійних навичок та умінь;
- зменшити небажані конфлікти;
- змінити стиль неефективного спілкування;
- змінити погляд на проблему дисципліни;
- змінити погляд на процес навчання аби зрозуміти, що цей процес може давати наснагу та задоволення;
- підвищити здатність позитивного ставлення до себе та життя.

Методичний проект «Школа професійного становлення» є ефективною формою поєднання теорії з практикою, можливістю продемонструвати молодому педагогічному працівнику власні вміння та індивідуальні спроможності до творчої діяльності, науково-дослідницької роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герман О.І. Технологія педагогічного проектування у методичній роботі / О. І. Герман // Управління школою. – 2007. – № 1. – С. 18.

2. Калуська Л. Інновації в дошкіллі / Л. Калуська, М. Отрощенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 376 с.

3. Новий закон про освіту (нова редакція) [Текст] / головний редактор О. Калюжна – К.: Спеціальний випуск журналу «Методист» – 2017. – №11. – С. 80.

4. Осипенко С. Управлінський супровід проектної діяльності у професійному ліцеї: журнал / Професійно-технічна освіта – 2017. - № 1. С. 20.

5. Пєхота О. М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пєхота. – К., 2001. – 255 с.

6. Полат Е. С. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти : навч. посіб. / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаріна, М. В. Моісеєва, А. Е. Петров ; під ред. Е. С. Полат. – М. : Видавничий центр «Академія», 2009. – 2005.

7. Проектні технології у навчальному закладі [Текст] / Буракова Ю. Д. – Харків: Вид.гр. «Основа», – 2009. – 204 с.

МЕТОДИЧНИЙ МАРАФОН

Олена Кулинич, *заступник директора з навчально-методичної роботи Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище»*

В умовах реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти, формування інформаційного суспільства перед викладачами, майстрами виробничого навчання постає низка проблем, пов'язаних із необхідністю широкого застосовання у професійній діяльності ІТ-технологій, комп'ютерних засобів і хмарних сервісів. Нещодавно Кабінет Міністрів України ухвалив «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020». Саме у рамках реалізації цієї концепції, крім іншого, планується цифровізація освітніх процесів, що значно підвищує вимоги держави до рівня інформаційної компетентності педагогічних працівників.

У березні 2018 року в ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище» пройшов ІІ методичний марафон «Інноваційні технології навчання в професійній освіті», присвячений темі «Хмарні сервіси та сервіси ВЕБ 2.0 (3.0)».

Особливістю заходу став Інтернет-формат проведення: всі виступи відбувалися у вигляді вебінарів. Ще на початку року заступник директора з НМР Кулинич О.А. запропонувала підготувати доповіді за напрямками використання хмарних сервісів, у яких досвідчені викладачі та майстри виробничого навчання училища досягли певного успіху. Після ознайомлення з темами доповідей визначено тематику вебінарів: «Хмарні сервіси в організації контролю»; «Веб-пошукові технології в освітньому процесі»; «Соціальні мережі, блоги, сайти в освітньому процесі»; «Онлайн платформи для візуалізації навчального контенту»; «Інтернет мультимедіа в освітньому процесі».

Цікавими, насиченими прикладами з власного педагогічного досвіду виявилися доповіді викладача Орел Н.Г., майстра Бурдейної Л.М. про успішне використання освітньої веб-платформи Learningapps.org на уроках теоретичного та виробничого навчання. Виступи Кулинич О.А. «Створення тестових опитувань на базі Google форм» та викладача Войтюк Т.М. «Online Test Pad» були побудовані у вигляді майстер-класів із застосування Інтернет сервісів

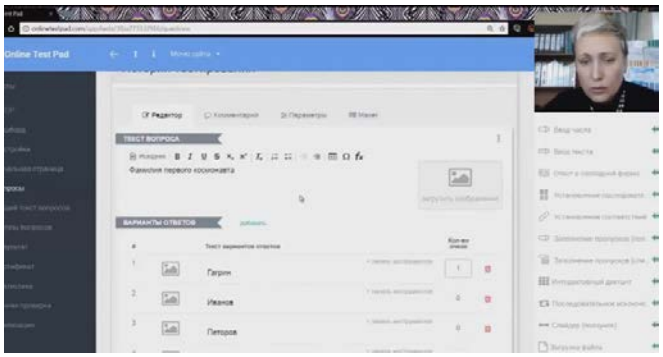

у навчальній діяльності, що допоможе учасникам вебінару розширити арсенал форм і засобів контролю.

Виступ викладача Єрьоменко О.М. був присвячений інструментам е-демократії, що має не лише практичну направленість для викладання предметів «Основи права» та «Основи трудового законодавства», а й дозволило всім учасникам вебінару більше дізнатися про власні можливості, права та розширити кругозір з питань електронного громадського самоврядування.

Викладач Сидоренко О.А. розповів про перспективи запровадження у навчально-виробничий процес при підготовці «Обліковців з реєстрації бухгалтерських даних», «Агентів з постачання», «Адміністраторів» платформи ProZorro, призначеної для електронних публічних та державних закупівель в Україні. Корисною для застосування в освітньому процесі стала інформація огляд бібліотекаря Білогорохової Г.Ф. стосовно електронних бібліотек, перевагам роботи в них та новинкам, що з'явилися за останній час.

Змістовними, практично-орієнтованими були доповіді вебінару «Онлайн платформи для візуалізації навчального контенту». Майстер виробничого навчання Кішко К.В. ознайомила учасників з особливостями роботи та сервісами, які допомагають створювати ментальні карти. Наведені приклади, розроблені учнями з професії «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних», яскраво продемонстрували переваги такої форми візуалізації навчального контенту. Викладач Височиненко Н.В. детально розказала про роботу щодо створення хмарних презентацій на платформі «Prezi», які широко застосовує у власній викладацькій практиці.

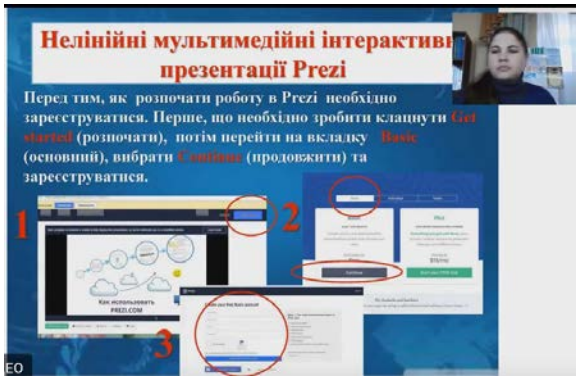

Виступ майстра Чебикіної А.У. «Електронні підручники» розкрив усі переваги та особливості застосування цих сучасних засобів опрацювання навчальної інформації.

Завершальний день методичного марафону на тему «Інтернет мультимедіа в освітньому процесі» дозволив майстрам виробничого навчання, викладачам побачити переваги, які надає віртуальна медіатека. У виступах викладачів Прокоф'вої А.М., Прокоф'єва Є.О. розглянуто процес створення власного каналу на YouTube, розміщення власноруч створених майстер-класів та забезпечення доступу до них.

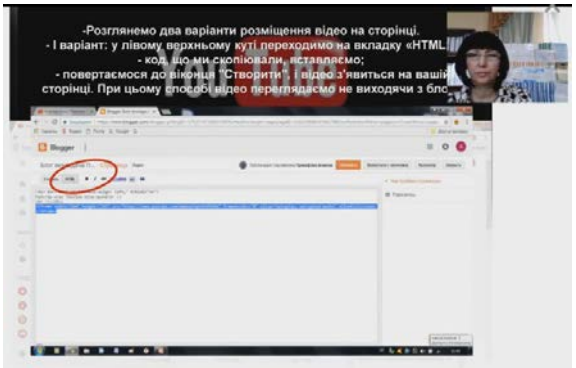

Доповіді викладача Стрілець Н.В., майстрів Гудзь А.Ю., Кривко Н.П. дозволили розглянути можливості застосування у навчальному процесі для підготовки учнів економічного, художнього напрямів відеоконтенту, доступного з популярного загальнодоступного відеохостингу.

Доступ до вебінарів та до записів заходів було забезпечено з блогу «Методичний кабінет ДНЗ «Запорізьке ВПУ» (https://metodkabinetdnzzvpu.blogspot.com/) – ефективного засобу супроводу методичної роботи у сучасному закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

З ДОСВІДУ РОБОТИ

ЧЕМПІОНАТ ПРЕСТИЖНОСТІ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ «МОЛОДІ ПРОФЕСІОНАЛИ»

Віталій Цвєтков, *директор Державного навчального закладу «Запорізький правобережний професійний ліцей»*

Олена Павленко, *заступник директора з навчально-виробничої роботи Державного навчального закладу «Запорізький правобережний професійний ліцей»*

Одним із стратегічних завдань Міністерства освіти і науки у сфері професійної освіти є підвищення її статусу в суспільстві. Про це, коментуючи проведення конкурсу професійної майстерності «WorldSkills Ukraine», зазначив заступник Міністра освіти і науки Павло Хобзей.

В Україні вже вдруге проведений конкурс «WorldSkills» (2017), що загалом об'єднує понад 70 країн світу. Перемога на всеукраїнському етапі відкриває можливість для молодих фахівців узяти участь у світовому чемпіонаті «WorldSkills International», який зараз є наймасовішим професійним змаганням. Крім того, проведення конкурсу в Україні є гарним прикладом державно-приватного партнерства, адже фінансово його організацію забезпечили понад 15 роботодавців, а майданчики та частину обладнання надали заклади професійної освіти. Такі змагання, як «WorldSkills», допомагають показати сучасні технології робітничих професій, підвищити професійну майстерність, компетентність, наочно продемонструвати, що в сучасному світі працювати за таким фахом та здобувати таку освіту цікаво.

28-29 березня 2018 р. в ДНЗ «Запорізький правобережний професійний ліцей» проводився Чемпіонат престижності робітничих професій «Молоді професіонали» за методикою міжнародної асоціації WorldSkills.

Мета і завдання Чемпіонату:

- професійна орієнтація учнів ліцею;
- вдосконалення професійного рівня та виявлення творчого потенціалу учнівської молоді;
- виявлення кращих представників професій серед учнів ліцею;
- просування передових виробничих технологій;
- оновлення виробничого обладнання;
- коригування робочих навчальних програм;
- залучення соціальних партнерів, роботодавців;
- популяризація сучасних робітничих професій;

- підвищення престижу професій;
- упровадження новітніх технологій;
- можливість демонстрації технологій і професій;
- набуття досвіду участі учнів у професійних конкурсах;
- залучення цільової аудиторії представників органів влади, батьківської громадськості, представників роботодавців, соціальних партнерів до вирішення стратегічних завдань розвитку професійної освіти у регіоні.

Заздалегідь, відповідно до регламентуючих документів, були обрані ключові цінності Чемпіонату – конкурсна частина за всіма компетенціями проводиться в один час і територіально в одному місці, інформаційна відкритість та об'єктивність.

Чемпіонат проводився з компетенцій, що відповідають напрямкам підготовки кваліфікованих робітників у ліцеї, а саме:

- IT Software Solutions for Business (програмні рішення для бізнесу) – 4113 «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення»;
- Automobile Technology (ремонт та обслуговування легкових автомобілів) – 7241 «Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів»;
– Sheet Metal Technology (обробка листового металу) –7233 «Слюсар-ремонтник»;– Welding (зварювальні технології) –7212 «Електрогазозварник».

Чемпіонат проходив протягом двох днів. Теоретичний етап організовано та проведено 28 березня 2018 р. за допомогою комп'ютерного тестування у програмі My testX., перевірялися знання учнів за компетенціями з професійно-теоретичної підготовки. Учні, котрі набрали від 50% і більше правильних відповідей, проходили на другий – практичний етап Чемпіонату.

Практичний етап проводився 29 березня 2018 року, в якому брали участь 53 учні ліцею (I - III курсів навчання).

На урочистій лінійці відкриття II етапу Чемпіонату з найкращими вітальними словами, побажаннями демонстрації професійних навиків та успіхів у змаганнях перед учнями ліцею виступили: Цвєтков В.П., директор ДНЗ «Запорізький правобережний професійний ліцей»; Онода К.К., голова Дніпровської районної адміністрації м. Запоріжжя; Ципріанова С.Г., головний спеціаліст Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації; Петерик С.М., заступник директора НМЦ ПТО у Запорізькій області.

Особливо приємно відзначити, що до Чемпіонату долучилися роботодавці та партнери ліцею: ПАТ «Запорізький трансформаторний завод», ПАТ «Запорізький завод феросплавів», Bosh Auto Service у м. Запоріжжі, ПАТ «Укрграфіт», ПАТ «Запоріжвогнетрив».

У рамках Чемпіонату пройшло засідання з представниками підприємств на тему «Перспективи впровадження дуальної освіти» та визначені пріоритетні напрямки співпраці.

Після двох годин виконання учнями практичного завдання, відповідно до критеріїв оцінювання, рішення експертів з кожної компетенції були обрані кращі учні-призери:

з компетенції **IT Software Solutions for Business (програмні рішення для бізнесу)** – «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення»:

I місце – Дмітрієва Олександра (група № 66);

II місце – Погуляєва Галина (група № 66);

III місце – Крамаренко Владислав (група № 65).

з компетенції **Automobile Technology (ремонт та обслуговування легкових автомобілів)** – «Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів»:

I місце – Чернявський Констянтин (група № 157);

II місце – Крепак Артем (група № 157);

III місце – Кравченко Микита (група № 55).

з компетенції **Sheet Metal Technology (обробка листового металу)** – «Слюсар-ремонтник»:

І місце – Бєляєв Дмитро (група № 26);

ІІ місце – Етрашов Даніїл (група № 26);

ІІІ місце – Максимов Сергій (група № 27).

з компетенції **Welding (зварювальні технології)** – «Електрогазозварник»:

І місце – Гуров Максим (група № 35);

ІІ місце – Макаров Олексій (група № 35);

ІІІ місце – Шишлаков Кирило (група № 36).

Усі переможці Чемпіонату відзначені грамотами та грошовою винагородою.

Окрім цього, учні, котрі посіли перші місця, отримали цінні подарунки професійної спрямованості та перехідні кубки, які символізують започаткування традиційного щорічного проведення Чемпіонату престижності робітничих професій «Молоді професіонали».

Вітаємо переможців, бажаємо подальшого професійного зростання і нових творчих звершень.

З ДОСВІДУ РОБОТИ ЕКСПЕРТНОЇ ТВОРЧОЇ ГРУПИ ВИКЛАДАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ «БЕРЕГИНЯ» М. ЗАПОРІЖЖЯ

ВСТУПНЕ СЛОВО

І возвеличимо на диво
І розум наш, і наш язик…
Т.Г. Шевченко

Вітаємо вас, шановні колеги, на сторінках методичного порадника з досвіду роботи експертної творчої групи викладачів української мови та літератури «Берегиня» м. Запоріжжя. У цьому збірнику викладачі поділилися з вами своїми думками, ідеями, напрацюваннями та розробками, які ви зможете трансформувати і використати у своїй роботі або просто взяти до уваги.

У своїх розробках та рекомендаціях звернено увагу на одну із головних умов успішного навчально-виховного процесу – мотивацію. Адже рівень знань учнів залежить від їхнього бажання навчатись, а також від розуміння, навіщо ці знання потрібні. І тому формування мотивації в учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних проблем. До того ж її актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, постановою завдань формування в учнів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції, здійснення в єдності громадянського, патріотичного та морального виховання.

У педагогічній науці на сьогодні існує кілька теорій мотивації діяльності учнів, але для викладача-філолога важливо одне: опанування способами створення на уроці такого навчального середовища, в якому б учні відчували внутрішню потребу навчатися. Це може статися лише за умови, коли учень самостійно ставить перед собою цілі й докладає зусилля для їх реалізації. Відзначимо, що необхідними умовами мотивації до навчання в учнів повинні бути: допитливість; прагнення задовольнити свою допитливість; бажання самовдосконалюватися; досягнення поставленої мети. Тільки тоді учень зможе дати конкретну відповідь на питання «Для чого мені це потрібно?»…

Олена Антонова, *викладач української мови та літератури Державного навчального закладу «Вільнянський професійний ліцей»*

Методична розробка уроку на тему «Ольга Кобилянська. Повість «Земля». Образи та символи твору. Трагедія братовбивства»

Мета: допомогти учням усвідомити майстерність письменниці в розкритті різних психологічних типів людей, викликати інтерес до читання художніх творів, розвивати навички порівняння образів, вміння висловлювати власні думки з приводу прочитаного, системно формувати життєві компетентності учнів, виховувати здатність до співчуття, прагнення до духовного розвитку, толерантності, милосердя тощо.

Обладнання: ТЗ (дошка, ноутбук, екран, проектор), підручник (Петро Хропко. Українська література. 10 клас), тексти повісті Ольги Кобилянської «Земля», технологічні картки.

Теорія літератури: вічні проблеми, система образів твору, образ-символ, скрапбук.

Хід уроку

І. Організаційний момент. Привітання, перевірка присутніх.

Добрий день, шановні гості, раді вітати вас у Державному навчальному закладі «Вільнянський професійний ліцей», добрий день, учні, майбутні кухарі-кондитери. Бажаю всім плідної роботи та цікавого уроку.

ІІ. Оголошення теми і мети уроку.

Викладач. На попередньому уроці почали вивчати життя і творчість Ольги Кобилянської. Давайте згадаємо, що саме вже вивчили: (учні продовжують): біографію, світогляд письменниці, історію написання та жанр повісті «Земля». Вдома прочитали повість, опрацювали композиційну будову твору, підібрали цитати до образів, визначали символи.

Як ви думаєте, над чим будемо сьогодні працювати? Яке завдання нашого уроку?

На сьогоднішньому уроці будемо аналізувати образи повісті, з'ясовувати причини страшної трагедії, спробуємо зрозуміти, як земля впливала на персонажів твору. Також будемо працювати над символами повісті.

Отже, записуємо у зошитах число, тема уроку.

Протягом уроку пропоную вам працювати над клоуз-тестами, це допоможе бути стараннішими та уважнішими.

Клоуз-тест

1) Повість «Земля» О. Кобилянська присвятила _____

2) Відчуває _____ «мов самого себе» _____

3) Після смерті …_____ «село осиротіло»

4) «безустанно заблуканий погляд…» у_____

5) Символ вибору в повісті_____

6) Символи Каїна та Авеля _____

7) «Ненависть не знаходила місця в тій безкорисливій гармонійній душі»

8) Образ землі зустрічається у творі ____(разів)

9) Символ надії, майбутнього _____

10) Земля справді стала власницею душі _____, взяла її в рабство.

11) Обірвана струна символізує_____

12) «Рахіра – або _____?», «І одно, і друге!», – мріяв _____

ІІІ. Вивчення нового матеріалу.

1) Перевірка випереджуючих пошуково-дослідницьких завдань. Презентація їх учнями (дівчата отримали випереджаюче пошуково-дослідницьке завдання: підготувати повідомлення щодо теми землі в літературі, значення землі для українського селянина та підібрати епіграф до цього уроку).

Учениця 1. Тема влади землі над селянином належить до вічних тем у мистецтві. Вона сягає міфології античних часів. Деметра, грецька богиня родючості і землеробства, навчила людей, як обробляти лани під зернові культури. Тема землі порушується письменниками постійно. Згадаймо Савку із п'єси І. Карпенка-Карого «Сто тисяч», родину Кайдашів з повісті «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького, Івана Дідуха з новели В. Стефаника «Камінний хрест», Чіпку Вареника з роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Також цю тему порушували французький письменник Оноре де Бальзак, польський – Владислав Реймонт, німецький – Вільгельм Полец, російський – Гліб Успенський,

(На екрані відео пшеничного поля, тихо звучить природній звуковий фон)

Учениця 2. Згадую своїх бабусю і дідуся, спливає картина тихої вечері. Допоки сонце світить – не гоже витрачати дорогоцінний час на обіди, бо земля чекає обробітку! І лише прохолодного вечора, коли рукам вже нема роботи, спокійно сідали, нарешті відчуваючи втому, вечеряли останніми.

Мені аж дивно було, що ніколи не сядуть до столу, допоки не погодована корівка, не вляглися спати стомлені постійним копирсанням кури, мирненько не вмостилися качки та гуси зі своїм юним виводком, та навіть пес не задрімає в будці дивної конструкції... У хліву гасне світло. Дідусь виходить на город – останній погляд, чи відпочиває свята земля, чи все зроблено на сьогодні…Казали: «Хто про землю дбає, тому вона добром повертає.

Земля як мати-годувальниця, говорила бабуся, вона шанована, розумна. Не можна зайвий раз топтати її, бити по ній – їй же болить! У певні дні не можна у земельку навіть встромляти лопату чи вила. Називають її не інакше, як Божа, праведна, свята, рідна земелечко.

Земля для нас, українців, жива. Вона все чує і все знає-відчуває. Під час клятви українці їли сиру землю чи цілували її, ставши на коліна. Пригадую також бабусин прокльон (ну які ж українці без них?) – «А бодай тебе сама Земля поглинула!». А далі пояснювали: «Якщо вчинить хто сильну кривду чи злочин, то Земля може розступитися й поглинути грішника».

Бабуся примовляла, що земля не любить зайвих балачок, довгого сну чи якоїсь забудькуватості-недбалості, ліні. Не любить Земля ругані, чорного слова. Тому старим людям так незатишно нині, коли дачник, у якого газонокосарка зламалася, грубо вилається на весь куток. Бабця каже: «Прости йому, Боже, пробач йому, мудра земелько».

Земля дарує нам життя, а може і покарати людину ліниву, заздрісну, черству. Ми підготували відеотези та брошуру на цю тему, просимо переглянути.

(На екрані демонструється відеоматеріал, учениця представляє брошуру)

Учениця 3. Головним мірилом для українця була земля. Її ніколи не буває багато. Український селянин бачить своє щастя у володінні землею. Вона, як жива істота, тримає у своїх обіймах, окрилює, радує, сповнює надіями, мучить, розчаровує, доводить до братовбивства. Земля – творець і життєдайна сила.

Тільки земля робить селянина хліборобом, господарем, дає смисл його життю. Але земля – це не лише власність. Це і радість селянина від результатів своєї праці, радість від того, що він «ходить коло неї», тобто працює на землі, це й краса краєвидів, і впевненість у завтрашньому дні. А ще – край, де ти народився і зріс.

Учениця 3. Опрацьовуючи матеріал, дійшли до єдиного висновку, що епіграфом до нашого уроку стануть слова Дмитра Павличка:

«У художньому світі Кобилянської земля – це мати і мачуха в одній особі»

Викладач. Чи згодні ви з таким епіграфом? Обґрунтуйте, будь ласка, свою точку зору. Записуємо в зошити епіграф уроку.

Дякуємо за таку серйозну роботу. Образ землі зустрічається у повісті приблизно 200 разів. Залежно від рівня моралі й духовності розуміють його персонажі повісті Ольги Кобилянської. По-різному бачать вони землю у своєму житті. А як результат цього – вчинки, взаємини в родині, між односельцями, мета в житті, духовні орієнтири.

2) Робота над образами повісті «Земля»

Учні готували відеовізитівки, а вашим завданням буде впізнати персонажів, зачитати відповідні цитатні характеристики, проаналізувати ці образи.

(На екрані з'являються зображення персонажів, учні групи зачитують цитатні характеристики, аналізують)

Івоніка Федорчук є взірцем добропорядності: став добрим господарем завдяки важкій, але чесній праці. Любить свою сім'ю. Він готовий продати найкращі бики, не боїться втратити набутків, тільки б врятувати з війська сина Михайла.

Івоніка неграмотний, але мудрий. Тяжка праця зробила грубими його руки, але не знівечила душі. Івоніка любить землю побожно, милується нею, відчуває її, «мов самого себе».

Односельці, родина і навіть сільський поміщик бачили мудрість Івоніки. Недарма Сава боїться не маминих сварок, а батькового мовчання. Можливо, саме турбота про землю заступила Івоніці все. Десь він пропустив той момент, коли Сава вперше став на хибну стежку. Саме батько повинен був стати взірцем для синів. Мабуть, батькові більше треба було приділяти уваги молодшому синові, а не залякувати, що той залишиться без землі. І все ж батько не відвертається від сина, проклятого матір'ю, хоча свідомо, заради честі сім'ї, ховаючи речовий доказ убивства, дає зрозуміти: йому відоме ім'я вбивці. Івоніка продовжує любити Саву. Але ця любов – надія, що мала б повернути блудного сина.

Смерть Михайла не зробила Івоніку черствим і бездушним. Він співчутливо ставиться до Анни й Петра. Тяжкі випробування, що випадають на долю цієї людини, символічно називають риси багатьох біблійних праведників у конкретному національному характері (багатостраждальний Йова). До останку любив обох синів – і мертвого, що тішив батьківське серце, і живого, що приніс йому стільки страждань. «Вмерлого не забував, а живого оплакував невидимими, духовними сльозами». Воістину християнське вміння любити і прощати. «Ненависть не знаходила місця в тій безкорисливій гармонійній душі».

Як ви розумієте слова старого Івоніки, що земля повинна переходити лише у чесні, порядні руки? (земля повинна бути в того, хто її любить, поважає, не використовує у злих цілях, обробляти землю можуть руки, не заплямовані злочином, кров'ю).

Чи зрозумів Івоніка, що земля не повинна ставати найбільшою цінністю? (так, він зрозумів, що став рабом землі, а через сліпе захоплення нею втратив синів, загубив продовження свого роду).

На жаль, батьки не зуміли посіяти в душах братів основи родинності, усвідомлення того, що брат повинен допомагати братові, що родина – це основа буття на землі. Як бачимо, рід Федорчуків переривається: убито здоровий пагінець (Михайла), не буде продовження роду – рід вироджується.

Марійка – чесна, працьовита, ощадлива до скупості, але черства, жадібна. «Була се слабосильна, ще доволі молода жінка, з ніжними рисами обличчя, на яким за першим поглядом було пізнати, що тяжка, ненастанна праця й жура, що гнітила її, надала їй п'ятно старості.

Вона жила в згоді зі своїм чоловіком, поважала й подивляла його у всіх його вчинках, говорила до нього «ви» і сповняла всі його накази й бажання без опору. Було би тяжко сказати, котре з них було старанніше й пильніше; лише коли про нього говорено, що він незвичайно доброго серця, їй закидувано скупарство.

Вона знала про се, і се гнівало її чимало. Чи се було скупарство, коли вона все дбала для своїх дітей, за які була би віддала душу? Коли не тратила часу так, як інші жінки за балаканкою, сього або того без намислу з хати не давала або надто не роздаровувала? Коли ходила в полатаних речах і не стояла ніколи коло криниці й не прала? Проте вона все була доброю газдинею і мала дома все, що повинно бути в кожній хаті і у кожної доброї газдині… А що вони найчастіше їли борщ і мамлигу, фасолю і бараболі, – се не мало попросту нікого обходити. Вона ніколи не журилася тим, що по інших хатах діялося… В неї було лише три добрі знайомі, з якими ненастанно зносилася. Дві зовсім старі жінки, білі, як сніг, і одна молодиця… Івоніка ішов за нею слід у слід. Жив з усіма добре, але у великій приязні лиш із старим Петром». «Марійку не бачили ніколи в корчмі…, дуже рідко коли на ярмарку».

«..погляд у Марійки м'який. Звичайно глибокий і зажурений. В усміху несказанно лагідний і гарний…однак коли /очі/ звернулася на що і прикувалися на хвильку до чого, починали миготіти в холодному, мов сталь, блиску й у тім блиску розходилися. Холодним, мов ніж, зимним блиском, що постепенно змагався. Відпихав від себе, і треба було усміху його молодих ніжних уст, щоб привабити душу до себе».

Скупа, нетерпляча, сварлива. Анну проганяє не тому, що вона їй не подобається, а тому, що переконана: бідна наймичка – не пара хазяйському сину.

Чи погоджуєтеся ви з думкою, що земля справді стала власницею душі Марійки ? (звичайно, земля засліпила її, взяла у полон).

Для Марійки і Анна, і Рахіра були однаково небажані, хоча мали різну вдачу. Чому? (бо ні Анна, ні Рахіра не мали матеріальних цінностей, не мали наділу землі. Жінка, на жаль, не розуміла і не хотіла розуміти, що є у світі любов, кохання).

Викладач. Тільки переживши трагедію, Марійка почала розуміти, як жорстоко помилялася. І вже згодом, після смерті Михайла, Марійка вбиває пам'ять про сина – духовно здорову родову гілку. Це засвідчує, що відбувається «десакралізація» образу матері, відхід від традиційного трактування. Любов до синів, зокрема до братовбивці Сави, у Марійки має хворобливий характер. Патологічна, не властива українській матері (та й узагалі всім матерям) любов до сина, злочин, якого не хотіла визнавати, переходять у ненависть.

«Михайло був образець! І не саме великий, але плечистий і сильний, а з лиця мов у якої дівчини, лише що над устами засіявся вус. Дівчата в селі добре знали, який він, одначе він держався від усіх так далеко, був такий соромливий і замкнений, що ніхто не міг про нього сказати, що глядів за одною довше, ніж за другою».

Михайло – щирий, працьовитий, чесний. Він справжній син землі, не визнає насилля, зверхності, знущань сильніших над слабшими,

не любить зброю.

Коли Михайло змінив своє фанатичне ставлення до землі? (Побувавши у світах, Михайло починає усвідомлювати, що не лише земля дає можливість безбідно жити, бачить, що у місті люди живуть по-іншому, що можна прожити і без землі, маючи працьовиті руки та бажання).

Світла Михайлова душа дає відсвіт у серцях односельців, після його смерті село «осиротіло».

Так, Михайла любили в селі, ставили за приклад. Як ви думаєте, а чи були у хлопця негативні риси? (були, це слабкість характеру, нерішучість. Він не може боротися за своє щастя).

Викладач. А зараз ми перейдемо до ще одного образу повісті Ольги Кобилянської «Земля», молодшого сина Марічки та Івоніки – Сави.

(Звучить біблійна легенда про Каїна й Авеля. На екрані демонструється репродукція картини)

У Адама і Єви народилися сини – Каїн і Авель. Каїн працював у полі, Авель був пастухом. Вони частенько разом з батьками приносили жертву Богові за те, що ті колись зрадили Його. Бог з радістю приймав жертви від Авеля, а Каїну говорив: «Ти даєш не від чистого серця, без віри! Так не можна!».

Але Каїн не захотів прислухатися до слів Бога, а лише дуже розсердився на брата за те, що саме його жертву вибрав Бог, і вбив Авеля...! За це Бог покарав Каїна, примусивши його піти з дому і все своє життя блукати землею.

А невдовзі у Адама та Єви народився ще один син – Сиф, що був таким саме добрим, як і Авель…

Як бачимо, гріх Каїна повторює Сава – він підняв руку на свого брата, позбавив його життя.

Давайте спробуємо розібратися, у чому ж причина гріхопадіння Сави, новоспеченого Каїна?

Сава – молодший син Івоніки й Марійки. Він постійно завдає батькам клопоту.

Егоїстичний, ледачий, він не має тяги до землі, у нього не лежить душа до праці, до людей неприязний. «Сава, мов злодій, крадеться крізь городи й поміж хати до Рахіри». Хлопець піддається згубному впливу Рахіри: «Сава любить її і помимо всяких заборон і грізьби ходить до неї і тримається її». Сава розумний і хитрий: «…розумний він уже й тепер… Ой, іще й який розумний. Який молодий, а він перехитрить вам хоч би якого заводіяку. Лише його лінь гризе мене, він не любить землі. Дарма що ходить по ній, що толочить її, дарма що живе з неї, що вона носить його».

Викладач. Учинки Сави Ольга Кобилянська психологічно вмотивовує і надає їм містично-релігійного звучання. Сава не просто легковажний чи ледачий. Людина з такими рисами може бути незлою, богобоязливою, боятися гріховних учинків, бути не здатною на вбивство з власної волі. Сава ж – людина з потаємними, нечесними намірами, у ньому переважає гріховне. Про це свідчить навіть портретна деталь: «безустанно заблуканий погляд, що мав у собі щось зимне й неспокійне… холодним, мов ніж, зимним блиском, що постепенно змагався, випіхав від себе».

Чим Рахіра захопила серце Сави? (Сава відчував комплекс неповноцінності, не знаходив у своїй родині спокою, щастя. Також йому подобалася яскрава врода Рахіри, з нею було легко, комфортно).

Викладач. На відміну від кохання Михайла й Анни, у Сави до Рахіри любов не серця, а плоті, любов-пристрасть. У ній закладено гріховне, демонічне начало: їхні матері є рідними сестрами. За неписаними моральними законами нашого народу і за Божими заповідями така любов — великий гріх, бо є кровозмішанням. Сава й Рахіра ігнорують традиційні моральні канони, стають носіями повної свободи – свободи від «пут» совісті, свободи від Бога.

1) Чому ж Сава і Рахіра не стали щасливими? (бо переступили через моральні закони, бо на чужому горі не побудуєш своє щастя. Між ними завжди буде стояти злочин).

2) Брат убив брата через землю. Як ви вважаєте, земля приносить зло? (ні, земля дарує щастя, але за умови чесного, порядного ставлення до неї).

3) Чи повірили б ви Саві, якби він сказав, що відчуває себе щасливим? (ні, адже немає у нього ні землі, ні батьківського благословення, ні щасливої, міцної родини).

Викладач. Які причини гріхопадіння Сави, на вашу думку?

Причини гріхопадіння Сави:

1) Гріховний генетичний код (схожий на матір; у ньому переважає її зле начало).

2) Оточення хлопця (згубна любов із Рахірою. «Рахіра – або земля?», «І одно, і друге!» Радість від праці Сава не розумів, зате радість власника добре гріла його душу. Ділився думками з Рахірою: «…відколи Михайло пішов, знаю се ще ліпше. Але той кусник – він лежить недалеко від бурдея і від нього найближче до цісарського гостинця – я б його дуже хотів мати. Я б хотів там поставити хату…навкруги мали би ми свої грунти»).

3) Викривлене виховання хлопця матір'ю (любов матері до сина має хворобливий характер: Марійка не покарала малого Саву, коли він кинув джмеля своєму кривднику за пазуху і той від укусів помер. Вона не змусила сина спокутувати цей великий гріх і усвідомити тяжкість провини. Тобто, виховний момент пропущено. Певно, що материнська помилка зміцнила впевненість сина у безкарності).

4) Батько приділяє мало уваги вихованню сина. Все життя проводить у безкінечній праці. До неї ж привчає і синів. Але Сава не хоче працювати на землі. І все ж він усвідомлює, що земля – це джерело існування.

5) Страх Сави залишитися без землі – основи безбідного існування. (Івоніка погрожує Саві залишити його без спадку).

2) Робота із скрапбуками.

Викладач. Ми з вами вже працювали із поняттям скрапбук. Давайте згадаємо визначення цього терміну. Перед вами скрапбуки по повісті Ольги Кобилянської «Земля». Ваше завдання: знайти предмети, які характеризували б образи повісті.

Анна – перстень, який подарував їй Михайло; близнята, які померли; хлопчик – її та Петра син.

Рахіра – курка з яйцями; горілка; трубка з тютюном.

Михайло – плуг у полі; сопілка; військова форма.

Сава – теля; заєць; рушниця.

4) Визначення символіки твору.

Викладач. Повість пронизана низкою деталей, які не просто символічні, вони містичні. Ваше завдання – записати у зошит символи, які зустрічаються у творі і пояснити їх. А двоє учнів у цей час працюватимуть над індивідуальним завданням: складають список рекомендацій для майбутніх батьків щодо правильного виховання дітей, щоб не було таких трагедій, щоб не було нових каїнів.

1) Земля – символ темної сили над людиною й водночас праці, мрії.

2) Сава та Михайло – символи Каїна та Авеля.

3) Сусідній ліс: неподалік від сусіднього лісу мешкає Рахіра, а якраз у її домі заражається гріхом Сава. Сава дуже любить цей ліс. Чому? Бо «все, що в лісі роблено, не було гріхом».

Отже, сусідній ліс – символічне втілення его, сліпого інстинкту, а саме це визначає натуру Сави, власне, сусідній ліс – його стихія. Кобилянська натякає, що саме втрата здатності відчувати, розпізнавати гріх і є першозерниною зла. Тому Анна так жахається сусіднього лісу, інтуїтивно відчуває небезпеку, що з нього чигає.

4) Теля: умирає в муках мале теля, що, граючись, випадково поранилося. Це було Савине звіря, він любив його, доглядав. Так виявляється смерть чистої, світлої душі Сави, котрий уже твердо вирішив убити брата. Тому й відсахнулося від хлопця в передсмертну хвилину теля «з виразом дикого, відражаючого перестраху» в очах, – душа, згасаючи, помітила наближення Каїна, першоогрішника.

5) Куля, яку знайшов Івоніка й здогадався, хто вбивця – символ вибору.

6) Місячне сяйво: в ніч оплакування й похорону Михайла надзвичайно ясно сяє місяць. Символіка цього образу багатогранна. Опинившись у місячному світлі, Івоніка відчуває, що «великий гріх впав уже на його дім». Тут сяйво місяця натякає на позасвідому, містичну царину, де й кореняться причини, заховані пояснення трагедії. Астральні деталі тут свідчать про присутність Всевишнього при похованні праведника. Адже зорі – світло серед темені – символізують Дух. Місяць – це місце, де очищаються душі праведників, перш аніж полинути до Сонця (Бога). Сяйво, краса й спокій небес засвідчують, що Михайлова душа вливається у Вічну Гармонію.

7) Кілька разів у мертвого Михайла йде кров: зразу – коли вперше до нього підходить Сава, потім – коли Марія накинулась з прокльонами і бійкою на Анну, третій раз – коли Анна починає плакати біля труни, четвертий раз – знак матері одуматися і прийняти Анну.

8) Свічка: на смерть душі братовбивці натякає ще одна деталь, уже на похороні: «Одна свічка, що горіла в головах умерлого, впала, покотилася саме до ніг Сави і тут згасла».

9) Дитина Анни та Петра – символ надії.

10) Обірвана струна – символ нещасливої долі, а, можливо, і обірваного молодого життя.

Викладач. Отже, вдаючись до символічних деталей, Ольга Кобилянська робить успішну спробу проникнути в позасвідомі обшири духовного світу.

IV. Підсумки уроку.

Викладач. Усі переконані в тому, що Сава скоїв злочин. У творі він не одержує покарання, яке передбачено законом. У Кримінальному кодексі України розділі II статті 115 «Умисне вбивство» записано:

«Вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині, – карається позбавленням волі на строк від семи до п’ятнадцяти років».

Та чи залишився безкарним злочин Сави? Ні, до кінця життя будуть перед очами Сави очі Михайла, руки будуть у крові брата, серце буде гризти совість, муки, розпач.

«Вже шостий рік минає від смерті брата. Він щохвилі інший. Як кажуть люди, немає спокою… Як іде на роботу, то мусить кілька хат обійти. Ходить, як зблуджений. Вступить де в яку хату, то й нема що слухати, там дівчину зачепить, там трутить когось… і іде в другу хату. Ніхто його не спирає і ніхто не просить до себе… Всім мов страшно перед ним, хоч він і жартує, і сміється… Бог один знає, – кажуть, – що за ним раз у раз снується! … В полі то іноді ніби геть із розуму сходить. Як добачить якого зайця, кидає все, хоч би найважнішу і найпильнішу роботу, хоч би чужу, хоч би свою – і пускається в погоню за ним. Каже: мусить його мати… Його душа мов без внутрішнього, постійного життя, мов без ладу стала. Чи, може, вже з дитинства така була?... Тому одному він кориться: тій невидимій, залізній силі, хоч і не знає, що се таке».

Життя Сави без каяття й спокути страшне.

1) Рефлексія. Хвилинка роздумів.

Викладач. Продовжіть, будь ласка, речення:

Із цього уроку я візьму в життя… (земля, будь-яка власність – річ зваблива, але найбільше багатство не варте нічого, якщо воно замішане на людській крові; немає у світі цінностей, які переважали б людське життя. Наше

життя дуже швидкоплинне, треба наповнювати його добротою, милосердям, любов'ю).

Найдорожче у житті…(родина, батьки, здоров'я, воля, злагода, мир).

Таємниця популярності повісті «Земля» у тому, що…(інтерес до твору не зникає тому, що в ньому порушені вічні теми добра і зла, любові й страждання, батьків і дітей, переплелися мотиви суспільні й особисті, і зараз, на жаль, є такі проблеми).

А зараз уявімо млин, так-так, звичайний, український, дерев'яний млин.

Хай у ньому перемеляться всі погані вчинки, думки персонажів повісті «Земля». А в уявну красиву валізу давайте зберемо все найкраще, що візьмемо у своє подальше життя…

V. Оголошення і коментування оцінок.

VI. Оголошення і пояснення домашнього завдання.

Викладач. Виконати домашнє завдання ви можете на розданих картках, а також, використавши соціальну мережу Фейсбук та свою електронну скриньку.

Застосовуючи прийом РАФТ, заповнити технологічні картки на вибір.

Роль	Аудиторія	Форма	Тема
Марійка	Анні	лист-вибачення	…за те, що не приймала у родину
Сава	батькам	лист-зізнання	…у злочині
Сава	Михайлу	лист-каяття	…із провиною перед братом
Михайло	Анні	sms-повідомлення	…із зізнанням у коханні

Урок закінчено, дякую всім за увагу і роботу.

Алла Козловська, *викладач української мови та літератури Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище «Моторобудівник»*

Мультимедійні технології на уроках української мови та літератури

Одним із способів розвитку пізнавальної активності учнів є використання мультимедійних технологій, які дають змогу підвищити активність і привернути увагу учнів до навчання.

Мультимедіа (лат. multum – багато й англ. media – засоби) – система сучасних технічних засобів, що дозволяють працювати з текстовою інформацією, графічним зображенням, звуком (мовлення, музика, ефекти), анімаційною комп'ютерною графікою (мальовані фільми, тривимірна графіка) в єдиному комплексі; один їз перспективних напрямків, що найбільш швидко розвиваються, особливо в галузі освіти.

Дійсно, мультимедіа – один із термінів, який може означати різні речі й бути призначеним для різних людей та користувачів. У зв'язку з цим важко визначити, де мультимедіа починається й де закінчується. Дуже яскраво з цього приводу висловився Джеф Бюргер, оглядач журналу «Новые Медиа»: «Определение мультимедиа напоминает мне старую притчу о трёх слепых мужчинах, впервые повстречавшихся со слоном. Один притрагивается к хвосту слона и говорит, что это похоже на канат. Другой, охватывая ногу животного, описывает его как дерево. Третий, держась за хобот, уверяет, что это змея. Назначение мультимедиа меняется в зависимости от того, где и для кого предполагается использовать это средство, в каких целях».

Під мультимедіа ми будемо розуміти комплекс апаратних та програмних засобів, що дозволяють застосовувати комп'ютер з текстом, зі звуком, графікою, анімацією та відео.

Урок з використанням мультимедійних технологій стає цікавішим для учня, а тому й ефективнішим для засвоєння знань, поліпшує рівень унаочнення навчального матеріалу на уроці.

Кількість мультимедійної підтримки уроку може бути різною: від кількох хвилин до використання мультимедіа впродовж цілого уроку. Під час уроку з мультимедійною підтримкою істотно змінюється роль викладача, який виступає передусім організатором, координатором пізнавальної діяльності учнів.

За допомогою комп'ютерних технологій можна використовувати на уроці наочність вищого рівня – відеоматеріали, анімаційні фрагменти, інтерактивні моделі тощо, які дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити неможливо. Інформаційні технології допомагають індивідуалізувати та диференціювати навчання. Цього досягають не тільки завдяки різнорівневим завданням, а й за допомогою самоосвіти учня.

Отже, комп'ютер та інтерактивні дошки на уроках української мови та літератури поступово стають звичними засобами навчання, використання яких роблять урок динамічним, яскравим і, звичайно, набагато результативнішим.

Науково-педагогічна література подає безліч різноманітних мультимедійних жанрів:

- Блок-тема.
- Медіа-урок.
- Самодиктант.
- Тестові завдання.
- Медіапроект.
- Медіатвори.
- Творчі презентації.
- Віртуальні екскурсії.
- Медіаекспресії.
- Літературний портрет.
- Динамічні таблиці.
- Статичні таблиці.

Динамічні таблиці

Допомагають учням зрозуміти процес «народження» і функціонування правила: потрібні елементи з'являються і зникають, рухаються, збільшуються, переміщаються; іноді для створення бажаного ефекту застосовується звукове оформлення, анімаційні вставки тощо. Матеріал підібраний з орієнтацією на асоціативне, образне мислення учнів, що дає змогу швидко запам'ятати та якісно застосувати набуті знання.

Літературний портрет

Мультимедійний проект, що містить документи, фотографії, таблиці, ілюстративний матеріал, аудіо- та відео фрагменти, скомпоновані у послідовному порядку, що дає змогу найбільш повно та яскраво розповісти учням про життєвий і творчий шлях письменника чи поета.

Віртуальні екскурсії

Відео розповідь про музеї та історичні місця України; до кожного відео сюжету розроблені відповідні завдання, які учні виконують під час уроку. Таким чином, віртуальна екскурсія знайомить учнів з Україною, її історією, природою, видатними людьми, розширює кругозір учнів, сприяє їх розвитку навіть в умовах, коли справжня екскурсія з певних причин неможлива.

Медіа-проект

Кожен учасник проекту вибирає для себе індивідуальні засоби й оптимальний темп діяльності, виявляє самостійність, творчість, наполегливість у досягненні мети. Навчальна робота організовується в індивідуальній та груповій формах і складається з трьох етапів:

- відбір та вивчення інформаційно-професійної проблеми, засвоєння комп'ютерної мультимедіа-технології;
- створення та колективне обговорення пробних комп'ютерних мультимедіапрезентацій, створених на запропонованому викладачем інформаційному матеріалі;
- підготовка й представлення розгорнутої мультимедіапрезентації з проблеми із залученням додаткової, знайденої учнями інформації й викладеної з урахуванням власної точки зору.

Тестові завдання

Надзвичайно вдало можна формувати на інтерактивній дошці. Як відомо, є спеціальні програми, проте це можна робити й без них, розташувавши кожне запитання та варіанти відповідей на нього на окремому слайді. Такі тестові завдання зручно використовувати під час тематичного оцінювання, аудіювання тощо.

Самодиктант

Давно відома форма перевірки знань, проте у мультимедійному форматі вона працює набагато ефективніше. На дошці – текст із пропущеними буквами та розділовими знаками (бажано, щоб у кожного учня був такий самий друкований текст). У процесі роботи учні пояснюють вживання букв і розділових знаків, роблячи на дошці відповідні записи. Отже, економиться час та необхідність записувати текст у зошити.

Пропускаються букви і розділові знаки тільки на вивчені правила. Учень виконує лише той обсяг, який може (диференційований підхід). Бажано вмістити відповідну ілюстрацію до тексту.

Медіа-урок

Сукупність різноманітних мультимедійних прийомів, що працюють упродовж 45 хвилин уроку, сприяють повному розкриттю й усвідомленню учнями теми уроку. Такий урок – яскравий, динамічний, результативний.

Методична розробка уроку на тему «Олександр Петрович Довженко – відомий у світі кінорежисер, засновник поетичного кіно»

Мета уроку: Узагальнити знання учнів про життєвий і творчий шлях О. Довженка; збагатити їх інформацією про невідомі сторінки біографії письменника; виховувати інтерес до української літератури та любов до рідної землі; формувати естетичні смаки учнів, уміння орієнтуватися в мовному та літературному багатстві!

Тема уроку: урок-узагальнення й систематизації знань.

Навчально-методичне забезпечення уроку: портрет письменника, твори письменника, роздатковий матеріал, презентація, виставкова галерея, комп'ютер, інформаційні технології, випереджувальне завдання.

ХІД УРОКУ

1. Організаційний момент.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

З якими кінострічками й іменами акторів та режисерів асоціюється у вас український кінематограф?

Які фільми ви знаєте?

3. Мотивація. На сьогоднішньому уроці підведемо підсумок життя і творчості О.П. Довженка.

4. Оголошення теми і мети уроку.

Довженка називали поетом і водночас політиком кіно. Митця порівнювали з Гомером, Шекспіром, Рабле, Гофманом, Бальзаком, Бетховеном, Брехтом. А сам митець казав, що свої картини «писав з гарячою любов'ю, щиро. Вони складали найголовніший смисл мого життя» (тема).

5. Засвоєння і закріплення матеріалу.

- Переглянемо уявний фільм, прочитаємо кіноповість його життя і творчості.

Витоки творчості О.П. Довженка – в Україні. Вона давала йому силу і творчу наснагу. Віддана й щира любов до своєї землі, своєї батьківщини, свого роду й народу, добре, чуйне, мудре ставлення до всього живого – ось ті орієнтири, що пояснюють невмирущість його творчості: «Любіть землю! Любіть працю на землі, бо без цього не буде щастя нам і дітям нашим ні на якій планеті». Звернення до простих і святих понять, чесне і проникливе осмислення їх роблять автора філософом, володарем душ, людиною, що стоїть над простором і часом і уособлює собою радощі і болі свого народу «Я народився і жив для добра і любові», – так визначив своє життєве кредо Олександр Довженко.

Письменник, кінорежисер, великий патріот свого народу й син свого часу.

Його кіноповісті не залишають байдужим і сучасне покоління читачів.

Приваблює й зацікавлює у творчості О. Довженка процес творення образу людини.

Моральна краса й духовна велич – це найважливіші якості, які хоче бачити в людині кіноповістяр.

Отже, мета нашого уроку – узагальнити знання про життєвий і творчий шлях О. Довженка, дізнатися про невідомі сторінки біографії письменника, навчитися орієнтуватися в мовному та літературному багатстві.

Нерідко О. Довженка порівнюють із видатними майстрами епохи відродження, які були водночас і живописцями, і поетами, і архітекторами, і природознавцями. Його ще називають українським Мікеланджело, засновником українського кінематографу.

(Перегляд відеопрезентації про О. Довженка.)

На цьому курсі нам пощастило познайомитися з ним уперше, і зробимо це знайомство незвичайним: кадр за кадром переглянемо уявний фільм, прочитаємо кіноповість його життя і творчості. У створенні цього уроку беруть участь групи: «історики», «художники»,

«біографи», «літературознавці», які працювали вдома з довідковою літературою.

6. Засвоєння і закріплення матеріалу.

Сторінка перша. «Знайомство»

Демонструється портрет письменника, плакат, на якому записано відгуки й оцінка творчості Довженка:

1958 р. Постановою журі Міжнародної виставки в Брюсселі Довженко визнаний як один із першого десятка провідних митців 60-річної історії мистецтва кіно.

1939 р. «Першим поетом кіно» назвав його Левіс Джекоб у книзі «Історія американського фільму».

1949 р. Жорж Садуль у книзі «Історія мистецтва кіно» твердить, що «Земля» Довженка мала великий вплив на молодих кіномитців, зокрема Англії та Франції.

1957 р. Артур Найт у книзі «Найживіше мистецтво. Панорама історії кіно» доводить, що найкращі японські фільми «Роша мун» і «Ворота пекла» зроблені під впливом Довженка.

1957 р. Айвор Монтегю у книзі «Довженко-поет життя вічного» пише: «Земля» Довженка – це твір генія; йому мусили відступити перше місце російські кіномитці «Ейзенштейн і Пудовкін».

1958 р. Коли у Брюсселі «Земля» була визнана найкращою у світі, Чарлі Чаплін пише телеграму: «То ж велике щастя для вас, що Україна має такого славного сина і воістину великого художника. Нехай же вам, дорогий Олександре Петровичу, щасливо живеться і можеться предовгії літа».

Що ж, воістину мав рацію народ, коли запримітив: «Не хвали сам себе, нехай тебе люди похвалять».

Хвалили там, у вільному світі. У себе ж – ні. Більше того – Дем'ян Бєдний у газеті «Известия» написав фейлетон, після чого Довженко за ніч посивів.

Художники:

(Це група учнів, обдарованих у сфері живопису. Вони дають «психологічний» аналіз портрета письменника, порівнюють власні спостереження зі свідченнями сучасників).

1. «В обрамленні білосніжного сивого волосся високе скульптурне чоло. З-під злегка зламаних енергійних брів дивляться вдалину сіро-блакитні очі. Погляд довірливий, пильний, вдумливий, уважний. Вольове, напружено-серйозне загоріле мужнє обличчя, вирізьблене з незвичайною довершеністю. Вражає рідкісне поєднання духовної і фізичної сили».

2. «Він був дуже вродливий... Олександр Довженко, зі своєю усмішкою, ледь квапливою мовою, з м'якою українською вимовою. Він взагалі був вродливий не тією солодкою, а мужньою і серйозною вродою, якою природа обдаровує своїх обранців. Срібло сивини з роками ніби ще більше звеличує цю красу з ореолом пережитого».

Сторінка друга. «Джерела»

Біографи:

Сосниця – провінційне містечко на березі красуні Десни, на Чернігівщині. Побілені хати, зарослі травою вулиці. В одному з провулків стояла під грушею хата – стара, присадкувата. Це – давнє гніздо Довженківського роду – хліборобів, рибалок, чумаків, косарів. Предки Довженка були козаками і в середині XVIII ст. прибули до Сосниці з Полтавщини. Ціла вулиця називалася Довженковою. Сашко, який народився у серпні 1894 р., був сьомою дитиною у хліборобській родині, в якій діти помирали одне за одним. «Дітей мали багато, чотирнадцять, перемінний склад, з якого залишилося двоє: я й сестра (нині лікар). Решта померли в різний час, майже всі не досягли працездатного віку. І коли я зараз пригадую своє дитинство і свою хату, і завжди, коли б я їх не згадував, у моїй уяві плач і похорон».

Літературознавці:

У день смерті аж чотирьох синів-соловейків, мати Довженка, Одарка, про яку він говорив, що вона «народжена для пісень», «але проплакала все життя», молилася: «Залиши мені, Господи, Сашка, оберігай його від поганих людей. Дай йому силу. Пошли йому щастя, щоб його люди любили, як я його люблю».

Психологи:

Можливо тому улюбленою піснею О. Довженка була пісня «Ой горе тій чайці...», авторство якої приписується самому Мазепі.

Біографи:

Батько Олександра Петро (про якого

письменник скаже: «Усе життя його минуло під знаком темряви і неосвіченості»), на свою біду, мав романтичну вдачу і свого сина мріяв за будь-яку ціну «вивчити на пана».

Літературознавці:

Через багато років, працюючи над «Зачарованою Десною», письменник згадає рідних людей з особливою ніжністю: «З мого батька можна було писати лицарів, богів, апостолів, великих учених і сіятелів». А діда назвав «добрим духом лугу і риби»: «...гриби і ягоди збирав він у лісі краще за всіх і розмовляв з кіньми, з телятами, з травами, з старою грушею і дубом. Дід був письменний по-церковному і в неділю любив урочисто читати псалтир».

Психологи:

Зрозуміло, звідки у Довженка нахил до споглядальності: «У мене не було пристрасті до чогось одного, певного. Мені здавалося, що я все можу, що все легко, і мені хотілося бути різним, хотілося начебто розділитися на кілька частин і жити в багатьох життях, професіях, країнах і навіть видах».

Сторінка третя. «Шлях до ремесла»

Викладач записує на дошці «сигнальні» ключові слова, за якими учасники груп мають створити «калейдоскоп», як цілісну розповідь про освіту і поступ О. Довженка:

- Сосницька початкова школа;
- Монтій Созонович Опанасенко;
- Глухівський учительський інститут;
- комерційний інститут;
- Академія мистецтв;
- школа старшин Петлюрівської армії;
- «босий комісар» освіти і культури;
- відділ Повноважного представництва УРСР у Польщі;
- Торгове представництво УРСР в Німеччині;
- приватне училище професора Е. Геккеля;
- Одеса 1940 р. – Київ;
- Ашхабад;
- Воронезький фронт;
- Москва 1952 р. ;
- береги Дніпра 1954 р. ;
- Новодівиче кладовище.

О. Гончар писав: «Довженко справді глибоко трагічна і суперечлива постать. Десь я назвав його «українським Мікеланджело» і цих слів не зрікаюся й зараз, маючи на увазі всебічну фантастичну обдарованість цієї людини».

Сторінка четверта. «Любов»

Біографи:

«Тричі являлася йому любов», як у Франка. Уперше «найсміливіший і найвродливіший хлопець» у Сосниці закохався, навчаючись в училищі, в дочку багатого купця Надійку Чаусовську – гімназистку-красуню. Гарна була пара. Та коли вони, молоді і закохані, безтурботно бігали на ковзанку, містечко Сосниця ніби журливо хитало головою: мовляв, нічого не вийде з того кохання, бо ще не бачив світ, щоб щасливим було подружжя з доньки багатія і сина бідного діхтяря...

З Варварою Криловою Олександр познайомився, вчителюючи у Житомирі. Разом учили дітей, інсценізували уривки з «Назара Стодолі», «Гайдамаків» та «Катерини». Побралися, переїхали до Києва, де не тільки події громадянської війни вразили серце Довженка, а й сімейна драма. Лист від дружини обпік серце: «Я люблю тебе, але дружиною твоєю не буду. Не лай мене і не плач за мною». А коли повернувся додому, застав Варю в обіймах білогвардійського офіцера, пережив гіркоту зради, яка, однак, не спопелила любові. Коли, перебуваючи в Німеччині, він дізнався, що облесник-офіцер покинув хвору на туберкульоз Варю у Празі, не вагаючись, одружується зі своєю зрадливою дружиною вдруге і привозить в Україну.

Юлія Солнцева, актриса – третя і остання його любов. Коли Варвара відчула це, запитала:

- Сашко! Ти закохався?
- Так.

Того дня на столі їхнього помешкання поруч з білими трояндами лежав лист:

«Дорогий, рідний, коханий мій! Я прощаюся з тобою. Я їду назавжди. Розумію все-все. Найперше – те, що разом ми жити не можемо. Ти йдеш у велике мистецтво. Ти віддаєш йому всього себе. Тобі потрібен друг в житті, тобі потрібна натхненниця.

Ти закохався, Сашко... Повір: од щирого серця відкидаю в ім’я тебе ревнощі і біль, хочу,

щоб вона стала істинним твоїм другом, твоїм натхненням.

А в мене одне-однісіньке прохання до тебе: хочу жити під твоїм прізвищем.

Прощай! Хай іде до тебе добро і щастя з Землі, з Неба, з Води!

Твоя навіки – Варвара Довженко!».

Літературознавці:

«Я так люблю мою Юлію, як ніби й не любив ще ніколи за двадцять п'ять років родинного з нею життя. Я безупинно говорю їй найніжніші слова... Хто послав мені любов?» – писав письменник у щоденнику за чотири роки до смерті.

(Презентація з рубрики «Історії кохання О. Довженка»)

Сторінка п'ята «Кіно».

Кіно – це синтетичне мистецтво. Воно поєднує елементи літератури, театру, живопису, музики, хореографії. Основними видами кінематографа вважаються: художній (ігровий) документальний, науково-популярний та анімаційний. Кожен із видів має свої особливості.

Художники:

Будучи 32-річним, Довженко, після однієї ночі, круто змінив життя, поїхавши до Одеси. Чим було кіно на початку XX століття? Живими картинками, балаганом і тільки. Йому «вчитися було ніколи і ні в кого». Спочатку сценарист, потім – режисер, актор, він впроваджував в українське кіно метод Гріффіта, американця, який вперше показав лице героя крупним планом. Довженко не тільки психологізував кіно, а й опоетизував його. Неповторний світ творив за допомогою народної поетики, символів, прийомів живопису.

У фільмі «Земля» дід і онук – як обрамлення роду. Дід помирає непомітно, наче яблуко падає з дерева.

(Кадри з фільму «Земля»)

Яблуко, дійшовши певної стиглості, відірвалося від дерева. Отак і дід. А смерть онука – насильницька, нагла. Його вбивають зненацька, із-за рогу у хвилину танцю...

Важко сказати, хто зробив більший внесок у цей фільм – Довженко-письменник чи Довженко-художник.

«Перші зрілі фільми Довженка «Звенигора», «Арсенал», «Земля» завоювали йому цілий світ, але відібрали Україну, підрізали творчі крила, вкоротили йому віку». Ю. Лавріненко.

(Кадри з фільму «Арсенал»)

Словникова робота: учні записують у зошитах значення термінів: ігровий кінематограф, документальний, науково-популярний і анімаційний.

Сторінка шоста. «Боротьба»

Викладач:

- Чому О. Довженко за 10 років до смерті у щоденнику написав: «Немає сил ходити. Болить у мене все. Болять руки, ноги. Болить голова і болить серце. Думаю, що скоро помру. Мені жаль умерти. Я народився, я був створений років на 90. Я помру скоро, тому що з мене вийшла вся сила. Вона пішла не тільки на роботу. Ні. Не робота подолала мене, не пияцтво, не жіноцтво. Прибила мене недоля народу. А знищила мене ненависть людська і жорстокість. Убили мою радість».

- Що спричинило до такого відчаю, поразки? Яка боротьба виснажила його?

Історики:

«Протистояння генія і влади» – слова Ліни Костенко можуть бути епіграфом до цієї сторінки нашої кіноповісті.

Сталін до кінця днів чекав, що Довженко, відомий усьому світові, напише і зніме фільм про нього – вождя, батька всіх народів, генералісимуса, переможця у Другій світовій війні, а тому не дозволив розстріляти, вичікував і навіть пробував приручити: і подарунки надсилав, і дві Сталінські премії вручив, ще й Ленінську, в закордонні відрядження відпускав (Берлін, Париж, Лондон), і звання діяча мистецтв присвоїв. Не приручив. Довженко не вмів і не хотів їсти хліба з рук ката. Хоч йому доводилося маневрувати, відкуповуватися. Для того, щоб втілити задумане, робив ненависне:

- за геніальну «Звенигору» відкупився антиукраїнським «Арсеналом»;

- за «Землю» – «Щорсом»;

- за «Україну в огні» – казенним «Мічуріним»;

- «Справді, яка трагедія художника», – писав О. Гончар.

У 1940 році Довженко став художнім

керівником новоствореної Київської кіностудії, але через те що не міг знімати на замовлення, після війни буде викинутий з кіностудії за націоналізм.

Друга світова війна відкрила Довженкові очі – він наче оглух до будь-яких пересторог і пише свою геніальну «Україну в огні». Рукопис потрапив до рук Сталіна – і для Довженка настала кульмінаційна життєва драма, в якій режисером-постановником був «кат над катами» Сталін.

(Уривок з фільму «Україна в огні»)

Довженко був висланий на безвиїзне проживання до Москви. Останній лист кінорежисера, датований 10 жовтня 1956 р., адресований уряду України: «Вертатися хочу на Україну. Президіє! Допоможи мені житлом: давно колись відібрали його в мене. Великої квартири мені не треба, тільки треба мені, щоб я міг бачити Дніпро і Десну під обрієм, і рідні чернігівські землі...». Крик душі. У цьому році була завершена «Поема про море» і опублікована автобіографічна кіноповість «Зачарована Десна».

Він мріяв написати нові твори (аж 55 запланованих!), поставити фільм «Поема про море». Але цей рік був останнім у його земній «юдолі плачу».

Словникова робота.

Оцінювання та підведення підсумків роботи:

Домашнє завдання: Підготуватися до творчої роботи на теми:

1. Моральна краса і духовна велич людини в кіноповісті О. Довженка «Зачарована Десна».
2. Тема Великої вітчизняної війни у творчості О.П. Довженка.
3. «Зачарована Десна» як сповідь душі Олександра Довженка.

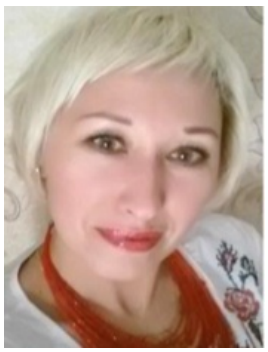

Олександра Кравець, *викладач української мови та літератури Державного навчального закладу «Запорізький політехнічний центр професійно-технічної освіти»*

Національно-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі викладача-філолога

...Все на світі можна вибирати сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
В. Симоненко

На сучасному етапі українського державотворення надзвичайно актуальною є проблема виховання у молодого покоління патріотичних почуттів, активної громадянської позиції, сприяння усвідомленню учнями свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей.

Метою національно-патріотичного виховання є сприяння вихованню в молодого покоління почуття патріотизму, формування особистості на засадах духовності, моральності, толерантності, забезпечення створення умов для інтелектуального, культурного та фізичного розвитку, реалізації науково-технічного та творчого потенціалу молодих громадян, а також сприяння ефективній діяльності центрів патріотичного виховання молоді (Указ Президента України № 616/2008 від 03.07.2008р).

Відповідно до рішень Колегії Міністерства освіти і науки України від 26.03.2015 протокол № 3/5-2 «Про Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді» та від 28.05.2015 протокол № 5/5-2 «Про Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 затверджені Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

Враховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, все більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості

загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції.

Патріотичне виховання є складовою частиною загального виховного процесу, являє собою систематичну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади і громадських організацій з формування у громадян високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Патріотичне виховання включає в себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, володіє високим рівнем комплексності, тобто охоплює своїм впливом усі покоління, пронизує усі сторони життя: соціальну-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, історію, державу, право.

Стратегічним напрямком розвитку в Державному навчальному закладі «Запорізький політехнічний центр професійно-технічної освіти» є національно-патріотичне виховання.

Формування громадянина-патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення.

Національно-патріотичний напрямок виховання учнів Державного навчального закладу «Запорізький політехнічний центр професійно-технічної освіти» складається з громадянської освіти та громадянського виховання; військово-патріотичного виховання; правового виховання; морально-етичного виховання на основі вивчення традицій українського народу; соціального проектування та учнівського самоврядування.

Шляхами реалізації національно-патріотичного виховання в позакласній роботі є насамперед тематичні тижні та декади: тиждень військово-патріотичного виховання (щорічно проходять у жовтні, лютому та квітні-травні), декада правових знань (грудень), до дня Пам'яті (травень). До визначних подій у житті країни проходять уроки мужності, години пам'яті, виховні години, спрямовані на моральне виховання сучасних громадян України.

Вихованню національної свідомості учнів сприяють і заходи, які проводять до Дня Захисника України, до Дня визволення м. Запоріжжя від німецько-фашистських загарбників; позакласний захід «Козацькому роду – нема переводу!», свято до дня Святого Миколая, акції, які організовує і проводить учнівське та козацьке самоврядування.

З метою відродження традицій і звичаїв часів козаччини, задля утвердження громадянського суспільства, формування національної ідеї й державності України, відродження і розвитку козацьких традицій, що стає новим напрямком у системі виховної роботи з майбутнім поколінням, на базі центру було створено перший козачий курінь. Розроблено Положення, проект емблеми та прапору куреня.

У квітні 2017 року до лав куреня Державного навчального закладу «Запорізький політехнічний центр професійно-технічної освіти» було прийнято 15 учнів, отаманом куреня нашого центру було обрано Живицю Михайла Аркадійовича, заступника директора з ВР. Із рук голови Великої ради отаманів Запорізького козацтва Сухініна Д.В. він отримав отаманську булаву як символ влади!

Вступаючи до лав козацтва, перед обличчям своїх друзів, перед рідною землею та пам'яттю звитяг козаків, учні урочисто заприсяглися, що вивчатимуть історію і традиції українського народу, готуватимуть себе розумово, фізично і морально, щоб чесно і віддано служити українському народу в ім'я становлення нашої незалежності та процвітання. Далі було посвячення. Цей настільки цікавий та зворушливий обряд змусив відчути всю урочистість того, що відбувалося на наших очах! І ось перед нами вже не просто учні, а козаки! І серед них дівчина – Берегиня – Кабанова Діана. Ряди запорізьких козаків поповнили учні центру: Швець Олександр, Коровник Максим, Полинніков Владислав, Турчин Ілля, Босієв Євген, Рашевченко Максим.

Але ми на цьому не зупиняємося, наступне посвячення в козаки приурочено до Дня українського козацтва – козаками нашого куреня стануть учні 1 курсу!

На базі кабінету української мови та літератури створено Клуб знавців традицій українського козацтва.

Традиційним стало проведення «Козацьких розваг» серед учнів центру в Дубовому гаї.

Учнівське та козацьке самоврядування бере активну участь у волонтерському русі. У 2016 році центр отримав 9 грамот за волонтерську роботу, проведення благодійних акцій. Більш ніж 10 років у центрі проводиться акція «Діди Морози дітям-інвалідам!». Учні допомагають дітям з особливими потребами: дарують іграшки, солодощі, разом з цими дітьми малюють і грають. Щорічно проводиться акція «Великодній кошик для солдата», «Подаруй прапор солдату». Дівчата, які навчаються за професією «Кухар-кондитер», печуть пироги, які потім через волонтерів передають на передову.

На фасаді нашого центру встановлено меморіальну дошку випускнику Павлу Ушакову, який загинув у 2014 році під Іловайськом. Щорічно проводиться турнір з настільного тенісу імені Павла Ушакова, в якому беруть участь учні центру та учні шкіл м. Запоріжжя.

З 2015 року традиційно проводиться День донора. Учні центру здають кров для наших захисників. Ми співпрацюємо з організацією Червоного Хреста Заводського району, наші учні отримують знання з надання першої медичної допомоги.

Центр плідно співпрацює з військовим комітетом Заводського району, і як результат, підписано угоду щодо організації заходів з допризовної підготовки, військово-патріотичного виховання молоді та вивчення предмета «Захист Вітчизни» на 2017-2018 навчальний рік. Підписано Меморандум про взаємодію та співпрацю між ДНЗ «Запорізький ПЦПТО» та Запорізьким обласним військовим комісаріатом.

Члени учнівського та козацького самоврядування на чолі із заступником директора з ВР Живицею М.А. крокують у ногу з поступом життя, постійно шукають нові шляхи оптимізації сучасного патріотичного виховання.

Основною метою національно-патріотичного виховання є формування національно-свідомого громадянина на шляху демократичного розвитку нашої держави. Для українського народу патріотизм був і є найбільшою національною цінністю.

Працюючи над реалізацією Концепції національно-патріотичного виховання, центр усю виховну роботу спрямовує на формування свідомого громадянина, патріота України, соціально адаптовану та громадсько орієнтовану особистість, яка після закінчення закладу професійної освіти успішно знайде своє місце в житті.

І на завершення я хочу процитувати слова Святослава Вакарчука: «Моє завдання разом з близькими друзями − це навчити себе і інших тому, що успіх країни починається з твого успіху. Розуміння цього не станеться завтра, не дасть швидких результатів, але зрушення в свідомості приведе до дій і майбутнього успіху. Мало невеликої групи яскравих особистостей. Важливо, щоб ціле покоління почало думати по-іншому. У цього покоління все ще попереду, вони ще не розчаровані. Потрібно працювати, потрібно все зрушити з мертвої точки. Перший крок – найскладніший. Не потрібно відразу ставати героями, але доведеться стати трошки більш трудолюбивими і стійкими, трошки менш лінивими і безвідповідальними. І ось, якщо це «трошки» помножити на всіх – ми будемо мати дуже «багато».

Ольга Левун, *викладач української мови та літератури Державного навчального закладу «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище»*

Найкраща мотивація навчально-виховного процесу – це усвідомлення себе українцем

Мотивація навчальної діяльності учнів – одна із головних умов успішного навчально-виховного процесу. Рівень знань учнів залежить від їхнього бажання навчатись, а також від розуміння навіщо ці знання потрібні.

У системі професійної освіти мотивація відіграє особливу роль, оскільки серед контингенту учнів є велика кількість дітей-сиріт та дітей з асоціальних сімей, які лише частково усвідомлюють важливість освіти в житті. Саме від таких підлітків часто можна почути риторичне запитання: «Ну навіщо мені, майбутньому електрогазозварнику, який працюватиме на заводі, знати вашу українську мову чи літературу?». І лише після отримання аргументованої відповіді в учнів може з'явитись реальне бажання навчатись.

Саме з цієї причини вивчення української мови та літератури варто починати із розгляду важливих питань: «Як між собою взаємопов'язані такі поняття як «мова» – «народ» – «нація?»; «Як слово впливає на життя суспільства і чи впливає суспільство на слово?»; «Чому українську мову довго не визнавали та забороняли (Емський указ, Валуєвський циркуляр), чого боялась тодішня влада?». Для цього можна використати такі методи як «мозковий штурм», «проблемне питання» та дискусію. Відповіді на ці питання допоможуть усвідомити значення особистості в суспільстві, вплив рівня освіти та знання рідної мови на життя людини та нації загалом.

Акцентувати увагу на цих питаннях можна як протягом уроку, так і за допомогою відкритих заходів. Саме позакласні заходи дозволяють використати для етапу мотивації значно більше часу ніж на уроці. Це дає змогу розглянути вже згадані проблемні питання за допомогою театральних діалогів, виразного читання віршів, драматичних постановок, осучаснення класичної української поезії молодіжним звучанням. Як приклад, пропоную розробку відкритого заходу до обласного етапу XVII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика в системі професійної освіти.

Розробка
відкритого заходу до обласного етапу
XVII Міжнародного конкурсу з української
мови імені Петра Яцика

Слово викладача. Доброго дня, шановні пані та панове, шановні знавці української мови!

Сьогодні нашому навчальному закладу випала велика честь приймати учасників обласного етапу XVII Міжнародного конкурсу імені Петра Яцика.

Хотілося б наголосити, що як для нас, так і для всіх присутніх, це не просто конкурс, а чергове визнання себе знавцем рідної мови, а, отже, – патріотом Батьківщини, адже мова – це серце нації.

Звучить гімн України.

Відкриття заходу.

Слово викладача. Досить часто ми з учнями обговорюємо проблемне питання: «Як слово впливає на життя суспільства?». Виглядає це ось так:

На сцені юнак і дівчина.

Юнак. Слухай, я все одно не розумію: яка різниця, якою мовою ти говориш?

Дівчина. Мова – це не просто слова, засіб спілкування, а набагато більше. Це те, що об'єднує нас, усіх таких різних, у єдину українську націю. Мова – це обов'язковий чинник будь-якої народності. Згадаємо хоча б легенду про Вавилонську вежу, яка нам доводить, що без рідної мови ми – це лише група людей зі спільними інтересами, але аж ніяк не народність, тим паче – держава.

Юнак. Це вони тоді ту вежу не добудували, бо перекладачів не було, а зараз – немає проблем. Розмовляючи різними мовами, ми все одно залишаємось ЛЮДЬМИ.

Дівчина. Ти найголовнішого не зрозумів. Послухай уважно наступні слова і збагнеш, що саме робить людину людиною:

(На дошці з'являється відео, поезія Ліни Костенко «Крила» у виконанні Богдана Ступки)

Дівчина. Тепер ти зрозумів: людиною людину робить її духовність, душа, а для народу душа – це його мова. Віднімеш мову – виймеш душу, як у птаха крила.

Юнак. Отже, виходить, що слово не лише впливає на життя суспільства, а ще й формує його духовну сутність ?!...

(На сцену виходять учні в українських костюмах. Звучить лірична мелодія.)

Учень 1. Ти приходиш до мене з перших днів мого життя у ніжній маминій колисковій, шелесті листя, сонячному промінні, у дзвінкому щебетанні птахів. Ти даєш мені можливість пізнавати цей світ, щодня відкриваючи нову сторінку величезної книги життя.

Учень 2. Моя рідна мово! Сотні років несла на собі кайдани, які сковували її рухи, закривали рота і не давали вільно дихати. Сотні разів її забороняли, ганьбили і нищили. Але мова залишалась живою.

Учень 3. Мова – це безцінний скарб, який зберігає у собі тисячолітні надбання нашого народу, його багатостраждальну історію, звичаї і традиції. Вона є тією ниточкою, яка пов'язує нас із пращурами та нащадками, з'єднує минуле, сьогодення і майбутнє. Втрачаючи мову, ми втрачаємо національну самобутність, яка вирізняє нас з-поміж інших народів, призводить до децентралізації. Українська мова – це генетичний код нації. Нації розумної, працьовитої, сміливої, мужньої та творчої. Усі ці риси закладені у кожному із нас, їх потрібно лише розвивати.

Коротка розповідь про Петра Яцика, фоном іде презентація про його життя:

Викладач. Розуміючи ці споконвічні цінності, Петро Яцик, канадський бізнесмен українського походження, все життя залишався вірним своїй державі.

Петро Яцик був завжди вимогливим до себе та оточуючих. Говорив мало – робив багато, особливо для розвитку українського слова, розуміючи його цінність, яку споконвіків нам доносили силою свого слова велетні українського письменства:

Т.Г. Шевченко
Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!.. Знать, од Бога
І голос той, і ті слова
Ідуть меж люди!...

Учні читають вірші. Звучить лірична мелодія.

Учень 1. Ліна Костенко
Страшні слова, коли вони мовчать,
коли вони зненацька причаїлись,
коли не знаєш, з чого їх почать,
бо всі слова були уже чиїмись.
Хтось ними плакав, мучивсь, болів,
із них почав і ними ж і завершив.
Людей мільярди і мільярди слів,
а ти їх маєш вимовити вперше!
Все повторялось: і краса, й потворність.
Усе було: асфальти й спориші.
Поезія – це завжди неповторність,

якийсь безсмертний дотик до душі.

Учень 2. Олександр Олесь

О слово рідне! Орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
Співочий грім батьків моїх,
Дітьми безпам'ятно забутий.
О слово рідне! Шум дерев!
Музика зір блакитнооких,
Шовковий спів степів широких,
Дніпра між ними левій рев...
О слово! Будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! вгорі спинися,
Осяй мій край і розлетися
Дощами судними над ним.

Викладач. Ці цінності (повага до слова, розуміння ролі мови у житті нації) осмислює і наша інтелектуальна молодь. До вашої уваги сучасне мистецьке бачення значимості слова.

М. Рильський «Мова». Музика і виконання Короля Володимира, учня ІІІ курсу – РЕП.

Слово викладача. Наша мова є до того ж однією з наймилозвучніших, найекспресивніших, найколоритніших у світі. В черговий раз це довести вирішили учні І та ІІІ курсів.

Уривок з комедії Олекси Коломійця «Фараони».

За задумом автора, уявімо на хвилиночку, що жінки стали чоловіками, а чоловіки – жінками.

Слово викладача. Бажаємо сьогодні нашим учасникам уміло використати свої знання, творчої наснаги та пам'ятати слова видатного мецената: «Не варто нарікати на темряву, краще засвітити бодай одну свічку – й на світі менше стане темряви». То ж давайте сьогодні кожен засвітить свою свічечку…

Учениця виконує пісню «Як у нас на Україні» (К. Бужинська).

Ми зморені, але не скорені,
Стривожені та не знеможені,
Із вірою в серці, в душі – з боротьбою,
Моя вільна Україно, ми завжди з тобою!!!

Тетяна Хортицька, *викладач української мови та літератури Державного навчального закладу «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту»*

З досвіду підготовки конкурсної учнівської творчої роботи в номінації «Література» (твір-роздум на тему «Єдність – наша сила»)

Вашій увазі пропонується досить складний за жанровою приналежністю твір-роздум-есе, в якому найціннішою є власна філософія, що відображає життєву позицію, особисті думки про буденне та високе, своє ставлення до проблем. Безліч людей живуть рефлексивно, за принципом «panem et circenses» («хліба та видовищ»), ніби пливуть за течією, не переймаючись нічим, окрім задоволення примітивних потреб. Тому похвальним вже є те, що учень

закладу професійної (професійно-технічної) освіти, що уособлює нове покоління, якому ми ввіряємо наше найдорожче – майбутнє, розмірковує про такі незворушні питання і висловлює свої принципові погляди. Його точка зору, можливо, докорінно відрізняється від загальноприйнятної, але хіба хоч раз у житті майже кожен з нас не хотів ототожнювати себе з «гайками» і «коліщатами» складного державного механізму, вважаючи себе особистістю. Іноді нам випадає доводити свою неповторність, яка вигідно вирізняє нас з-поміж інших. І як тоді вписується державна «філософія єдності» у категорію «індивідуальності». Якими мають бути кінцеві цілі об'єднання, щоб резонувати з діями і думками цілого етносу. Якими передумовами потрібно керуватись для об'єднання у пошуках гармонії і чи можливо це взагалі. Це таки справді не просто твір, а роздум.

Виконав: учень ІІ курсу (гр. 69-70)
Гулевський Андрій - переможець
(І місце) ІІІ (обласного) етапу
XV Всеукраїнського конкурсу
учнівської творчості, присвяченого
25-річчю незалежності України,
в номінації «Література»

Єдність. Хто тільки кого не об'єднує! І завжди з усіма барвами і варіаціями протилежного результату. То що ж таке єдність і чому вона така недосяжна? Почнемо з протилежного. Планарія б із самої ідеї єдності сміялася б в усе своє черв'яче горло. Ну звісно! Вона ж не об'єднується перед обличчям небезпеки, а, навпаки, рве сама себе на частини, так само, власне, як і при розмноженні. Це не так вже й погано, коли можеш із малого шматка виростити все, чого бракує, хоча із ідеї єдності посміявся б і тарган з відрізаною головою. І голосно гиготів би всі дев'ять днів до голодної смерті. Але є в світі і дехто, хто відрізняється від тарганів. Наприклад, ті, хто не захоче переживати ядерну війну, а волітиме її не починати. Або ті, хто не сміттям і мертвечиною підтримує своє існування. Наприклад, люди, яким зась рвати на частини свою культурну спадщину. Бо тоді залишиться тільки моральне сміття шовінізму, фашизму і, як не дивно, теж така собі єдність – тоталітаризм.

Згадайте, бодай одна сильна, розумна, освічена людина вважає тоталітаризм чи імперський шовінізм справді найефективнішими формами людського устрою? Звісно, при такому устрої всі подібні до ідентичності гвинтиків, щоправда, єдність виходить якась роз'єднана, карикатурна. І тут усі починають ділитися: хтось стає справді ідентичним гвинтиком, рятуючись у мареві фанатизму чи болоті блюзнірства і підлабузництва, втрачаючи зв'язок зі своїм корінням, будь-якою культурою і назавжди прощаючись із щирістю бодай до себе. А хтось намагатиметься вибратися з цієї системи з різними цілями: дехто – показати, що він сильніший за тих, хто в ній лишається, і морально померти з гордощів, а дехто – із метою змінитися самому чи змінити систему, ну, а хтось просто намагатиметься сховатись, щоб не бачити, не відчувати відповідальності за те, що коїться, за моральний і духовний занепад свого покоління. Коли люди об'єднуються стихійно, втомившись від гноблення, утисків чи бідності, але з метою помсти, жадобою, нарешті, стати суддями і катами свого світу, яким незадоволені через власне у ньому місце, – теж мало буде приємних наслідків. Якщо людей об'єднає роз'єднаність, осколковість власного буття, вакуум моралі буде заповнено найнижчими, найгіршими почуттями, які можуть роз'їдати людське єство, що також призведе до передбачуваних наслідків у найнепередбачуваніших варіантах. І революція поглине своїх дітей, коли не стане більше нікого, бо ні на що більше не здатна. Це все – приклади і наслідки викривленої, прогнилої єдності, і сто разів проданої, і купленої свободи у її межах. Тут ми підходимо до розуміння: об'єднати можна будь-що, під будь-яким гаслом і з будь-якими мотивами. Але просто об'єднувати за подібністю, викорінюючи відмінність, а разом і свободу – це одне, і створювати цілісну, гармонійну єдність духовності й думки – зовсім інше.

Коли якась спільнота об'єднана саме на старих, як світ, як і все вічне, принципах свободи, рівності і братерства, все набуває набагато світліших відтінків. Тоді ні про яке обмеження свободи мови не йде, адже всі керуються одними принципами і діють так, щоб викликати

найбільшу підтримку із найменшою шкодою для інших. Врешті-решт, наше оточення – наше дзеркало і головна наша підтримка. Не стільки навіть матеріальна чи фізична, скільки емоційна. Не всі люди привчені до армійського, казарменого, часто безглуздого, порядку, але ж всі прибирають у своїх домівках. Чому? Більшість надто зайняті, щоб клопотатись через кожну пилинку, але все ж прибирають, наводять лад, бо ця пилинка може потрапити на одяг їх близьких, погіршити їм настрій. І через таку дрібничку доведеться співчувати негативним почуттям близької людини. На це можна змарнувати чимало часу і нервів, а також отруїти власне існування. Наш дім робить нашою фортецею не його архітектура, а його населення; люди, що поряд.

Отже, єдність така цінна, як одна із запорук загальної гармонії, а також як головний шанс гармонію знайти, побудувати і захистити, за потреби. Якщо «разом ми сила», якщо важкість випробувань і перепон визначається нашим відношенням до них, то стає зрозуміло, чому єдність однаково актуальна для всіх людей і від чого захищає, єдність – прихисток людини від власних темних сторін, власної слабкості. Самотня людина стає «рьоніном», «людиною, що пливе за хвилями», віддана на поталу будь-яким помилкам і пристрастям, адже, якщо хтось і постраждає, то перш ніж дійде черга, власне, до винуватця, серед постраждалих не буде його близьких, нікому буде його зупинити, попередити, підтримати і захистити. Людина набуває дикуватого вигляду. Іноді і зовні, як Міямото Мусасі, який, блукаючи з мечем Японією XVI століття, декілька років навіть не мився жодного разу, щоб не потрапити нікому на очі без меча. Схожим прикладом можуть бути деякі підрозділи японської армії, які свого часу не чули про закінчення війни і дехто з них провів у мандрах джунглями до десяти-двадцяти років, розучившись розмовляти, але все ще ладні чинити шалений опір всякому, у кому побачать ворога, схожого на того, на яких його націлювало керівництво під час війни. Сумна доля. Тож усі, не кожне «я», слід зауважити, а кожне «Я», кожен внутрішній світ має бути відданий одній меті – об'єднати всю оточуючу частину людства, знайти консенсуси і дати всім нарешті зрозуміти: гордощі, влада, байдужість і відчуження – поразка від самого початку.

Ким би ви були без того, чому навчилися у інших? А ким би були без того, що зробили для інших? Тож шануйте найкраще, створене людством, приєднуйтеся до нього і отримаєте принаймні своє щастя, а згодом – і загальне. Будь-яка мета і будь-яке досягнення потребує зусиль. І досягти чогось самому – мало, треба подарувати це, розділити з близькими і побратимами, щоб примножити загальну скарбницю. Ця скарбниця – мірило нашої згуртованості, а наша єдність – її єдине джерело, наша головна і єдина істинна сила.

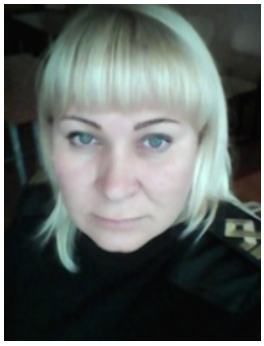

Ірина Кокіна, *викладач української мови та літератури Державного навчального закладу «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту»*

Позакласна робота викладача-філолога як один із засобів виховання організаційно-діяльнісних умінь учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (на прикладі літературного гуртка та видання інформаційного бюлетеня «Вітрила» ДНЗ «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту»)

Сучасний світ дуже складний. Учню недостатньо дати лише знання, важливішим є навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Позакласна робота з української мови та літератури – це обов'язкова складова частина навчально-виховного процесу освітянського закладу. Вона проводиться паралельно з класною і є засобом розширення, поглиблення і вдосконалення знань учнів, здобутих під час навчання. Якими б змістовними і методично досконалими не були уроки мови, викладач не досягне бажаної мети, якщо не організує позакласну роботу. Мета позакласної роботи з української мови та літератури цілком підпорядковується загальним завданням навчання і виховання учнів у закладі освіти.

Позакласна робота, яку проводять викладачі-філологи, надзвичайно різноманітна. Тож створення мовно-літературних гуртків, товариств, клубів, студій, які можуть залучити велику кількість учнів, покликані задовольняти запити учнів, що цікавляться певним колом питань, адже мають величезне значення у становленні особистості дитини, створюють сприятливі умови для:

1) поглиблення почуттів патріотизму, виховання любові до рідної мови та літератури, до історії мови, краси рідного слова;

2) розширення й поглиблення знань, одержаних на уроках, що досягається, з одного боку, шляхом використання позапрограмного матеріалу, а з другого – через опрацювання цікавих і складних мовних фактів, які стосуються тем, визначених програмою;

3) вироблення і закріплення навичок аналізу, синтезу, класифікації, систематизації мовних фактів, що вдосконалює мовно-літературний розвиток, граматичне мислення, формує чуття мови;

4) розвитку усного й писемного мовлення, формування навичок правильно, точно й образно висловлювати думку, дбати про багатство, чистоту і красу мовлення;

5) посилення інтересу до української мови та літератури як навчальних дисциплін, збудження прагнень вивчати, досліджувати надбання мови та літератури;

6) розвитку спеціальних здібностей підлітків та індивідуальних здібностей окремих учнів;

7) поглиблення читацької культури учнів;

8) закріплення громадянських та моральних світоглядних позицій учнів на матеріалі творів сучасної художньої літератури;

9) розвитку творчої уяви, польоту фантазії, нестандартного мислення;

10) виховання естетичного та художнього виховання учнів засобами художньої літератури, що здійснюється у процесі найрізноманітніших позакласних заходів з мови та літератури;

11) збагачення уявлення про навколишній світ;

12) розширення кругозору.

У 2016 році поновив роботу і плідно почав працювати мовно-літературний гурток «Вітрила», який зібрав і згуртував учнів усіх курсів. На заняттях гуртка практикується багато видів роботи: знайомство учнів з новинками художньої літератури, зі спогадами про письменників, прослуховування доповідей і рефератів учнів на різні літературні теми, цікаві повідомлення в пресі (місцевій чи регіональній) на літературні та мистецькі теми, обговорення творчих надбань чи спроб самих учасників гуртка, опрацювання літературознавчої літератури про особливості віршування, написання прози різних жанрів, про культуру мовлення, складання заміток та повідомлень до інформаційного бюлетеня «Вітрила», випуск стінгазет, альманахів, перегляд відеофільмів чи вистав тощо. На нашу думку, важливо не пропустити момент і спрямувати енергію в правильне русло, визначити творчі здібності учнів, талановитість, створити умови для самовираження, дати можливість проявити себе.

Мовно-літературний гурток – одна з найзручніших і найефективніших форм організації позакласної роботи. Завдяки їй можна охопити велику кількість учнів і проводити позакласні заходи у взаємозв'язку з навчальною роботою, з іншими видами мистецтва та іншими шкільними предметами. А це дає змогу учням самостійно оцінювати свої знання та недоопрацювання. Колективні форми роботи органічно поєднуються з індивідуальною роботою, що допомагає виявленню творчої активності кожного учня. Застосування різноманітних

методичних прийомів в організації роботи засідань гуртку сприяє виконанню учнями багатьох видів робіт; до занять залучаються підлітки різних категорій, зокрема й «груп ризику», учні з різними навчальними досягненнями. Підлітки можуть бути учасниками тих заходів, які їх зацікавили.

Не є секретом ні для кого те, що у наш час батьки через брак вільного часу не звертають увагу на те, чим дитина займається у вільний час, скільки часу вона просиджує біля комп'ютера, що читає дитина, якщо вона взагалі бере в руки будь-які книги, за винятком навчальних матеріалів. Тому програма мовно-літературного гуртка ставить перед собою мету залучити учнів до читання якісної художньої літератури. Завдання це ускладняються ще й тим, що учням простіше і цікавіше подивитися фільм, знятий на матеріалі роману, ніж прочитати першоджерело.

Діяльність мовно-літературного гуртка «Вітрила» у центрі професійно-технічної освіти водного транспорту націлена на вирішення завдань, які мають суттєве значення у загальному освітньому процесі. Викладач-словесник передбачає роботу гуртка у плані, який може мати ті ж самі рубрики, що й календарно-тематичне планування з навчальних предметів «Українська мова» та «Українська література».

Керівник літературного гуртка – це викладач української мови та літератури, який ставить, у першу чергу, перед собою мету залучити, зацікавити якомога більше учнів, навчити читати і розуміти літературу, привити любов до рідної мови, рідного слова.

Тож керівник літературного гуртка виконує різноманітні функції:

- організаційну (організація життєдіяльності учнівського колективу, індивідуальної роботи з учнями навчального закладу);
- інформаційну (проведення інформаційно-освітньої роботи в учнівському колективі);
- дослідно-діагностичну (діагностика та аналіз особистісних уподобань гуртківців);
- аналітичну (складання плану роботи гуртка та організація роботи учнів із врахуванням потреб, інтересів, переконань, ціннісних орієнтацій, мотивів, установок підлітків, міжособистісних стосунків у колективі);
- прогностично-проектну (визначення цілей, завдань, шляхів та засобів оптимізації роботи гуртка; проектування та планування заходів з розвитку життєвої компетентності учнів);
- навчально-виховну (проведення навчально-виховної роботи);
- корекційну (корекція негативних якостей та рис, асоціальних проявів поведінки підлітків);
- координаційну (організація системи зовнішніх зв'язків гуртка, необхідних для його ефективної роботи).

Тож керівник літературного гуртка виконує функцію формування адекватної самооцінки, розвитку комунікативних навичок, культури спілкування з однолітками, виховання освіченого та досвідченого учня, який зможе використовувати свої знання та навички у подальшому професійному житті.

Літературний гурток «Вітрила» був створений для того, щоб задовольняти запити учнів, що цікавляться певним колом питань. Учасниками гуртка є учні 1-3 курсів, які активно залучаються до роботи мовно-літературного гуртка «Вітрила», готують індивідуальні повідомлення про письменників чи їхні твори, які не передбачені програмою для текстуального вивчення, вивчають вірші напам'ять і виступають під час лекції, готують виставку книг і роблять коментар, допомагають в оформленні кабінету літератури (виготовляють наочність, тематична папки, роздатковий матеріал тощо).

Засідання гуртка проводиться один раз на два тижні.

Є і певні здобутки наших гуртківців:

Так, Федорченко Олександр (учень 1 курсу, гр. 3-4) брав участь у відбірковому, а потім і в ІІ-му етапі Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка, де посів почесне 7 місце серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти Запорізької області. Нехай це хоч невелика перемога, але це була його перша спроба і маємо надію, що наступного року він зможе гідно представити наш заклад. Бажаємо йому подальших успіхів, адже він має

неабиякий потенціал.

На початку навчального року гуртківцями під керівництвом викладача І.А. Кокіної та бібліотекаря Л.О. Крючкової був проведений круглий стіл на тему «М. Грушевський – вчений, дослідник, громадський діяч» у рамках вшанування пам'яті видатного українського діяча – першого президента України. На засіданні круглого столу було обговорено та висвітлено найосновніші віхи життя і творчості цієї людини, відбулися дебати, а в кінці учням для перегляду був запропонований документальний фільм про цю видатну людину.

Вдало організований та проведений позакласний захід «Гра-вікторина «Славні нащадки запорозьких козаків», переможницею в якій стала команда під керівництвом отамана Батуріна Івана (ІІ курс, гр. 23-24). Цікаві були запитання, що стосувалися традицій і звичаїв запорозьких козаків, історії війська, внеску кошових отаманів та гетьманів у становлення української державності.

До того ж Батурін Іван (учень ІІ курсу, гр. 23-24; керівник Кокіна І.А.) узяв участь і став переможцем обласного літературно-дослідницького конкурсу «Патріотизм у долі Запоріжжя» в номінації «Патріотизм періоду незалежності України» – посів ІІІ місце і був нагороджений Дипломом та цінним подарунком.

Його поетичний талант раз у раз дивував місто Запоріжжя. Він був нагороджений премією соціальної організації «Стихія» за участь у фестивалі «Поет-слем-2016» (грудень 2016 р.). В обласному конкурсі-огляді авторської поезії (лютий 2017 р.) «Моя Україна» посів І місце.

У рамках декади гуманітарного циклу проведене свято «День української писемності та мови», в якому активну участь взяли гуртківці. Учні самі підготували та розказали історію походження писемності, вивчили напам'ять вірші, розшукали цікаві відомості та факти про мови світу і українську мову зокрема. Наприкінці заходу була влаштована гра-вікторина «Найкращі знавці української фразеології» між двома групами першокурсників – гр. 3-4 і гр. 1-2, яка викликала масу емоцій в учнів. Всі разом вони згадали більше ста приказок та прислів'їв.

У січні 2017 року був оголошений обласний конкурс «Європа починається з тебе» серед учнів усіх форм навчання. Після проведення внутрішнього етапу конкурсу переможцем визнано Попова Володимира (І курс, гр.1-2), роботу якого направлено на обласний етап цього конкурсу. І ось очікувана перемога! Володимир посів ІІІ місце і був нагороджений Дипломом переможця.

У лютому 2017 року відбувся XVI Всеукраїнський конкурс учнівської творчості, присвячений 100-річчю утворення Української Центральної Ради та проголошення Української Народної Республіки. Наш навчальний заклад на цьому конкурсі презентували учні у двох номінаціях: в номінації «Література» – Жадьонова Карина (ІІ курс, гр. 23-24) та в номінації «Історія» – Попов Володимир (І курс, гр. 1-2). Варто відзначити, що учні творчо підійшли до завдань цього конкурсу і присвятили свої роботи видатним діячам Запорізького краю – академікумовознавцю В.А.Чабаненку та професору-історику А.В.Бойку. Це ті люди, які своє життя присвятили дослідженню, популяризації всього українського і неабияку роль відіграли у розбудові української державності.

31 травня 2017 року на першій обласній науково-практичній конференції учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що відбулася на базі ДНЗ «Запорізьке ВПУ

«Моторобудівник», підготували та презентували доповідь «Ергоніми Олександрівського району м. Запоріжжя» учень 1 курсу гр.1-2 Попов Володимир з науковим керівником Кокіною І.А. Доповідь Володимира високо оцінена і визнана однією з найкращих (у загальному рейтингу – 3 місце). Учень і викладач нагороджені сертифікатами.

ЕРГОНІМИ ОЛЕКСАНДРІВСЬКОГО РАЙОНУ М. ЗАПОРІЖЖЯ

50

ДНЗ «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту»

Попов Володимир Миколайович, учень 1 курсу, спеціальність «Моторист (машиніст) катера»

Кокіна Ірина Анатоліївна, викладач української мови та літератури, спеціаліст

Актуальність роботи полягає в тому, що ергонімія є майжемаловивченою галуззю сучасної лексики, вивчення якої розпочалося ще наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. XX ст. На сьогодні, між мовознавцями немає єдиної думки щодо визначення цього поняття. Першим мовознавцем, який вніс й використав цей термін була Н.Подольська. На її думку, «ергонім» – назва цілісного об'єднання людей, покрокових спілок, організацій, закладів, корпорацій, підприємства тощо [1, с. 151]. Ю. Карпенко зазначає, що до групи ергонімів належать назви організацій, виробничих та суспільних об'єднань – від партій, товариств, закладів, навчальних закладів до конгресів, кооперативів, магазинів, фірм тощо [2, с. 84-85]. У своїй роботі ми спиралися на визначення терміну «ергонім», що зафіксовано у «Словнику лінгвістичних термінів» Д. Гвенчя та І. Олійника як власне ім'я цілісного об'єднання людей, у тому числі спілки, організації, підприємства, товариства, закладу [3, с. 77].

Об'єктом нашого дослідження стало багате різноманіття ергонімічних назв Олександрівського району м. Запоріжжя [4].

Здійснений нами аналіз дозволив розподілити ергонімну базу м.Запоріжжя на ергоніми відвідувального та відсувального походження.

Проаналізуємо спочатку групи ергонімів відвідувального походження.

Ергоніми відвідувального походження найчастіше відбивають характер діяльності підприємства: «Автомаслоцентр», «Пасторочка», «Нерівочка», «Нерівочка торговельна мережа», «Конкурентер», «Бізнесмер» та ін. Специфіка ергонімів відвідувального типу полягає в тому, що ці назви відбивають реальні якості або реальні риси того чи іншого об'єкта. Не менш важливе місце займає лексико-семантичного характеру, спрямовані на вираження певних інформацій, які, у свою чергу, зумовлюють відповідні дії з боку споживачів, клієнтів, відвідувачів.

Назви, за позначення предметної лексики. Аналіз процесу утворення ергонімів дає можливість краще вивчити мотиваційні ознаки, покладені в основу назви. Так, із зафіксованих найменувань м. Запоріжжя складають назви, утворені шляхом свідомого предметної лексики.

До цієї групи можна ергоніми, що називають об'єкт діяльності за суто предметною ознакою (що продають або виготовляють), наприклад: магазин «Продукти», магазин «Хліб», магазин «Молоко», магазин «Солодощі», магазин «Солодощі», магазин «Молоко», «Кулінарія», магазин «Одяг», магазин «Взуття», магазин «Сувеніри», «Все для дому», «Все для офісу», «Все для шитвя», «Все для ремонту», магазин-склад «Будматеріали», «Гостиний-дім», оптовий склад «Пан пружина», ООО «Мерчантская сорочка», ПП «Пищевые добавки», склад-магазин «СпортСАМ, ПП «Побутова хімія», магазин «Все для шитвя», «Мобільочка», «Будмаг іграшки», «Сувеніри», ПОБ «Будматеріали», «Шиномонтаж», магазин «Підлога», магазин «Світ м'яса», магазин «Шиномонтаж», салон «Нотариальная контора», інструмент «Чарівна лампа»; магазини, офіси та заклади: «Домашня ресторація», «Оранжерея і сервіс», «Ремонт взуття», «Оптовий склад», «Аптека парфюм сервіс», «Шафа-купе», «Купе», «Меблі», «Домашня кухня», «Оптовий склад», ПОБ «Будматеріали», магазин «Світ м'яса», «Добра кравчиня».

9 березня – день народження видатного українського поета, художника, громадського діяча, перекладача, автора "Кобзаря", співробітника Київської Археологічної комісії, академіка гравірування Т.Г.Шевченка

ШЕВЧЕНКО
Тарас Григорович (1814-1861)

КРИЛАТІ ВИСЛОВИ Й АФОРИЗМИ З ПОЕЗІЙ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Якби ви вчились так, як треба,
То й мудрость би була своя («І мертвим, і живим...», 1845 р.).
Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь («І мертвим, і живим...», 1845 р.).
В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля («І мертвим, і живим...», 1845 р.).
Борітеся - поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая! («Кавказ», 1845 р.).
Любітеся, брати мої,
Україну любіте
І за неї, безталанну,
Господа моліте ... («В казематі», 1847 р.).

- «Святкові дати»:

Святкові дати

14 жовтня - День захисника Вітчизни

Назва цього популярного в народі свята говорить сама за себе. Захист своєї Вітчизни від зазіхань з боку тих, хто час від часу намагається загрожувати державним засадам будь-якої країни - свята справа.
Вона вимагає від людей сміливості, честі та відваги, дуже часто величезної самопожертви і колосальної самовіддачі.

Без Армії, широкої народної підтримки і продуманої координації всіх зусиль було просто не можливо зберегти ні свої території, ні саму державу.
Захист Вітчизни – свята справа.

Відповідно до Указу Президента України № 806/2014 від 14-го жовтня 2014 року в Україні, з метою вшанування мужності і героїзму захисників незалежної і територіальної цілісності України, військових традицій та перемог українського народу, сприяння подальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві і на підтримку ініціативи громадськості, встановлено нове свято – «День захисника України», яке тепер відзначається щорічно 14-го жовтня, в день одного з великих православних свят запорізьких козаків – «Козацька Покрова» («Покров Пресвятої Богородиці»). Цим же Указом визначається таким, що втратив чинність попередній Указ Президента України від 23-го лютого 1999-го № 202.

- «Цікаво знати»:

Цікаво знати!

15 цікавих фактів про українську мову

1. Українська мова **входить до трійки найкрасивіших мов у світі.** На мовному конкурсі в Італії її визнали другою за мелодійністю мовою світу (після італійської). На мовному конкурсі, який пройшов у Парижі у 1934 році, українську мову визнано третьою найбільш красивою мовою в світі (після французької та перської) за такими критеріями, як фонетика, лексика, фразеологія й будова речення

2. Найдавніша згадка про українську мову датується 858 роком, а вперше українська мова була прирівняна до рівня літературної мови в кінці XVIII століття після виходу у 1798 році першого видання «Енеїди», автором якої є Іван Котляревський. Саме його і вважають засновником нової української літературної мови.

- «Говоримо правильно»:

Говоримо правильно

Говоримо українською, по-українському, по-українськи

Говорити, співати, писати, викладати, видавати….можна українською, по-українському, по-українськи.

Якщо не вірите нам, то ми ще процитуємо Олександра Пономарева:

«Маємо три варіанти. Найпоширеніший – українською мовою. Рідше вживаний – по-українському, ще рідше – по-українськи. Напр.: «Багато перлин світового красного письменства перекладено українською мовою» (журн.); «Це така книжка, що в ній усе понаписувано по-нашому, по-українському» (С. Васильченко), «Молоденький перекладач з чорними вусиками мелодійним голосом повторив присуд по-українськи» (Ірина Вільде)».

І найголовніше. Продуктом діяльності літературного гуртка є випуск інформаційного бюлетеня «Вітрила».

На рисунку зображено логотип першого видання інформаційного бюлетеня «Вітрила»:

Наведемо приклад деяких з них:

- «Святкові події»:

Святкова подія

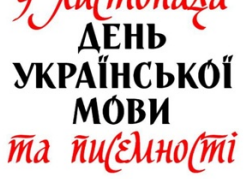

Українська мова –
Це серця мого подих,
Ти – небесна ласка, ясна височінь.
Ти для мене, мово,
Як ковток повітря.
Ти – моє майбутнє й синя далечінь.

Щороку (9 листопада) українці відзначають День української писемності та мови. Свято встановлене Указом Президента України №1241/97 від 6 листопада 1997 року на підтримку ініціативи громадськості й консолідації українського суспільства та вшанування пам`яті Преподобного Нестора-Літописця.

Для постійних рубрик обирається єдине оформлення, найчастіше – визначене місце. Для деяких рубрик роблять фотоефект на вивороті, інші – ставлять на «підложку».

До декоративних елементів видання відносяться лінійки, прикрашення та заставки. Головне призначення лінійок у виданні – виділення матеріалів або відокремлення їх від інших. Сучасний дизайн вимагає використання лінійок лише у випадках, коли вони точно потрібні для поділу матеріалу на сторінці, тому лінійки між стовпцями завантажують шпальту і нами не використовувалися.

Ілюстрація – допомога читачеві. Використання фотографій значною мірою впливає на дизайн бюлетеня. Ілюстрування входить у число заходів внутрішнього оформлення друкарського організму видання, прийомів, які служать для того, щоб затримати увагу читача на найбільш істотних місцях тексту. Таких засобів багато. Ілюстрації дають пояснення до найважливіших або незрозумілих місць видання, організовують ритм читання, процес розгортання перед читачем повідомлень. Сторінка видання починає створюватися навколо фотографії, гарна фотографія – завжди домінуючий елемент шпальти.

Кращими вважаються фотографії, що зображують дії і напрямок дії, обличчя людини повинно бути спрямоване на сторінку або статтю, яку супроводжують.

Фотографічні композиції значно прикрашають видання.

На останій сторінці обов'язково вказується номер, дата випуску, ким підготовлено та наклад видання:

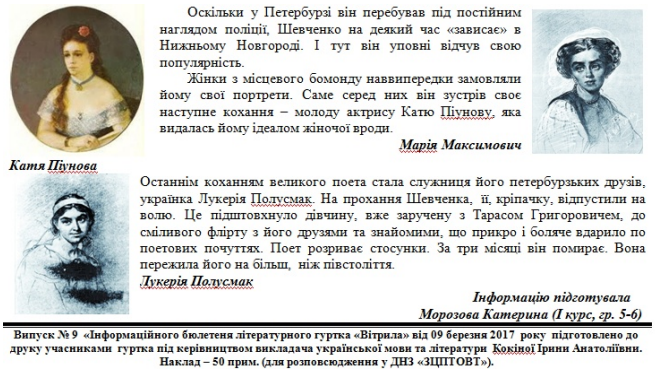

Оскільки у Петербурзі він перебував під постійним наглядом поліції, Шевченко на деякий час «зависає» в Нижньому Новгороді. І тут він уповні відчув свою популярність.

Жінки з місцевого бомонду наввипередки замовляли йому свої портрети. Саме серед них він зустрів своє наступне кохання – молоду актрису Катю Піунову, яка видалась йому ідеалом жіночої вроди.

Марія Максимович

Катя Піунова

Останнім коханням великого поета стала служниця його петербурзьких друзів, українка Лукерія Полусмак. На прохання Шевченка, її, кріпачку, відпустили на волю. Це підштовхнуло дівчину, вже заручену з Тарасом Григоровичем, до сміливого флірту з його друзями та знайомими, що прикро і боляче вдарило по поетових почуттях. Поет розриває стосунки. За три місяці він помирає. Вона пережила його на більш, ніж півстоліття.

Лукерія Полусмак

Інформацію підготувала
Морозова Катерина (I курс, гр. 5-6)

Випуск № 9 «Інформаційного бюлетеня літературного гуртка «Вітрила» від 09 березня 2017 року підготовлено до друку учасниками гуртка під керівництвом викладача української мови та літератури Кокіної Ірини Анатоліївни. Наклад – 50 прим. (для розповсюдження у ДНЗ «ЗЦПТОВТ»).

Точне розташування будь-якого елемента на сторінці «Вітрил», навіть найменшого, визначається внутрішньою архітектурою, організацією матеріалів за допомогою прямокутних блоків, що і забезпечує порядок. Внутрішня архітектура будується з модулів, які вирівнюються горизонтально. Така побудова дозволяє легше знаходити необхідні статті та всі елементи, пов'язані з ними. До пов'язаних між собою елементів (заголовок, початок статті, фотографія, підпис до неї, інша фотографія тощо) також існують певні вимоги: вони мають відділятися однаковими пробілами. Непов'язані один з одним елементи відокремлюються подвійним пробілом. Така архітектура сторінки дозволяє чітко встановити орієнтири, зв'язок різних елементів.

Крім цього, в архітектурі видання важливу роль відіграють шрифт, малюнок і його розмір, пропорції сторінок, ілюстрації, друкарські прикраси. Всі ці елементи повинні бути організовані таким чином, щоб у поєднанні доповнювали один одного, а не вступали в суперечність між собою. У виданні не існує неважливих елементів, має значення навіть місце колонцифри або будь-якої лінійки. Стрижневим завданням дизайну учнівського видання є постійність у використанні елементів дизайну (пропуски між стовпцями, заголовки, шрифти текстів, фотографії та підписи до них).

Отже, однією з головних передумов успішного проведення позакласної роботи з української мови та літератури є пробудження і підтримування в учнів інтересу до мови та літератури. Ці заняття мають величезне значення у становленні особистості дитини, створюють сприятливі умови для розвитку творчої уяви, польоту фантазії, розвитку правильної, грамотної мови, розвивають здатність вільно, нестандартно мислити, проявляти себе в творчості.

Зацікавленість позакласною роботою з мови та літератури розвивається різними шляхами. І тому із продуктів діяльності літературного гуртка може бути видання інформаційного бюлетеня, наприклад «Інформаційний бюлетень «Вітрила» ДНЗ «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту».